SVEN HILLERT

hopp och tro i helig tex

Inledning 9

Klimatkraft 11
Första söndagen i advent

Inte längre ökenspridning 15
Andra söndagen i advent

Profetisk och politisk 18
Tredje söndagen i advent

Mänskligheten mödrar 21
Fjärde söndagen i advent

Fred med jorden 24
Julnatten och juldagen

Du som ger människor kraft 27
Annandag jul

Guds och människors barn 31
Söndagen efter jul

Bön för hela Guds skapelse 34
Nyårsdagen

Tilltalad 37
Söndagen efter nyår

Alla folk 41
Trettondedag jul

Du spelar roll 45
Första söndagen efter trettondedagen

Livets vatten 48
Andra söndagen efter trettondedagen

Av tro till tro 53
Tredje söndagen efter trettondedagen

Inte utan hopp 56
Fjärde söndagen efter trettondedagen

Ekologi 59

Femte söndagen efter trettondedagen

Gud i oss 62
Sjätte söndagen efter trettondedagen

I livets tjänst 64
Septuagesima

Guds levande ord 67
Sexagesima

Det handlar om kärlek 71
Fastlagssöndagen

Iver och engagemang 74
Askonsdagen

I gråt och kärlek 78
Första söndagen i fastan

Att kämpa med Gud 81
Andra söndagen i fastan

Ont och gott 85
Tredje söndagen i fastan

Dela bröd 89
Midfastosöndagen

Försoningens Gud 93
Femte söndagen i fastan

Folkets och folkens glädje 97
Palmsöndagen

Gemenskapens måltid 101
Skärtorsdagen

Aldrig övergiven 106
Långfredagen

Livets seger 109
Påsknatten och påskdagen

En annorlunda verklighet 113
Annandag påsk

Alla påskens vittnen 116
Andra söndagen i påsktiden

Herden och herdarna 119
Tredje söndagen i påsktiden

Vägen för livet 122
Fjärde söndagen i påsktiden

Att växa i tro och kärlek 126
Femte söndagen i påsktiden

Bön, förklarad och försvarad 129
Bönsöndagen

Närmare bort från oss 133
Kristi himmelsfärds dag

Hela skapelsens förväntan 138
Söndagen före pingst

Allas mångfald 142
Pingstdagen

Andens vind 145
Annandag pingst

Trefaldig mission 151
Heliga trefaldighets dag, missionsdagen

Dopet som evangelium 155
Första söndagen efter trefaldighet

Kallad till Guds rike 159
Andra söndagen efter trefaldighet

Försonlig eller oförsonlig 163
Tredje söndagen efter trefaldighet

Döm inte, och bara av kärlek! 168
Fjärde söndagen efter trefaldighet

Kvinnliga apostlar 172
Apostladagen

Kärlekens möjlighet 177
Sjätte söndagen efter trefaldighet

Att erfara Gud 181
Kristi förklarings dag

Med andlig klarsyn 184
Åttonde söndagen efter trefaldighet

Som goda förvaltare 187
Nionde söndagen efter trefaldighet

Gåvor att dela 191
Tionde söndagen efter trefaldighet

Tro som ger liv 195
Elfte söndagen efter trefaldighet

Hela skapelsens befrielse 199
Tolfte söndagen efter trefaldighet

Vara medmänniska 203
Trettonde söndagen efter trefaldighet

Mångfald i Kristus 207
Fjortonde söndagen efter trefaldighet

Det man bara måste 210
Femtonde söndagen efter trefaldighet

En tro på livet 214
Sextonde söndagen efter trefaldighet

Rik på riktigt 218
Sjuttonde söndagen efter trefaldighet

När vi lyssnar i tro 222
Artonde söndagen efter trefaldighet

En tro som bär 226
Nittonde söndagen efter trefaldighet

Om att leva tillsammans 229
Tjugonde söndagen efter trefaldighet

Ansvar i samhället 233
Tjugoförsta söndagen efter trefaldighet

Frälsning för alla, för alla? 236
Tjugoandra söndagen efter trefaldighet

Ingenting är omöjligt 240
Tjugotredje söndagen efter trefaldighet

De maktlösas språk 244
Tjugofjärde söndagen efter trefaldighet

Inför domen 248
Söndagen före domssöndagen

Gud skapar nytt 252
Domssöndagen

Var rädd om dina drömmar 257
Kyndelsmässodagen

Välsignade veganer 261
Jungfru Marie bebådelsedag

Hela skapelsen 265
Midsommardagen

En kärv profet 268
Den helige Johannes döparens dag

Änglar 271
Den helige Mikaels dag

Tacksamhet 274
Tacksägelsedagen

Goda förebilder? 277
Alla helgons dag

Levande och döda 282
Alla själars dag

Inledning

Så länge kristen tro har funnits har den gett kraft för vardagen och hopp för framtiden. Tron har hjälpt människor att klara sina egna liv, visa omtanke om andra och ta del i samhällslivet. I vår tid har det blivit allt tydligare att vårt hopp och vår tro också angår frågorna om fred och rättvisa och om jordens överlevnad.

För att ge stöd åt vårt hopp och vår tro läser vi texter ur Bibeln. För varje söndag och helgdag finns tio texter samlade under ett tema. Somliga läser texterna hemma. Andra lyssnar till dem i kyrkan. Några av oss predikar över dem. Och ibland förs samtal kring texterna. Hela tiden ställs frågan om hur orden skall tolkas.

Ibland har Bibelns texter använts som lagar och regler för det mänskliga livet. Men i andra tider har de fått behålla mer av sin ursprungliga lyskraft. Texterna har gett människor kraft att stiga upp på morgonen, mod att protestera mot oförrätter, hopp inför en okänd framtid och tro på kärleken och livet.

Idag behövs en ny betoning på de globala överlevnadsfrågorna för att också vi skall kunna behålla hoppet för våra enskilda liv. Det är tydligare än någonsin att den tro som Bibeln sprider måste få angå hela livet och allt som lever. Om vi skall känna hopp för vårt eget liv måste vi också få tro att mänskligheten har en framtid. Och att livets Gud värnar om hela sin skapelse.

I den här boken försöker jag visa att det finns grund för en sådan tro och ett sådant hopp i Bibelns texter. Jag går igenom kyrkoårets söndagar och frågar särskilt efter vad texterna har att säga om jordens överlevnadsfrågor. Vad betyder text och tema om vi tar på allvar att Gud har omsorg om hela livet och hela vår tillvaro?

Sedan barnsben har jag ställt frågor om hur långt Guds kärlek når. Vågar vi tro att varje människa är för evigt bevarad av Gud? Och kan vi tänka att evangeliet har betydelse för hela skapelsen?

Som nybliven präst var jag med i ett stiftsprojekt kring kyrkan och miljöfrågorna. Som bibelforskare har jag arbetat med Bibelns syn på frälsning för alla. När evangelieboken reviderades fick jag möjlighet att delta i det arbetet.

Nu hoppas jag att mina tankar om kyrkoårets texter skall bli till glädje för dig som vill att tron skall angå hela livet och hela tillvaron, för dig som på något sätt är med och förbereder gudstjänster, och för dig som har till uppgift att predika. Ibland behöver vårt hopp och vår tro extra stöd. Ibland behöver vi inspiration för att få igång vår kraft och kreativitet. Jag hoppas att min bok skall få betydelse i de sammanhangen.

Klimatkraft

första söndagen i advent

Det är lätt att ge upp när man ser alla hot mot livet på jorden. Hur skall man kunna hantera världsproblemen och samtidigt leva sitt liv bland nära och kära? Det finns risk att vi blir tysta, när vi anar vilka utmanande sanningar vi annars måste erkänna om vår egen nutid och mänsklighetens framtid. Men om vi blundar och tystnar och hoten blir verklighet. Om jorden inte längre blir en bra plats att leva på. Då har varken vi själva eller våra barn någon framtid.

Vi kan tappa modet, vi som har varit med ett tag. Vi har sett att vanans makt är stark. Så hur skall vi kunna ändra våra vanor och tro på förändring? Vi saknar inte kunskap om hoten mot klimatet. Om isar som smälter och vatten som stiger. Om översvämning och ökenspridning som redan pågår. Men vi saknar förmåga att ta tag i problemen. Därför behöver vi hopp om livet och tro på framtiden. Och frågan är var vi skall få modet och kraften ifrån.

Klimatkraft är ett spännande ord. Det kan handla om de starka krafter som påverkar vårt klimat och de svåra effekter som klimatförändringarna får. Överproduktion och överkonsumtion ger ofred och orättvisor, som ger överbefolkning och exploatering, som ger översvämning och ökenspridning. Men klimatkraft kan också vara människors kraft att värna klimatet. Kraften att göra något åt det som händer. Ork och förmåga att förändra våra liv. I den betydelsen kan det vara värdefullt att tala om klimatkraft.

När mänskligheten samlar kraft behöver var och en söka bland sina rötter och traditioner och se på sitt eget liv med nya ögon. Vad ger mod och kraft i mitt liv? För att situationen kräver det måste vi människor öppna oss mot varandra och berätta om våra drivkrafter och motkrafter. Dela visioner och ta emot kraft från varandra. Just för att ingen tradition har alla svar. Ingen gruppering har gjort alla de rätta valen. Varje tradition har både kraft att ge och misstag som behöver rättas till.

Också kristen tro behövs som kraftkälla, när mänskligheten handskas med klimatkrisen. Kristen tro behövs som en av flera källor till hopp och mod, till liv och kraft. Tron måste därför ses med nya ögon, talas med nya röster och tolkas på nytt för att ge ny kraft i en ny tid och nytt hopp i nya situationer. Men att tolka på nytt är i sig inget nytt. Det har kyrkan alltid gjort. Ja, detta att tolka på nytt hör faktiskt till trons ursprung. Och vi har en lång tradition av omprövning och nystart.

Första söndagen i advent är kyrkans nyårsdag. Många människor kommer till gudstjänst. Och vi samlas i en bön till Gud om ny kraft. Det vi tror på och ber om är ett nådens år från Gud. Vi erkänner att allt inte har blivit som vi ville eller önskade, och vi ber att Gud skall ge oss kraft för ännu ett år.

Också detta år får vi börja på samma sätt som Jesus började sin verksamhet, i nådens tecken, han som i Nasarets synagoga förkunnade ett nådens år från Gud. Guds ande är över mig, säger Jesus, med citat från profeten Jesaja. Gud har smort mig till att frambära ett glädjebud till de fattiga. Han har sänt mig att förkunna befrielse för de fångna och syn för de blinda, att ge de förtryckta frihet och förkunna ett nådens år från Gud.

Den nåd som Jesus talar om gör oss inte passiva. Tvärtom väcker nåden engagemang och kan bli en kraft till förändring. Nåden ger ständigt nya möjligheter för den som annars skulle kunna ge upp. Den ger nytt hopp för oss som bävar inför livets smärtor och svårigheter.

Dessutom är den nåd som Jesus lyfter fram utmanande öppen. Den ställer alla människor på samma linje. Inför samma hot och samma hopp. Den nåd som Jesus förkunnar är radikal för att den inte kräver hämnd gentemot andra. Det är inte genom att hämnas på våra fiender som Gud visar oss sin nåd.

Därför avbryter Jesus citatet från Jesaja och utelämnar orden om hämnd. Och därför blir de människor upprörda som ville ha Gud på sin sida mot andra människor och andra folk. Jesus försvarar sig med att Gud redan på Elias och Elisas tid överskridit gränserna mellan människor och folk. Enligt berättelsen blir de rasande

som vill behålla sin särställning. Och de vill driva Jesus över stupet. Tanken att alla människor står inför samma risker och samma möjligheter kan tydligen kännas outhärdlig.

Men för dem som såg sin egen maktlöshet blev den nya öppenheten en oerhörd kraftkälla. I Jesu anda var de beredda att förändra världen. I Jesu namn fick de mod att se varje människa. I Jesu efterföljd rev de murarna till andra folk. Som Jesu lärjungar spred de tron över världen.

För den som kände sina heliga skrifter hade Jesu ord om nådens år redan från början ytterligare vidd och bredd. I bakgrunden fanns tanken på jubelåret, beskrivet i Tredje Moseboken. Och jubelåret angick inte bara människor utan hela skapelsen. Var sjunde *dag* var en dag för vila, en rättighet som gällde också tjänstefolk och även husdjur. Det folk som varit slavar i Egypten kände behovet av att återhämta sig. Vart sjunde *år* skulle sedan den brukade åkermarken vila för att hämta ny kraft. Och efter sju gånger sju år skulle jubelåret komma, när jämvikten i samhället skulle återställas och skulder efterskänkas. Omsorgen om den som inte kunde försvara sin egen rätt omfattade därmed människor, djur och mark. Och Jesu förkunnelse om ett nådens år rymde redan från början ett hopp och en utmaning som angår hela skapelsen.

Idag är det viktigt för världen att den gränsöverskridande nåden formuleras på ett nytt sätt. Orden behöver få en ny konkret betydelse inte bara för alla människor utan för allt levande på jorden. Orden från honom som öppnade synagogans dörrar på vid gavel. Nåden behöver få friare spelrum än någonsin tidigare. Nåden behöver bli den kristna trons bidrag när kampen för jordens överlevnad inte bara handlar om det egna folkets åkerjord och landområde utan om jorden som helhet, som hela mänsklighetens boplats och livsutrymme. Den nåd som flödar från Nasarets synagoga behöver ge kraft till kamp för klimatet. Ge klimatkraft.

nyckelord: *nåd, nystart, klimatkraft*
bibelord*:* *... och förkunna ett nådens år från Herren. (Lukasevangeliet 4:19)*
sv psalm: *39:3*
bön*:* *Gud, ge oss mod och kraft till förändring.*

Men du ger mig mod, du ger mig hopp om liv.
Med dig kan jag leva i gryningssolens tid.

Inte längre ökenspridning

andra söndagen i advent

Det finns något dåraktigt i vår kristna tro. Det har det alltid funnits. Vi vill tro på det omöjliga. Eller som Jesus sa: För människor är det omöjligt men för Gud är allting möjligt. Vi talar om Guds rike, som ännu inte finns men ändå redan har kommit, som inte kan ses eller mätas, men som vi ändå tycker oss se spår av och tecken på.

Dåraktigheten finns med i trons sammanhang. Ändå är det inte så att vi föraktar kunskap eller förbiser fakta. Det dåraktiga är att vi respekterar kunskap men ändå vägrar att ge upp. Därför kan vi också leva i ständig förväntan, trotsigt hopp och livlig tro på livets möjligheter. Och vi kan arbeta för både himlens och jordens framtid.

Guds rike är nära, säger vi på andra söndagen i advent. Inför de svåraste av hot tror vi på livet. I den mörkaste natt längtar vi intensivt efter morgonen. Guds rike är nära. Vi har lärt oss förnimma Guds närhet i sommarvinden och höststormen, i vinternatten och vårsolen. Vi är nära Gud i ensamheten och i vår djupaste gemenskap.

Och ändå hävdar vi att en större närhet och ett djupare liv ständigt är på väg. Kom till oss, säger vi till den Gud i vilken vi redan lever, rör oss och är till. Här och nu anar vi riket som ett frö av liv och kärlek. Av detta frö skall bli ett träd med plats för himlens fåglar. Vi talar om en surdeg. Till sist blir allting genomsyrat.

En dåraktig tro och ett trotsigt hopp har haft betydelse ända sedan profeternas tid. Redan då fanns exempel på miljöförstöring, om än i mindre skala än idag. I en livsmiljö i stort behov av vatten var torka och ökenspridning verkliga hot mot folkets överlevnad. Och profeterna betonar människans ansvar.

Tron hjälpte människor att se problemen utan att förlora sitt trotsiga hopp. Redan då fanns visioner om en ljusare framtid för allt som lever och är. Öknen och ödemarken skall jubla, det förtorkade landet glädjas och blomma. Som en äng med liljor skall öknen blomma, den skall glädjas och fröjda sig.

De som är rädda för framtiden uppmanas att fatta mod. Vatten skall bryta fram i öknen, bäckar i ödemarken. Förbränt land skall bli till sjö, törstande mark till källsprång. Med bilder som dessa uppmanar man varandra att vända om och hitta ett nytt sätt att leva. I harmoni med skapelsen och i samklang med allt levande.

Vi som idag bär den dåraktiga tron och det trotsiga hoppet får lov att gräva fram Bibelns bilder och låna deras styrka. Vi som bärs av en sådan tro får dela med oss till andra. Dagens situation är värre än forntidens. Förstörelsen har gått längre. Vi kan inte likt nomaderna ständigt hitta outnyttjad mark på jorden. Vi måste vända om på riktigt.

Men utmaningen är ändå på ett sätt densamma. Allt större slitage och allt mer vidsträckta öknar kan mötas med ny teknik och ökande kunskap. I respekt för livet har vi att ta itu med miljöproblemen. Och trons bidrag är en djup kärlek till allt levande, ett trotsigt hopp och en dåres envisa kamp.

Guds rike är ett av de viktigaste begreppen i Jesu förkunnelse. Med stöd hos Gamla testamentets profeter talar han om hur Gud bjuder in den som annars stängs ute, både religiöst och socialt. Precis som för profeterna blir varje religiös predikan också en utmaning till socialt ansvar. Och precis som för profeterna omfattar gudsriket för Jesus inte bara oss människor utan hela den värld som vi lever i.

Guds rike är nära, säger vi på andra söndagen i advent. Vi ser fortfarande en ny tid framför oss. Vi tror på nåden och vägrar att ge upp. På något förunderligt sätt vill vi tro att trender kan vända, missmod kan vika och vi människor kan ändra oss. Mot alla odds tror vi på jämvikt och harmoni. Med barnslig trotsighet vill vi kämpa för livet på jorden. Vi läser högt för varandra att Guds rike är nära. Och vi går in under tanken: inte längre ökenspridning!

nyckelord: *dåraktig, trotsig, förstörelse*

bibelord*:* *... till slut blir alltsammans syrat. (Matteusevangeliet 13:33)*
sv psalm*:* *174:2*
bön*:* *Ge oss, Gud, ett trotsigt hopp för världen.*

Vem skall bestämma hur mycket jag får tro?
Vem kan förbjuda ett senapskorn att gro?

Profetisk och politisk

tredje söndagen i advent

Det sägs ofta att kyrkan skall tala profetiskt. Med skarpa ord förväntas vi försvara den svagares rätt och företräda den som inte själv kan göra sin röst hörd. Samtidigt är många rädda för att kyrkan skall uttala sig politiskt. Som om det skulle finnas en del av tillvaron som inte angick trons verklighet och annat som inte angick politiken.

Ibland gör man skillnad mellan privatmoral och sociala strukturfrågor så att privatmoral anses legitim i kyrkans sammanhang, men inte sociala strukturfrågor. Men när man vidgar cirkeln ännu mer, till kampen för allt levande, är vi åter mer överens om behovet av den profetiska rösten. Både privatetik och global politik är alltså mer rumsrent för kyrkan än socialpolitiska frågor om jämlikhet och rättvisa, respekt och mänsklig värdighet. Varför?

För Bibelns profeter skulle de olika nivåerna aldrig kunna skiljas åt. Kallelsen att försvara den som inte kan göra sin egen röst hörd gäller på alla nivåer. Profeterna går emot varje form av våld och förtryck. De protesterar när lagarna låter de mäktiga utnyttja människor. Och de påpekar att omoralen drabbar allt levande.

Men om nu kyrkan idag har störst mod att höja sin röst i de globala miljöfrågorna så varför inte börja där? Inte för att det i längden går att skilja nivåerna åt, men för att insikter från en nivå skall bidra till engagemang på alla nivåer. Vi kan ta profeterna till föredömen när det gäller kraft och skärpa. Som de bibliska profeterna kan vi rikta skarp kritik mot rovdrift och utsugning. Vi kan också ta profeterna till föredömen när det gäller deras hopp om förändring. De som visar en orubblig tro på Guds kraft och på människors förmåga att ta ansvar.

Profeterna tror på förnyelsen när de kallar till omvändelse. Libanon skall bli till en trädgård. De blindas ögon skall se. Fädernas hjärtan skall vändas till barnen och barnens hjärtan till fäderna. En väg skall banas i öknen, en jämn väg i ödemarken. De förtryckta skall ständigt glädja sig och de fattigaste jubla när tyrannerna är borta.

Tredje söndagen i advent handlar om Johannes döparen. Han är verkligen en profet i linje med Gamla testamentets profeter. Johannes döparen kunde vara skarp och sarkastisk. Huggormsyngel, ropar han. Och han varnar för Guds vrede. Men han blir också till ett tecken på att alla människor skall se Guds frälsning. Bana väg för Herren, ropar Johannes, med samma förväntan som profeterna före honom.

Johannes hela förväntan kopplas enligt Nya testamentet till den Messias som kommer efter honom, för att läsaren skall förstå betydelsen av Jesus från Nasaret. Men det borde inte få skymma Johannes eget engagemang och hopp. Han banar väg för det han inte kan se. Han arbetar för en förändring som han ännu inte har några bevis på. Mitt ibland de hårda orden och det tuffa budskapet vittnar Johannes om att alla människor skall se Guds frälsning.

Så kan också vi slå följe med Johannes och alla profeterna före honom. I samma linje får vi höja den profetiska rösten i vår egen tid och bana väg för förändring. För enskilda människors skull, för ett rättvist samhälle och för allt levandes framtid. Medvetna om att våra profetiska ord väcker motstånd, men också jubel, hopp och nytt liv.

nyckelord*:* *profet, protest, förnyelse*
bibelord*:* *Krokiga stigar skall rätas och steniga vägar jämnas. (Lukasevangeliet 3:5)*
sv psalm*:* *426:1*
bön*:* *Gud, låt Johannes iver inspirera oss.*

O Gud, låt rösten aldrig tystna,
låt orden aldrig sina,
låt ropet aldrig dö.

O Gud, låt röret aldrig brytas,
låt veken aldrig släckas,
låt elden ha sin glöd.

Mänskligheten mödrar

fjärde söndagen i advent

Många kvinnor kan berätta att det hänt något med känslan inför livet när de fött barn. Många beskriver hur de blivit fyllda av gråt inför barnens situation i världen. Tanken på att många barn är fattiga, ensamma och oskyddade är mer outhärdlig än innan man själv blev förälder. Trots att man behöver gå upp i känslorna för sitt eget barn så finns där också en känslighet för hur andra barn har det. Och många nyblivna mammor beskriver hur jordens framtidsfrågor blivit viktigare i samband med det egna barnets födelse.

Ekonomer som vill förbättra situationen för fattiga människor i Indien har också insett att de måste lita på kvinnorna i familjen. Om männen får ett lån tar pengarna ofta slut på kort tid. Det finns så många behov för dagen att männen inte klarar att investera pengarna långsiktigt. Kvinnorna där-emot placerar i högre grad pengarna där de kan säkra en långsiktig försörjning. För mödrarna är barnens framtid lika viktig som deras eget nu.

I förlängningen är det inte underligt om mödrar också har en extra drivkraft att värna livet på jorden. I moderskapet finns ju en koppling till själva livet. Både för barnens skull och av kärlek till allt levande är mänskligheten mödrar därför väl rustade att tänka framtid och värna skapelsen.

Det finns ingen anledning att göra för stor skillnad på kvinnor och män. Och det skulle vara helt fel att förneka männens ansvar för det uppväxande släktet och framtida generationer. De skillnader som finns mellan kvinnor och män beror inte bara på arv utan också på miljö, inte bara på biologi utan också på social träning. Inte desto mindre behöver världen idag den medvetenhet och de förmågor som många av mänskligheten mödrar uppvisar.

Självklart måste vi alla – män och kvinnor, vare sig vi har egna barn eller inte – gå in i rollen som framtidens föräldrar. Men varför inte ta hjälp av den drivkraft som många av dagens mödrar bär? Detta kan få betydelse för hur vi läser texterna för fjärde söndagen i advent och läser rubriken om Herrens moder.

Ofta har man talat om Maria som en förebild för eftervärlden. Men i vilket avseende skall hon vara vårt föredöme? Att vara förälder till Gud är väl inte det vi i första hand behöver lära oss? Även om det kunde vara en hälsosam motvikt mot vår tendens att predika underdånig lydnad.

Skulle det inte vara bättre om Maria fick visa oss något om vad det är att vara mänsklig mamma och att vara förälder? Om vi såg Maria som en av mänskligheten mödrar? På detta sätt kunde bilden av Guds moder kompletteras. Det barn Maria föder är unikt och gudomligt men är också ett av alla mänskobarn.

Framtiden var osäker på den tid när Maria växte upp. Man var rädd för att kosmiska makter skulle ta över himlavalvet och att detta skulle leda till jordens undergång. För judarna var folkets undergång det stora hotet. Många texter handlar om hur fiender hotar, Jerusalem riskerar att slås i ruiner. Folket kan åter skingras. Också den enskilda människan bävar inför Guds vrede. Man är rädd att komma Gud nära och lika rädd för att bli övergiven av tillvarons goda makt.

Här finns många kopplingar till dagens situation. Hoten mot livet är många. Rädsla finns för egen död, folkets nederlag och hela mänsklighetens undergång. Här skulle de ord som läggs i Marias mun kunna förmedla hopp för framtiden, idag liksom när evangelierna skrevs. För i orden finns en tro på att Gud gör mäktiga verk.

Maria låter rädsla och missmod vika. Hon har förmågan att fyllas av jubel, hopp och förväntan. Det är kanske i det som Maria kan vara vår förebild. Att gå in i ett modigt föräldraskap, i tro på att våra egna barn skall uträtta underverk. Och att själva gå in i det nya.

Om vårt missmod och vår rädsla kan vika och ge plats för kraft och engagemang har vi tagit ett steg i Marias fotspår. När vi vågar tro på det omöjliga och hoppas på livets seger över döden. Då kan också vi bli redskap för den Gud som upphöjer de ringa och mättar hungriga med sina gåvor.

Det finns hopp för våra barn och deras barn. När Gud kan förändra oss och göra oss till tjänare för livet och allt levande har vi möjlighet att fungera som mänsklighetens mödrar och föräldrar för framtiden. Vi kan tro på Guds löften och låta dem bli verklighet.

nyckelord*:* *förälder, förändring, förebild*
bibelord*:* *Var inte rädd, Maria. (Lukasevangeliet 1:30)*
sv psalm*:* *766:1*
bön*:* *Gud, väck i mig det som händer när ett nytt liv blir till.*

Gud gör mig till ett redskap för det rike,
där kärlek driver handlingar och ord.
Låt mig se varje mänska som min like
med hemortsrätt i himmel och på jord.

Fred med jorden

julnatten och juldagen

Bibel 2000 innehåller många goda förändringar jämfört med tidigare bibel-översättningar. En sådan är översättningen av änglarnas sång på julnatten. Nu är det tydligt att lovsången handlar om *fred* på jorden. Ordet fred har ju på modern svenska en bredare betydelse medan frid kan vara något som ryms inom människan. Den fred Gud skapar omfattar både vårt inre liv och våra yttre omständigheter.

Orden om fred på jorden gör det tydligt att Jesu födelse har med hela tillvaron och hela livet att göra. Fred på jorden är ett högt ställt mål för Guds särskilda inträde i mänskligheten historia. Ändå behöver nog orden kompletteras för att vi idag skall förstå dem i hela dess räckvidd. För idag om inte förr behöver fred *på* jorden också innefatta fred *med* jorden.

Något av det mest grundläggande för en kristen tro har med julen att göra. Och det har skapats mycket god teologi kring julens under. Evangelierna visar att Gud inte är himmelskt avlägsen eller andligt oåtkomlig. Gud är inte okänslig och inte heller opåverkad av situationen i världen. Tvärtom är Gud den som lever med sin skapelse och den som griper in. Gud går in i skeendet. Den osynlige tar gestalt i människan Jesus.

Länge har man predikat att Gud solidariserar sig med mänskligheten och blir människa. Därmed blir det också tydligt att varje människa har ett okränkbart värde. Men det finns mer än så att säga. Jesus lyfts fram i texterna som jordisk varelse. Det barn som föds i Betlehems stall sägs vara den som finns före allting och som är den osynlige Guds avbild. Han är den som förenar allt i himlen och på jorden, synligt och osynligt, troner och herravälden, härskare och makter. Han finns före allting och allting hålls samman i honom.

Tron säger alltså att den evige Guden går sin egen skapelse till mötes. I Jesus möts himmel och jord, ande och materia. Gud är därmed förenad med allt som lever. Därför är inte den andliga tillvaron viktigare eller verkligare än den kroppsliga. Det eviga livet är inte mer värdefullt än det tidsbegränsade. Därmed är inte heller det mänskliga livet helt överlägset allt annat liv på jorden. Gud blir inte bara människa i Jesus. Gud blir kropp. Ande och materia hör samman.

Det vore märkligt om vi accepterade att Gud och människa därmed förenades men ville upprätthålla en full åtskillnad mellan mänskligt liv och övrigt liv på jorden. *Inkarnation* säger man på teologiskt språk när man talar om att Gud blir kött, Gud blir kropp och Gud föds i världen. Vår svenska översättning att Gud blir människa får inte hindra oss från att se vidden i julens under och tala om hur Gud tar plats i skapelsen och solidariserar sig med allt levande.

Julens texter talar om ett ljus i nattens mörker. Natten skall vika där ångest nu råder. Orden talar om glädje och jubel över att en fredsfurste är född och att fredens välsignelser skall vara utan gräns. Är det då inte dags att göra klart att denna fred på jorden också måste innebära fred *med* jorden? Fred mellan människor måste också innebära fred med allt levande! Denna tanke finns redan i Moseböckerna och är än mer uttalad hos profeterna. Och den hör hemma i förkunnelsen kring barnet i Betlehems stall.

Många av oss känner idag påtaglig ångest inför miljöförstöring och klimathot. Vi ser hur skapelsen skövlas och livet hotas. Regnskogen är ett aktuellt exempel. Och vi börjar se konsekvenserna. Vår bön till Gud kan då inte stanna vid att vi människor skall kunna hålla sams sinsemellan. Fred mellan människor är inte hela lösningen för jordens överlevnad. Om det folk som vandrar i mörkret skall se ett stort ljus måste Gud stärka vår kärlek inte bara till andra människor och folk utan till livet som sådant.

Det hopp som förkunnas under julnatt och juldag kan vara ett verkligt hopp just därför att julens under gäller livet som sådant, och fredens välsignelser skall vara utan gräns. Det ord genom vilket allt blir skapat, allt i himlen och allt på jorden, det ordet har blivit kropp och blivit människa. Det väcker hopp om fred på jorden och fred med jorden.

nyckelord*:* *lever med, griper in, tar gestalt*
bibelord*:* *I Ordet var liv, och livet var människornas ljus. (Johannesevangeliet 1:4)*
sv psalm*:* *123:1*
bön*:* *Hjälp oss, Gud, att hålla fred med jorden, fred med människor och fred med allt som är.*

Vi tror på Gud som föder universum,
och låter livet uppstå i ett hav,
den gode Gud som skapar oss ett livsrum,
som en av alla arter jorden gav.

Du som ger människor kraft

annandag jul

Det är slitsamt och obekvämt att arbeta för jordens överlevnad. Den som gör det blir inte sällan ifrågasatt i kyrkans sammanhang och möter kritik från olika håll. Vi kan måla visioner om skapelsens framtid. Vi kan tala om fred mellan människor och harmoni med allt levande. Men kampen för jordens överlevnad är sällan fridsam och leder inte i första taget till lugn och harmoni.

När vi blir medvetna om vad situationen kräver kan vi behöva avstå från mycket av livets bekvämligheter. Vi kanske inte kan åka bil som förr, inte äta likadant som förr, inte producera och konsumera som förr. En sådan omställning är svår, även om kristen tro säger att det finns sådant som är viktigare än materiell välfärd. Och trots att Gud följer oss i våra svårigheter och ger oss kraft att slå in på nya vägar.

Vändningen är aldrig enkel. Det tar emot att ifrågasätta sina egna livsmönster och göra nya prioriteringar. Vi måste räkna med att bli osams på vägen. Vi kommer att gräla om vilka förändringar som behövs och vad vi skall avstå ifrån. Därtill har vi olika bild av vad vetenskapliga framsteg kan betyda på vägen. Någon tror att det mesta kan lösas med teknisk utveckling. Andra är betydligt mer skeptiska.

Det är svårt att på förhand veta var striden kommer att stå. Den står inte alltid mellan unga och gamla, mellan rika och fattiga, mellan vänner och fiender. Texterna talar om splittring som uppstår mellan far och son och mellan mor och dotter. Släktingar och grannar blir osams. Medlemmar i samma kyrka kommer till olika slutsatser och ställningstaganden. I den stunden kanske vi även måste låta jordens väl och vår egen övertygelse äventyra relationen till våra egna föräldrar eller våra egna barn. Det kan vara framtidens sätt att ta sitt kors och följa Jesus.

I denna situation kan berättelserna om kyrkans martyrer få en ny innebörd. De som visade mod och tog strid. De fick uppleva förnedring och förföljelse. Men de stod fast vid det de trodde på. Berättelserna om martyrer visar att vi inte är ensamma. Den som tar strid i klimatfrågan är inte den första som upplevt splittring, förakt eller förnedring. Det finns de som har kämpat före oss.

Den ofred och osämja som vi kommer att möta har också djupa rötter i historien. Det kanske rentav är en ofrånkomlig del av livet för den som följer sin övertygelse. Varken en god Gud eller en sund strävan befriar oss från det. Martyrerna fick lita på det kommande fredsriket, trots att vägen dit var kantad av ofred och stridigheter. Vi får leva på hoppet om harmoni med allt levande, fast också denna vision skyms av vardagens schismer och konflikter.

Änglarnas sång i julnatten rymmer ord om fred på jorden. Enligt profetens ord skall barnet som föds bli fredsfurste. Genom honom skall fredens välsignelser bli utan gräns. Men redan på annandagen läser vi i Matteus evangelium om hur Jesus säger: Tro inte att jag har kommit med fred till jorden. Jag har inte kommit med fred utan med svärd.

Och i Lukas evangelium utropar Jesus: Tror ni jag är här för att skapa fred på jorden? Nej säger jag, men splittring.

Änglarnas ord används för att måla visionen och slutmålet för Jesu livsgärning. Alltings mål och mening är fred på jorden och fred med jorden. Men livet i tro på Jesus var under det första århundradet något helt annat. Det nya livet var inte behagligare än det liv man lämnat.

Människor blev förstås besvikna och förvirrade. Oroliga frågor ställdes. Om jag förtrycks eller förföljs, hör jag då inte till de utvalda som änglarna har lovat fred på jorden? Till tröst och uppbyggelse lyfter evangelisterna fram en annan sida av trons budskap, visa av erfarenhet. Även om *målet* är fred på jorden har Jesus aldrig lovat att *vägen* dit är fridsam.

Latinamerikas befrielseteologer lyfter gärna fram att det finns en genuin kunskap i Bibeln om att vägen mot

rättvisa, fred och harmoni alltid rymmer kamp och lidande.

Så var det när Mose kallade de fattiga till uppror i Egypten. Farao svarade med att göra folkets liv ännu hårdare. Och när folket kommit iväg och gick genom öknen längtade man tillbaka till den relativa tryggheten i Egypten.

Vi känner det från folkets verklighet i Latinamerika, säger befrielseteologerna. Protester leder till restriktioner. Det blir alltid hårdare förhållanden innan det vänder. Därför behöver man ett trotsigt hopp och en tydlig vision. Inför stridigheter och förföljelse behövs en tydlig förkunnelse. För att svårigheterna inte skall tolkas som att Gud har övergett sitt folk.

Om Jesus *önskade* svärd eller splittring skulle han inte vara fredsfurste. Men att *räkna med* svärd och splittring är en annan sak. Att han, som själv blivit förföljd, förstår att detsamma kan hända hans efterföljare är ett glädjebud för den som lever mitt i kampen. Om Jesus var likgiltig inför jordens överlevnad skulle det vara svårt att se honom som skapelsens och befrielsens Gud. Men att Jesus vet vad lidande är och går med oss när vägen är svår, det är evangelium i kampen för jordens överlevnad.

nyckelord*:* *vilja, välja, våga*
bibelord*:* *Den som mister sitt liv för min skull, skall finna det. (Matteusevangeliet 10:39)*
sv psalm*:* *826:1*
bön*:* *Gud, gör mig modig mitt i rädslan.*

Att leva är att välja,
att välja är att avstå,
att avstå är att dö en smula för att vinna liv.
Gud hjälp mig klara smärtan
som ligger i att avstå
och gör att jag kan välja
det som ger och föder liv.

Guds och människors barn

söndagen efter jul

Det finns människor på jorden som ger upp sitt liv och sin trygghet och flyttar många mil för att ge sina barn en ny framtid. Det finns en oerhörd kraft i kampen för släktets fortlevnad. Det vore en välsignelse om vi kunde få utlopp för den kraften i kampen för jordens överlevnad.

Många av dem som flyttar tvärs över jorden förstår att de själva aldrig kommer att känna sig hemma i det nya landet. De kommer alltid att sakna det gamla och längta tillbaka. Men deras barn skall få en bättre framtid.

Förmågan att sätta en annan människa före sig själv är viktig när det gäller släktets överlevnad. Om vi kan söka upp den förmågan och låta den komma till användning ökar chanserna också till en gemensam framtid på jorden.

I Bibeln finns rader av berättelser, med allt från katastrofer till lyckliga slut. Vi kan gråta med mödrarna i Rama, som skriker av sorg över sina förlorade barn. Och vi kan förfäras över de barn som mördas i samband med Jesu födelse. Ingen skall behöva vara med om något sådant. Fast vi vet att barn utsätts för ohyggliga hemskheter också idag och även i vårt land.

Vi kan läsa i Andra Moseboken om hur de fattiga blev för många i Egypten. Risken för uppror ansågs för stor, sett ur Faraos synvinkel. Han ville i tysthet minska antalet pojkar. De hebreiska barnmorskorna fick order om att bara låta flickor överleva förlossningen. Det var först när barnmorskorna vägrade lyda order som Farao visade förtrycket öppet och befallde att alla nyfödda pojkar skulle dö. Härifrån har vi berättelsen om Mose i vassen.

Men utan att fastna i hemskheterna kan vi peka på alla dem som kämpar för livet. Och vi kan själva få kraft att handla. De hebreiska barnmorskorna är både modiga och medvetna. De ljuger Farao rakt upp i ansiktet hellre än att förråda barnen.

Mose var hotad till livet ända från början. Också många andra tvingades ta risker för att stödja hans kamp. Och många av dem fick aldrig se framtidslandet. De var med och flydde, men om folket vandrade 40 år i öknen är det en hel generation som aldrig nådde fram till det förlovade landet. Men deras barn kom fram. Det kommande släktet fick uppleva den frihet som föräldrarna hade saknat. De som dog under vägen fick lita till att de gav sina barn en bättre framtid.

Barnmorskorna hör också till berättelsens hjältar. För att de vägrar följa order och på det sättet försvarar barnens rätt. Och det är inte långsökt att tänka på berättelsen om Josef och Maria, som också riskerar livet när de flyr från sitt land. Inte förrän det blir regeringsskifte vågar de komma hem igen.

Hoppet om en framtid finns när också vi på olika sätt är listiga och modiga för barnens skull. När även vi drivs till olydnad. Och när vi är beredda att möta svårigheter för barnens skull. Det är inte så många av oss som har behövt fly hals över huvud. I stället kan kampen handla om att bevara till eftervärlden det land och den jord som vi lever på. När vi ser en koppling mellan vår konsumtion idag och våra barns livsutrymme imorgon.

I Sverige är det en självklarhet att inte hugga skog utan att samtidigt plantera ny skog. Det fanns människor förr som planterade träd som vi kan använda idag. På samma sätt skall den skog vi nu planterar bli till glädje för kommande generationer. Idag behöver jorden för sin överlevnad att vi tänker likadant om vattnet, jorden, luften och atmosfären. Det vatten vi använder får brukas men inte förbrukas. Jorden måste kunna odlas igen. Det skall finnas luft för våra barn att andas och atmosfär som skyddar oss mot solens strålar.

Med barnens bästa för ögonen, våra barn och världens barn måste det vara möjligt. Sådana storverk har människor visat sig kapabla till förr. Guds och människans framtid vilar i barnets kropp, hotat och värnlöst. Här ligger risken. Här ligger möjligheten.

nyckelord:	*barn, olydnad, storverk*
bibelord*:*	*Man måste lyda Gud mer än människor.*
	(Apostlagärningarna 5:29)
sv psalm*:*	*602:4*
bön:	*Gud, vi ber för våra barn och alla barn och deras barn.*

Av evighet är du barn.
På längtans vingar bars du hit.
Nu äger du livet barn.
Nu har du allt.

Bön för hela Guds skapelse

nyårsdagen

I Jesu namn ber vi om fred på jorden, fred med varandra och fred med hela Guds skapelse. Det gör vi i Dagens bön på nyårsdagen. Vi sträcker oss med förväntan mot framtiden. Och vi gör det i Jesu namn.

Bön finns i många former. Allt från ordlös bön där en människa bara är stilla inför sig själv och sin Gud till ivriga rop på hjälp. Därtill kommer förbönen när vi lägger fram vår oro och vår omsorg för världen inför Gud.

Ibland sägs det att förbönerna i Svenska kyrkan är för vida och för vaga. Man menar att vi ber om för stora saker. Inte för att Gud inte skulle kunna besvara stora böner. Men för att det blir svårt för oss att se och tolka bönesvaren.

Det anses fegt att be för hela världsfreden på en gång. Det anses flummigt att be samtidigt för alla sjuka, alla ensamma, alla olyckliga, alla fattiga och alla hemlösa. Eller att be för alla döpta, alla hem och alla sörjande.

En sådan bön kan ju inte bli besvarad i sin helhet, förrän vid Guds rikes fullbordan. Några av de sjuka blir förstås friska. Några fattiga kommer ur sin fattigdom. Och några familjer får det bra tillsammans. Men så blir det ju även om vi inte ber.

Då anses det ärligare att formulera mer begränsade böner. Gud, hjälp just min vän med just den här sjukdomen! Hjälp just den här kvinnan som vill komma ur sin hemlöshet och den här mannen som vill komma tillrätta med sitt missbruk!

De enkla och precisa böner som uppstår i nuet skall inte förringas. De svarar på en konkret situation och ett konkret möte mellan människor. Men vid sidan om dessa begränsade böner finns det anledning att med kraft försvara de vida bönerna inför tillvaron som helhet.

Det viktiga med en bön är inte hur snart bönen kan besvaras. Och avsikten är ännu mindre att man skall kunna mäta och väga bönesvaret. Bön handlar om livsinriktning och livsmål, om hopp och längtan, om tro och förtröstan.

Det är av största vikt för Gud att vi människor lever våra liv med öppenhet för livet och allt levande. Det är avgörande för vår framtid att vi orkar höja blicken och se den värld som omger oss. Att se världen med kärlek och önska allt det bästa för den, det är att be för världen.

Det har betydelse att vi dag efter dag och gång på gång lyfter fram världens situation för oss själva och för Gud. Vi behöver samla mod för att ta ställning och kraft för att göra en insats. Vi samlar kraft genom bönen.

När lärjungarna bad att Jesus skulle lära dem att be lärde han dem den bön som kallas *Vår Fader*. Hela bönen är riktad mot framtiden och mot Guds rikes ankomst. Låt ditt namn bli helgat, låt ditt rike komma, låt din vilja ske!

Också raden om bröd handlar från början om bröd för dagen som kommer, fredsrikets dag. Och bönen om att inte utsättas för prövning är en bön om stöd att inte svika sig själv och Gud i den yttersta av prövningar.

Så utifrån Jesu ord verkar det gott att be också för de stora sammanhangen. Det stämmer väl med hans ambition att öppna lärjungarnas ögon för livet runt omkring. Den lever på riktigt som glömmer sig själv och ser sin nästa, den som går över satta gränser och ser ett steg längre.

Ingen vet hur bön fungerar. Ingen kan förklara varför Gud har gjort sig beroende av våra tankar och drömmar. Ingen vet om Gud låter världen påverkas av om vi ber eller inte. Och våra tankar kring det kan växla genom livet.

Men att världen behöver att vi längtar, drömmer, ber och hoppas, det behöver vi inte tveka om. Att vi själva förvandlas av den bön vi ber, det är påtagligt. Att världen förändras när människa efter människa riktar sin längtan mindre mot egen konsumtion och egen vinning och mer mot vår gemensamma framtid, det är inte svårt att förstå.

Därför vänder vi oss till Gud inför det nya året och ber om Guds välsignelse över det som ligger framför. Vi ber om hopp för framtiden. Vi ber om mod till förändring, i vårt eget liv och för världens överlevnad. Och vi ber om ny kraft att leva i fred med hela Guds skapelse.

nyckelord*:* *be, längta, förändras*
bibelord*:* *Låt ditt rike komma. Låt din vilja ske. (Matteusevangeliet 6:10)*
sv psalm*:* *591:1*
bön*:* *Gud, låt min bön betyda något för din värld.*

Vi ber till dig för världens fred
mot varje kraft som bryter ned.
Vi ber om mod att finnas med
i handlingar och ord.

Tilltalad

söndagen efter nyår

Några av stadens byggnader är kyrkor. Landsbygdskyrkan är en del av det svenska landskapet. Somliga av livets dagar går människor i gudstjänst, kanske i form av dop eller begravning. En del människor har även sitt arbete i kyrkan.

För att kyrkans gemenskap skall vara angelägen behövs en god koppling mellan livet i kyrkan och livet i övrigt. Så att livet i kyrkan inte isoleras från våra övriga tankar och känslor, våra vanor, ord och värderingar.

Om Gud är den skaparkraft varur hela tillvaron springer fram, då är världen skapad till samspel och samhörighet. Livet är väckt för att Gud önskade levande varelser att relatera till, samtidigt som de skulle relatera till varand-ra. Med tiden utvecklades människor med möjlighet att bli medvetna om sig själva och sin skapare.

Därför har mänskligt liv ett fantastiskt djup. Vi kan ställa frågor om var-ifrån vi kommer och vart vi är på väg. Vi kan se på oss själva, varandra och Gud med kärlek. Vi kan handla utifrån våra övertygelser. Och vi kan värna livet inom oss och omkring oss.

En uppgift för kyrkan och för var och en som lever i kyrkan är att lyfta fram den gudomliga dimensionen i tillvaron som helhet. Kyrkan kan påminna oss om den Gud som i varje stund önskar våra liv, fyller våra kroppar med kraft och värnar vår överlevnad. Kyrkan kan hjälpa oss att höra tilltalet från den Gud som önskar oss livet. Den hjälpen kan vara viktig på många sätt. För det är ju inte självkart för en människa hur hon skall tolka tillvaron.

Före upplysningstiden och vår moderna syn på livet kunde en människa uppfatta världen helt och hållet religiöst. Allting som skedde kunde uppfattas som Guds (eller den ondes) handlingar. Gud bestämde varje dag om det skulle bli sol eller regn hos var och en av oss. Gud bestämde i ensamt maje-stät om vi skulle ha fiskelycka, om vi skulle leva i fred, om vi skulle finna en livspartner, om vi skulle få barn och hur länge vi skulle få vara friska.

I modern tid har det blivit allt mer möjligt att tolka livet utan att räkna med Gud. Allting som händer sker i grund och botten av naturliga orsaker, säger man då. Det finns ingen avsikt och inget mål med tillvaron. Ingen vill något med mitt liv. Det finns ingen högre makt att relatera till.

Mellan de här två sätten att uppfatta tillvaron befinner vi oss som människor idag. Det finns inte många människor som uppfattar världen helt religiöst, men inte heller många som tolkar livet helt utan religiösa inslag. I vardagsrutinerna handskas vi oftast med tillvaron som om vi inte alls räknar med Gud. Vi utgår ifrån att det vi kastar upp kommer ner och att det vi gör får naturliga konsekvenser. Men i livsval på olika nivåer agerar vi oftare som om vi tror på en genomgripande kärlek, ett större sammanhang, en mening med tillvaron och en Gud.

Och nog har det betydelse för vår egen och jordens överlevnad att vi gör så. Därför är det också viktigt för mänskligheten att den religiösa tolkningen av livet inte helt försvinner. Vi behöver förmåga att höra Guds tilltal och uppfatta Guds kärleksförklaring. Vi behöver vara både moderna och religiösa människor.

Våra kyrkobyggnader, våra kyrkliga gemenskaper och våra kyrkliga tjänster har sitt berättigande så länge de kan hjälpa oss att uppfatta Guds tilltal i livet. Ja, tron kan bli livsavgörande både för enskilda människor och för mänskligheten, om det finns en koppling mellan vår religiösa tolkning av tillvaron och våra mer rationella val i livet.

Det är rimligt att också tolka Jesu liv på detta sätt. I vår tid, när det inte är lätt att uppfatta det gudomliga i allt som är, kan vi ana Gud på ett särskilt sätt i människan Jesus. Inte för att vi skall tro att Gud finns i bara just den människan utan för att vi skall få ögon för att se Gud i tillvaron och öron för att höra Guds tilltal.

Berättelserna om änglar och himlaljus över ett nyfött barn kan hjälpa oss att känna Guds närhet i Betlehems stall. Med sitt sätt att leva visar sedan den vuxne Jesus att Gud delar varje människas vardag. När Jesus dör på ett

kors kan vi uppfatta den gudomliga kärlek som aldrig viker undan utan bär genom död till nytt liv.

Varje kyrka som sticker upp sitt torn över landskapet påminner om just denna sak. Att kärleken är en verklig inre kraft i tillvaron. Varje predikan borde få förmedla detta, att det finns en Gud som delar vår vardag och som vill göra oss medvetna om sin närhet. Dopets vatten på ett barns eller en vuxens huvud blir en påminnelse om att livets tilltal gäller för var och en. Att ta emot bröd och vin vid nattvarden blir ett stöd för minnet, kroppens minne, om att Gud finns hos oss och delar våra liv.

Några av alla hus i vårt land kallar vi för Guds hus. Inte för att Gud, den eviga urkraften, skulle vara instängd i dessa byggnader. Gud, all kärleks källa, är förstås inte begränsad till vissa rum. Men ändå. Några av livets sammankomster ordnas i det vi kallar för Guds hus, för att hjälpa oss med tolkningen av tillvaron.

För dem av oss som har haft lätt att höra Guds tilltal i vindens sus, i solens värme och i människors blick eller händer kan Guds hus bli en bekräftelse på Guds närhet. För dem av oss som inte tycker att den religiösa tolkningen av livet är lika enkel kan Guds hus vara en hjälp att tyda tecknen. Någon pekar ut sammanhangen åt oss och säger: Den här känslan kan kallas Gud, den där upplevelsen tyder på att livet är mer än det som kan vägas och mätas, det här mötet rymmer både Gud och människa.

Om detta finns en underbart barnslig berättelse i Bibeln. Där talar Gud med tydlig mänsklig röst, men Samuel, som inte har lärt känna Guds röst, vet inte vem som talar, fast han redan är i tjänst hos Gud. Först när hans lärare Eli berättat för honom om Gud kan Samuel förstå och besvara Guds tilltal.

För några kan nog kyrkan och Guds hus vara som Eli, den gamle läraren i berättelsen. Guds hus i landskapet eller Guds hus som platsen för mänskliga sammankomster kan vara en hjälp att vidga våra tolkningsramar och se mer av den tillvaro vi lever i. Det kan ge mod att leva i vardagen och kraft att kämpa för framtiden.

Varje gång vi tror att Gud finns mer innanför än utanför väggarna har tanken på ett Guds hus däremot motverkat sitt syfte. Om Guds hus får människor att dela upp sina liv och begränsa Guds rörelsefrihet är tanken förfelad. Men varje gång huset gör Guds röst hörd i världen vet vi varför kyrkan finns. För att Guds tilltal ständigt skall nå nya människor och nya generationer skall känna hopp och tillförsikt inför framtiden. För att vi skall kunna tyda kärleken i våra hjärtan som just kärlek. Och för att vi skall få kraft att ta avgörande beslut i livet, grundat i förnuft och känsla, i tro och tanke, i kärlek till oss själva och till allt levande.

nyckelord: *skapad, tilltalad, modern*
bibelord*:* *Människa, sade han, res dig upp! Jag vill tala med dig.*
(Hesekiel 2:1)
sv psalm*:* *288:1*
bön*:* *Hjälp mig, Gud, att värna livet i min vardag.*

Sommarvarmt och vinterfruset
landet ger sitt vittnesbörd.
Allt bär spår av skaparljuset,
tid för vila, tid för skörd.

Alla folk

trettondedag jul

Fram till slutet av 1900-talet var det vanligt att man framställde kristen tro mot bakgrund av den judiska tron på ett sådant sätt att judendomen syntes lagisk och kravfylld medan kristendomen framstod som nåderik och mild. På detta sätt ville man beskriva de båda religionernas djupaste väsen. Och så sent som 1986 kom en psalmvers med denna innebörd in i Den svenska psalmboken. Anders Frostenson skriver, efter en amerikansk sång: ”Moses gav oss lag och krav, halleluja. Jesus lyfter bördan av, halleluja.”

Andra har gjort samma jämförande beskrivning mellan katolsk och luthersk kristendom. Den katolska läran har framställts som lag och krav medan den lutherska tron har målats upp som nåd och evangelium. Med Jesus, Paulus och Luther som förebilder har man kunnat ta avstånd från fariséer, superapostlar och påvar.

Nu kan det ligga något sant i beskrivningen av vad Jesus och Paulus och Luther stod för, men ändå blir bilden lätt ensidig och felaktig. Skillnaden mellan olika religioner och olika kyrkor är sällan så skarp. Snarare sker det nog en ständig växling inom varje religion och varje tradition. Det finns en likhet mellan de trendbrott som Jesus, Paulus och Luther står för. Men precis som för andra religioner har den kristna historien rymt också andra trender.

Det är också tydligt att människor inte alltid har uppfattat den kristna tron så som dess företrädare velat se den. Luther har blivit känd för att ge människor skuld och dåligt samvete. Paulus är känd för en förtryckande syn på kvinnan, för rasism och för sexuell trångsynthet. Medan Jesus kanske har lämnats lite mer i fred.

Tänk om vi kunde sluta karikera varandra och i stället beskriva den återkommande växling som sker inom varje religion, för att komma ifrån en svartvit beskrivning. Det skulle vara gott för den samverkan mellan olika rörelser som idag är så viktig, med gemensamma utmaningar kring jordens framtid.

Det handlar om att se hur både den egna religionen och andra har befriat från låsningar och gett människor kraft och liv, men också erkänna tider av egen trångsynthet. Det gäller att se hur det egna samfundet likaväl som andra har upprättat människor och gett mod och möjligheter att leva, men också se hur ord och ordningar har kunnat stelna.

Guds lag är för det judiska folket från början och på djupet en Guds gåva och ett tecken på Guds nåd. Lagen visar att Gud bryr sig om sitt folk. Lagen är den öppna famn som omsluter de minsta och värnar de svagas rätt.

Utan lagen skulle de starkaste kunna ta för sig obehindrat. Sedan gammalt har den vuxne mannen varit den starkaste. Lagen värnar därför framför allt dem som inte skyddas av en stark inhemsk vuxen man. Och därför nämner skriften gång på gång änkor, faderlösa och invandrare.

Men det är inte alltid som lagen har fungerat som en famn som värnar den svagare. I relation till andra folk blev lagen i vissa tider en mur som gjorde skillnad mellan dem som hörde till och dem som hölls utanför. Så småningom skedde samma sak med enskilda människor. De som av olika skäl inte kunde hålla lagens bud ställdes utanför samhällets religiösa och sociala gemenskap.

Jesus kom i konflikt med sin tids auktoriteter om hur lagen skulle tolkas. I hög grad handlade det just om att lagen hade förvandlats från famn till mur och från nåd till krav för den som var sjuk, fattig eller förtryckt. Genom att umgås med den man inte borde umgås med och äta med den man inte skulle äta med visade Jesus den öppna famn som lagen var menad att vara.

Jesu inställning fördes vidare. På samma sätt som Jesus visade sin öppen-het inom det egna folket genom att äta med ”tullindrivare och syndare” visade Paulus trons öppenhet mot andra folk genom att äta med ”hedningar och syndare”. Om en människas räddning låg i att följa en särskild lag, då skulle bara ett folk kunna räddas. Men nu räddar Gud oss genom tron, säger Paulus. Trons famn är vidare än lagens mur. Likheten mellan människor är djupare än skillnaderna. Gud är på djupet allas Gud.

När evangelierna skrivs har öppenheten mot andra folk segrat bland de Jesustroende. Paulus linje har segrat.

Delar och detaljer i berättelsen om Jesus används för att visa Guds öppenhet mot alla folk. Enligt Lukas evangelium säger Symeon i templet med Jesusbarnet i famnen: Mina ögon har skådat frälsningen som du har berett åt alla folk, ett ljus med uppenbarelse åt hedningarna. Och i Matteus evangelium visar berättelsen om stjärntydarna att Guds ljus i Jesus är synligt för alla världens folk. Jesus blir själv flykting till Egypten. Och han delar därmed vanliga människors liv.

Men även om steget ut i världen var taget en gång för alla har inte öppenhetens grundprincip varit självklar i alla situationer. Genom hela kyrkans historia behöver nåden och öppenheten lyftas fram och beskrivas på nytt. När goda gärningar på 1500-talet blivit ett sätt att göra skillnad på folk blev Martin Luther den som åter lyfte fram tankar om tro och nåd. Trons famn är vidare än den lag som gör skillnad på människor, hävdar Luther med stöd av Paulus.

Och hur är det idag? Fungerar tron som en nådens famn som öppnar vägar och möjligheter? Vilka murar är det i så fall som idag förlorar sin kraft genom att tron förenar människor? Om vi inte hittar svaret på den frågan beror det kanske på att tron förlorat sin funktion som nåderik famn, precis som både lag och tro har gjort det förut.

Är det så att den kristna tron förenar några få men samtidigt håller andra på avstånd? Är det så att vi blickar över trons staket på samma sätt som somliga judar på Jesu tid kunde betrakta dem som levde utanför folkets gemenskap? Har tron blivit en markör som visar skillnad mellan människor precis som lagen hade blivit på Jesu tid? I så fall måste vi på nytt hitta trons befriande kraft.

En ny vändning skulle inte bara ha betydelse för kyrkan, utan också för hela världen. Idag lever vi på många sätt i en global värld. Och kyrkan är närvarande i alla delar av denna globala gemenskap. Freden, rättvisan och allt levandes framtid kräver global samverkan. Vår tro säger att Gud vill livet, vill gemenskap mellan människor och vill ett ekologiskt hållbart samspel mellan allt som lever.

Men då gäller det att kunna släppa tankarna om särställning och särintressen. Nu om någonsin måste vi hitta ord för den nåd som håller samman allt och alla. Det gäller att se hur barnet i stallet har samma ärende till alla folk som till oss själva. För när löftet om fred gäller alla folk kan det innebära verklig fred också för oss själva. Och när hoppet om en framtid omfattar livet som sådant kan det ge hopp och livskraft för alla människor och alla folk.

nyckelord*:* *mur, famn, fred*
bibelord*:* *Ty han är vår fred, han har med sitt liv på jorden gjort de två lägren till ett och rivit skiljemuren, fiendskapen. (Efesierbrevet 2:14).*
sv psalm*:* *217:5*
bön*:* *Gud, ge oss mod att riva murar.*

Gud famna mig där jag är.
Gud önska mig som ingen annan.
Gud ge mig kraft och mod att leva här,
att vara buren och att vara den som bär.

Du spelar roll

första söndagen efter trettondedagen

Barn är idag mycket medvetna om hur stor världen är. Och det är inte bara enkelt. Också som vuxen kan man känna sig obetydlig i en global värld. Därför är det kanske viktigare än någonsin med en livsåskådning som betonar att allt levande och alla goda krafter har betydelse i tillvaron.

Det är lätt att tappa modet inför utvecklingen i världen. Inte minst inför miljöhoten. Vad spelar det för roll att jag bär mina sopor till återvinningen? Vad hjälper det att vårt land höjer bensinpriset och får oss att köra lite mind-re bil? Gör det någon skillnad för nordpolens isar? Och har det någon betydelse för Afrikas öknar?

När uppgivenheten närmar sig är det viktigt att få tro på en Gud som både själv är kärlek och har gjort sig beroende av vår kärlek. Det gör att varje människa är viktig men att allt ändå inte hänger på våra krafter. Vi får tro att Jesus är en människa bland andra men samtidigt har makt att inspirera oss till förändring. En sådan tro finns i texterna om Jesu dop.

Det fanns de som ansåg att Jesus var en mindre märkvärdig profet än Johannes döparen. Att Johannes hade döpt Jesus och inte tvärtom togs som ett tecken på att Johannes var den störste. Som svar på detta återger evangelierna hur döparen bedyrar att han är underlägsen Jesus. Jag döper med vatten, säger Johannes. Men det kommer en som är starkare än jag, och jag är inte värdig att knyta upp hans sandalremmar. Han skall döpa er med helig ande och eld. Jesus är unik, men ändå en av oss.

I Paulus brev görs en tydlig skillnad mellan att döpas med Johannes döparens dop och att döpas i Jesu namn. Johannes dop var ett dop till omvändelse, och han uppmanade folk att tro på den som skulle komma efter honom, det vill säga Jesus. Och när människor senare låter döpa sig i herren Jesu namn sägs den heliga Anden komma över dem.

Det är alltså viktigt för Nya testamentets författare att ingen jämställs med Jesus. Det är över Jesus som Guds ande visar sig som en duva. Det är Jesus som av den himmelska rösten utpekas som Guds älskade son, Guds utvalde. Genom dopet blir det tydligt att Jesus har ett uppdrag som ingen annan.

För de första kristna visar Anden vid dopet att Jesus är den Guds utvalde som skall öppna blindas ögon och befria de fångna ur fängelset, ur fängelsehålan dem som sitter i mörkret. Han är den Guds tjänare som folket väntat på alltsedan profeten Jesajas tid och kanske ännu längre än så. Han är den som kan rädda folket ur en förtvivlad situation.

Det kristna hoppet om överlevnad i en farlig värld och räddning ur farliga situationer knyts därför ofta till tron att Jesus är unik och speciell. I Jesus visar Gud sin förmåga att göra det som är omöjligt för människor. Därför betonar evangelierna det som var annorlunda när Jesus döptes.

Men samtidigt förenas dop med dop och därmed förenas också Jesus med alla dem som skall komma att döpas i hans namn. Johannes döparen talar enligt berättelsen om att Jesus själv skall döpa i helig ande och eld. Och Nya testamentet beskriver hur de som senare döps i Jesu namn får del av den heliga ande som visat sig vid Jesu eget dop.

När de som döps talar i tungor och profeterar tas det som tecken på att de har fått del av den heliga Anden och alltså verkligen blivit döpta i Jesu efterföljd. Därmed har de också fått del av det uppdrag som Jesus tog emot i sitt dop. För uppdraget att öppna blindas ögon och befria fängslade människor förs vidare och hör till kallelsen att vara Jesu lärjunge.

Det ger möjligheten att se sitt liv som betydelsefullt också i en värld där starka krafter råder. Ingen kamp är hopplös, hur stort motståndet än är, eftersom det som är omöjligt för människor ändå är möjligt för Gud. Ingen kamp är onödig, hur liten vår insats än är, eftersom vårt bidrag knyts samman med alla andra bidrag, och allting hålls samman i Kristus. Varje människa spelar roll i kampen för Guds rike och jordens överlevnad.

nyckelord*:* *uppdrag, hopp, Gud och människa*
bibelord*:* *Säg inte att du är för ung, utan gå dit jag sänder dig. (Jeremia: 1:7)*
sv psalm*:* *791:2*
bön*:* *Låt din styrka bli min styrka, Gud.*

Gud bor i ditt hjärta,
Gud bor i din kropp.
Gud bär all din kärlek,
Gud ger dig ditt hopp.

Livets vatten

andra söndagen efter trettondedagen

Det har funnits tider när det mesta i den kristna tron har förandligats och förevigats. Och det har funnits andra tider då tron har fått ge kraft åt människors vardagliga strävan och kamp för livet. Samma tema som i en tid använts för att tala om den enskilda människans själ har under andra tider stött kampen för folkens fysiska överlevnad. Och ibland har man lyckats hålla samman de olika aspekterna i budskapet.

Sedan 1960-talet har temat *Livets bröd* haft betydelse för fastans insamlingsperiod och i gudstjänsterna på midfastosöndagen. Många gånger har människans andliga och kroppsliga behov då hållits samman på ett gott sätt. Jesus, som sa om sig själv *jag är livets bröd,* visade sin handfasta omsorg när han höll över tiotusen människor mätta.

Brödundret kan förstås antyda något om Jesu andliga budskap. Men för hungrande människor är det alldeles uppenbart att undret också svarar på våra kroppsliga behov. Gud bryr sig om våra jordiska liv. Och de som vill vara en kyrka i Jesu efterföljd, måste ta på allvar sådant som global solidaritet, mänsklig rättvisa och ekonomiska strukturer.

Kyrkorna i norra Europa har ofta fått ta hjälp av kyrkorna på södra halvklotet för att återerövra denna kunskap om vad texterna i Bibeln innebär och uttrycker. Många av dem som skrev eller läste Bibeln levde under svåra ekonomiska förhållanden. Det gör att de fattigas teologer idag kan återupptäcka perspektiv som varit glömda under perioder av relativt välstånd, när mer välbesuttna grupper i samhället har fått styra tolkningen av Bibelns texter.

På samma sätt som vi under senare år har fått en breddad syn på texterna om livets bröd behöver kyrkan idag bredda sitt läsande när det gäller texterna om *livets vatten.* Andra söndagen efter trettondedagen har temat *Livets källa*. Det handlar om livets vatten.

Den som är född i Sverige har oftast mycket få upplevelser av hur det är att vara riktigt törstig. I de flesta situationer kan vi släcka vår törst innan den blir alltför ansträngande. Men i de landskap där de bibliska texterna skrevs var upplevelsen av törst stor och likaså kunskapen om vattnets nödvändighet för såväl överlevnad som civilisation. Därför handlar också många bibeltexter om törst och om nåden att få något att dricka.

Berättelsen om israeliternas fyrtioåriga vandring genom öknen speglar inte bara en enskild vandring från Egypten till Kanaans land. Den återspeglar också en tid när israeliterna levde som nomader, innan man blev bofasta brukare av det heliga landet. Det flyttbara tabernaklet var den helgedom man höll sig med innan man hade fasta byar och städer och kunde bygga sig ett tempel. Nomaden var beroende av vattenkällor för sig själv och sin boskap. Och såväl byarna som städerna byggdes sedan där det fanns tillgång på friskt vatten.

Vi kan räkna med att varje familj i denna kultur hade påtagliga erfarenheter av torka, när det mesta i livet handlar om att försörja sitt hushåll med vatten. Vi kan utgå ifrån att varje människa i de epoker som Bibeln beskriver haft egna upplevelser av törst intill den grad att livet var hotat. Dessa människor visste också att rent vatten innebär makt och många gånger stor rikedom.

Det var människor med dessa erfarenheter som först hörde Jesajas ord: Kom alla ni som törstar, kom hit och få vatten, kom, även om ni inte har pengar. Hur vana de än var vid bildspråk och liknelser i denna kultur lär de samtidigt ha tagit till sig budskapet i dess mest konkreta mening. Om Gud får råda i vårt samhälle, då skall livet vara *som* en tillvaro med friskt vatten för alla, men livet skall också *vara* en tillvaro med friskt vatten för varje människa.

Under några årtionden har världens kyrkor talat om att livets bröd måste fördelas på ett mer rättvist sätt än vad som sker. I breda lager har vi blivit medvetna om de fattigas situation och kyrkans sociala ansvar. Rättvisa och solidaritet har åter blivit kyrkliga ord.

Nu behöver vi också fördela tillgången på livets vatten mer rättvist. Vi börjar bli medvetna om hur det är ställt med vattenförsörjningen runt om på jorden. Länge har Lutherhjälpen grävt brunnar i fattiga områden. Det blir allt tydligare att vattenproblemen inte är lokala och att allas våra liv hör ihop.

Det är som med klimathoten i övrigt. Vi påverkar miljön och den påverkar oss. Och förr eller senare drabbas vi alla.

Det finns en skillnad mellan jordens tre överlevnadsfrågor om rättvisa, fred och miljö. Hungersnöd är något som drabbar de fattiga. Ett tredje världskrig eller den stora atombomben är något som kan drabba oss alla Men miljöskadorna och klimatförändringarna är något som oundvikligen får konsekvenser för allt levande.

Både för deras skull som idag lider brist på friskt vatten och för oss andra behöver vi därför ta vattenförsörjningen på allvar. För att temat om livets vatten skall förmedla hopp och tro måste det också väcka engagemang och solidaritet. Om vi säger att livets källa flödar i våra ådror måste vi också låta det fysiska vattnet flöda, till liv för människor i alla delar av världen.

Det handlar inte om att spola lite mindre i kranarna där tillgången på vatten är god. Det kan vi göra för att påminna oss om världens brist på vatten. Men det finns sådant som verkligen förbättrar vattentillgången i andra delar av världen. Då handlar det om vilken mat vi äter och den konsumtion vi har, men också om de politiska krafter och strukturer vi stödjer.

Det räcker inte att be att Gud skall föra oss till brunnar med levande vatten som ger oss liv i överflöd, med orden i Dagens bön på andra söndagen efter trettondedagen. Vi kan inte bara be om öppnade ögon som ser Guds kärlek. Vi behöver be att det levande vattnet skall ge oss kraft att förse varje människa med vatten i såväl andlig som kroppslig bemärkelse.

Mötet vid Sykars brunn mellan Jesus och den samariska kvinnan skildras i en av texterna om livets vatten. Det har hänt att bibeltolkare har förlöjligat den här kvinnan och betonat hennes okunskap. Man har betonat hur hon missförstår Jesu tal om vatten och pekat på hur hon tror att han talar om vanligt vatten, när hans ärende egentligen är något djupare.

Idag är sådana anklagelser förhoppningsvis historia. Vi kan se att kvinnan i berättelsen inte är mer okunnig än till exempel Nikodemus som tillhörde stora rådet. Missförstånden är evangelisten Johannes grepp för att undervisa läsaren och föra berättelsen framåt. Och Jesus möter kvinnan vid brunnen utan fördomar och gliringar. Hon i sin tur förstår mer och mer av Jesu undervisning och talar sedan till byborna på ett sådant sätt att de kommer till tro.

Händelsen vid Sykars brunn handlar alltså inte om skillnaden på vatten och vatten, och inte heller om skillnaden mellan Jesus och kvinnan. Berättelsen handlar i stället om likheten mellan dem, bortom de yttre olikheterna. Hon är kvinna och han är man. Hon är samarier och han är jude. Hon är en enkel kvinna. Han är profet och Messias. Ändå ger de två varandra vatten där vid brunnen. Båda tar emot vatten från varandra. Och de är båda beredda att gå vidare för att ge vidare.

En berättelse som denna kan vara utgångspunkten när vi på nytt lyfter fram temat om livets vatten i våra kyrkor. Över gränserna mellan folk och kön, kultur och kunskap måste vi lära oss att dela på vårt vatten. Det vatten som bygger upp allas våra kroppar och livnär såväl kropp som själ. I en global värld hör vatten för själen ihop med vatten för kroppen. I klimathotens tid är kopplingen tydlig. Den som tar behovet av rent vatten på allvar kan utlägga temat om livets vatten. På högtidens sista dag ställde sig Jesus och ropade: Är någon törstig, kom till mig och drick.

nyckelord:	*vatten, liv, solidaritet*
bibelord:	*Jag var hungrig och ni gav mig att äta, jag var törstig och ni gav mig att dricka. (Matteusevangeliet 25:35)*
sv psalm:	*921*
bön:	*Gud, lär oss att dela det vatten vi har och be om det vatten vi saknar.*

Kärleken talar, källvatten flödar,

människan svarar, sedd och bejakad.
Orden befriar, människan mognar,
bär och förmedlar
det som hon själv tar emot.

Av tro till tro

tredje söndagen efter trettondedagen

I många kyrkliga sammanhang är vi idag mycket försiktiga med att framhålla vår egen tro för dem som inte delar den. Vi erbjuder sällan vår tros svar på livets frågor om inte den andre mycket tydligt ber oss om det. Och vi är stolta när släkt och vänner självmant tar upp ämnet. För att inte likna forna tiders predikanter eller missionärer är vi väldigt diskreta med vår tro.

På flera sätt kan man vara glad över att inte höra till den offensiva krist-endom som alltid tror sig veta bäst och ha de rätta svaren. Och inte utgå ifrån att Gud låter sig finnas bara genom en religion eller en religiös riktning. Om Jesus har sagt *jag och fadern är ett* innebär det inte att han har satsat alla kort på *en* religiös gruppering, utan att Jesus liksom Gud står över sådana grupperingar.

Men samtidigt finns det kanske en gräns för hur diskret man kan vara med sin tro innan man sviker sig själv och sin övertygelse och samtidigt sviker sin samtalspartner. Om gudstrons förespråkare ger sig själva munkavle lämnas rummet fritt för den sorts tro som inte kallas religiös. Tron på konsumism, tillväxt eller ohämmad expansion kan då predikas ohämmat, liksom tron på individualism och elitism. Vi behöver därför hitta sätt att tala om den kristna trons svar på livets frågor utan att tränga oss på varandra.

De första kristna var övertygade om att den tro de själva hade fått del av också kunde vara till glädje för andra människor. Att inte tala om sin tro eller vilja dela sina tankar med andra skulle tyda på bristande respekt. Just därför att Gud är hela skapelsens Gud så har tron något att säga var och en. Och om vår tro kan ha något att säga måste vi vara beredda att berätta om den.

Romarbrevet och Galaterbrevet uttrycker att det inte är skillnad på jude och grek, eftersom människans tro och Guds nåd finns till för alla. Många andra texter talar om hur Guds profeter och inte minst Jesus har mött och skapat tro långt utanför det egna folkets gränser. Dessa berättelser öppnar för en dialog där man både kan lyssna till andra och berätta om sin egen tro.

Vi vet att Jesus var jude. Alla de första lärjungarna var judar, vana att leva avskilda från andra människor. Ändå har vi svårt att idag förstå vilket stort steg det var för den unga kyrkan att öppna sig mot andra folk. Det krävdes drömmar och syner och konkreta bevis på Andens närvaro för att man skulle våga döpa dem som inte var judar. Det krävdes långa diskussioner och bibliska argument för att kristna av judiskt ursprung skulle våga äta tillsammans med kristna av annan härkomst.

Men man tog steget. För att tron på Jesus var så viktig att den inte kunde vara förbehållen ett folk eller en religiös tradition. Man talade om sin tro. Man döpte och man spred en radikal tro som kunde förändra relationerna inte bara mellan jude och grek utan också mellan slav och fri och mellan man och kvinna.

Som argument för sin öppenhet hänvisade man till att Jesus själv mer än en gång hade gått människor från andra folk till mötes. Ofta hade dessa människor visat en tro som tycktes starkare än de flestas. Och Jesus hade lyft fram hängivenheten och tron hos dessa människor. Tro, hopp och kärlek är alltså viktigare än folktillhörighet. Och den nya tron kunde inte undanhållas någon.

I dagens globala situation är samverkan och samförstånd viktigare än någonsin. Att lyssna och hitta former för dialog mellan människor är nödvändigt, om vi skall möta hoten mot livet. Dialogen förutsätter att parterna vill presentera sig för varandra. Och god samverkan bygger på att var och en delar med sig av redskap som varit till hjälp i det egna livet. Därför behöver vi dela också tankar och tro. Och utgå ifrån att vi har något att lära ut och något att lära av varandra.

I Dagens bön två på tredje söndagen efter trettondedagen talas om att Gud möter oss i svårigheter och ger oss kraft att stå emot missmod. Såväl svårigheter som missmod finns i våra enskilda liv, men också i vårt globala sammanhang när vi har svårt att värna rättvisan och freden, det ekologiska samspelet och klimatet på jorden.

Om vi tror på Bibelns ord om att Gud är barmhärtighetens och tröstens Gud kan vi våga tala tro och dela tro också i de stora och globala sammanhangen. Om vi vill behålla vår tro på Guds löften för att kunna leva trygga under Guds mäktiga beskydd, som vi ber om i Dagens bön ett, måste vi berätta om vår egen tradition och lyssna till andras. Därför att tron och kärleken växer av att delas. Tro hopp och kärlek värnar livet. Och möjligheterna växer av tro och till tro.

nyckelord: *diskriminering, tro, dialog*
bibelord*:* *Nu är ingen längre jude eller grek, slav eller fri, man eller kvinna. (Galaterbrevet 3:28)*
sv psalm*:* *31:1*
bön*:* *Gud, ge oss fred, för livets skull.*

Du ger mig tro när du vågar tro på världen.
Du ger mig hopp när du hoppas på förändringar.
Du ger mig mod när du vågar öppna munnen.
Du ger mig kraft när du reser dig för rättvisan igen.

Inte utan hopp

fjärde söndagen efter trettondedagen

Det finns dagar när man inte vill gå ur sängen. Inte för att sömnen varit skön och man vill stanna kvar i drömmarna, utan därför att man helt enkelt inte orkar möta den nya dagen. En tjock dimma har lagt sig över tillvaron. Ingenting verkar meningsfullt att göra. Inget verkar ens möjligt att genomföra.

Det finns morgnar när man skulle ha velat sova vidare. Vi har svårt att förstå varför det skall behöva kännas så. Och vi vet ofta inte varifrån uppgivenheten kommer. Till det hela hör också känslan av ensamhet. Ingen annan har det väl så här? Och ingen annan vill väl ha med mig att göra när jag mår så här? Och jag är inte värd det heller!

Den som är intresserad av jordens överlevnadsfrågor kan inte bortse från enskilda människors liv. Det finns så många kopplingar mellan de stora sammanhangen och de små. Mänskligheten består ju av den samlade mängden enskilda människor. Och bara den som får kraft för sitt eget liv kan orka leva och verka i globala sammanhang.

Dagens bön på fjärde söndagen efter trettondedagen talar om att förtvivlan sköljer över oss och att vi förlorar fotfästet. Bönen är att Gud i dessa stunder skall ge oss lugn och kraft. Det är en stor bön. Kanske är det ett under att så sker ibland. För lugnet och kraften kommer sällan av sig själva. Och en människas tro skyddar inte från upplevelser av håglöshet och hopplöshet. Lika lite som tron rår på den ångest som kan drabba oss ur våra egna djup.

Om undret inte sker utan vi förblir modlösa och uppgivna drabbar det oss själva och våra närmaste. Det är inte enkelt att leva tillsammans med oss när vi är utan hopp. Det är inte heller lätt att vara den som misströstar. Och vi kan hamna i destruktiva mönster eller bli alldeles handlingsförlamade.

Men inte nog med att de närmaste drabbas. Vår håglöshet drabbar också dem som lever längre ifrån oss. För att det är så svårt att vara engagerad när vi inte orkar med oss själva och vårt eget. Det är svårt att älska andra när man inte orkar älska sig själv. Bara att bära soppåsen till rätt tunna kan bli till en oöverstiglig gärning. Hur skall vi kunna ta ansvar för världens ödesfrågor när vi inte orkar stiga ur sängen? Och hur kan vi förmedla tro och hopp för framtiden när vi är fast i vår egen hopplöshet?

Tron befriar oss inte alltid från hopplöshet och missmod. Gud löser inte alla knutar så som vi ibland skulle önska. Men ändå kan Gud och tron på Gud ha betydelse i sammanhanget. Vi läser texter i Bibeln om människor före oss som har misströstat. Vi får höra att vi inte är de första och att vi heller inte är ensamma i situationen. Andra har varit här förr och Gud delar våra liv liksom Gud har delat deras liv före oss.

Ibland kan vi tänka att skapelsens storhet skulle hindra Gud från att få syn på just vår enskilda situation. Det finns ju så många människor, så hur skulle Gud kunna se just mina bekymmer? Då är det intressant att se hur profeten Jesaja argumenterar precis tvärtom. Om Gud har skapat världen och har sådan väldig styrka att universum upprätthålls och fortskrider, skriver Jesaja, hur kan jag då tänka att jag vandrar osedd av Herren och att Gud inte tar sig an min sak? Och så betonar Jesaja att Gud inte blir trött men ger den trötte kraft och den svage ny styrka.

Kanske kan Jesajas sätt att tänka inspirera oss att hålla samman de stora och de små sammanhangen, så att varken Guds storhet eller min litenhet förminskar mitt hopp.

Så får vi tillåta oss själva att ha våra dåliga dagar. Vi får ha överseende med oss själva när krafterna tryter. Och vi får samtidigt påminna varandra om att vi kan få krafterna tillbaka. Med förnyade krafter kan vi ännu en gång få resa oss för livet och kärleken i våra små och stora sammanhang. Och om vi kan hålla den tanken levande så är vi inte helt utan hopp ens de allra trögaste av morgnar.

nyckelord*:* *håglöshet, ensamhet, hopp*
bibelord*:* *Där allt hopp var ute höll Abraham fast vid hoppet.*
(Romarbrevet 4:18)
sv psalm*:* *817:4*
bön*:* *För alla hopplösa dagar ber jag till dig, Gud.*

Så skynda dig hit om du finns som kan föda
liv i min längtan och lust i min kropp.
Lös mina knutar, låt tårarna flöda.
Frambär ur smärtan ett nyfött hopp.

Ekologi

femte söndagen efter trettondedagen

Gamla ord kan innehålla ständigt ny sanning. Hesekiel skriver: Så sant jag lever, säger Herren Gud, önskar jag inte den gudlöses död. Jag vill att han upphör med sina gärningar och får leva. Vänd om! Vänd er bort från era onda gärningar. Israeliter, ni vill väl inte dö.

Den här texten är överraskande på många sätt. Många gamla texter gör skillnad på gudfruktiga och gudlösa människor på ett sätt som är besvärande för moderna läsare. Psaltarpsalmernas författare önskar ofta livet ur sina fiender, för att ta ett exempel. Därför är det skönt med en text där Gud inte sägs önska livet ur den som lever fel.

Begreppen vänds dessutom upp och ner när det är Guds eget folk som enligt sin egen profet sägs vara gudlöst. Det är mot sina egna som Gud behöver visa barmhärtighet. Det är dem Gud gång på gång får ge en ny chans. Därför läser vi också Hesekiels text tillsammans med andra texter som betonar likheten mellan Guds folk och andra folk. Gud gör inte skillnad på människor.

Samtidigt har Hesekiels ord allvaret kvar. Profeten är övertygad om att det finns ett sätt att leva som leder till döden. Det finns möjlighet att vända om åt båda hållen. Den som anses vara rättfärdig kan slå in på den väg som leder till döden. Den som lever fel kan inse sina misstag och börja handla rätt och rättfärdigt, genom att återlämna vad han tagit i pant, återställa vad han plundrat, hålla sig till livets bud och undvika att handla orätt. Den som gör det skall få leva.

Som vanligt i Bibelns texter används juridiska termer som synd och straff. Likt en forntida domare skipar Gud rätt och utdelar vad som kunde anses vara rättmätiga straff efter en rättvis dom. En så juridisk gudsbild kan kännas främmande idag, liksom tanken att Gud ger svar på varje mänsklig handling. Men det går att ta texterna på fullt allvar utan att tolka bilderna som en ordagrann beskrivning av Gud och av Guds relation till sin skapelse.

Det finns lagar om orsak och verkan inlagda i skapelsen som innebär att handlingar får konsekvenser och att vårt sätt att leva får sina följder. I skapelsens ekologiska samspel gäller samma villkor för alla. Där hjälper det inte att kalla sig själv gudaktig och andra gudlösa. Där gäller att en människa i mångt och mycket får skörda det hon själv eller andra har sått. Bibelns texter om att Gud låter sin sol gå upp över onda och goda har något att säga i det sammanhanget. Vi delar alla samma livets villkor.

Därför är det inte försvarbart att be till Gud *i stället för* att ta vårt eget ansvar, när det ekologiska systemet och livet på jorden är hotat. Våra böner till Gud får aldrig bli ett alternativ till att använda vår kunskap och vår egen kraft i livets tjänst. Lika lite som vår självgodhet får hindra oss från att samverka med alla goda krafter i kampen för livet.

Ibland kan man kanske önska sig att Gud av egen kraft skulle ställa allt till rätta i världen och undanröja varje hot mot livet och livsmiljön. Som när någon föreslår att Gud i fredens tjänst skall ta bort allt i världen som kunde användas som vapen. Men vad skulle då bli kvar?

Inte kan vi på allvar önska oss att Gud skall förneka sin egen skapelse och låta våra handlingar bli verkningslösa. Inte kan vi be att hela det ekologiska systemet skall sättas ur spel och ersättas av en leksakvärld där Gud och ingen annan kan påverka livets utveckling, där våra handlingar blir utan betydelse.

När vi ber till Gud i kampen för jordens överlevnad måste vi därför vara villiga att ställa upp som redskap för Guds handlande. Vi kan inte be att Gud skall sätta skapelsen ur spel. Vi får snarare tänka att Gud skall verka genom sin skapelse, inte minst genom oss människor, genom våra tankar och vår kunskap, våra känslor och vår känslighet, våra händer och vårt arbete.

När vi sedan undrar hur Gud, som vill så gott, kan stå ut med att vi så grovt missbrukar vår makt, vanvårdar skapelsen och avviker från livets bud, det är då vi kan lyfta fram den andra bilden av sådd och skörd. Att en är den som sår och en annan får skörda liv som hon inte själv har sått.

När vi tänker att Gud borde tröttna och förskjuta oss för alltid, lämna sin skapelse och sin mänsklighet åt dess öde och inte längre låta sin kärlek och sin livsuppehållande ande flöda genom henne, det är då vi får bäras av tanken att Gud är en evig Gud som inte kan svika sin egen kärlek. Så finns det alltid möjlighet att börja på nytt och ta nya tag. Inför Gud och inför Guds skapelse. Och så kan skörden bli ännu rikare och mer full av nåd än vi på förhand kan tro.

nyckelord*:* *ekologi, bön, arbete*
bibelord*:* *Herren Gud tog människan och satte henne i Edens trädgård att bruka och vårda den. (Första Moseboken 2:15)*
sv psalm*:* *176:2*
bön*:* *Med allt och alla står vi här, hjälp oss Gud.*

Jorden vandrar i sin bana,
sommardräkt blir vinterskrud,
hjälper människor att ana
skapelsens och livets Gud.
Medan livet hämtar andan
i en hård och frusen jord
finns det tid för skaparord.

Gud i oss

sjätte söndagen efter trettondedagen

Det finns spännande paradoxer i Bibeln. En sådan hittar vi i Paulus brev till Filippi. Paulus har just förklarat att Gud är den som i Kristus räddar allt och alla. Och nu uppmanar Paulus sina läsare att arbeta med fruktan och bävan på sin frälsning.

Den som framhåller att Guds nåd är människans enda räddning anklagas inte sällan för att passivisera människor. Den som antyder att frälsningen till sist skall omfatta varje människa brukar få höra samma anklagelse. Men för Paulus ger tron på Guds nåd och räddning ingen anledning till passivitet, utan precis tvärtom. Ty det är Gud som verkar i er så att ni både i vilja och i gärning förverkligar hans syfte, skriver Paulus. Människan skall alltså ta livet på största allvar och göra sitt allra bästa *just därför* att det är Gud som verkar genom henne.

När man talar med konfirmander händer det inte sällan att de ställer sig frågande till att Gud skulle vara kraften bakom en människas goda gärningar. Skall Gud ha äran när vi gör något bra, medan vi själva får skämmas när någonting blir fel? Och hur kan Gud vara så påträngande?

Tanken att Gud verkar i oss förutsätter kanske att vi kan lämna bilden av en helt personlig Gud och för en stund tänka oss Gud som livets energi, en god kraft eller ren kärlek. Det gjorde jag av min godhet, sa Emil i Lönneberga när han kysste lärarinnan. Det gjorde jag av kärlek, kan en människa säga för att förklara sitt handlande.

Om Gud inte är en person utanför världen utan snarare är den kärlek som bor och växer i hela skapelsen och i allt levande är det naturligt att Gud också verkar i oss människor. Då kan vi tänka oss Gud som det liv som från vår födelse har pulserat i våra ådror och som den kärlek som fyller vårt hjärta. Då kan Gud vara drivkraften bakom våra handlingar utan att ta äran ifrån oss och utan att vara påträngande.

Paradoxer kan vara svåra när vi vill förklara och helt förstå livet. Men de kan fungera väl för att driva oss till handling. Å ena sidan är det vi som måste ta itu med livets problem, såväl våra egna som de globala. Därför kan vi inte vara passiva. Å andra sidan är vi del av ett större sammanhang och har Gud på vår sida i kampen för överlevnad. Därför finns det ingen anledning att vara uppgiven, fast våra egna krafter är begränsade.

Gud verkar nu, säger rubriken på sjätte söndagen efter trettondedagen. Gud är den som alltjämt skapar och ger liv, säger vi i Dagens bön. Och just därför ber vi Gud om hjälp att själva verka med iver. Så kan tron att Gud uppe-håller livet ge oss kraft att kämpa för livet. Tron att Gud kan försvara livet mot allt som förgör och bryter ner får inspirera oss att själva göra allt vi kan för samspel och harmoni, för kärlek och försoning, för skapelsen och livet.

nyckelord*:* *nåd, kraft, liv*
bibelord*:* *Bli kvar i mig, så blir jag kvar i er. (Johannesevangeliet 15:4)*
sv psalm*:* *96:1*
bön*:* *Gud, gör mig till ett redskap för liv och fred.*

Gud, hjälp mig att se att du bor i mitt hjärta.
När pulsen slår bär du liv i mitt blod.
Du är närmare mig än luften jag andas.
Du ger mig kraft och förnyar mitt mod.

I livets tjänst

septuagesima

I och med Bibel 2000 finns Gamla testamentets apokryfer med i en svensk bibelöversättning. Frågan uppstod om dessa texter också skulle börja läsas i Svenska kyrkans gudstjänster. När förslag till en ny evangeliebok sammanställdes utifrån Bibel 2000 innehöll den först inga texter från Gamla testamentets apokryfer. Men efter påpekande från en rad remissinstanser kom fem avsnitt ur apokryferna med när den nya evangelieboken antogs av kyrkomötet.

Två av de texter ur apokryferna som sedan dess blir lästa i våra gudstjänster är hämtade från Salomos vishet. Som mycket annan vishetslitteratur lyfter denna skrift fram hur Gud i sin vishet skapar världen och håller den vid liv. Ett tecken på mänsklig vishet är att ställa sig på Guds sida i kampen för livet och mot de krafter som hotar det.

Ingen skarp gräns upprätthålls mellan människorna och den övriga skapelsen. Tvärtom är Gud allt levandes Gud, som lever och verkar i allt. I Salomos vishet läser vi på septuagesima: Du älskar allt som finns till och avskyr ingenting av det du skapat, ty du skulle aldrig ha gett gestalt åt något du hatade. Hur skulle något ha kunnat bestå mot din vilja? Hur hade det kunnat bevaras om det inte hade kallats till liv av dig? Du skonar allt därför att det är ditt, du härskare som älskar allt levande.

Denna text ger färg åt söndagens övriga texter. Dagens bön och flera texter handlar om *himmelriket*, som Matteus kallar den tillvaro där Gud råder, eller *Guds rike*, som Lukas kallar den. Det är en nåd för människan att få göra tjänst i Guds rike, att få del av riket och ha en uppgift i Guds sammanhang.

Men vad är Guds rike? Finns det här och nu eller är det något som skall komma? Är det jordiskt och konkret eller andligt och osynligt? Får riket politiska konsekvenser eller enbart själsliga? Har det något med jordens överlevnadsfrågor att göra eller handlar det helt om den enskildes räddning till en tillvaro bortom tid och rum?

Matteus ordval *himmelriket* kan leda tankarna till ett utomvärldsligt rike. Men Lukas benämning *Guds rike* för lättare tanken till jordiska realiteter. Kanske beror det på att Matteus ofta tillämpar Jesu ord på församlingen, medan Lukas talar rakt och enkelt om de fattiga. Därför citerar Matteus Jesus i bergspredikan med orden: Saliga de som är fattiga i anden. Lukas däremot skriver kort och gott: Saliga ni som är fattiga.

De fattigas teologer i Latinamerika har under flera årtionden kämpat för att gudsrikets jordiska konsekvenser skall tas på allvar av kyrkan. Den som tror på ett rättvisans rike bortom döden måste också arbeta för detta rike här och nu. Många bibeltexter har fått nytt liv genom denna förkunnelse. Och kyrkan har tvingats överge äldre tolkningar som har förandligat och därmed förminskat Bibelns budskap.

Av olika skäl har latinamerikanska befrielseteologer under senare år vidgat sin kamp för livet på jorden till att omfatta inte bara utsatta människor utan också den hotade skapelsen som helhet. Teologer som Leonardo Boff och Pablo Richard påminner om att inget liv har en framtid på jorden om inte livet som sådant värnas. Därför är det positivt att vi i Sverige har börjat läsa de bibeltexter som säger att det är en nåd att få göra tjänst i Guds rike. Och vi ber om att kunna känna igen de uppgifter som Gud anförtror oss. Vi har blivit medvetna om att gudsriket har både himmelska och jordiska konsekvenser för människor och för allt levande.

Det är gott att vi läser ur Salomos vishet att Gud, som är barmhärtig mot alla, älskar allt som finns till. Eftersom Gud själv är skaparkraften bakom allt som lever kan Gud helt enkelt inte ta sin hand ifrån det. Gud kan inte hata det som Gud själv har skapat. Gud skonar allt och älskar allt levande.

När vi i detta sammanhang talar om nåden att göra tjänst för Guds rike talar vi om glädjen att stå i livets tjänst. Vi ber om mod att gå in i sammanhang som vi inte riktigt kan överblicka och att ta på oss uppgifter som vi inte helt kan greppa. Därför att vår tro på Gud säger oss att livet är starkare än döden och att det som bygger upp är starkare än det som bryter ner. Därför att Gud från evighet till evighet bär livet i sin famn. Gud värnar livet på

jorden och gör allt för att detta liv inte skall gå förlorat i förtid.

nyckelord*:* *liv, tjänst, allt*
bibelord*:* *Jag skapar om Jerusalem till jubel och dess folk till glädje. (Jesaja 65:18)*
sv psalm*:* *291:1*
bön*:* *Tack Gud, att du aldrig ger upp.*

Tack Gud för varje mänska, som vågar vandra
den väg där tjänst och ansvar gör henne kreativ,
som brukar sina gåvor och öppnar sig för andra,
som lever och ger andra liv.

Guds levande ord

sexagesima

Bibeln har länge kallats för Guds ord och den som talar om Guds ord idag syftar ofta på Bibeln. Men sedan kyrkans första tid finns det andra betydelser av uttrycket Guds ord som är viktigare och mer centrala än det skrivna ordet.

Guds ord är allra först det ord som Gud själv uttalar, det ord som skapar, förnyar och förvandlar världen. Att tala om Guds ord är ett sätt att benämna Guds skaparkraft. Gud sa: Ljus bli till. Gud sa: Jorden skall frambringa olika arter av levande varelser. Gud sa: Vi skall göra människor som är vår avbild. Det är så världens skapelse beskrivs i Första Moseboken. Och det är om sitt pågående skaparord som Gud, enligt Jesaja, säger ”det vänder inte fruktlöst tillbaka utan gör det jag vill och utför mitt uppdrag”.

Guds ord är också den kraft som dömer och frikänner människan både i detta liv och bortom döden. När vårt liv en gång summeras är det med sitt ord som Gud låter oss se vårt liv på ett sätt som både avslöjar och upprättar oss, och som gör det möjligt för oss att leva helt nära Gud.

Så säger Hebreerbrevets författare att Guds ord är levande och verksamt. Det är skarpare än något tveeggat svärd. Och inför honom skall vi avlägga räkenskap. Tänker vi djupare på saken så kan också domsord vara uttryck för Guds skaparkraft. För genom dom och upprättelse skapar Gud åt oss ett nytt liv i det vi kallar evigheten.

Guds ord används i Nya testamentet också som benämning på människan Jesus Kristus. Det är tydligast i Johannesevangeliets första kapitel. Något avsnitt därifrån skulle förstås kunna finnas med bland texterna på sexagesima. Men de kanske anses ännu mer omistliga på juldagen och midsommardagen.

I begynnelsen fanns ordet och ordet fanns hos Gud, och ordet var Gud. Det fanns i begynnelsen hos Gud. Allt blev till genom det, och utan det blev ingenting till av allt som finns till … Och ordet blev människa och bodde bland oss, och vi såg hans härlighet, en härlighet som den ende sonen får av sin fader, och han var fylld av nåd och sanning.

Här anknyter evangelisten till grekisk filosofi, där det ord som Gud använder för att skapa världen kunde skrivas med stor bokstav. Skaparkraften var Guds eget ord men samtidigt en egen kraft eller aktör i skapelsen. Ordet verkar på Guds uppdrag. Och samtidigt är skaparorden som solens strålar. De har lämnat solen men är ändå en del av den.

Men så avviker evangelisten plötsligt dramatiskt från den grekiska filosofin när han påstår att ordet, det gudomliga, osynliga, upphöjda ordet, tar gestalt i en människa. Guds skaparord blir till kropp i människan Jesus. I enlighet med denna tanke talar man i evangeliet om Jesus Kristus som Guds ord. Jesus är en självständig aktör men är samtidigt Guds eget skaparord som förnyar och förvandlar världen. Eller snarare: Jesus är Guds ord förkroppsligat. Jesus är ett med Gud som strålarna är solens egna strålar och ljuset är ett med sin källa.

Jesu verksamhet är i kristen tro en fortsättning på den skapande verksamhet som från begynnelsen och alltjämt föder livet och håller allt vid liv. Varje gång Gud räddar någon från undergång är det samma skaparkraft som verkar. Och när Jesus kallas för Guds ord betonas närheten mellan Jesus och Gud och att Guds skapelseverk fortgår genom Jesus Kristus.

Efter Jesu död blev det allt viktigare för hans lärjungar att uppvärdera berättelserna om honom. Det var ju vittnesbördet om Jesus, om hans liv, död och uppståndelse, som gjorde att människor kom till tro. Gud verkar alltså även i våra mänskliga ord, fast de i sig är andrahandsinformation om det som en gång har hänt.

Det muntliga vittnesbördet räknades i den unga kyrkan som överlägset det skriftliga. Den som själv varit med kunde styrka sina uppgifter på ett helt annat sätt. En skriftlig version var lättare att betvivla. Men när de som levt tillsammans med Jesus och som varit ögonvittnen till det han sagt och gjort började dö blev det trots

allt viktigt att skriva ner berättelsen om Jesus. Evangelierna om Jesu jordeliv blev också en motvikt mot tendensen att förandliga det kristna budskapet. Den uppståndne, osynlige Herren är inte en kraft vilken som helst utan är den Jesus som vandrat våra vägar och levt vårt liv.

Så småningom kom också berättelserna om Jesus att kallas Guds ord, liksom Gamla testamentets berättelser om Guds handlande i världen kallades Guds ord. Men vi skall inte glömma att Bibeln aldrig är detsamma som Guds eget skaparord. Skriften är underlägsen Jesus Kristus som Guds ord. Och skriften är sekundär i jämförelse med det talade ordet om Kristus och om Gud.

Här finns en skillnad mellan kristendomen å ena sidan och judendomen och islam å andra sidan. Judendomen lär att Guds ord finns i Lagen, medan Mose är den som förmedlar Lagen till folket. Islam lär att Guds ord finns i Koranen, medan Muhammed är förmedlaren av Guds ord. Men i kristendomen gäller det omvända. Enligt kristen tro är det människan Jesus Kristus som är Guds ord och Bibeln är den som förmedlar Guds ord till oss.

Vi rör oss alltså nära livet och livets ursprung när vi på sexagesima skall fira gudstjänst med rubriken *Det levande ordet*. Det skrivna ordet visar på Jesus Kristus som Guds ord. Med hjälp av bibelordet talar vi om det ord som skapar världen och ännu håller den vid liv. Med våra egna liv får vi ansluta till det skaparord som ännu bygger upp och skapar nytt. Vi får ta avstånd från de krafter som river ner och slår ihjäl. I en tid när miljökatastrofer och klimatförändringar gör det tydligt att livet på jorden är hotat blir det tydligt att ord står mot ord. Och det är viktigare än någonsin att vi vill höra, bära och vara Guds levande ord.

nyckelord*:* *skapar, frikänner, förnyar*
bibelord*:* *I begynnelsen fanns Ordet, och Ordet fanns hos Gud, och Ordet var Gud. (Johannesevangeliet 1:1)*
sv psalm*:* *377:1*
bön*:* *Gud, håll oss vid liv med ditt levande ord.*

Så ge oss ett nytt befriande ord,
en bild för Guds stora gåva,
ett tecken på nåd för hela vår jord,
ett ord som ger kraft att leva.

Det handlar om kärlek

fastlagssöndagen

Det är lätt att tänka att tron på Gud skall löna sig på ett eller annat sätt. Så tänkte man på Jesu tid och det är lätt hänt att vi tänker så även idag. Kanske kan Gud hjälpa oss att få vara friska och ha det gott i livet. Eller kanske Gud ger oss ett lugn så att vi lättare kan bära livets bördor. Kanske kan Gud skänka oss rikedom i denna värld. Eller får vi kanske tusenfalt igen i nästa liv för det vi inte belönats för i detta liv.

Det finns risk att vår tro på det sättet kommer att handla om vårt eget liv och vår egen välgång. Då kan religionen avskärma oss från världen. Vi själva och vår relation till Gud blir viktig. Andra människor förlorar betydelse, utom möjligen som föremål för de goda gärningar med vilka vi vill förtjäna Guds godhet.

I anslutning till dessa tankar fanns på Jesu tid en uppfattning om att människan för att förtjäna Guds belöning skulle hålla sig på avstånd från det som var orent. Den som levde på ett sätt som ansågs syndigt eller den som var sjuk var inte bara av mindre intresse för den som ville kalla sig religiös. Den troende skulle också hålla sig på avstånd, inte röra vid dessa människor, inte umgås med dem och framför allt inte äta tillsammans med dem.

Mycket av Jesu undervisning blir begriplig när vi känner till detta sammanhang. Vi kan förstå vad Jesus menar om vi ser hur han gång på gång överträder dessa religiösa gränsdragningar, för att kärleken till medmänniskan är viktigare än egen belöning. Ständigt umgås Jesus med dem som är för fattiga för att kunna hålla alla regler och förbud. Han rör vid dem som är sjuka, han äter med dem som kallas syndare, och han lever ett liv som inte ger beröm.

Jesus vänder upp och ner på begreppen och presenterar en alternativ syn på livet. Den som har fokus på sitt eget liv och handlar i syfte att föröka sitt eget har i själva verket redan förlorat det som djupast sett kan kallas liv. För liv föds och växer i kärleken till andra människor. I den stund vi glömmer vårt eget liv i spontan kärlek till andra, då har vårt liv däremot fått evig räckvidd.

Att hata sitt liv betyder alltså inte att ogilla sitt eget men att kunna avstå till förmån för någon annan. När något av vårt eget får dö för kärlekens skull kan liv födas i relation till vår medmänniska. Bara om vetekornet faller i jorden och dör kan det ge rik skörd, säger Jesus. Han syftar kanske på sin egen död men också på kärlekens förmåga att släppa tanken på sitt eget och därigenom föda nytt liv.

Jesus vänder upp och ner på begreppen. Den sista skall bli först. Den minsta är störst. Den som vill ha skall förlora allt medan den som är beredd att förlora sitt liv skall finna det. Det handlar om att älska. Den nya världen fungerar så länge kärleken får råda. Men denna nya värld är också bräcklig. Meningen var ju att vi skulle sluta satsa på oss själva och leva för det gemensamma.

Men det dröjer inte länge förrän någon som hör Jesu ord vill lära sig att bli mest barnlik av alla för att på det sättet göra en vinst i Guds rike. Någon sätter sig längst ner vid bordet i syfte att bli framflyttad när Gud tar makten. Andra utför kärlekshandlingar därför att det är sådana Gud efterfrågar. Och någon avstår från allt här i livet i tro att det skall ge lön i den tillkommande världen.

Men då är vi tillbaka där vi började. Då är vi åter ute efter egen vinning, om än med nya medel. Så kommer Sebedaios söner fram till Jesus och ber om att få de bästa platserna i Guds rike. Och vi kan bara ana sucken bakom Jesu ord när han vägrar att besvara frågan och åter börjar prata om kärleken och om att vara varandras tjänare.

Det finns en stor risk med evangeliebokens första serie av Dagens bön. Alltför många av dessa böner landar i att vi skall få leva med Gud för evigt. Och det låter som om det är målet med all vår kärlek och allt vårt tjänande. Men målet med att kärleken skall ingjutas i vårt hjärta kan inte vara att vi själva skall vinna på det. Målet måste ju vara att andra skall få del av kärleken. Annars är det inte kärlek.

Hur blir det då med vårt tal om att värna livet och skapelsen? Hur blir det med kampen för rättvisan och

freden på jorden? Den som vill vara efterföljare till Jesus kan inte bara motivera kampen för livet med att det ger en bättre framtid för oss själva. Det finns ett enkelt skäl för Jesu lärjungar att kämpa för människors liv och allt levandes framtid. Det handlar om kärlek. För att kärleken tvingar oss skall vi göra vår insats. För att vi helt enkelt inte kan låta bli skall vi engagera oss. Utan baktankar skall vi följa den kärlek som Gud ingjutit i våra hjärtan. Det handlar om kärlek.

nyckelord*:* *förlora, vinna, älska*
bibelord*:* *Om jag talar både människors och änglars språk, men saknar kärlek, är jag bara ekande brons. (Första Korinthierbrevet 13:1)*
sv psalm*:* *602:2*
bön*:* *Av kärlek vill jag handla, Gud, av kärlek.*

Och varje vacker handling
som utförs på vår jord,
och varje kärlekstanke varje ord,
ger färg åt hennes trådar,
ger lyster och ger glans
och fogas in i väven någonstans.

Iver och engagemang

askonsdagen

Två unga människor från Iran kom för att prata om kristen tro och för att bli döpta och bli medlemmar i Svenska kyrkan. De hade läst sig till mycket om den kristna tron, talat med företrädare för flera olika samfund och undrade om kanske Svenska kyrkan var ett gott alternativ för dem. Vi träffades under några veckor. De läste Bibeln och ställde många frågor som tvingade oss som var med i samtalet att tänka efter hur vi kunde svara ödmjukt och ändå stolt över den tradition vi står i. Vi ville ju inte ge dem några falska före-speglingar om livet som kristen i en nordisk folkkyrka men ville samtidigt erbjuda den form av trosgemenskap som faktiskt finns här.

En av alla deras raka frågor var denna: Vad skall jag göra som god kristen i Svenska kyrkan? Vi svarade att det viktigaste nog är att leva i kärlek till Gud och andra människor och i omsorg om allt som lever. Att be till Gud, och kanske gå till kyrkans gudstjänster ibland. Och så talade vi om bönen och gudstjänsterna som en *hjälp* att tro och om kärleken som en *följd* av tron.

Och annars, när det gäller hur man lever och tänker så är det mycket upp till var och en på vilket sätt man lever ut sin tro, sa vi. Om vi tar fastan som exempel, så finns det de som inte alls uppmärksammar fastan. Men det finns också många som ändrar sin mat på något sätt under fastan. Några äter inte godis under fastetiden. Andra avstår från kött. Mest för att minnas att mat på bordet inte är något självklart. Och så försöker vi att under fastan tänka mer på dem som har det sämre ställt än vi själva. Och kanske bidra mer än vanligt.

Vi kom också in på andra kyrkor där fastan hålls mera strängt än i vår lutherska tradition. Någon nämnde hur Jesus fick försvara sina lärjungar för att de inte fastade på det sätt som omgivningen förväntade sig. Kanske undrade någon om våra nya vänner skulle tycka att våra alternativ var för många, eller att förväntningarna var alltför oklara. Men våra vänner tilltalades i stället av möjligheten att samtala och ta sina egna beslut. De var inte bekymrade över att folk skulle ta sin tro för lite på allvar. I stället försökte de förklara för oss att vi borde prata mer om vårt sätt att vara kristna med människor som kommer till vårt land. För det borde vara tilltalande för många.

Med detta i minnet läser jag askonsdagens texter. Jesaja skriver: Detta är den fasta jag vill se: att du lossar orättfärdiga bojor, sliter sönder okets rep, befriar de förtryckta, krossar alla ok. Dela ditt bröd med den hungrige, ge hemlösa stackare husrum, ser du en naken så klä honom. I Jakobsbrevet läser vi: Om en broder eller syster är utan kläder och saknar mat för dagen, vad hjälper det då om någon av er säger: ”Gå i frid, håll er varma och mätta”, men inte ger dem vad kroppen behöver? Så är det också med tron: i sig själv, utan gärningar, är den död.

Texterna talar om att kärleken är viktigare än formerna. Solidariteten är viktigare än ritualen. Samtidigt är frågan hur dessa texter skall kunna inspirera oss som lever idag utan att hämma oss. Hur kan de engagera oss och samtidigt ge oss utrymme att hitta vår egen väg? Hur skulle våra nyvunna vänner ha uppfattat dessa texter? Det finns risk att texterna har svårt att skänka hopp och tro i vår tid och i stället ger dem som lyssnar dåligt samvete.

Inte för att det är svårt att förstå logiken i det som Jesaja och Jakob skriver. Logiken är lätt. En tro som inte leder till handling är på något sätt ofärdig. Det är inte heller svårt att förstå Jesajas och Jakobs iver. De ser hur människor lider och upprörs över hur lite andra människor gör åt saken. Och de ser vad som kunde göras. Så också deras iver är lätt att förstå. Men frågan är ändå hur iver och engagemang skall föras vidare med hjälp av texterna.

Martin Luther kallade Jakobs brev för en halmepistel. Han hade plågats av familjens och kyrkans krav och aldrig trott sig kunna duga inför Gud. I Paulus brev hade han sedan hittat förlösande ord och bilden av en nådig Gud. I Paulus brev läste Luther om hur Gud räddar människan genom sin nåd och gör henne rättfärdig genom tro. Genom dessa ord om nåden och tron såg Luther det evangelium som världens alla krav hade gjort honom

blind för.

Som Paulus i sin egen tid hade försvarat sitt lagfria evangelium, på samma sätt försvarade nu Luther Paulus budskap om rättfärdiggörelse genom tro och då är det inte så konstigt att Luther fick svårt för Jakobsbrevet. För medan Jakobsbrevets författare är rädd för att människor skall driva Paulus tankar för långt vill Luther bygga hela sin teologi på Paulus ord om nåden och tron.

Jakobsbrevets författare såg en risk för att människor med stöd av Paulus brev skulle ställa tron emot goda gärningar, synda på nåden och ta lätt på kärleken. Därför skriver han orden om att tron utan gärningar är död. Men Luther gör precis som Paulus och menar att den rena nåden aldrig kan missbrukas utan tvärtom kommer att förvandla människor inifrån och leda till liv i kärlek. Och det är därför Luther i sin tid kallar Jakobsbrevet för en halmepistel.

Men kanske finns det ett sätt för oss idag att läsa Jakobs brev utan att motsäga vare sig Paulus brev eller Luthers tolkning av kristen tro. Om vi släpper brevets oro för att nåden skall missbrukas, men behåller ivern för att tron skall få konsekvenser. För Luther är kärleken en naturlig följd av nåden och en konsekvens av tron. Han skulle alltså ha kunnat hålla med om att all verklig tro avspeglar sig i handling.

Tanken är att när vi som luthersk kyrka läser askonsdagens texter från profeten Jesaja och från Jakobs brev skall vi aldrig glömma var vi funnit källan till kraft och liv. Och vi skall aldrig skämmas över Guds nåd eller vara rädda för dess konsekvenser. Men när vi väl står trygga i Guds kärlek och litar på att vi är burna som vi är kan vi läsa orden i Jakobs brev om att ta sin tro på allvar och låta den få konsekvenser. Då kan vi bejaka Jesajas ord om att kärlek och solidaritet är bättre än fromma former.

Med rätt ingång och vid rätt tillfälle kan orden om att ta sin tro på allvar leda oss ett steg till. Och det har betydelse i en tid som vår. För när vi ser allt som behöver göras för den jord vi lever på är det viktigt att allt detta har värde också i trons sammanhang. Att kämpa för människors väl och för livet runt omkring oss är inget som vi gör vid sidan om vår tro eller som ett extra intresse. Det är en självklar följd av vår tro att Gud älskar alla människor lika högt och allt liv mer än vi kan tänka. Det är en självklar konsekvens av det evangelium som vi själva har fått del av.

Så kan fastetiden bli en viktig tid med sina texter och böner. Och vår fasta kan komma världens fattiga till del. Fastan kommer aldrig att göra oss till fullkomliga människor. Det är den inte till för. Alla kommer inte heller att bli revolutionärer eller glada idealister. Men fastetiden kan leda oss vidare på den väg som vi redan anade att vi skulle ta. Fastetiden kan låta oss möta några av de människor som vi inte sett förut och förstå deras situation. Fastan kan vara ett sätt att ta vår tro på allvar och låta den omsättas i handling. Den kan ge oss tillfälle att sätta fokus på den jord som behöver vår omsorg och vårt engagemang.

nyckelord*:* *nåd, tro, konsekvenser*
bibelord*:* *Du skall älska din nästa som dig själv. (Matteusevangeliet 19:19)*
sv psalm*:* *137:6*
bön*:* *Gud, låt min tro få konsekvenser.*

Om det finns någon som orkar bära
min stora saknad och ensamhet,
som vågar vara oändligt nära
då har jag anat Guds evighet.

I gråt och kärlek

första söndagen i fastan

Ingen människa går fri från smärtan i livet. Vi får del av den på olika sätt och kanske i olika mängd. Några av oss upplever verklig ångest. Andra lever med oro och rädsla. Några av oss är med om tragedier. Andra lever till synes lugnare liv. Men smärtan och lidandet finns där likafullt.

Det finns olika sätt att reagera på livets svårigheter. Och det kan finnas olika skeden i vårt möte med livets smärta, som alla är lika berättigade och lika riktiga. Att Gud har delat vår ångest och smärta betyder också att Gud följer oss i våra olika sätt att reagera. Det finns ett skede när vi behöver få anklaga Gud för det svåra. Det finns ett annat skede när vi kan ta till oss orden ur Jakobs brev, att Gud inte är den som prövar oss. Och ändå var det Gud som födde oss till liv i denna värld, där så mycket smärta finns.

Det finns stunder när vi framför allt ser den ondska som finns i världen omkring oss. Vi avslöjar onda strukturer och bestämmer oss för att ta itu med dem. Vi ser hur människor drivs av sin rädsla och skadar såväl sig själva som människor runt omkring sig. Och vi upptäcker hur vi själva drabbas, och bestämmer oss för att sätta en gräns för dessa människors framfart.

Det finns andra tider när vi i stället ser ondskan i vårt eget handlande. Det goda jag vill det gör jag inte men det onda jag inte vill det gör jag, säger Paulus. Inte ens mot våra närmaste handlar vi så som vi egentligen vill. Och människor på andra sidan jorden ger vi inte alls vad de har rätt till.

Ibland blir vi upprörda över hur det är ställt i världen. Men för många av oss dröjer det inte länge förrän vreden övergår i sorg. Ilskan vänds i gråt. Ibland kan vi beklaga att ilskan inte höll i sig längre. Men samtidigt finns det något gott i att vreden övergår i gråt, därför att tårarna ger minst lika mycket kraft till förändring som någon vrede kan göra.

För många av oss finns det en koppling mellan den innerliga gråten och den djupa känslan av att höra ihop med allt och alla. I gråten finns en möjlighet att älska sig själv bortom alla självförebråelser. Och den som gråter kan samtidigt känna en stark omsorg om andra. Där väcks en kärlek till allt och alla, till en själv och till hela världen.

Du skall älska Herren, din Gud, av hela ditt hjärta, av hela din själ, av hela ditt förstånd och av hela din kraft. Och du skall älska din nästa som dig själv. Så sammanfattar Jesus Guds lag, om man får tro evangelierna. Men hur når man dit? Kärlek föds inte ur uppmaningar. Hur föds och växer då kärleken i en människas liv? Ett säkert svar är att kärlek föder kärlek. Den som får möta kärlek kommer att ge den vidare. Och trons traditionella svar är att vi älskar andra därför att Gud först har älskat oss.

Men på första söndagen i fastan, när rubriken är *Prövningens stund,* kan vi ana något som är mindre självklart. Ibland är det i samband med det vi kallar prövningar som kärleken växer sig stark. I stället för att bli ett hinder för vår kärlek tycks smärtan och lidandet ibland öppna oss för världen. Det är inte alltid så och det är absolut inget försvar för att ta lätt på lidandet. Men det är en paradoxal sanning att kärleken ibland kan växa i prövningens stund. Och vi kan ta nya steg till försvar för den värld och det liv som behöver vårdas och värnas med kärlek.

nyckelord*:* *gråt, kärlek, handling*
bibelord*:* *Gud är kärlek. (Första Johannesbrevet 4:16)*
sv psalm*:* *851:1*
bön*:* *Bär mig, Gud, och låt mig bära.*

I min kropp finns mycket gråt,
många känslor som vill ut,
många tankar som blir kvar
och en kärlek till allt.

Att kämpa med Gud

andra söndagen i fastan

Det finns anledning att protestera, när människor säger att Gud vill allt som sker, att det finns en mening i minsta detalj och att vi kommer att förstå den när Gud en gång visar oss allt i sitt förklarande ljus. Det är inte rätt att vi skall finna oss i allt, därför att allt som händer ingår i Guds plan och för att Guds vägar är outgrundliga.

Men vi skall inte heller göra Gud och oss själva så menlösa att vi fråntar oss ansvaret för allt som sker. Även om vi håller fast vid att Gud vill liv och inte död, så kan vi inte förneka att döden kom in i världen i samma stund som Gud skapade liv. Den som skapar liv inom tid och rum är ansvarig för att döden följer med livet. Och trots att kärleken är Guds enda drivkraft, så är den värld där Gud låtit oss utvecklas till människor en värld där starka krafter kämpar mot varandra.

Varje människa har en djup drivkraft att kämpa för sin egen överlevnad och för sina närmaste. Människan har en väl utvecklad förmåga att skada andra varelser för att skydda eller försörja sig själv och sina egna. Den värld som Gud har skapat och håller vid liv är alltså farlig att leva i. Och vi har inte gjort den mindre farlig under de senaste hundra åren.

Därför finns det tillfällen i livet när vi måste få vända oss till Gud med andra känslor än glädje och tacksamhet. Det finns tillfällen när vi tycker att Gud är medansvarig till att livet är svårare än vi orkar med. Och det finns dagar när vi måste få önska att Gud hade förberett vår egen framfart lite mer noggrant, så att vi skulle ha orsakat oss själva eller andra mindre lidande.

I sådana stunder kan det vara skönt att läsa några av de texter som är samlade på andra söndagen i fastan under temat *Den kämpande tron*. Vi läser texten om hur Jakob brottas med en främmande man. Jakob går skadad men segrande ur striden. Efteråt förstår han att det är med Gud själv som han har kämpat.

Det är förstås en symbolisk berättelse med avsikt att förklara namn och förhållanden i det gamla Israel. Men det är ändå en god berättelse om livet, när allt inte blir som man har tänkt sig. Ibland behöver man inte bara kämpa med Gud utan också känna att man kämpar mot Gud, som på något sätt är an-svarig för detta liv som är så svårt. Vi får tro att Gud låter oss vara som Jakob. Vi går inte oskadda ur alla strider, men Gud låter oss ändå segra. Bunden av sin stora kärlek kan Gud inte annat än låta oss gå segrande ur striden.

Den andra berättelsen handlar om den kananeiska kvinnan. Det märk-ligaste i den berättelsen är inte att Jesus hjälper en kvinna från ett annat folk än hans eget. Det hände ju inte så sällan att han gick över sådana gränser. Det märkligaste är nog inte heller att Jesus först är ovillig att hjälpa kvinnan, även om det skiljer sig ifrån det vi vanligen hör om Jesus.

Det märkligaste är nog att Jesus först vägrar att hjälpa kvinnan och sedan förlorar en argumentation med henne och på något sätt blir övertalad att hjälpa henne. Just kampen och det faktum att Jesus blir besegrad är det märkvärdigaste med denna berättelse. Kanske är det återigen kärleken som gör att Jesus kan besegras. I alla fall är detta en hoppfull berättelse för den som kämpar för sitt liv.

Kanske finns det flera paralleller till detta i Första Moseboken, där Gud flera gånger tycks ångra sig – allra tydligast i berättelsen om Noa. Ibland blir Gud övertalad, till exempel i berättelsen om Sodom. Jesus berättar också om hur en trädgårdsmästare ber till vingårdens ägare för ett fikonträd som inte bär frukt. Så nog finns där tankar om att kärleken kan få Gud själv att tänka om. Ändå är det något speciellt med den kananeiska kvinnan som får Jesus att ändra sig.

I texten från Jesaja kan vi känna igen orden från berättelsen om Jesus i Nasarets synagoga. Det är dessa ord som Jesus där citerar och tillämpar på sig själv. Herren Guds ande fyller mig, ty Herren har smort mig, skriver Jesaja. Han har sänt mig att frambära glädjebud till de betryckta och ge de förkrossade bot, att förkunna frihet för de fångna, befrielse för de fjättrade …

Här finns också de rader som Jesus förändrar i Nasarets synagoga. Profeten fortsätter: att förkunna ett nådens år från Herren, en hämndens dag från vår Gud, att trösta alla som sörjer och ge de sörjande i Sion huvudprydnad i stället för aska. Jesus däremot citerar aldrig orden om *hämndens dag*. Och han återger inte att det är just de sörjande *i Sion* som skall få glädja sig.

När Jesus försvarar sitt sätt att avsluta läsningen med att Gud redan tidigare har låtit sina profeter gå över gränsen till andra folk, då blir folket allt mer uppretat och driver honom ut från synagogan. Så inleder evangelisten Lukas sin berättelse om hur Jesus, efter att ha förkastats av sina egna, vidgar sin mission till att omfatta hela världen. Det är ju också Lukas som ger sitt evangelium en fortsättning i Apostlagärningarnas berättelse om den kristna trons utbredning i den då kända världen.

Med kunskap om detta blir också citatet från Jesaja en påminnelse för oss om att Jesus kan vidga perspektiven från Gamla testamentet och om att motgångar och svårigheter kan leda till nya vägar och nya möjligheter.

En viktig fråga för oss som idag läser dessa texter blir förstås hur vi kan vidga våra perspektiv och hitta nya vägar i vår tid som efterföljare till Jesus. Hur kan vi brottas med Gud och ta vår egen kamp på allvar? När måste vi inse att ett perspektiv är för trångt och att kärleken måste drivas längre än man hittills har vågat? Var hittar vi den kamp för livet där både vi själva och Gud ännu har något ogjort?

När vi på allvar konfronteras med livets stora överlevnadsfrågor kan vi se att brottningen med Gud i vår tid behöver föras i dessa sammanhang. För deras skull som drabbas både först och mest av fattigdom och ofred, liksom av miljöförstöring och klimatförändringar, men också för vår gemensamma överlevnad, måste kyrkan idag vidga sina vyer och bredda sina perspektiv som goda efterföljare till Jesus.

Kampen för livet kan leda till en brottning med Gud och med vår egen tröghet. I kampen för miljön är det lätt att ge upp inför problemens omfattning. Det är svårt att se hur enskilda människor kan åstadkomma någon förändring. Och det är svårt att tro att mänskligheten skall kunna ändra levnadssätt till den grad att livet kan räddas. Då gäller det att övertyga både Gud och sig själv om att det som måste göras också kan göras. Vi behöver tro att kärlek och insikt kan födas i våra mänskliga hjärtan till den grad att en förändring sker.

Nog kan det kännas som att gå i brottning med Gud själv. Det kan vara som att försöka övertyga både Jesus och sig själv om det meningsfulla i uppdraget. Och det kan kännas som att vi har ett lika kraftfullt steg att ta idag som kyrkan tog i sin första tid, när man lämnade tillhörigheten till ett enda folk och tog steget ut i en öppen värld, där både hoten och möjligheterna var så mycket större. Därför kan vi tacka Gud för dessa urgamla texter som på olika sätt förmedlar tron på det omöjliga. Och vi kan tänka att dessa texter kan få stor betydelse också för oss. I mänskligheten kamp för livet!

nyckelord*:* *liv, brottning, överlevnad*
bibelord*:* *Han har sänt mig att förkunna befrielse för de fångna och syn för de blinda. (Lukasevangeliet 4:18)*
sv psalm*:* *38:1*
bön*:* *Gud, bevara var och en som kämpar.*

När sorgen är stor och glädjen försvinner,
när döden förstör alla bilder av dig,
jag måste få tro, när tårarna rinner,
att du också lider och gråter med mig.

Ont och gott

tredje söndagen i fastan

Det är inte alltid lätt att föra samman korta avsnitt ur Bibeln under goda rubriker. Alla som har funnits med i kyrkans sammanhang en tid har upplevt hur en söndags texter påverkar varandra. Och ibland skulle man ha önskat en annan helhet. För mig är det så med texterna på tredje söndagen i fastan, eftersom min syn på världen inte stämmer med den bild som texterna ger.

I flera texter framställs det onda som en personlig makt som vill besätta människor för att plåga dem eller få dem att förgöra andra. En människa kan anses vara i det ondas våld för att hon är sjuk eller självisk, driver en orättvis politik, har en ljum tro, eller tillber andra gudar.

Jag kan inte heller tro att Gud möter det onda så som texterna tycks förutsätta. Ibland vill Gud befria människor från det onda. Det gäller framför allt sjukdomar. Ibland önskar Gud att människor vänder om och gör bättring. Men i några texter verkar Gud vilja att den som är besatt av ondska skall gå under.

I texterna sägs att Gud skall hämnas när rätten trängs tillbaka. Den som för krig mot Guds folk drabbas också av Guds hämnd. Den som är omoralisk eller självisk drabbas av Guds vrede. Det kan hända att Gud spyr ut den som har en ljum tro ur sin mun. Den som tillber andra gudar kan gå under i strid med Guds heliga.

Som människa kan man enligt de här texterna delta i kampen mot det onda på olika sätt. Man kan omvända sig till en varm tro på Gud och ett moraliskt liv. Man kan be för de sjuka. Man kan delta i Guds krig mot dem som tillber andra gudar. Eller man kan invänta den dag när Gud själv skall hämnas alla orättvisor och oförrätter.

Men min fråga blir hur vi skall göra som inte kan tro att Gud är sådan som de samlade texterna visar oss. För att jag skall kunna ta itu med de här texterna kan det vara nödvändigt att börja i andra änden med att beskriva min egen tro och brist på tro. För att sedan se hur jag kan möta texterna och vad de kan säga till människor som mig.

Vi är många som inte tror att det onda är en personlig kraft i tillvaron. Vi vet att det finns onda strukturer och maktkonstellationer. Vi ser också att människor kan leva så att de kallas för onda. Men vi menar inte att de är onda rakt igenom. Vi tror inte att någon människa är ond eller god till hundra procent. Varje människa är god i den mån hon handlar av kärlek. Det är ett under varje gång det sker. Men det är också då människan blir som hon är tänkt att vara i Guds avsikt med skapelsen.

Vi är många som inte tror att Gud hämnas det onda, varken i denna värld eller i den tillkommande. Vi tror inte att Gud löser konflikter genom krig. Kanske är krig ibland människors enda sätt att lösa en konflikt, men det betyder inte att Gud står på vår sida och är vår fiendes fiende. Vi tror inte heller att Gud hämnas orättfärdighet eller omoral så som texterna antyder.

Framför allt tror vi inte att Gud vill den uppdelning mellan *oss* och *dem* som en sådan här samling av texter lätt kan orsaka. Här verkar livet handla om att hamna bland de goda och moraliska människorna som har Gud på sin sida, medan andra människor anses vara i det ondas våld på ett eller annat sätt.

Vad många av oss i stället skulle vilja betona är att Gud är den kärlekens kraft som skapar världen och allt levande. Gud är den som vill och föder liv i universum. Guds kärlek räcker till för varje enskild varelse. Och inte ens döden hindrar Gud från att bära allt och alla.

I enlighet med modern vetenskap kan vi tänka att livet på jorden har utvecklats långsamt. Innan människan blir människa har hon levt i många stadier i en tillvaro där kampen på liv och död varit nödvändig och positiv för utvecklingen. Därför finns det mycket i det mänskliga beteendet som hör till hennes utveckling snarare än till Guds mål med människan. Det finns mycket som är naturligt men för den skull inte gott i ett mänskligt sammanhang.

Människan kan alltså vara både egoistisk och enfaldig och göra sådant som vi uppfattar som ont utan att det

beror på inflytande från en ond makt. Gud hoppas att varje människa skall kunna lämna den enkla själviskhet som hör våra tidigare utvecklingsstadier till och öppna sig för kärlekens möjlighet. Det är ett under varje gång vi drivs av spontan kärlek och varje gång vi ser längre än till oss själva och våra närmaste. Det är i de stunderna Guds mål med skapelsen kan anas och livets eviga räckvidd blir synlig.

Nu tror jag att den som har denna syn på världen ändå kan ha nytta av texterna på tredje söndagen i fastan. Texterna säger oss att vi måste tänka och känna oss för om vi skall främja Guds mål med skapelsen. Texterna kan få oss att ta situationen här och nu på allvar. I varje stund när hat och destruktivitet vänds till kärlek och liv kan vi ana Guds mål med världen. Det driver oss att kämpa för rätt och rättfärdighet och att göra allt vi kan för människors liv och hälsa, med bön och arbete.

Texten från Uppenbarelseboken ställer frågan till oss om det finns områden i livet och världen där vår tro är för ljum. Finns det områden där vi kunde vara mer engagerade, visa iver och vända om? Vi inser att det kan vara så både när det gäller omsorgen om enskilda människor och när det gäller världens framtid. Kanske kan mötet med denna dags texter få oss att inse allvaret i situationen. Men då behöver vi nog en mängd hoppfulla texter för att orka ta tag i problemen. Och vi behöver se några av denna söndags texter från deras bästa sida.

Den Gud som bildligt kan låta en liten pojke besegra en stor krigare kanske kan låta vår kraft betyda något i kampen för livet. Den Gud som på ett förunderligt sätt kan bota människor från olika sjukdomar kanske också kan göra under i vår tid. Om Gud är så överlägsen död och destruktivitet som flera av texterna antyder kanske det finns en chans att livet överlever hoten, inte bara i ett evigt perspektiv utan också inom tid och rum. Om dåtidens folk fick tänka att Gud besegrade den tidens gudar kanske vi idag kan tro att Gud kan besegra såväl konsumismens gud som tillväxtens gud och föra kärleken och livet till seger.

nyckelord*:* *självisk, spontan, engagerad*
bibelord*:* *Men jag säger er: älska era fiender och be för dem som förföljer er. (Matteusevangeliet 5:43)*
sv psalm*:* *284:6*
bön*:* *Gud, kom nära och gör varje människa god.*

Innan allting fanns, fanns en evighet,
fanns en öde rymd i oändlighet,
fanns ett ingenting utan rum och utan tid
Men du formade både tid och rum
och så skapades både liv och död,
för där något finns, bara där kan födas liv.

Dela bröd

midfastosöndagen

På 1980-talet fanns det en diskussion inom Svenska kyrkans ungdomsarbete. Skulle kyrkan syssla med religiös eller social verksamhet? Genom att ställa det sociala emot det religiösa ville somliga antyda att mänsklig solidaritet inte var kyrkans angelägenhet.

Det fanns två rörelser i den världsvida kyrkan som starkt påverkade kyrkans arbete under denna tid. Det ena var den latinamerikanska befrielseteologin, som lyfte fram trons sociala och kollektiva aspekter. De fattiga har en särskild plats i Guds rike. Och en kyrka är bara trovärdig i sitt budskap om den arbetar för att kärleken skall få politiska och sociala konsekvenser. Det andra var den karismatiska rörelsen, som betonade den enskilda människans andliga omvändelse och som fick många aktiva medlemmar att lämna sina församlingar och söka sig till Livets ord.

Många som arbetade med ungdomar på 1980-talet hade influerats av båda dessa rörelser. Några ungdomsledare valde det som kallades framgångsteologin och som de själva kallade trosrörelsen. Engagerade personer sökte sig till ett nytt sammanhang. Kvar blev frågan om det låg något i deras uppdelning mellan andlig och social verksamhet.

Det som gjorde att vi kom till olika svar på den frågan var nog till stor del olika syn på Jesus. Utifrån evangeliernas berättelser kunde de flesta av oss inte se annat än att uppdelningen mellan andlig och social verksamhet skulle ha varit helt främmande för Jesus.

Det vi vet säkrast om Jesus, rent historiskt, utöver att han dog på ett kors, är att han ansträngde sig för att återföra människor till den religiösa *och* den sociala gemenskapen. De som blev botade från sjukdomar fick därmed tillbaka sitt sociala sammanhang. Ibland är detta extra tydligt, till exempel i berättelsen om kvinnan som blöder. Ibland noteras i evangeliet hur Jesus lämnar över barn som han botat till deras föräldrar eller förmanar dem som botas att leva kvar i sin vardag.

Jesu sätt att bota människor hade social betydelse även för dem som inte själva blev friska. Det berättas att Jesus tog på dem som var sjuka. Detta var att bryta ett tabu, att inte acceptera uppdelningen mellan dem som hörde till gemenskapen och dem som skulle hållas utanför.

I berättelsen om den lame mannen och i andra berättelser visar Jesus att han inte ser sjukdomar och olyckor som tecken på att Gud har tagit avstånd från en människa och att de drabbade därför inte heller skall hållas på avstånd.

Lika tydlig är Jesus när han umgås och äter med dem som kallas tullmän och syndare. Matteus och Sackaios är två av dem som omvänder sig vid mötet med Jesus. Men det mest slående är att Jesus bjuder hem sig till Sackaios innan Sackaios har uttryckt någon vilja att ändra sin livsföring. Och hos Matteus äter Jesus tillsammans med många som kallas för tullmän och syndare.

De religiösa ledare som blev upprörda över Jesu beteende möttes bland annat av liknelsen om den förlorade sonen. Fadern i berättelsen går den hemvändande sonen till mötes innan denne har sagt ett ord. Medan den hemmavarande brodern vägrar att dela glädjen.

De allra flesta av Jesu liknelser om Guds rike handlar om en måltid. Det kan vara bröllop eller andra festligheter. Att delta i festen är att ta del i Guds rike. Det finns två återkommande poänger i dessa liknelser. Inbjudan går ut till många fler än dem som man väntat sig. Och de som först fått inbjudan riskerar att hamna utanför festen.

Vad händer när någon går över de sociala gränserna på ett så utmanande sätt och samtidigt talar om Guds rike i sådana bilder? Det är oundvikligt att liknelserna om Guds rike blir till stöd för ett socialt handlande och att varje social handling blir till en predikan om Guds rike. Varje måltid och varje helande blir en demonstration av

att Gud inte gör skillnad på sjuk och frisk eller rik och fattig. Gud vill en rättvis värld och en god tillvaro för alla. Här och nu kan vi medverka till att Guds rike återspeglas. En gång skall vi få se det fullbordat.

Det är inte svårt att se att bibeltolkning spelar stor roll för vår trostolkning. Hur vi än läser Bibeln måste vi vara beredda på att förklara och försvara vår tolkning. Den som ser på Jesus med ögon som liknar de fattigas teologer i Latinamerika behöver ge skäl för sin läsning. Och det står var och en fritt att pröva rimligheten i att Jesus förbinder ett andligt och ett socialt budskap. Men det finns goda skäl för en sådan bibeltolkning.

Huvudfåran inom Svenska kyrkan idag verkar se en sådan koppling. Man kan ana det inte minst på midfastosöndagen och kring temat *Livets bröd*. Jag är livets bröd, säger Jesus. Tidigare kunde någon ha ifrågasatt hur mycket detta hade med fysiskt bröd att göra. Man kunde ha hävdat att Jesus använder konkreta bilder bara för att säga något om en andlig verklighet. Man kunde ha kopplat samman texterna där Jesus säger sig vara livets bröd med texter om att missförstå hans liknelser.

Men på midfastosöndagen förs texten om Jesus som livets bröd samman med texter om hur människor genom Guds under blivit fysiskt mätta i stunder av nöd. Det andliga och det kroppsliga hålls samman av textvalet. Brödundret förmedlar tro på att vårt bröd kan räcka till alla, om vi låter det välsignas av Gud och gör vad vi kan för att dela det med världens fattiga. Livets bröd har med hela livet att göra. Och himmelrikets måltid gestaltas både i nattvardens måltid och i varje annan måltid som delas rättvist och med social omsorg.

Denna söndag visar kopplingen mellan kropp och själ, mellan tro och politik, mellan jord och himmel. Det ger hopp om att kyrkan skall ta på allvar såväl rättvisan som övriga frågor som är viktiga för jordens överlevnad. Men därtill krävs nog att kopplingen mellan andlighet och kroppslighet får genomslag på fler söndagar under året.

Det kan gälla livets vatten på andra söndagen efter trettondedagen. Det kan gälla midsommardagens skapelsetema och tacksägelsedagen. Men framför allt handlar det nog om att liknande kopplingar görs under varje tema. Så att vi låter tron beröra de livsavgörande frågorna i vår tid på samma sätt som Jesus lät sin övertygelse angå de livsavgörande frågorna i det samhälle där han levde.

nyckelord*:* *social, politisk, andlig*
bibelord*:* *Visa mig din tro utan gärningar, så skall jag med mina gärningar visa dig min tro. (Jakobsbrevet 2:18)*
sv psalm*:* *398:1*
bön*:* *Gud, låt hopp och tro bli liv och fred.*

Jag kände en mänsklig värme,
en äkta närhet, en enkel omsorg.
Det gav mig en doft av himlen,
en plats på jorden, ett hopp för världen.

Försoningens Gud

femte söndagen i fastan

För att kyrkan skall kunna fylla sin funktion i världen och för att den kristna tron skall ha sin egen plats i kampen för jordens överlevnad, är det viktigt att vi värnar och framhåller vår tro på försoningens möjlighet i många sammanhang. Detta är kanske trons djupaste ursprung. Och det har visat sig bära frukt i vår tid, inte minst i den försoningsprocess som följde när apart-heidsystemet avskaffades i Sydafrika. En process som bidrog till att minska hat och hämnd efter den långvariga kamp som varit.

För att värna tron på försoningens möjlighet måste kyrkan lyfta fram Bibelns texter om detta tema och samtidigt på allvar diskutera tolkningen av dessa texter. För om vi lämnar texterna okommenterade finns risken att de antingen faller i glömska eller förmedlar motsatsen till sitt ursprungliga budskap.

I urkristen tid innebar försoning att den som hade makt att utkräva hämnd avstod från hämnden, var barmhärtig och erbjöd fortsatt gemenskap. Försoning är i Bibeln i första hand något som Gud erbjuder. Vår framtid som människor och mänsklighet ligger i att Gud inte låter våra brister och fel bestämma vår framtid utan med förlåtelse och ny kraft ständigt ger livet nya möjligheter. I stället för att låta vår ondska slå tillbaka på oss själva är Gud beredd att själv öppna en ny väg.

Vi läser i Psaltaren: Barmhärtig och nådig är Herren, sen till vrede och rik på kärlek. Han går inte ständigt till rätta med oss, hans vrede varar inte för evigt. Han handlar inte mot oss som vi förtjänar, han ger oss inte våra synders lön. Och vi läser i Första Johannesbrevet: Om vi bekänner våra synder så är Gud trofast och rättfärdig, så att han förlåter oss synderna och renar oss från all orättfärdighet.

De första kristna fann stöd för sin syn på försoning och förlåtelse när de tolkade Jesu liv och död med hjälp av sin traditions symboler och berättelser. Att Jesus dog var i sig obegripligt. Han var ju Guds utvalde. Tanken på offerlammet och profetior om den rättfärdige tjänarens lidande gjorde sammanhanget begripligt. Gud har kommit världen till mötes. Jesus har varit beredd att leva och dö för att uppenbara Guds oändliga kärlek till världen. Nu behöver ingen klättra till Gud på egna meriter. Ingen skall tro att hämnd och vedergällning kan tränga undan Guds kärlek.

Några av de bilder och berättelser som användes för att förmedla denna syn på Jesu död kan fungera än idag. Men andra bilder i Bibeln kommer idag att motsäga vad de en gång var menade att säga. Lite förenklat kan man säga att de bilder där Gud eller Jesus offrar *sig själv* kan fungera, medan de bilder inte fungerar där vi uppfattar att Gud offrar Jesus. Att offra sig själv kan vi möjligen uppfatta som kärlek. Men offra *någon annan* kan man inte göra av kärlek. Till saken hör också att man kan förlåta genom att avstå från att hämnas. Men att kräva betalt för en oförrätt är snarast ett tecken på oförsonlighet. Att kräva någon annans död är inte att förlåta.

Berättelsen om hur Abraham är beredd att offra Isak kunde fungera när den skrevs men har mycket svårt att idag beskriva en kärleksfull offer-vilja. För att berättelsen skall fungera krävs att åhöraren bara hör den ur Abrahams perspektiv. Det är en berättelse av män och för män från ett sammanhang där kvinnor och barn inte var annat än bifigurer. Att offra Isak skulle för Abraham vara att avstå från sin egen fortlevnad.

Men i den stund åhöraren betraktar Isak som en egen person skild från Abraham förändras hela berättelsen. Både Gud och Abraham framstår som despoter, som är mer intresserade av sin inbördes relation än av att värna ett oskyldigt liv. Abraham visar sig därmed beredd att handla kärlekslöst innan Gud hejdar honom.

På samma sätt förhåller det sig med bilden av Jesu död som en väg till försoning mellan Gud och människor. Så länge vi uppfattar att Gud offrar sig själv eller att Jesus offrar sig själv är bilden användbar. Och när de nytestamentliga texterna skrevs kunde Jesus beskrivas som Guds Son i oändlig närhet till Fadern. Jesus kunde sägas vara Gud själv. Att Gud offrar sig själv och att Gud offrar sin Son var då två sätt att säga samma sak. Men så uppfattas texterna sällan idag. Att Gud är beredd att offra Jesus fungerar därför inte längre som bild av en

kärleksfull Gud.

Därför skall vi vara glada för varje text som tydligt säger att Gud *själv* blir människa i Jesus, att Gud själv vilar i krubban och att Gud offrar sitt eget liv. Vi skall också vårda varje text som betonar Jesu egen kraft och vilja i påskdramat. Vi behöver lyfta fram varje antydan om att Gud aldrig ville att Jesus skulle dö, men att Gud var beredd att dö och att Jesus var beredd att dö när det blev en konsekvens av att människor inte orkade med den utmanande kärleken.

Några av de äldsta tolkningarna av Jesu död finns återspeglade i Apostlagärningarna. I en av dagens texter talas om ”honom som ni korsfäste och som Gud har uppväckt”. Lite senare i Apostlagärningarna står det: ”Våra fäders Gud uppväckte Jesus, som ni hängde upp på en träpåle och mördade. Honom har Gud upphöjt …” Gud ville inte döden men har förvandlat den till något som ger liv. Utan att lägga skulden på någon enskild människa eller något särskilt folk kan vi behöva minnas att det var vi människor och inte Gud som avrättade Jesus.

Kanske kan vi på så sätt bevara fornkyrkans tro på att Gud är barmhärtig och nådig. Vi kan förmedla bilden av Gud som försoningens källa, och av att Gud är försonaren från evighet till evighet. I så fall har vi ett starkt redskap att bruka i kampen för fred och försoning mellan människor. Då kan vi i Jesu efterföljd själva visa oss beredda att avstå till andra det vi ansåg vara vårt eget. Och i konflikter där ingen försoning verkar möjlig kan vi sätta vårt hopp till att det som är omöjligt för människor ändå kan vara möjligt för Gud. Om Gud är försoningens Gud så har sista möjligheten ännu inte prövats. Sista andetaget är ännu inte taget.

nyckelord*:* *bilder, försoning, fred*
bibelord*:* *Jesus ropade med hög röst: ”Fader, i dina händer lämnar jag min ande.” (Lukasevangeliet 23:46)*
sv psalm*:* *289:4*
bön*:* *Gud, hjälp oss att tro att försoning är möjlig.*

Tack Gud för varje människa som föds.
Tack Gud för alla varelser i världen.
Tack Gud för all den kärlek som du har till allt,
som bjuder oss att söka nya vägar.

Tack Gud för alla människor som möts,
för glädje och befrielse i världen,
för längtan till försoning och dofter av liv,
som sänder oss att leva våra drömmar.

Folkets och folkens glädje

palmsöndagen

Palmsöndagens rubrik är *Vägen till korset* och de gemensamma orden för de två seriernas Dagens bön är *lidande* och *lydnad*. Här kunde finnas många kopplingar till hoten mot livets överlevnad. Vi kunde förmana och varna människor. Vi kunde uppmana varandra att lyda och lida för kärlekens och livets skull. Det kunde vara ett sätt att ta jordens överlevnadsfrågor på allvar.

Men det finns anledning att börja i en helt annan ände, nämligen i den förunderliga glädjen över livet och tillvaron. Kanske för att mycket kamp och arbete hämtar kraft ur glädjen. Och för att tron ofta växer ur glädjen. Eller kanske för att den gemensamma nämnaren i dagens texter är folkets och folkens glädje.

Jublet och glädjen vid Jesu intåg i Jerusalem är i sig förunderliga. Texterna rymmer tre versioner av händelsen. Folket ropar ”hosianna” och jublar över Jesus. Jublet är inte mindre förvånande med tanke på att en folkmassa i samma stad bara fem dagar senare skall ropa ”korsfäst!” åt samma man. Hur kan man förklara glädjen? Folk breder ut sin mantlar och låter åsnan med Jesus gå på mantlarna. Vad är det som händer?

En nyckel till att förstå är att de som jublar inte är riktigt samma folkmassa som några dagar senare ropar på korsfästelse. De som jublar och ropar hosianna är framför allt det enkla folket från Galiléen som är på väg upp till Jerusalem för att fira högtid. Medan många av Jerusalems invånare var rädda att Jesus skulle skapa oro och göra att romarna tog ett hårdare grepp om staden, hade folk från landet mindre att förlora på att heja fram Jesus.

Det var därför framför allt hos de breda lagren av enkelt folk som Jesus hade väckt den förunderliga glädjen. Tydligen hade Jesus lyckats visa dem något om livet och tillvaron som var värt att jubla och glädjas över. Jesu budskap om en hela folkets Gud var värt att strida för. Jesu förmåga att öppna vägar för utestängda människor och ge rätt åt de förfördelade, väckte tro, hopp och kärlek. Det gjorde människor beredda att ge sig hän. Med en glädje som också Maria från Betania gav uttryck för när hon dagen före intåget i Jerusalem tog en hel flaska balsam och smorde Jesu fötter och sedan torkade fötterna med sitt hår.

Folkets glädje vid Jesu intåg i Jerusalem är alltså en viktig del i denna söndags texter. Och det handlar om breda folklager. Ändå öppnas perspektivet på ännu vidare gavel i några andra texter denna söndag. Det gemensamma är att glädjen över Guds under inte är förbehållet *ett* folk utan tvärtom skall komma alla folk till del. Och detta i en tid när man var van att räkna med en gud för varje folk och murar mellan varje folkgrupp.

Efesierbrevet skrivs till dem som tidigare varit ”utan medborgarskap” i Guds folk. De som ansetts vara långt borta från Gud och Guds folk anses nu ha kommit nära varandra. I Romarbrevet talar Paulus om att Gud har gjort oss ”rättfärdiga genom tron” och ”gett tillträde till den nåd som vi nu lever i”. Från brevets början har Paulus argumenterat för att inget folk är förmer än något annat. Ingen kan skryta över egna meriter. Alla får lita till Guds nåd. Och i kapitel fem landar han i orden om ”rättfärdighet och liv för alla människor”. Liksom han i dagens text från Filipperbrevet beskriver hur ”alla knän skall böjas för Jesu namn, i himlen, på jorden och under jorden, och alla tungor bekänna att Jesus Kristus är herre”.

Så fanns också en gemensam glädje i de första kristna församlingarna över den frälsning som gäller alla folk och stammar. I den glädjen tog man stora steg mot framtiden och vågade stora förändringar i sin syn på varandra. Människor som aldrig tidigare kunnat umgås delade nu måltid med gemensamma matkärl och delad mat. Tillsammans jublade man över den Gud som uppenbarat sig i Jesus och förkunnat ett fredens och rättvisans rike, till läkedom för mänskligheten och evangelium för hela skapelsen.

Tänk om glädjen kunde få samma genomslag och bidra till lika genomgripande förändringar i vår tid. Då skulle det finnas hopp för världen. Om Jesu sätt att möta varje människa med respekt och värdighet kunde få influera de strukturer som reglerar ekonomiska förhållanden i vår tid. Om vi inte nöjde oss så länge någon enda hamnar utanför välfärdens skyddsnät i vårt land. Om vi inte gav oss så länge någon enda överenskommelse

gynnar rika länder på fattiga länders bekostnad.

Tänk om den gemensamma glädjen fyllde våra hjärtan. Om vi var så tacksamma över att en gång ha inlemmats i Guds folk att vi nu skulle göra allt för att inte dra gränser mot andra människor. Vi skulle vara på vår vakt mot kränkande behandling vem det än drabbar. Kanske skulle vår omsorg om varje människa även få effekter för övrigt liv på jorden. För att vi vet hur nära liv hör samman med liv. Respekt hör ihop med respekt. Och kärlek hör ihop med kärlek.

Tänk om folkets och folkens glädje kunde vara den drivkraft som förenade oss människor i kampen för jordens och mänsklighetens överlevnad. Gudomligt inspirerad glädje. Teologiskt motiverad och mänskligt buren glädje. Modigt och hoppfullt, i kärlek och tro. Över gränserna. Både lydnad och lidandet skulle finnas kvar. Men lydnaden skulle ha ett sammanhang och lidandet skulle kanske kunna bäras, tack vare folkets och folkens glädje.

nyckelord*:* *glädje, respekt, värdighet*
bibelord*:* *Alla folk skall bli välsignade genom dig. (Galaterbrevet 3:8)*
sv psalm*:* *292:1*
bön*:* *Gud, låt vår glädje svämma över.*

Tack Gud för män och kvinnor
i samma liv på samma jord,
för samförstånd och vänskap
i handlingar och ord.

Gemenskapens måltid

skärtorsdagen

På skärtorsdagen firas nattvardsmåltid i nästan varje kyrka i vårt land och därtill på många sjukhem och servicehus. Vi gör det till minne av Jesu sista måltid tillsammans med sina lärjungar, det som också kallas den första nattvarden. Och vi säger att vi firar måltid tillsammans med Jesus själv. Vid detta tillfälle ingår oftast ett moment av förkunnelse, då prästen säger något om vad nattvarden är och betyder.

Sådan förkunnelse förekommer förstås också i andra sammanhang. Konfirmanderna får undervisning innan man firar nattvard tillsammans. Barn och föräldrar får information när man bjuder in till familjemässa. Ibland tar också prästen tillfället att säga något om nattvarden i samband med beredelsen i de gudstjänster där nattvard firas.

Men ändå är det något särskilt med det som sägs på skärtorsdagen. Skärtorsdagen kan sägas vara nattvardens födelsedag. Man känner historiens vingslag och börjar gärna fundera lite över hur nattvard har firats i fornkyrkan, genom historien och i vår egen tid. Och man undrar vilken roll nattvarden kan få framöver.

Texten ur Första Korinthierbrevet är kortare än den var i den tidigare evangelieboken. Det kan låta som en liten förändring, men den är viktig.

Under hela 1900-talet läste man på skärtorsdagen Paulus varnande ord om att inte dricka Herrens bägare på ett ovärdigt sätt och att tänka på vems kropp det gäller för att inte dricka en dom över sig. Dessa ord skrämde människor från att ta emot nattvarden. För hur skall den enskilda veta att hon är värdig och firar på rätt sätt? Och hur högmodigt kan det inte verka att gå fram?

År efter år har denna bibeltext fått en funktion som direkt motsäger dess ursprungliga sammanhang. År efter år har orden gett en bild av nattvarden som varken liknar de måltider Jesus brukade fira under sitt liv eller den sista måltid som Jesus firade med sina närmaste, och som faktiskt inte heller liknar den nattvardsgemenskap som Paulus ville värna när han skrev sitt brev.

När Paulus skrev brevet firade man nattvard som en sorts knytkalas, där man delade på den mat som var och en hade med sig för att som avslutning skicka runt ett bröd och en bägare vin under mer fasta former. Det Paulus protesterade mot i Korinth var att de som hade gott om mat och dryck inte delade med sig till dem som hade det sämre ställt. Därmed fanns ingen verklig måltidsgemenskap och det gick inte att fira nattvard på ett värdigt sätt. Att på detta sätt stänga människor ute från nattvarden är, enligt vad Paulus säger i brevet, att dricka en dom över sig.

Det är alltså aldrig den som tar emot bröd och vin som riskerar att dra en dom över sig. Det är den som gör så att andra inte får som firar nattvarden på ett ovärdigt sätt. Paulus tanke är helt i linje med de måltider som Jesus firade under sitt liv. Alla fick delta. Jesus åt själv hemma hos dem som man inte ens borde gå in till. Och han gjorde sig känd för att inte stänga någon ute. De enda som mötte hårda ord från Jesus var de som ville begränsa måltidsgemenskapen. Dem kunde han likna vid den förlorade sonens bror eller vid människor som tackar nej till festen i Guds rike. Paulus sätt att tänka är också helt i linje med Jesu sista måltid, där ingen lärjunge stängdes ute trots att de snart skulle visa sig vara såväl tvivlare och förnekare som förrädare.

Det har alltså betydelse att orden om att äta och dricka ovärdigt och att dricka en dom över sig inte längre finns med bland texterna på skärtorsdagen. Inte för att orden i sig skulle ha ett dåligt budskap. Men för att de under så lång tid har missuppfattats och missbrukats i kyrkan. Genom att texten nu lagts åt sidan finns det utrymme för ett nytt samtal kring vad som är ett öppet nattvardsbord. Och allt fler av oss ber för att öppenheten kring nattvarden skall vidgas alltmer.

På 1980-talet ville man undanröja stämpeln av duktighet och duglighet kring nattvarden. Man beslöt att inte bara de som var konfirmerade skulle få delta. *Alla* döpta är välkomna till nattvardsbordet, slog man fast. Det

innebar också att många äldre vågade sig fram, när nu både körbarn och konfirmander deltog. Men redan inom några år blev det allt mer uppenbart att det fortfarande finns en tydlig gräns kring nattvardsbordet. Alla *döpta* är välkomna.

Det innebär att många vuxna människor i vårt land visserligen kan gå fram till nattvarden utan att någon tänker på det. Men samtidigt vet de själva att de inte är önskade. Kyrkans ordning är att de först skall döpas och sedan delta i måltiden. Därtill säger kyrkoordningen att dop av en vuxen skall föregås av undervisning. Och därmed har vi inte kommit särskilt långt ifrån den ordning där man skulle vara konfirmerad för att delta i nattvarden. Skillnaden är bara att det nu är några få som stängs ute. Det gäller dem av oss som inte blivit döpta som barn. Men dessa blir å andra sidan fler och fler. Och problemet ökar i en tid när allt fler gudstjänster, inte minst på vardagskvällar, innehåller nattvardsfirande.

Liknar då inte vår situation, där vissa människor utestängs från nattvarden, fortfarande situationen på Jesu tid, när vissa människor utestängdes från den religiösa och sociala gemenskapen? Skulle inte Jesus kritisera vårt sätt att fira nattvard på samma sätt som han vände sig mot sin tids regler och vanor? Vi säger att vi firar måltid tillsammans med Jesus. Men för honom var ju det viktigaste av allt att ingen stängdes ute från måltidsgemenskapen. Är det inte just öppenheten som kan göra måltiden till en måltid i Jesu namn?

Vi blir allt fler som drömmer högt om att kyrkan skall ta nästa steg mot en öppenhetens och gemenskapens måltid i vår tid. Både för deras skull som annars stängs ute och för kyrkan som helhet. För att vi skall vara Kristi kyrka i vår tid. Alla vackra ord om kärlek och medmänsklighet klingar falskt när det som vi kallar vår heligaste handling uttrycker motsatsen. Varje människa som tvingas vända i dörren är en personlig förlust och en katastrof för en gemenskap med Jesus i centrum.

Det skulle inte betyda att kyrkan anpassas efter tidsandan utan att vi fördjupas och går tillbaka till källorna. Vi skulle ta kyrkans herre på allvar för att efter bästa förmåga förverkliga i vår tid vad han förverkligade i sin. Och visa det mod som den första generationens kristna hade. När man öppnade sig för världen. Man döpte dem man tidigare betraktat som ohjälpliga hednafolk. Man delade nattvard med dem som man förr inte alls skulle ha ätit tillsammans med. Och man var mån om att ingen skulle ställas utanför.

Man kan fråga sig vad det är som hindrar nästa steg mot ett öppet nattvardsbord. Är det vår syn på försoningen? Nattvarden har ju med Jesu död att göra. Det blir särskilt tydligt på skärtorsdagen. Synen på nattvarden hör därför ihop med synen på försoningen. Och frågan måste ställas om Jesus dog för alla människor eller för en begränsad grupp? Dog Jesus för att riva murarna mellan dem som var långt borta och dem som var nära eller för att resa en ny mur kring ett nytt innefolk? Är den gudomliga kärlek som uppenbarar sig i Jesu liv och död en oändlig nåd? Eller har den bara flyttat gränserna? Det är en viktig fråga för oss som drömmer om ett öppnare nattvardsbord. Det handlar om liv och överlevnad.

Nattvarden handlar också om ett nytt förbund. Stolt har kyrkan talat om hur förbundet med Gud har vidgats tack vare Jesus. Inte bara ett folk är Guds folk. Men hur är det med vidgningen? Genom att jämföra sig med en sorts genomsnittsjudendom från Jesu tid har den kristna kyrkan kunnat uppmåla sin egen tradition som ovanligt universell. Men det är inte hela sanningen. Redan i förbundet med Abraham finns ett tydligt mål om att alla folk en gång skall förenas i Guds förbund. Och ännu tidigare i Gamla testamentet talas om förbundet med Noa, som är ett förbund mellan Gud och allt levande.

Min bön är att kyrkan i sina måltider skulle närma sig det som är målet i dessa texter från Gamla testamentet. I så fall skulle förbundet med Gud till sist kunna rymma allt levande på jorden. Ett öppet nattvardsbord skulle gestalta visionen om gemenskap för alla människor, långt bortom religionsgränser och andra uppdelningar. Nattvarden skulle uttrycka närhet mellan allt levande. Nattvarden skulle samtidigt gestalta ett förbund som är Guds önskan från skapelsens morgon, som varje lysande regnbåge påminner om, som blev kropp i Jesu liv och död, som inspirerar till kamp för liv och överlevnad och som en gång fullbordas när Gud blir allt, överallt.

Då skulle alla människor bjudas in till kyrkans heliga måltid. Och kyrkans folk skulle delta i många andra måltider, för att dela erfarenheter av helighet och liv. Möten kunde ske mellan troende från olika traditioner. Steg för steg skulle vi lära oss denna öppenhet. För att få del av den nåd som är utan gräns och uttrycka vår tro på den Gud som kan göra det omöjliga möjligt. Som ett led i kampen för livet, vårt eget, varandras och världens liv.

nyckelord*:* *måltidsgemenskap, öppenhet, Jesus*
bibelord*:* *Hur kan er mästare äta tillsammans med tullindrivare och syndare? (Matteusevangeliet 9:11)*
sv psalm*:* *396:5*
bön*:* *Gud, ge oss mod att äta tillsammans.*

När livet ger mig lust att skapa gränser,
när jag vill bygga murar till försvar,
när viljan väcks att hålla folk på avstånd
och döma till ett avlägset förvar,
då ber jag om en längtan som når längre …

Aldrig övergiven

långfredagen

En ung småbarnsfar under 1800-talets sista år undrar över livets mödor och mening. Fattigdomen känner han inpå bara kroppen. Han vet vad det är att gå hungrig, och ännu värre, att inte ha mat till sina barn. ”Om vi ändå hade haft råd att skaffa en ko.” Han undrar om det finns en Gud som vill att världen skall vara så här. Han frågar sig om det kommer en förändring, om tjugo år, eller femtio. Skall mina barn få det bättre än jag?

En åldrig kvinna vid 1900-talets mitt gråter över livet och hur det har blivit. Hon har sett de vita bussarna och gjort vad hon kunde för dem som blivit räddade till Sverige. Men hon vet också att miljoner människor dött i Europa. Dödade av fienden. Eller dödade av sina egna landsmän. Ett så ofattbart lidande som människor utsatt varandra för. Hon har svårt att tro på en god Gud i denna värld. Har svårt att tro på kärlekens kraft i tillvaron. Om Gud finns när detta sker, vem är då Gud?

En ung flicka i det begynnande 2000-talet tänker på framtiden, sin egen framtid och världens. Det är en hård värld som är hennes. Varje dag är en kamp för att räcka till och räknas med, en risk att bli sviken och att stängas ute. Och den framtid hon ser har så många sidor. Där finns alla möjligheterna, att äntligen bli vuxen, äntligen få vänner som man kan lita på, äntligen få göra det som är viktigt. Men där finns också hoten. Risken att inte orka. Undergången har så många ansikten. Isarna smälter och regnskogen krymper. Det är en sak. Många vuxna blir utan arbete. Andra orkar inte jobba. Det blir man också rädd av. Om hon trodde på Gud, vad skulle Gud i så fall säga om allt detta? Skulle Gud bry sig? Skulle det göra skillnad?

Dessa människor förtjänar att mötas med allvar och respekt. De har levt långt ifrån varandra och ändå nära. De har levt och lever verkliga liv med verklig smärta, oro och ångest. Deras dagar har varit en kamp för livet. Hoten är skrämmande. Hoppet är livsnödvändigt, men inte alltid lätt att hålla vid liv. Människans destruktiva sidor är skräckinjagande. Ensamheten är avgrundsdjup. Kärleken är förunderlig, men ack så skör och bräcklig.

Vi är värda att mötas värdigt och respektfullt. Vi som på olika sätt har känt av livets ångest och smärta. Vi som skräms av hoten och försöker klamra oss fast vid hoppet om liv, i en hotfull tid. Därför finns det många utsagor om Gud som aldrig borde uttalas. Många ord om Guds allmakt eller alltings mening som aldrig borde föras vidare. Men det finns också ord som fortfarande förtjänar att föras fram till tröst och läkedom.

Dit hör orden om att kärlekens Gud ännu är vid liv. Att Gud är den som ger liv åt skapelsen, som delar smärtan i allt det svåra och som lider med varje människa som har det svårt. Och att den Gud som delar lidandet just därför har makt att bära livet vidare. Så är världen, trots allt som sker, inte på väg att tömmas på liv. Så lever ännu hoppet om en framtid. Och kampen för livet är också i vår tid fylld av mening och möjlighet.

Därför är långfredagens bibeltexter så viktiga. För att de talar till oss som drabbas av ångest och frågar varför Gud har övergivit oss, som det står i en av dagens böner. Här finns raderna från Första Petrusbrevet som antyder att Jesus har kommit döda människor till mötes. Här finns Paulus ord om att han varit Jesu apostel just när han varit svag. Här finns orden om att Jesus var beredd att av fri vilja gå i döden för kärlekens skull. Och vi kan glädjas åt att kyrkan inte försökt dölja att Jesus dog en i mångas ögon skamfylld död. För det har gett insikt om vem Gud är och var Gud finns.

”Min Gud, min Gud, varför har du övergivit mig? Jag ropar förtvivlat, men du är långt borta. Min Gud, jag ropar om dagen, men du svarar inte, jag ropar om natten men finner ingen ro.” Så börjar den psaltarpsalm som Jesus enligt evangelisterna Markus och Matteus citerar när han hänger på korset. ”Min Gud, min Gud, varför har du övergivit mig?” Tack vare dessa ord har generationer av människor vågat tro att Gud delar livets största sorg och smärta. Av Gud är jag trots allt aldrig övergiven.

”Vi trodde att han blev straffad, slagen av Gud, förnedrad.” Så skriver profeten Jesaja om Herrens lidande tjänare. ”Men det var våra sjukdomar han bar, våra plågor han led, när vi trodde att han blev straffad, slagen av

Gud, förnedrad.” Tack vare dessa ord har människor kunnat stå emot tanken att olyckor är vårt eget fel, att allt är i sin ordning och att Gud vill allt som sker.

Vi läser dessa texter på långfredagen i tro på att orden har något att säga också i vår tid. Kanske kan de skänka hopp och kraft för vår strävan, så att vi inte finner oss i det som bryter ner och förstör. Så att vi inte ger upp inför de krafter som står livet emot, i tron att Gud kanske vill ha det så. Det är viktigt att inte ge destruktiviteten fritt spelrum genom att tänka att kärleken och livet ändå inte har en chans. Om Gud delar smärtan kan också vi efter bästa förmåga dela kampen för livet med varandra.

nyckelord*:*	*ångest, livskamp, Gud*
bibelord	*Men denna skatt har jag i lerkärl. (Andra Korinthierbrevet 4:7)*
sv psalm*:*	*38:3*
bön*:*	*Gud, ge oss kraft att leva och ge liv.*

Om det finns någon som ser och hör mig,
där jag är skyddslös och utan hud,
som helt förstår mig och tyst berör mig,
då har jag mött den jag kallar Gud.

Livets seger

påsknatten och påskdagen

Det finns ingenting som är mer centralt för den kristna tron än påskens under. Samtidigt finns det knappast någon högtid vars budskap är mer öppet för tolkningar. Såväl påsknattens tema *Genom död till liv* som påskdagens tema *Kristus är uppstånden* kan tolkas smalt, som om det angick en begränsad grupp av frälsta, eller brett, så att det får konsekvenser för hela skapelsen och allt levande.

Vi kan läsa påskdagens text från Första Korinthierbrevet och läsa några verser längre än vad som anges i evangelieboken, så som författarna till många av påskens psalmer tycks ha gjort. Då hittar vi det som kanske var Paulus största teologiska genombrott. Som svar på frågan om hur det skall gå för dem som dött i tron utvecklar Paulus tanken att människor kan uppstå i Jesu efterföljd. Om Kristus har uppstått är det möjligt att vi också kan uppstå. Och Paulus driver tanken längre än så och antyder att liksom alla människor har dött genom Adam kan *alla* människor få liv i Kristus. Och därtill, i Kristus är varje makt som står kärleken emot besegrad, också döden. Så att Gud till sist blir allt i alla och *allt i allting*.

Sedan kan vi läsa hela sammanhanget kring den text om dopet som läses ur Romarbrevet på påsknatten. Då kan vi också där se kopplingen till världens skapelse och samma parallell mellan Adam och Kristus. ”Liksom en endas överträdelse ledde till fällande dom för alla människor, så har också en endas rättfärdiga gärning lett till frikännande och liv för alla människor. Liksom en enda människas olydnad gjorde alla till syndare, så skall en endas lydnad göra alla rättfärdiga.” Paulus vet att hans vision om nåd för alla människor väcker protester. Folk undrar om inte några kommer att synda på nåden. Men, förklarar Paulus, hur skulle vi kunna synda på nåden, vi vill ju inget annat än att leva i vårt dop?

Att leva i dopet är alltså för Paulus de troendes sätt att besvara Guds kärlek och nåd, att leva i uppståndelsens glädje, att ställa sig på livets sida i kampen mot all död och förgänglighet. Att leva i dopet är att våga tro på kärlekens och livets seger och samtidigt ställa sig själv i livets tjänst.

Och Paulus menar att påskens under har ännu större räckvidd än så. Därför talar han lite senare i Romarbrevet om hur hela skapelsen skall befrias ur sitt slaveri under förgängelsen och nå den frihet som Guds barn får när de förhärligas.

Utifrån dessa vida perspektiv kan församlingens böner under påskhelgen nå betydligt längre än vad som uttrycks i påsknattens och påskdagens bön. Visst kan det vara gott att be om att *vi* som är döpta skall ta emot Anden, att Gud skall låta *oss* vandra med Jesus från död till liv, att Gud skall föra *oss* ut ur vår bundenhet och att Gud skall fylla *oss* med uppståndelsens kraft. Men nog finns det anledning att ägna mer kraft åt det som nu nämns i bara en rad av dessa fyra böner: ”Tack att du förnyar världen …”

För visst är påskens under av omistligt värde för oss som tror och är döpta. Men frågan är på vilket sätt. Är det fantastiskt att Gud kunde klyva Röda havet för att det räddade somliga medan andra dog? Eller är det fantastiskt därför att det ger hopp om att Gud än en gång skall kunna påverka de vatten som är död och liv för alla människor?

Är kyrkan helt inriktad på dem som avlidit i tron på Kristus eller uppmärksammas Jesajas ord om Herrens gästabud för alla folk, när döden skall utplånas för alltid? Är det någon som hör Paulus ord om att döden är uppslukad och segern är vunnen? Är det för att det ger människor förlåtelse som det är fantastiskt att Gud har avväpnat alla härskare och makter genom Kristus, eller ger det hopp om förnyat liv för hela skapelsen?

Tänk om den vidd som finns i flera psalmtexter också kunde få genomsyra påskens gudstjänster. Där finns Sv ps 17 med vittnesbördet om Guds outtömliga skaparkraft och Kristi uppståndelse i vår och sommar, sådd och skörd. Där finns Sv ps 198 med kopplingen mellan de livets krafter som blommar i äng och skog och det liv som väcks i folkens liv och kyrkans famn.

Där finns Sv ps 153 om hur brödet bryts och vinet delas för att världen skall få leva, och Sv ps 467 med orden om den ”kamp som allas frälsning gällde”. Där finns Sv ps 155 med orden: ”Herren lever, orden når oss: Se jag gör allting nytt. Framtiden väntar, res dig, gläd dig som människa.”

Det spelar också stor roll hur vi handskas med påsknattens och påskdagens evangelietexter. Påsknattens evangelium beskriver den tomma graven. Men påskdagens berättar även om lärjungarnas möten med den uppståndne, något som tidigare evangelieböcker inte nämnde förrän på annandagen.

Eftersom kyrkorna är betydligt mer välfyllda på påskdagen än på annandagen är det viktigt att inte vänta med att tala om mötet med den uppståndne tills kyrkan är tom på folk. För det var inte den tomma graven som skapade tro på uppståndelse och nytt liv ens på Bibelns tid (möjligen med undantag för den älskade lärjungen). Det som väckte tro var mötet med den uppståndne. Och nog är det likadant idag. För de flesta av oss är bilden av en tom grav för konkret för att skapa tro. Men många människor har någon gång haft en förnimmelse av en himmelsk närvaro. När vi får hjälp att ana livets Gud och den uppståndne Kristus bakom dessa upplevelser föds tro.

Därför borde allt färre predikningar i påsktiden stanna vid den tomma graven. Det som främst behöver förkunnas är att kärleken har visat sig starkare än ondskan, att livet överlever döden och att Gud i Kristus haft makten att gå från död till nytt liv. Det kan ge mod att ta ställning överallt där kärleken är hotad. Det ger hopp om ett liv bortom döden, för oss och alla. Och det ger hopp för livet här och nu, eftersom Guds kärlek har gjort under och livet har överlevt dödshot förr. Vi kan tro att kampen för jordens överlevnad inte är förlorad på förhand om vi har den Gud på vår sida som har makten att gå från död till liv.

Fler gudstjänster kunde lyfta fram påskbudskapet i hela dess bredd. Ett påskbudskap som gör kyrkan till ett redskap i världen och dopet till en kraftkälla i kampen för livet, som gör världen till en verklighet där kärlek övervinner hat, död vänds till liv och Gud förmår att göra allting nytt. Ett påskbudskap där liv och död kommer nära, och himmel och jord hör samman.

nyckelord*:* *nytt liv, ny kraft, ny framtid*
bibelord*:* *Gå ut överallt i världen och förkunna evangeliet för hela skapelsen. (Markusevangeliet 16:15)*
sv psalm*:* *517:3*
bön*:* *Livets Gud, vänd död till liv också i vår tid.*

Gud, som var död, uppstår till liv.
I benådade stunder visar han sig,
tänder ett hopp, väcker en tro:
Gud skall bli allt överallt.

En annorlunda verklighet

annandag påsk

Det är gott att mötet med den uppståndne numera berörs på påskdagen, när det finns mycket folk i kyrkan. Då kan annandagen ge tid att tänka vidare kring mötet med den uppståndne. För inom detta tema finns en märklig motsägelse i kyrkans budskap, som inte har stöd i Bibelns texter.

Utifrån den tomma graven talas det ofta om den uppståndne Jesus som om han gick omkring fysiskt levande precis som innan han dog. Därmed görs också Kristi himmelsfärd nästan till en kroppslig himmelsfärd, som om himlen vore en fysisk plats att färdas till. Och ibland talar man om människors uppståndelse som om den som dör skall få närmast fysiskt liv bortom döden. Å andra sidan talas det sällan om att Guds seger över döden skulle ha någon påverkan på den fysiska värld som vi lever i. I tron förväntas vi bekänna att Gud bryter fysikens lagar men i vardagen lever vi som om Gud inte deltar konkret i kampen för livet. Är inte det en märklig motsägelse?

Tänk om pendeln kunde slå över åt ett annat håll, med mer respekt för dubbelheten i bibeltexterna, *mindre* konkreta beskrivningar om Jesu uppståndelse och livet bortom döden och i stället *mer* konkreta tankar om påskundrets konsekvenser för livet hitom döden. För det är väl ändå inom tid och rum som påskundret får fysiska konsekvenser? Bortom tid och rum är verkligheten en annan.

Annandagens evangelietexter är framför allt hämtade från Lukas evan-gelium. Och det är bra, eftersom Lukas markerar tydligast att den uppståndne inte lever på samma sätt som före sin död. Lukas skriver för människor som är vana vid en grekisk tankevärld. Det märks i de ord han återger från Jesus på korset. De uttrycker alla en stor närhet mellan Jesus och Gud och bilden är att Jesus inte dör bort från Gud utan *till* Gud. Till Gud säger Jesus: ”Fader, förlåt dem”, ”I dina händer lämnar jag *nu* min ande”. Till rövaren säger han: ”*Idag* skall du vara med mig i paradiset.”

När Lukas sedan beskriver lärjungarnas möten med den uppståndne är det som att han går balansgång. Han vill beskriva något verkligt, men ändå annorlunda. Lärjungarna har bevittnat något som inte kan beskrivas. Jesus har uppstått på riktigt men han är inte som förut. Å ena sidan kan lärjungarna se Jesus, de kan ta på honom och han äter. Å andra sidan står han plötsligt mitt ibland dem och försvinner lika plötsligt. De känner inte igen honom och de tror att han är ”en ande”. Det är alltså fråga om uppenbarelser av någon som nu lever i en annan tillvaro, snarare än möten med en fysiskt närvarande människa. Och himmelsfärden blir en avslutning på dessa upp-enbarelser snarare än en fysisk färd från en värld till en annan.

Jesus är alltså inte längre bunden av jordelivets gränser. Han lever i den dimension som kallas himmel eller Guds rike. Lärjungarna är däremot kvar inom tid och rum. De har att leva sin vardag och reda sig i tillvaron. Viktigast för dem är att det finns förbindelse mellan Guds värld och vår. Gud låter Jesus visa sig för att ge dem hopp och tro på livets seger över döden. Gud gör lärjungarna till vittnen om att kärleken inte har förlorat kampen om tillvaron.

När lärjungarna möter den uppståndne drar de slutsatser för livet bortom tid och rum, men också för livet här och nu. Uppståndelsen får konsekvenser för både tro och liv. Den kärlek som har skapat världen är fortfarande verksam och levande. Den Gud som ger Jesus livet åter bortom döden kämpar vidare också för livet på jorden. Så ger tron på uppståndelsen även tro på livet i vår egen värld.

nyckelord*:* *uppståndelse, uppenbarelser, konsekvenser*
bibelord*:* *Då öppnades deras ögon och de kände igen honom, men han försvann ur deras åsyn. (Lukasevangeliet 24:31)*

sv psalm*:* *155:1*
bön*:* *Gud, låt ditt liv få konsekvenser i vår värld.*

Att bäras av Gud mot gryningen,
där nattmörkret blir fördrivet,
och se att Guds kärlek lever än,
det hjälper mig tro att döden följs av livet.

Alla påskens vittnen

andra söndagen i påsktiden

Man kan undra över rubriken och textvalet på den andra söndagen i påsktiden. Vi läser texter från profeterna Jesaja, Jeremia och Sakarja. Vi läser brev med namn efter Paulus, Petrus och Johannes. I texterna nämns Kefas (Petrus), de tolv, femhundra bröder, apostlarna, Jakob, Tomas, Natanael, Sebedaios söner och den älskade lärjungen om vilken Jesus vid korset har sagt till sin mamma: Se din Son.

Vi vet att påskens första vittnen var kvinnor. Men under rubriken *Påskens vittnen* nämns alla dessa män. Och som läsare får vi inte mycket hjälp att se att ”apostlarna” eller ”lärjungarna” kunde inkludera även kvinnor. Särskilt märkvärdigt är detta med tanke på att evangelietexterna denna dag alla är hämtade från Johannesevangeliet. I detta evangelium finns många tecken på att kvinnorna hade en framskjuten plats i församlingen, samtidigt som evangelisten gör sitt bästa för att hålla tillbaka de tolv med Petrus i spetsen. Så det vilar ett stort ansvar för oss som på olika sätt förbereder gudstjänst att lyfta fram Johannesförsamlingens jämlika lärjungaskap, för att göra ru-briken *Påskens vittnen* rättvisa.

Johannes evangelium berättar om hur Maria från Magdala är den som först ser den tomma graven och får beskedet om uppståndelsen. Hon är också den första som känner igen den uppståndne. Och hon är den som berättar om det för de tolv. Det känns märkligt att hon inte finns med under rubriken *Påskens vittnen*, men desto viktigare att hon blir nämnd och ihågkommen.

Det blir flera gånger tydligt att lärjungarna enligt Johannes evangelium består av både kvinnor och män. Benämningen ”de tolv” används däremot om de kända männen och används nästan alltid i negativa ordalag. Och när Johannes noterar att Tomas är en av de tolv är det för att visa att han är lika tveksam till att tro som resten av de tolv. Tomas framställs inte som unik i sitt tvivel. Tvärtom var det gemensamt för de tolv manliga lärjungarna att de inte trodde förrän de fick se och ta på Jesus. De tolv klarade alltså inte det som förväntas av evangeliets läsare, nämligen att tro utan att se.

Det finns två ideallärjungar i Johannes evangelium. Den ena benämns ”den lärjungen som Jesus älskade”. Vid korset är det tydligt att detta är en man. Men i övrigt kan även kvinnor identifiera sig med den älskade lärjungen. Gång på gång markeras att Petrus är beroende av den lärjungen som Jesus älskade. Den älskade lärjungen framför till exempel Petrus fråga till Jesus under den sista måltiden och säger till Petrus ”det är Herren” när den uppståndne har gett dem fisk i näten.

Den andra ideallärjungen är Marta från Betania. Petrus bekännelse är tydligt nedtonad i Johannes evangelium. Petrus bekänner inte Jesus som Messias och Jesus svarar inte med orden om klippan. I stället är det Marta som tydligast bekänner Jesus som ”Messias, Guds son”. Särskilt betydelsefullt visar sig detta vara när det står i slutet av evangeliet att målet för evan-geliet är att läsarna skall tro att Jesus är ”Messias, Guds son”. Marta har alltså uttryckt den bekännelse som man hoppas att läsaren skall uttrycka.

Från början innehöll Johannesevangeliet 20 kapitel. I det senare tillagda kapitel 21 får Petrus tillbaka något av den auktoritet som evangeliet inte riktigt gett honom tidigare. Men även nu får han denna position endast på vissa villkor. I den mån han älskar Jesus är han skickad att vara kyrkans ledare.

Påskens vittnen är rubriken för denna söndag. Den mängd av manliga lärjungar, apostlar och profeter som finns bland texterna skall inte få skymma de många tecken på ett jämlikt lärjungaskap som också finns i Bibeln. Texterna från Johannes evangelium ger oss möjligheter att upptäcka kvinnligt och manligt lärjungaskap bland den första generationen kristna. Dit hör kvinnliga missionärer, diakoner och apostlar, med bevarat minne av att uppståndelsen först omvittnades av kvinnor.

En kyrka som tappar detta perspektiv kommer att förkunna ett halvt evangelium. Men den kyrka som förmår att lyfta fram det jämlika lärjungaskapet bland påskens vittnen kan också hitta den radikala likheten mellan judar

och greker, liksom mellan slavar och fria. Därmed kan tron få tydliga sociala konsekvenser och uppståndelsen kan påverka politiska strukturer i både kyrka och samhälle, idag likaväl som när texterna skrevs. Då angår påsk-ens budskap tillvarons alla dimensioner, livets framtid och jordens överlevnad. Och det finns anledning att lära mer om och höra mer av påsk-ens vittnen.

nyckelord*:* *kvinnor, män, vittnen*
bibelord*:* *Jesus sade till henne: ”Maria”. Hon vände sig om och sade till honom-: ”Rabbouni!” (Johannesevangeliet 20:18)*
sv psalm*:* *154:1*
bön*:* *Gud, gör mig lika vidsynt som du är.*

Kallelsen kvarstår,
natten tar slut.
Kvinnor vid graven
ser och sänds ut.

Herden och herdarna

tredje söndagen i påsktiden

Temat om herden och herdarna kan som så många andra bibliska teman tolkas på olika sätt. Evangelietexterna, där Jesus talar om sig själv som den gode herden, kan tolkas så att de handlar om livet bortom döden och om vilka som skall få vara med där. De som hör till Jesus lyssnar till hans röst och han ger dem evigt liv. Utifrån detta kan man förstå att dagens böner är så inriktade på att herden skall rädda oss från den eviga döden, så att vi får leva i den ständiga glädjen i Guds rike, eller med andra ord att herden skall leda oss till vila, glädje och evigt liv.

Spännande i detta sammanhang blir orden om att Jesus också har andra får som inte hör till den här fållan och att Jesus och Fadern är ett, eftersom också dessa ord tycks handla om vilka som får del av evighetens rike. Men nu är det inte säkert att Johannesevangeliet skall tolkas på detta sätt. Sedan ett halvt sekel tillbaka har man talat om Johannes realiserade eskatologi. Tanken är att det liv som på ett sätt skall förverkligas bortom tid och rum på ett annat sätt redan är förverkligade i våra liv på jorden.

Även i Nya testamentets brev kan evighetsperspektivet uppfattas på olika sätt. Nog kan uppmaningen att vara herdar för Guds hjord tolkas som att kyrkans ledare skall vårda sig om kyrkans folk, för att få sin framtida belöning. Uttrycket ”era själars herde och vårdare” för också tanken till evighetens värld. Men andra ord leder tankarna mot livet här och nu.

Texterna från Gamla testamentet kan lätt tolkas så att de handlar om livet på jorden. Här finns löftesord om hur Gud själv skall vara folkets herde, hur Gud skall ge folket en enda herde och hur Gud skall ge folket nya herdar som skall leda dem. Här målas gudsriket i bilder som visserligen kan kallas framtidsutopier men som samtidigt är konkret politiska.

Folket skall hämtas hem från fjärran länder. Såväl de sjuka och skadade som de starka och välmående skall få stöd av herden. Man skall leva i fred inte bara med människor utan också med markens djur. Jorden skall ge goda skördar. Slaveriet skall upphöra och ingen skall dö av svält. De skall vara fruktsamma och föröka sig och leva utan rädsla. Folkets räddning från fjärran länder kommer att bli lika omtalad som en gång befrielsen från Egypten.

De som lyssnade till Jesu tal om den gode herden kände förstås till dessa löften om en framtid för landet. De visste dessutom hur konkret Jesus tog itu med såväl sjukdom som utanförskap i samhället. Det är därför knappast troligt att dessa åhörare skulle uppfatta Jesu ord om herden som om orden endast skulle handla om ett liv bortom döden.

Också de som skrev och läste Nya testamentets brev kände till Gamla testamentets visioner. Så även om tonvikten i breven ligger på den härlighet som en gång skall uppenbaras lär orden om att göra Guds vilja och uppmaningen att vara herdar också mana till ett rätt och riktigt liv.

Sedan är frågan hur vi låter Gamla testamentets visioner påverka vår tolkning av herdetexterna. Tror vi att Gud vill vara vår herde i vardagen? Tänker vi att det finns tröst och stöd för livet här och nu i orden om att Herren är vår herde? Ber vi om gröna ängar och lugna vatten i denna värld? Och får herdebilden stärka vår tro att Gud står på vår sida, när det är vi som vårdar de gröna ängarna och har ansvar för livets vatten? Trotsar vi sorg och olycka och vidhåller att Gud följer oss med sin nåd varje dag? Och har vi herden med oss när vi förbinder skadade och hjälper sjuka?

Om vi på detta sätt tolkar Nya testamentets texter mot bakgrund av Gamla testamentet gör vi inte bara en tolkning som kunde höra hemma på Jesu tid. Vår tolkning medför samtidigt att texterna får betydelse för vår egen tid och de stora frågorna om liv och överlevnad. Den gode herden är den Gud som aldrig sviker sina får, som följer varje människa och varje folk i kampen för livet i smått och stort.

Den gode herden lyssnar och blir lyssnad på. Vår kamp för livet angår Gud. Och Guds önskan om fred mellan människor och fred med den övriga skapelsen angår oss. Tanken på Jesus som vår herde handlar både om himmel och jord och har betydelse för världens ledare och hur vi följer dem. Innan vi når glädjen i Guds rike vill vi därför se den gode herdens spår i människors ledarskap och i samspelet med allt levande i den värld vi nu bygger tillsammans.

nyckelord*:* *himmel, jord, herde*
bibelord*:* *Jag skall ge er herdar efter mitt sinne, och de skall leda er med kunskap och visdom. (Jeremia 3:15)*
sv psalm*:* *472:1*
bön*:* *Gud, jag ber till dig för alla världens ledare och alla världens folk.*

Jag mötte ett ord av sanning,
en öppen framtid, en sund förväntan.
Det gav mig en tro på livet,
en sång om frihet, en evig längtan.

Vägen för livet

fjärde söndagen i påsktiden

Lärjungarna, männen och kvinnorna som under några år har levt tillsammans med Jesus står inför en ny situation. Hur skall de handskas med den? Vad skall de göra med sin erfarenhet? Hur skall de leva sina liv med dessa upplevelser i bagaget? Vilken är deras väg *till* livet, *i* livet och *för* livet?

Under några år har de umgåtts med en man som betytt mer för dem än någon annan. Han har gett dem tro på livet. Han har talat med Guds röst så att människor befriades i själen och till kroppen. Han har befriat människor från sjukdomar och från social utsatthet. Lärjungarna har börjat tro på fred och rättvisa mellan människor. De har börjat tro på läkedom och helande för den som är plågad av sjukdom. De har vågat ta itu med frågor som de tidigare lämnat åt sidan. I hans närhet har ingenting verkat omöjligt.

Under några år har evighetens värld förts samman med världen här och nu. Guds rike skall förvisso fullkomnas i en annan värld och en annan tid. Men det har också betydelse för livet på jorden. En gång skall världen fullkomnas och alla orättvisor upphöra. Den sista fången skall befrias och den sista hungrande skall äta sig mätt. Men redan nu vill Gud se rättvisa, fred och solidaritet. Redan nu värnar Gud om livet genom att förvandla människors hjärtan. Den som talar om Guds rike som en bröllopsfest dit alla är inbjudna drivs därför att redan nu dela sitt bröd och bredda livets festligheter.

Lärjungarna har fått se det omöjliga ske två gånger om. Först har den som hade Gud i sitt hjärta, i sitt ord och i sina händer blivit fängslad och dödad. För den som sett Gud i Jesus var det en omöjlighet i sig. Och sedan har lärjungarna fått uppleva att de mött Jesus på nytt. Också det en omöjlighet. Den döde har visat sig som levande. Visserligen inte som förut, men ändå så tydligt att de inte kan förneka det. Och det sägs att han har visat sig för mer än femhundra bröder.

Hur skall lärjungarna, männen och kvinnorna som under några år har levt tillsammans med Jesus handskas med det här? Hur skall de orka med det dödshot de alla lever inför? Hur skall de klara livet? Hur skall de förklara döden? De gör sitt bästa med hjälp av skriften, varandra och berättelserna om Jesus och med tro på att Gud är nära. För var det något som Jesus hade förmedlat så var det tron på en levande Gud, som lever nära människorna, som vill liv, skapar liv, upprätthåller liv och till och med ger nytt liv där allt hopp är ute.

De gör sitt bästa för att hålla ihop de två världarna så som Jesus hade gjort. Det avspeglas i de texter de läser och de texter de skriver. Det kan hända att Gud har låtit vreden råda en kort tid. Men för tillvaron i stort kvarstår Guds löfte till Noa. Aldrig mer skall en flod av dödens vatten dränka hela jorden. Även om berg kan rubbas och höjder vackla så skall Gud aldrig bryta sitt fredsförbund. Slutligen och sist är Gud ändå den som bär och värnar livet.

Tacksamhet riktar man till Gud för att livet visat sig vara starkare än döden. Sedan Gud har låtit Jesus uppstå från de döda finns det hopp för varje människa om ett liv i evighetens värld. Det är en källa till lovsång. Men man fastnar inte i tankarna om livet bortom döden. Allt som oftast slinker det med en rad om vårt liv på jorden. Glöm inte att göra gott och dela med er.

Minnet av hur Jesus fick lida och dö gör det också möjligt för lärjungarna att tolka livets svåra sidor. Tidigare skulle varje svårighet ha blivit ett tecken på att Gud är långt borta och att ondskan är starkast. Men nu är det annorlunda. Man hittar starka bilder som tar plågorna på allvar, men ändå behåller hoppet. När en kvinna skall föda har hon det svårt. Men när hon har fött är glädjen stor och smärtan glömd. Jesus hade det svårt, men hans död följdes av liv. Nu har vi det svårt, men det skall komma en glädje som ingen kan ta ifrån oss.

Man plockar fram visdomsord om att inte låta vrede och oförsonlighet styra den mänskliga samvaron. Om Gud är beredd att förlåta, hur kan då människor vara oförsonliga mot varandra? För livets skull måste vi lägga hatet åt sidan och låta kärleken segra. För att inte ge näring åt våldets spiral. Vägen *till* livet kan också vara en

väg *i* livet och i stor utsträckning även en väg *för* livet.

På den vägen är kärleken grunden för allt. Ett nytt bud ger jag er, säger Jesus. Så som jag har älskat er skall ni också älska varandra. Alla skall förstå att ni är mina lärjungar om ni visar varandra kärlek. Jag är vägen, sanningen och livet, säger han också. Lärjungarnas uppgift var aldrig och är inte att följa Jesus i döden, men att följa Jesus i livet, i kampen för livet. Tanken att Jesus har gått före i liv och död och bereder plats för var och en gör att oron kan vika och vägen blir möjlig.

Här finns likheter mellan oss som lever nu och de första lärjungarna. Också vi måste hitta ett sätt att leva när Gud inte är så konkret närvarande som förut en gång. Antingen har vi själva haft starka upplevelser men vet att de inte håller i sig på samma sätt hela livet. Eller så är vi hänvisade till andras berättelser om Jesu liv och uppståndelsens verklighet. I båda fallen kan vi behöva hålla samman tron på livet där och då med tron på livet här och nu. Ett handfast arbete för livet på jorden hör samman med tron på ett liv bortom tid och rum.

När livet är för bedrövligt för oss personligen eller i mänskligheten globala situation kan också vi behöva använda starka bilder. Ibland är det vi själva och ibland är det hela skapelsen som tycks vara i födslovåndor. Då får vi leva på tron att det finns liv på andra sidan smärtan. Ibland känns vår glädje över livet både naturlig och självklar. Då får den ge oss kraft att handla. Med stöd av Bibelns ord: Glöm inte att göra gott och dela med er. Minns förbundet med den Högste och glöm andras fel. Så som jag har älskat er skall ni också älska varandra. Så blir vår väg i livet och vår väg till livet också en väg för livet.

nyckelord*:* *till livet, i livet, för livet*
bibelord*:* *De sålde allt vad de ägde och hade och delade ut åt alla, efter vars och ens behov. (Apostlagärningarna 2:45)*
sv psalm*:* *717:3*
bön*:* *Gud, locka varje människa att leva och ge liv.*

Var jag än är i mitt liv
har jag en framtid i dig.
För varje särskild tid
ser du en uppgift för mig.

Att växa i tro och kärlek

femte söndagen i påsktiden

Femte söndagen i påsktiden har temat *Att växa i tro*. Texterna handlar framför allt om att leva i kärlek. Här finns en nära koppling mellan tro, hopp och kärlek. Den människa som lever i kärlek lever i Gud. Den människa som känner kärleken känner också Gud, om än inte alltid till namnet. Att växa i tro är att växa i kärlek. Och att leva i kärlek är att visa sina händers och sitt hjärtas tro. Även om händernas och hjärtats tro ännu inte blivit tankens tro.

Gud är kärlek, står det i Första Johannesbrevet. Det står inte att Gud är kärleksfull, utan att Gud är kärlek. Sedan står det att den som förblir i kärleken förblir i Gud. Det finns alltså ingen anledning för den som tror på Gud att göra skillnad på kristen kärlek och annan kärlek. Tvärtom har den som tror på Gud all anledning att göra gemensam sak med alla goda krafter i världen. Kärleken har många namn. Tron på Gud hjälper oss att samtala med kärleken och ha en personlig relation till livets källa. Men en personlig tro är inte nödvändig för att man skall ha Gud i sitt hjärta.

Ingen har någonsin sett Gud. Men om vi älskar varandra är Gud alltid i oss, och Guds kärlek har nått sin fullhet i oss. Så står det också i Första Johannesbrevet. Den som tror och den som inte kallar sig troende har alltså det gemensamt att de inte har sett Gud. Därtill har de det gemensamt att när de älskar varandra är Gud i dem och Guds kärlek har nått sin fullhet i dem. Ingen har sett ljusets källa. Alla bär ljuset.

Till detta kommer att kärleken i Bibelns sammanhang är mycket konkret och handfast. Man kan inte älska bara i känslan. Kärlek är att *göra* gott mot någon. Att älska Gud över allting och sin nästa som sig själv är att prioritera Guds vilja över allt annat och att göra lika mycket för sin medmänniskas överlevnad som för sin egen.

Låt oss inte älska med tomma ord utan med handling och sanning, står det i Första Johannesbrevet. Så är tron på Gud intimt förbunden med ett liv i kärlek. Inte som ett krav på att vara fullkomlig i kärleken. För, som det står, om vårt hjärta dömer oss så skall vi veta att Gud är större än vårt hjärta och förstår allt. Men som ett hopp om att få växa i kärlek på ett konkret och handfast sätt.

Temat *Att växa i tro* är minst sagt tvetydigt. Det skulle kunna handla om att få mer och mer tro. Men då skulle nog textvalet ha varit annorlunda! Temat kan i stället handla om att växa med hjälp av sin tro. En sådan tolkning stämmer med valet av texter för denna dag. Målet för den som lever i tro på Jesus från Nasaret är inte att bli mer och mer trosviss, övertygad och säker i sin tro. Målet är att tron i allt högre grad skall levas ut i en aktiv kärlek till Gud och våra medmänniskor.

Därmed är tron ständigt öppen mot världen runt omkring. Att växa i tro är att med stöd av sin tro bli alltmer engagerad för de situationer där kärleken behövs. Att växa i tro är att utifrån sin tro värna och försvara dem som utsätts för sådant som kränker livet. Att växa i tro är att mogna som människa och växa i kärlek, till Gud och till sig själv, till människor och till allt som lever och är.

nyckelord*:* *tro, hopp, kärlek*
bibelord*:* *Men nu består tro, hopp och kärlek, dessa tre, och störst av dem är kärleken. (Första Korinthierbrevet 13:13)*
sv psalm*:* *253:3*
bön*:* *Gud, låt min tro bli synlig i kärlek.*

Jag tror att Gud är kärleken
som var och är och blir

den kraft som föder skapelsen,
den källa som ger liv.

Bön, förklarad och försvarad

bönsöndagen

Bön kan vara svårt att förklara och försvara. Ibland också inför sig själv. Ändå är bönen något av livsnerven i tron på Gud. Att be är ett sätt att räkna med Gud. Att be är att med ord eller tyst längtan vända sig till skapelsens källa. Att inte be är att avstå från denna möjlighet. Om det nu är möjligt för en människa att inte vända sig mot tillvarons innersta med sin längtan efter liv och framtid.

Bön är svårt att *förklara* därför att vi inte klarar av att koppla samman Guds eviga värld med vår rumsliga tillvaro. Gud är den kärlek och skaparkraft som fanns före all tid. Guds kärlek går utöver vår tillvaro men rör och berör ändå den fysiska värld som är vår. Den människa som är helt igenom religiös uppfattar allt som sker som Guds (eller den ondes) handlingar. En helt igenom modern människa uppfattar tvärtom världen som tillräcklig i sig själv. Men hur skall en människa tänka som är både modern *och* religiös? Är det så att Gud griper in bara i vissa stunder? Kanske bara när vi särskilt ber om det?

Nej, det måste finnas ett annat sätt att tänka, om Gud inte framför allt bor utanför världen utan tar gestalt i allt som lever. Om Gud bor i våra hjärtan och i vår kärlek, då är vår bön inte att Guds kraft skall komma utifrån och invadera världen. I stället betyder bönen att vi ställer vår längtan och våra goda avsikter och handlingar i kärlekens tjänst. Våra goda tankar förenas med andras.

Guds svar på våra böner kan då komma inifrån vår värld snarare än ut-ifrån. Om Gud är kärleken är Gud verksam i allt gott som sker. Fortfarande kan vi ha svårt att förklara hur bönen i sig har betydelse för skeendet i världen. Men vi kan söka oss mot en förklaring där gränserna mellan Gud och skapelsen minskar och där bönen blir att ställa sig till förfogande snarare än att göra en beställning.

Bön kan vara svårt att *försvara* därför att den ofta är så partisk. Helt ohämmat kommer detta fram i Psaltarens böner om att den gode guden skall låta våra fiender gå under så att vi får leva i fred. Idag är kanske inte så många böner så osminkade. Men fortfarande står den som ber i centrum och värnar den egna framtiden. Här finns en naturlig självcentrering som är svår att försvara för oss som har hört att vi skall värdera andras liv lika högt som vårt eget.

Det kan till och med kännas svårt att be innerliga och ärliga böner för oss själva och våra närmaste, för att vi inser att sådana böner på ett plan kan vara väldigt smala. Och det kan kännas som om Gud skulle behöva prioritera bort andra för att besvara vår bön. Och hur skulle vi kunna begära något sådant? Till slut finns risken att vi inte kan be en enda bön med gott samvete. Och det gör ju inte saken bättre, eftersom vi då riskerar att sluta be och därmed bli ännu mera fast i våra egna perspektiv.

En möjlighet att komma ur svårigheten finns i de stunder när det inte är något särskilt som trycker oss. Att då bara öppna sig för sin egen kärlek till livet och till världen är ett sätt att börja be, ofta utan ord och utan konkreta önskningar. En annan möjlighet att komma ur svårigheten kan vara att börja sin bön med den riktigt breda bönen om Guds rikes upprättande i världen, om fred och rättvisa för alla människor, om en mening med varje skapat liv på jorden och en framtid hos Gud för varje människa. Den bönen ställer oss inte emot andra människor. I den bönen står vi tillsammans med allt som lever. Och då får också de mest personliga bönerna för våra egna problem, drömmar och förhoppningar ett större sammanhang.

Texterna på bönsöndagen antyder att bönen om Guds rike kanske är den enda bön som Jesus direkt har uppmanat sina lärjungar att be. Kanske är det just bönen om Guds rike som Jesus lovar att Gud besvarar. Kanske är det när vår längtan förenas med Guds i denna bön som svaret är möjligt. Och kanske gör vår stora bön om Guds rikes ankomst att vi kan be våra enskilda böner utan att de ställer oss emot varandra. För den kärlek som alltid och i allt verkar för fredens och rättvisans rike behöver ju inte prioritera bort en människa för att besvara en annan människas ärliga längtan. Och en bön för det som är gott kan till sist inte vara till nackdel för någon

människa.

När lärjungarna vill att Jesus skall lära dem att be lär han dem bönen *Vår Fader*. Som vanligt ger Jesus inga teoretiska förklaringar utan ett praktiskt exempel. Bönen börjar med barnets tilltal till sin förälder, arameiskans *abba*, som svenskans *pappa* eller engelskans *daddy*. Sedan citerar Jesus början på synagogans inledningsbön: ”Låt ditt namn bli helgat. Låt ditt rike komma. Låt din vilja ske.” Detta var den enda bönen i synagogan som bads på det egna språket, arameiska. Jesus behåller alltså den nära tonen.

Hela bönen handlar sedan om att Guds rike skall komma, där Guds namn hålls heligt och Guds vilja sker. Det gäller faktiskt också raden om bröd. Ge oss brödet för dagen som kommer, säger Jesus. Och tanken är inte att vi skall få mat för i morgon. Tanken är att bönen för det rike där alla människor har bröd att äta skall inspirera oss att redan idag dela den mat vi har tillgång till.

Något liknande gäller bönen om förlåtelse. Vi ber om Guds förlåtelse som vi kan uppleva helt och fullt när Guds rike fullkomnas. Men Jesus lägger snabbt till att tron på Guds förlåtelse också driver oss att förlåta varandra. Slutligen kommer bönen om att inte utsättas för prövning. Den är ytterst- en bön om att Gud skall bära oss igenom den yttersta prövningen, när vi skall se tillbaka på våra liv och bara kärleken kan bära oss in i Guds rike. Men samtidigt hjälper denna kärlek oss i livets alla prövningar.

Det är inte underligt att den bön som Jesus lär ut handlar om det kommande gudsriket, eftersom så mycket av Jesu undervisning och liv gestaltar samma sak. Men det är viktigt att se hur det kommande gudsriket hör samman med hur vi lever i vår egen tid. När vi ber för Guds rike med samma iver som en förorättad änka kräver sin rätt hos stadens domare får vi också en god förväntan på att Gud skall bry sig om vårt eget liv. När vi ber envetet och är så påträngande att även en sovande vän skulle ha öppnat dörren för oss förändras också vi själva och fylls av kärlek. Då blir det också sant att den som ber skall få. Den som söker skall finna. Och för den som bultar skall dörren öppnas.

Ibland talar Jesus om att Fadern i himlen skall ge helig Ande åt dem som ber honom. Ibland sägs att vi skall få vad vi än ber om i Jesu namn. Det är nog så att löftet har med bönens större sammanhang att göra. Inte alla böner besvaras i vår egen tid och som vi tänker oss. Men kärleken har en möjlighet redan i våra liv. Guds kraft har betydelse för vår framtid. Och det gudsrike som vi ber om i djupet av vårt hjärta får genomslag också för oss. Så att Gud gör under där vi minst anar det och så att vi kan bli redskap när den Gud som är kärlek besvarar andra människors bön.

På detta sätt kan vi också släppa det dåliga samvetet kring vår bön. Den bön som vi inte kan förklara är inte längre svår att försvara. Vi kan ställa vår bön och vårt engagemang i kärlekens tjänst och använda orden i Dagens bön på bönsöndagen: ”Låt vår bön bli en kamp för det goda och en vila i dig.”

nyckelord*:* *förklara, försvara, be*
bibelord*:* *Er fader vet vad ni behöver redan innan ni har bett honom om det. (Matteusevangeliet 6:8)*
sv psalm*:* *213:1*
bön*:* *Gud, låt ditt rike komma.*

I min själ finns många djup,
mycket ensamhet och kamp,
mycket längtan efter dig
och en kärlek till allt.

Närmare bort från oss

kristi himmelsfärds dag

Evangelisten Lukas har ett socialt patos. Han visar att Josef och Maria var fattigt folk genom att berätta att de gick till templet för att offra ”två turturduvor eller två unga duvor”, det som lagen föreskrev för den som var fattig. Och han talar om konkret fattigdom när han citerar Jesus: Saliga ni som är fattiga, er tillhör Guds rike.

Evangelisten Lukas är också den som ger sitt evangelium en fortsättning i Apostlagärningarna, där han beskriver vad det blir av den kristna rörelsen när de första erfarenheterna av en uppstånden Jesus är förbi. Även evangelisten Johannes tänker på denna situation när han citerar Jesu ord till Tomas: ”Du tror därför att du har sett mig. Saliga de som inte har sett men ändå tror.” Men Lukas är den som beskriver hur tron sprids över hela den då kända världen.

Som avslutning på evangeliet och början på Apostlagärningarna anknyter Lukas till en upplevelse som ingen annan berättar om och som har kommit att kallas Kristi himmelsfärd. Lärjungarna upplever att Jesus blir synlig för dem en sista gång i samband med uppståndelsen. Det blir det sista ”synliga” mötet med den uppståndne. Därefter är människor hänvisade till att tro på Jesus och hans budskap utan att ”se” honom.

Vad är det då Lukas har att lära ut om det fortsatta livet i tro på Jesus? Ja, först kanske att livet går vidare. Två män i vita kläder frågar lärjungarna varför de ”står och ser mot himlen”. I stället för att stå och undra vart Jesus tagit vägen skall den som vill vara Jesu lärjunge ta itu med sitt liv och sin värld. Det är här som budskapet om Guds rike kan spridas och här kan vi låta Guds rike ta gestalt.

På flera sätt pekar evangelisten på uppdraget att förverkliga Guds vilja genom att avspegla och upprätta Guds rike. Lukas visar att Jesus inte har övergett världen utan är närvarande och aktiv i kampen för livet, genom den heliga Anden. Redan i berättelsen om himmelsfärden berättar han också om att männen i vita kläder säger: ”Denne Jesus som har blivit upptagen från er till himlen skall komma tillbaka just så som ni har sett honom fara upp i himlen.”

Vi kan diskutera hur bokstavligt man skall ta dessa ord. Hur tydligt for Jesus ”upp” till himlen? Hur konkret skall han komma tillbaka? Och i vilken mån har detta redan skett när vi läser bibeltexten? Kanske syftar Lukas på Andens ankomst och närvaro som han snart skall berätta om. I så fall har Jesus kommit tillbaka redan när evangeliet skrivs. Tolkningen av himmelsfärden och pingsten hör ihop.

Jag träffade en gång en guide utanför Jerusalem som pekade på en spricka i berget på Olivbergets sluttning och sa: ”Se, här är avtrycket efter Jesu färd till himmelen.” Men himlen är ju inte en plats belägen ett visst antal meter över jordytan. För Lukas är himlen en annan dimension av tillvaron snarare än en annan plats. Så inte menar han att Jesus tar avstamp som en raket och färdas uppåt mot himlen.

Enligt Lukas dog Jesus rakt i Guds armar och lever efter uppståndelsen i den himmelska dimensionen. Därför handlar mötena med den uppståndne om att Jesus visar sig från denna himmelska dimension. Och himmelsfärden är en avslutning på dessa uppenbarelser. Jesus försvinner ”in” i den andra dimensionen snarare än ”upp” till himlen. Och därefter är han andligt närvarande i världen.

Med sådana tankar blir orden om att Jesus skall komma tillbaka inte ett löfte om en färd över skyarna. Och kanske är berättelsen om pingstundret faktiskt Lukas sätt att försäkra sina läsare om att Jesus redan har kommit tillbaka. Berättelsen om vägen från himmelsfärd till pingst bli Lukas sätt att visa hur Jesus kommer närmare alla människor i alla tider genom att lämna de människor han hade omkring sig och bli närvarande genom den heliga Anden. Jesus kommer ”närmare bort från oss”, som Olov Hartman har kallat det.

Därmed blir orden om att inte stå och se mot himlen en markering om att vår värld är viktig. Jesus är inte långt borta och inte ointresserad. Vi kan inte vara overksamma i väntan på att han en gång skall hämta oss till sig och att vi en gång skall se Gud ansikte mot ansikte. Vi får tro att vi skall möta Gud den dag vi dör och går ur

tiden. Men till dess har vi att sprida budskapet om Guds rike och låta det ta gestalt på jorden.

Apostlagärningarna beskriver den heliga Andens fortsatta betydelse i lärjungarnas liv. De lever i en social gemenskap som ibland kallats kommunistisk, med delad ekonomi. De botar sjuka och återför dem till mänsklig gemenskap. De förkunnar med det mod som Anden ger. De bryter gränserna mellan olika folk och religioner. De äter tillsammans över etniska gränser. Efter att ha sett syner och upplevt att den heliga Anden finns hos andra människor än judar, vågar de sig på att döpa människor från alla möjliga folk.

Kanske har vi svårt idag att förstå hur revolutionerande detta var på sin tid, eller hur radikalt Lukas menar att det var att döpa människor från andra folk. Kanske kan vi ana storheten när Lukas berättar om hur många tecken från Gud som behövdes för att man skulle våga döpa dem som inte var judar. Och kanske förstår vi när vi läser om de långa förhandlingar som krävdes inför beslutet att man inte måste omskäras och bli jude för att kunna bli kristen.

Vi har ju tillgång till Lukas båda skrifter och kan få del av hans syn på saken. Vi kan se vilken revolution som Lukas menade att tron åstadkom i detta liv. Därför att man inte stod och såg mot himlen när Jesus var borta, utan i stället gav sig i färd med att gestalta det rike som Jesus hade talat om och visat på.

Och när vi nu har tillgång till dessa skrifter och kan se hur stor betydelse Lukas menar att tron har för livet på jorden måste vi fundera över vad detta motsvarar i vår tid. Vad innebär det idag att *inte* stå och se upp mot himlen? Vad innebär det att idag förverkliga det gudsrike som Jesus en gång skall leda till fullkomning?

Att arbeta för en värld där män och kvinnor lever så jämställt som möjligt hör självklart dit, om man har läst Lukas evangelium. En utjämning mellan fattiga och rika med möjlighet till liv för varje enskild människa ligger också i den vision Lukas målar upp. En värld där vi gör allt vi kan för att bota den sjuke och hjälpa den svage hör också dit, både för att Jesus själv gjorde det och för att de första kristna levde så. En värld där inget folk är underlägset det andra och där samhörighet finns mellan folken ryms också inom den vision som Lukas ger.

Men glädjebudskapet slutar inte med detta. Apostlagärningarna är på ett sätt en oavslutad skrift. Man har beklagat att vi aldrig får veta hur det går för Paulus. Men boken handlar ju inte om Paulus utan om den kristna rörelsens utveckling och utbredning i världen. Och den utvecklingen ser Lukas inte slutet på. Därför är det helt naturligt att boken inte har någon riktig avslutning.

Därför ger Lukas heller inget slut på uppdraget att gestalta Guds rike i världen. Därmed är det upp till varje människa, varje kyrka och varje folk att ta sig an sin tids frågor och kämpa för livet i sin egen tid. Guds rike har ännu inte fulländats. Och Guds rike har heller inte tagit gestalt för sista gången. Bygget pågår.

Det betyder att också vi har att strida för rättvisa och mänsklig värdighet i de frågor som de första kristna visar på. Men det innebär också att vi måste ta itu med andra frågor där livet står på spel i vår egen tid. Och i vår tid hör människors framtid intimt samman med kampen för livet på jorden, med fungerande ekosystem och stabilt klimat.

Vi kan motivera kampen för livet med människors överlevnad. Det hjälper inte att fördela resurserna rättvist, om vi inte också arbetar för att jorden skall kunna bära oss i fler generationer än vår egen. Utan luft att andas och vatten att dricka, utan rimligt klimat vad gäller temperatur och stormar, utan rimliga odlingsförhållanden och en rimlig konsumtion av jordens ändliga resurser finns det till sist inga resurser att fördela. Därför hör männi-skans framtid samman med hela skapelsen. Och kampen för mänsklighetens överlevnad är för alltid en global fråga.

Men vi behöver inte hela tiden hänvisa till människors framtid. Skapelsen är värd vår omsorg också för sin egen skull. I Bibeln finns visionerna av liv och harmoni för allt levande. Där finns respekten för livet som sådant. I Bibeln finns uppdraget att bruka och bevara skapelsen. Där finns ett förbund mellan Gud och allt levande innan någon hade tänkt tanken om ett nytt förbund i Kristus.

Den som vill låta Guds rike ta gestalt idag, på det sätt som Lukas förordar, måste därför vidga ambitionen från att gälla ett gudsrike för människor till att omfatta respekt för allt som lever och är. Så kan också berättelsen om Kristi himmelsfärd bli till inspiration i denna kamp för livet.

nyckelord*:* *himmel, jord, närvaro*
bibelord*:* *Herrens ande är över mig, ty han har smort mig till att frambära ett glädjebud till de fattiga.*

(Lukasevangeliet 4:18)

sv psalm*:* *476:2*

bön*:* *Gud, hjälp mig att se bort från världen.*

Då ber jag dig, Gud, ta hand om vår oro
och fyll oss på nytt med längtan och liv.
Gud, ge oss en tro att hoppet kan stärkas.
Låt drömmarna bära oss ännu en tid.

Hela skapelsens förväntan

söndagen före pingst

Det finns många kluriga dubbelheter i den kristna tron. En av dessa är dubbelheten mellan ”redan nu” och ”ännu inte”. Nya testamentet skrivs till människor som upplever att Guds rike finns *redan nu*, men *ännu inte* har fulländats. Såväl evangeliernas läsare som brevens läsare lever mellan Jesu uppståndelse och tidens slut. Jesu död och uppståndelse har betydelse i världen *redan nu* men har *ännu int*e nått full effekt. Det är också läsarnas upplevelse att den heliga Anden är närvarande *redan nu* men att alla Guds löften *ännu inte* är uppfyllda. Att ha den heliga Anden är att leva i en tid av förväntan mellan Jesu uppståndelse och tidens fullkomning. Alla skrifter i Nya testamentet ger på olika sätt stöd och inspiration i denna situation.

Evangelierna beskriver hur Jesus före sin död talar om den tid som *ännu inte* är. Det är den Jesus som ännu inte har uppstått från de döda som talar om att den heliga Anden ännu inte har kommit. I Johannesevangeliet talar Jesus om tiden när ”Hjälparen, den heliga Anden” skall komma. I berättelsen infaller denna tid när Jesus visar sig som uppstånden och andas på lärjungarna och säger: Tag emot helig ande. I Lukasevangeliets sista och Apostlagärningarnas första kapitel talas om att lärjungarna skall stanna i Jerusalem tills de blir rustade med kraft från höjden genom den heliga Anden. Väntan på Anden fortsätter alltså något längre enligt Lukas. Men väntan på kraft är densamma.

För evangeliernas läsare är väntan på helig ande något som ligger i hi-sto-ri-en. Själva lever man i Anden och väntar på alltings fullkomning. Och vi kan undra vilka paralleller de första kristna kunde se mellan att *ännu inte* ha upplevt Anden och att *ännu inte* se tidens fullkomning. På vilket sätt kan Jesu ord om ”en kort tid” till uppståndelsen (och Andens ankomst) ge tröst åt den som väntar på att om en kort tid få uppleva världens fulländning?

I breven beskrivs mer direkt hur det är att ha ”fått Anden som en första gåva” men att *ännu inte* ha sett alla löften uppfyllas. Goda exempel på detta finns i Romarbrevets kapitel 8. Evangelieboken kopplar samman olika former av *ännu inte*, när två avsnitt från detta kapitel läses på söndagen före pingst under rubriken *Hjälparen kommer*. Tanken är nog att det finns likheter mellan de första lärjungarnas väntan på Jesu uppståndelse och Andens ankomst och vår förväntan på alltings fulländning. Att leva i förväntan hör till den kristna tron. Och brevets text säger flera saker om den förväntan de första kristna levde med.

Enligt Romarbrevets kapitel 8 kännetecknas livet i Andens tid av frihet. Inget yttre tvång behövs. Anden som bor i våra hjärtan gör oss levande och inspirerar våra handlingar. Vår frihet leder därför inte fel. Utöver friheten kännetecknas livet i Anden av förväntan. Som Guds barn kan vi förvänta oss att få ärva Guds rike. Paulus läsare vet att livet är fyllt av svårigheter och lidanden. Han vill övertyga dem om att dessa lidanden väger lätt i jämförelse med den härlighet som ligger framför.

Paulus breddar här sitt budskap på ett ovanligt tydligt sätt. Denna förväntan på en kommande härlighet omfattar inte bara oss som tror. Den omfattar inte heller bara människor. Hela skapelsen väntar otåligt på att befrias från bundenhet och förgänglighet. Det finns hopp om att också skapelsen, som ännu ropar i födslovåndor, en gång skall befrias och ”nå den frihet som Guds barn får när de förhärligas”.

Enligt Paulus är Anden ett stöd för dem som lever i tro på Kristus. Anden är ett stöd i svagheten, för dem som lever i hoppet. Men Anden är också det liv som bor i allt levande. Och det hopp, den längtan och den bön som Anden stödjer omfattar inte bara de troende utan hela skapelsen. Hoppet är att den frihet som nu ligger framför oss en gång skall omfatta hela skapelsen.

Paulus försöker förmå sina läsare att inte oroa sig. Anden är ett tecken på att Gud är med och deras lidanden är inget tecken på motsatsen. Gud har utsett dem, kallat dem, gjort dem rättfärdiga och skänkt dem sin härlighet, fast den ännu inte är synlig. Gud är för oss och skall skänka oss allt. Och vem kan anklaga den som Gud har

frikänt? Vem kan skilja oss från Guds kärlek? Varken nöd, ångest, förföljelse, svält, nakenhet, fara eller svärd. Ingenting i skapelsen skall kunna skilja oss från Guds kärlek i Kristus.

Man kan fundera på vad det är som idag kan få oss att tro att Gud har övergett oss eller att allt hopp är ute och vad som kan få oss att vända oss till Gud för hopp och framtidstro. Det verkar vara så att människor i jordens fattigaste länder ofta söker stöd i tron på Gud för att orka vidare. Också i vårt land har många sina avgörande upplevelser av Gud i svåra stunder i livet. Men Gud kan också vara som mest osynlig när livet är som svårast.

En avgörande fråga för världen idag och imorgon är om de stora hoten mot livet får oss att söka det trotsiga hopp som Bibeln rymmer och därmed leder oss till aktivitet och engagemang. Skall oron för framtiden och kärleken till livet hjälpa oss att uppfatta livets Gud och engagera oss i kampen för jordens överlevnad, eller blir Gud som mest osynlig för oss när problemen växer och hoppet sjunker.

Hos Paulus finns en omsorg som brevets läsare kan känna. Han vill hjälpa sina läsare att leva mitt i oron och ta itu med livet. Paulus vill ge trygghet och livskraft genom tanken att vi inte är ensamma. Hela skapelsen suckar och våndas, skriver han. Och här tycks orden nästan passa bättre in på vår tid än på den tid när brevet skrevs. Hela skapelsen hotas av de krafter som bryter ner och förstör. Men det skall visa sig att livet har en framtid. För att livets Gud aldrig kan överge sin skapelse. Ingenting skall skilja oss från Guds kärlek. Gud är med oss och skall låta allt lidande vändas i härlighet.

På söndagen före pingst, under rubriken *Hjälparen kommer,* får vi ta till oss tanken att Gud alltid kommer oss till mötes framifrån. Liksom Gud tidigare vänt nederlag till seger och död till liv får vi förlita oss på att Gud även i vår tid kan vända hotande nederlag. Genom oss kan Gud förverkliga det rike som vi längtar till och hoppas på. Vi delar skapelsens utsatthet och skapelsen delar vårt hopp. Destruktiviteten finns både inom oss själva och i tillvaron som sådan. Men vi kan också ställa vår kraft till förfogande och samtidigt hoppas på Guds kärleks kraft i kampen för livet.

nyckelord*:* *Anden, längtar, våndas*
bibelord*:* *Hela skapelsen ropar som i födslovåndor. Och till och med vi,*
som har fått Anden som en första gåva, också vi ropar.
(Romarbrevet 8:22–23)
sv psalm*:* *718:1*
bön *Jag längtar, Gud, efter inspiration.*

Vi tror på Gud som bor i våra hjärtan,
som ger oss ande och identitet,
den gode Gud som lever i vår längtan,
som är vår framtid och vår evighet.

Allas mångfald

pingstdagen

Att tro på Gud som helig Ande är att tro på Gud som livet i allt som lever. Att tro på Gud som helig Ande är att lita på att kärleken bär livet vidare. Gud som helig Ande är den som följer varje människa och varje levande varelse genom livet i tid och rum och som dessutom möter oss från framtiden.

I tro på den heliga Anden blir lyhördhet viktigare än lydnad. Att lyssna inåt mot Andens röst i mitt eget hjärta och att lyssna till den Gud som möter i varje ny dag blir viktigare än att lyda bud som formulerats förr i tiden. Samtidigt blir kopplingen viktig mellan den Jesus som en gång talade mänskligt språk och den ande som ännu viskar i vinden. Om Anden hjälper oss att förstå Jesus, som det står i Johannesevangeliet, borde även kunskap om Jesus kunna hjälpa oss att förstå Guds andes röst idag.

I tro på den heliga Anden har varje människa och varje folk rätt till sitt eget språk, sin egen tradition och sina egna tankar. Som fångar i Babylonien upplevde Israels folk hur viktigt språket är för det folk som vill behålla sin identitet och sin kultur. När Babels torn var symbolen för enhet och makt, blev de olika språken folkens överlevnad. Under spanjorernas styre har indianerna i Latinamerika fått uppleva samma sak och hämtat kraft från pingstberättelsen, där var och en talar sitt eget språk och ändå blir förstådd.

Idag gestaltas pingstens under när mänskliga minoriteter kan tala sitt eget språk och bli förstådda och respekterade. Pingstens under gestaltas varje gång vi främjar småskalighet i samarbete och mångfald i samförstånd. Varje gång vi stärker dialogen mellan olika kulturella, religiösa och ekonomiska grupperingar. Varje gång vi får kraft att förstå varandra och respektera varandra som människor. I tron på den heliga Anden finns löften om liv och engagemang för alla människor. Det skall komma en tid då jag utgjuter min ande *över alla*, skriver profeten Joel. Han talar om söner och döttrar, unga och gamla, tjänare och tjänarinnor. Det är en bred vision som formuleras i dessa ord. Alla människor skall få del av Guds Ande. Alla människor skall inspireras, engageras och få upp ögonen för vad Gud vill med vår tid på jorden.

Enligt Apostlagärningarna har detta löfte uppfyllts genom påskens och pingstens under. Anden har nått om inte till varje individ så i alla fall till alla folk. Och Efesierbrevet talar om att Anden innebär fred mellan folken och fred med Gud för varje folk. Genom Kristus kan alla folk nalkas Gud i en enda Ande.

Vi får därför utgå ifrån att Guds ande finns i var och en av oss. Därmed är freden redan närmare. När vi räknar med att Anden finns hos var och en ökar vår förmåga väsentligt när det gäller att samverka kring livets stora frågor. När vi tror att Anden finns hos var och en kan vi börja förstå den Jesus som själv möter oss i varje människa.

I tron på den heliga Anden vidgas dessutom freden mellan alla männi-skor och folk till ett samspel med allt levande. Allt liv är enligt Psaltaren 104 beroende av Guds ande. Anden skapar och förnyar livet. Anden bär livet och bär det vidare. Och det gäller inte bara mänskligt liv utan allt liv. Du sänder din ande, då skapas liv. Du gör jorden ny. Så står det i psalmen.

I tro på den heliga Anden kan vi därför be med de ord som inleder Dagens bön två: ”Kom Heliga Ande, förnya hela Guds skapelse.” Vi kan be till livets Ande som redan bor i våra hjärtan och pulserar i vårt blod. Vi ber att Anden skall ge oss insikt och inspiration. Vi ber att den lovsång som skapelsen redan sjunger skall väckas också i våra hjärtan. Vi ber att vi skall fyllas av glädje.

I tron på den heliga Anden förenas vårt ansvar för varje människa med Guds evangelium för hela skapelsen. Varje människa har rätt att leva i fred och frihet. Varje människa har rätt till liv och kärlek. Och alla djur har rätt att leva ett för sin art naturligt liv. Även om vi kan diskutera vad det i praktiken innebär.

Men därtill finns hopp om att vi människor inte är ensamma i detta arbete. Tron på den heliga Anden säger att Gud är med oss när vi försöker ta vårt ansvar. Gud är med oss när vi ställer oss på livets sida. Gud var där

före oss. Och Gud orkar längre än vi. Därför är inget arbete hopplöst. Ingen kamp är utan mening. Ingen början är för sen.

I tron på den heliga Anden ligger tanken att alla skall delta i kampen för livet av egen vilja och utifrån sina egna möjligheter. Vi kan ha svårt att förstå hur dagens trender bland människor skall kunna vändas. Vi kan ha svårt att tro på den fria förmågan och vi vill inte heller att Gud skall tvinga oss. Men genom den heliga Anden kan Gud inspirera oss och locka fram de beslut och den förvandling som är möjlig för oss var och en.

Vår tro på den heliga Anden är att Gud å ena sidan redan bor i var och en av oss och å andra sidan väntar på att mera helt och fullt få påverka vårt sätt att leva och handla. Vår tro är att Guds andes kraft finns i allt som lever. När vi en gång bejakar det helt och fullt kan vi med Andens kraft förverkliga den livets mångfald som vi är skapade till, som i sanning värnar vårt liv, allas liv och allt liv på jorden.

nyckelord*:* *helig Ande, i allt, i alla*
bibelord*:* *Sedan andades han på dem och sade: ”Ta emot helig ande.” (Johannesevangeliet 20:22)*
sv psalm*:* *821:1*
bön*:* *Tack, Gud, att du bor i mig, i oss, i allt.*

Gud, låt mig se ditt liv i allt som lever,
Gud, locka mig att älska det jag ser,
Gud, låt mig se din blick i dem jag möter
och aldrig stå på dödens sida mer.

Andens vind

annandag pingst

Annandag pingst är inte längre helgdag i Sverige. Men dagen och dess tema finns kvar i Den svenska evangelieboken. Rubriken är *Andens vind över världen*. Som om inte pingstdagens tema är tillräckligt vidsträckt kommer annandagen och tar oss ett steg till, precis som annandag jul och annandag påsk. Men frågan är vilket steg kyrkan tar denna dag. För det kan vara ett helt underbart steg. Men det kan också vara ett riskfyllt steg för dem runt omkring.

Pingsten handlar om hur Guds ande ger liv och anda åt allt som lever. Det handlar om hur alla folk förs närmare varandra. Vi är alla skapade av samma Gud. Vi bärs alla av Guds ande. Det skapar respekt för varje människas liv och värdighet, liksom det kräver att vi respekterar varje djurart och värnar dess livsutrymme. Varje folk har rätt att tala sitt språk och värna sina traditioner. Alla grupper skall kunna samexistera. Andens vind skulle därför vara en lätt och ljum vind som ger alla människor utrymme att leva.

Men när annandagens texter talar om Andens vind över världen så är det inte bara denna bild som träder fram. Visst får vi följa märkliga under. Och visst hör vi talas om hur folken enas. Men var det verkligen Guds ande som började spridas över världen? Fanns den inte där förut? Är det inte kyrkan som är det nya snarare än Guds ande? Visst kunde man se tecken på att Anden fanns med i skeendet. Men var inte också andra krafter i farten? Kanske syns där också ett mänskligt behov av växt och expansion, mänsklig iver att utbreda sin egen syn och bana sin egen väg. Dessa frågor behöver ställas, om vi vill tala om Andens vind över världen och dra slutsatser för vår egen tid när kyrka möter kyrkor och religion möter religioner.

Ur Apostlagärningarna läser vi evangelisten Lukas glädjerapporter om hur lärjungarna blir fler och fler. De troendes skara växer. Det är en glad ung trosrörelse som talar ivrigt om de under som sker i Jesu namn. Och människor kommer till tro i stort antal. Men det kan vara värt att minnas att Apostlagärningarna är den enda skrift i Nya testamentet där ordet omvändelse används för att beskriva människors övergång från en tro till en annan? Här beskrivs hur tusentals människor kommer till tro och hur den nya rörelsen imponerar på människor runt omkring. Och i Antiokia fick lärjungarna för första gången heta kristna.

Men i resten av Nya testamentet handlar omvändelse i stället om att vända tillbaka till den Gud som man redan känner och vända tillbaka till ett liv i kärlek och medmänsklighet. När Johannes döparen och Jesus förkunnar omvändelse och dop för att Guds rike är nära, förväntar de sig bättring och större trohet mot den Gud man redan känner. Och Jesus uppmanar sina vänner till omvändelse. Ni måste omvända er och bli som barn, säger han till sina lärjungar. Och när du har ångrat dig så vänd tillbaka och styrk dina syskon, säger han till Petrus.

Jesus själv höll sig nästan alltid till sitt eget folk. När han i slutet av evangeliet uppmanar sina lärjungar att gå ut i hela världen har han tidigare sagt till sina lärjungar att inte gå till andra än till sitt eget folk och han har en gång sagt att han själv inte är sänd till andra än till sitt eget folk. Så även om han till sist sträcker sig längre var det inom sitt eget folk som han först såg sig ha en uppgift.

Jesus kände kallelsen att föra sitt folk tillbaka till sin Gud och ett liv i omsorg om dem som behövde det mest. Och när han ibland vände sig till människor av annan härkomst var det för att bota och hjälpa. Sällan eller aldrig var det för att skapa eller förändra tro. Snarare berömde Jesus dessa människor för den tro de redan hade. Jesus berömde dem inte för att de hade rätt lära eller samma tro och traditioner som hans egna släktingar men för att de hade en förväntan på Gud, ett hopp för livet och en ”stark tro”.

Därför är det inte bara enkelt att beskriva kyrkans växt som att Andens vind blåser över världen. Det finns ett underbart drag i det som sker i pingstens efterdyningar. Det finns en upprättande kraft i de möten som sker. Och det är mängder av människor som befrias i den första kyrkans tid. Kvinnor och män reser sida vid sida som

missionärer på ett sätt som inte är vanligt i den romerska eller judiska världen. Och det händer att slavar köps fria från sina ägare för att leva med församlingen. Det händer att människor ser mer av Gud än de sett i hela sitt liv och vågar tro på liv och förändring som aldrig förr.

I pingstens tid börjar de troende praktisera i stor skala det som Jesus praktiserat i sitt lokala sammanhang. Liksom Jesus ätit med dem som kallades ”tullmän och syndare” äter hans lärjungar nu med dem som av tradition kallades ”hedningar och syndare”. De judiska lärjungarna blir förvånade över att Anden också visar sig med tydliga tecken hos människor av annat ursprung än de själva. Och när det är så tydligt att de som kallas hedningar redan har fått del av den heliga Anden kan man inte neka dem att bli döpta. Alltså överbryggas avstånden mellan folken och den kristna rörelsen kan spridas över världen.

Men det är här som vi idag måste fundera över vad det är som gör oss glada och stolta. Är det för att människor befrias och upprättas och hittar vidare i sina liv som vi gläds? Eller är det för att vår egen rörelse växer och blir allt mer inflytelserik? Var målet för Andens vind över världen att människor skulle befrias från det som höll dem fångna eller att kyrkan som gemenskap skulle växa? Eller är det samma sak?

Apostlagärningarnas författare drar oss med i glädjen över att människor omvänder sig och kommer till tro. Och visst är det glädjande att människor hittar vägar framåt i sina liv. Nog vill vi glädjas över att fler människor ser Guds närvaro i sina liv. För att detta är gott att få uppleva. Men samtidigt känns det viktigt att inte göra den nya rörelsen i sig till glädjeämnet.

I den första kyrkan fanns inte bara sådana tendenser som vi har anledning att sprida över världen. Allt som skedde var kanske inte utslag av Guds andes vind. Där uppstod snart en bitter kamp mellan de synagogor som tillbad Jesus och de som inte gjorde det. Judarna började förfölja de kristna. Och de kristna vände sig i hat mot sin egen moderreligion.

I denna konflikt formuleras de ord av skarp åtskillnad som vi läser ur Johannesevangeliet: Den som tror på Sonen har evigt liv. Men den som vägrar att tro på Sonen skall inte se livet, utan Guds vrede blir kvar över honom. Här finns hoppfulla ord om att alla skall bli Guds lärjungar, men här formuleras också domen över dem som inte tror. Och i en sådan stämning kan man undra om det är ett erbjudande eller ett krav att bli Guds lärjunge.

Den konflikt som avspeglas i Johannesevangeliet och den syn på omvändelse som förmedlas i Apostlagärningarna har fått svåra konsekvenser när senare tiders kristna har velat föra utvecklingen vidare och gett sig ut för att frälsa världen. Målet har varit att andra människor skall byta trostillhörighet. Tanken har varit att Gud är mer närvarande i vår tradition än hos andra och att Andens vind breder ut sig när vår tro och våra tankar breder ut sig. Den rörelse som från början kunde befria och upprätta, ge hopp och livsmod har i andra sammanhang stängt in och tagit till fånga, förtryckt och trampat ner.

Idag är också vårt land en del i en global värld. Idag möts människor av olika tro och tradition inte bara vid länders gränser utan också på lokala gator och torg. Idag hälsar vi inte på i varandras områden och gör korta besök i varandras tempel. Mångkulturella platser har alltid funnits på jorden. Idag möts olika kulturer och religioner överallt. I varje land finns människor med olika tro och traditioner som alla kan säga: det här är mitt land, det här är min plats att bo på, min del av vår gemensamma jord. Den situation som idag är ny i norra Europa liknar på ett sätt de första kristnas situation i det romerska riket.

Frågan är hur den kristna tron skall kunna ge oss inspiration och kraft att leva, att möta varandra i nya sammanhang och att lösa de problem som vårt samhälle står inför. Hur skall vi frimodigt kunna berätta om vår tro och våra traditioner utan att trampa på andras? Hur skall vi kunna respektera andra utan att hålla inne med det som vi har att bidra med? Hur kan vi ge varandra utrymme, men ändå dela med oss av vår tro och våra tankar likaväl som vår omsorg och vår kamp för livet?

Det gäller för oss som har ett språk om Guds ande, som ger liv och anda åt allt, att hitta ett öppet språk. Det gäller för oss som har hört orden om att Anden blåser vart den vill att vi formar visionen om Andens vind över världen, så att den blir till liv och glädje för människor den möter. Så att den blir till välsignelse för mötande länder och folk.

Det gäller att forma vårt språk och våra bilder av Andens vind över världen på ett nytt sätt. Så att Anden får

vara just så lätt och så omöjlig att styra som Guds ande är. Anden är inte främst kraftig och stark. Anden är inte stor och tung. Anden finns i allt som är, helt utan vikt och utan yttre värde. Anden är aldrig mer min än din, finns inte mer hos mig än hos dig. Anden stängs aldrig in av murar och gränser, låter sig aldrig hindras av regler och lagar. Guds ande är fri. Den har aldrig varit kyrkans egendom, även om vi ibland har velat tro det.

Därför skall vi möta varandra med förväntan i varje mänskligt samtal. Vi skall komma med respekt till varje möte. Hos den vi talar med finns Gud redan. Hos den människan uppenbarar sig något av Guds vishet. Kanske finns där bråte i vägen, liksom jag har en bjälke i mitt eget öga. Men där finns också livets ande som ger allting anda och liv. Kanske kan vi med stöd av Guds ande förstå något av det den andre vill säga. Kanske är pingstens under att vi känner igen oss i varandras ord och varandras liv.

Med en sådan förväntan på varandra som människor, i en sådan förväntan på Guds ande kan fred och samförstånd födas i våra samtal och mänskliga möten. I denna förväntan på Andens vind över världen kan ett hopp födas. För den sargade jord som ännu kippar efter andan kan vi sätta vårt hopp till Andens vind över världen.

nyckelord*:* *Andens vind, konflikt, respekt*
bibelord*:* *Vinden blåser vart den vill. (Johannesevangeliet 3:8)*
sv psalm*:* *947:1*
bön*:* *Gud, låt frihetens och fredens vindar blåsa.*

Lär mig känna helig Ande,
den som upprätthåller världen,
den som bär och fyller allt
och ger liv i universum.

Trefaldig mission

heliga trefaldighets dag, missionsdagen

Heliga trefaldighets dag inleder trefaldighetstiden som upptar nästan halva kyrkoåret. Här ryms allvarsamma teman om att ta ansvar för sitt liv, sin tro och sina medmänniskor, och alltihop kopplas alltså på något sätt till tanken på en treenig Gud, som vi känner som Fader, Son och helig Ande.

Inför bilden av en treenig Gud är det viktigt att först betona att vi tror på *en* Gud. Vissa formuleringar, inte minst i Dagens bön, kan ge bilden av tre gudar som umgås med varandra. Men vi tror på *en* Gud, som vi erfar på olika sätt. Därefter är det värt att lyfta fram att alla sidor av Gud omfattar och berör hela tillvaron och hela trons sammanhang.

När vi har beskrivit tre sidor av Gud har vi ibland gjort det för enkelt för oss. Vi har tänkt att Fadern är den som en gång har skapat världen, Sonen är den som därefter räddat oss från döden och den heliga Anden är den som skall förnya och fullända vårt liv. Men vi drar för snabba slutsatser.

Alltför ensidigt blir det också om vi tänker oss ett krympande perspektiv så att skaparhandlingen omfattar allt som finns, medan frälsningen bara angår människor, och den heliga Andens liv håller sig inom kyrkans murar. De bibliska berättelserna och urkyrkans tro är mycket bredare än så. Visst beskriver Bibeln Gud som skapelsens urkraft. Men när profeten Jesaja beskriver världens fulländning vid tidens slut så talar han också där om Guds skaparkraft. Gud vill *skapa* nya himlar och en ny jord. Det är alltså samma skaparkraft som frälser världen och fullbordar skapelsen.

Nya testamentet talar sedan om frälsning som en befrielse för hela skapelsen och som försoning för allt på jorden och allt i himlen. Den heliga Anden som bär upp kyrkan och fyller människors hjärtan är den Ande som svävade över havsdjupen i skapelsens morgon och som väcker liv i växterna om våren. Så när vi under trefaldighetstiden lyfter fram livets allvar och människors ansvar för världen runt omkring oss är det grundat i vår tro på en treenig Gud som i hela sitt väsen genomsyrar allt som är.

Heliga trefaldighets dag kallas också missionsdagen. Även detta är det värt att stanna inför. När vi talar om mission är det viktigt att vi talar om *Guds* mission i världen. Den Gud som har skapat världen har fortfarande kärlek till allt som är. Den Gud vi tror på lever med i tillvaron, vill vår framtid och gör människor till sina medarbetare för en bättre värld. Varje dag väntar Gud att vi skall ställa oss på livets sida. Varje gång vi hamnar fel får vi möjlighet att hitta tillbaka till Gud och till varandra.

Valet mellan det som främjar livet och det som bryter ner och förstör finns ständigt. Ingen av oss väljer rätt i alla lägen. Guds mission riktas därför till oss alla. Vi får ta till oss budskapet, omsätta det i handling och föra det vidare till andra. Guds mission angår alla människor och hela världen, därför att missionen utgår från den Gud som själv är hela världens Gud.

Så handlar Guds mission om att skapelsen förs vidare. Det handlar om räddning från död och förgänglighet. Och det handlar om att livets Ande får bli synlig i allt som är. Den Gud som lever i allt och alla förnyar ständigt sin skapelse för att en dag föra den till fulländning. En del av Guds mission i världen handlar om att människor hjälper varandra till hopp och tro. En annan del innebär att vi erbjuder varandra fred och harmoni.

Till Guds mission hör därtill att skapelsen som helhet får blomstra och ge liv. När varje växt får det utrymme den behöver och varje djur får leva efter sina förutsättningar, samtidigt som människor lever i fred med livet runt omkring, då har Guds mission nått sitt mål. På vägen dit får vi göra det vi kan, i tro på den Gud som är världens skapare, frälsare och livgivare. I tjänst för den Gud som aldrig ger upp men som ständigt ger oss hopp och tro tillbaka.

Att vara till tjänst innefattar att inte stå i vägen för andra. Det är att ta del i den treenige Gudens mission i världen och inte hindra andra från att göra det. Kyrkan har inte alltid orkat föra vidare den stora öppenhet som

Jesus visade och inte alltid varit bärare av den Gud som skapar, försonar och förnyar livet. Samtidigt som kyrkan blev alltmer öppen för andra folk än judar tycks utrymmet ha minskat för kvinnor och slavar. De fria männen tog över och livet anpassades till samhället i övrigt. Detta färgar också berättelserna om Jesus och de första lärjungarna.

När det gäller kvinnors och mäns plats i trons sammanhang har Johannesevangeliet särskild betydelse. Här bevaras på ett speciellt sätt minnet av hur Jesus öppnat vägen för varje människa att bli ett viktigt redskap för Guds mission. Det markeras genom att Petrus särställning ifrågasätts och därmed de manliga apostlarnas rätt att dominera. Ett exempel är episoden med Martas bekännelse, som vi läser på heliga trefaldighets dag.

Martas bekännelse står i Johannesevangeliet i kontrast till berättelsen om Petrus bekännelse. I de andra evangelierna framställs Petrus som den främste av lärjungarna. Detta känner Johannesevangeliets författare till och tonar ned.

Gång på gång påpekas att lärjungarna var fler än de tolv kända männen och kompletterades av ett antal kvinnor. Varje gång de tolv nämns i Johannesevangeliet får de en gliring, till exempel för att de tvivlar eller har svårt att tro. Och mer än en gång betonas att Petrus är beroende av ”en annan lärjunge” eller ”den lärjunge som Jesus älskade”.

Motståndet mot Petrus blir tydligast när det gäller bekännelsen. I de andra evangelierna lovordas Petrus, när han bekänner Jesus som Messias, och så får han höra att han har särskild betydelse för kyrkan och för nycklamakten. Men i Johannesevangeliet är det annorlunda. Petrus bekännelse är mycket försiktigare: ”Vi tror och vi förstår att du är Guds helige.” Och av Jesus får han varken beröm eller nycklamakt. Jesus svarar: ”Har jag inte själv valt ut er tolv? Och ändå är en av er en djävul.”

I Johannesevangeliet ger Jesus nycklamakten till alla lärjungarna gemensamt. Och den som tydligt bekänner Jesus som Messias, det är Marta från Betania. På Jesu fråga svarar hon: ”Ja, herre, jag tror att du är Messias, Guds son.” Denna bekännelse får extra tyngd, när vi läser slutet av evangeliet. Där står nämligen att evangeliet har upptecknats för att den som läser skall tro ”att Jesus är Messias, Guds son”. Marta framställs därmed som ideallärjungen. En bekännelse som hennes är målet för evangeliets läsare.

Genom att framställa Marta på detta sätt och ifrågasätta Petrus särställning ger Johannesevangeliet en särskild bredd åt Guds mission i världen. Gud är den som skapar, försonar och ger liv. Guds mission är att försvara och förnya livet. Guds mission är att upprätta alla människor, engagera alla lärjungar – män och kvinnor – på lika villkor och omfatta allt som är.

nyckelord*:* *treenig Gud, Guds mission, Marta*
bibelord*:* *Jesus sade till dem igen: ”Frid åt er alla. Som Fadern har sänt mig sänder jag er.” (Johannesevangeliet 20:21)*
sv psalm*:* *89:1*
bön*:* *Gud, ge oss din kärlek till allt som lever.*

Vi tror på Gud, det största och det minsta,
som tro och tanke aldrig fångar in,
den gode Gud, den första och den sista,
som nu och alltid gör vår värld till sin.

Dopet som evangelium

första söndagen efter trefaldighet

Ordet dop finns i två betydelser i vårt svenska språk. Ibland glömmer vi att de två betydelserna hör samman och då kan vi tappa både djupet och bredden i vår tro.

Den ena betydelsen av ordet dop finns kvar i ordet elddop. Vi får möta sorg, smärta eller svårigheter i våra liv. Men på något sätt tar vi oss igenom den svåra tiden med livet i behåll. I efterhand kan vi se tillbaka på det vi varit med om som en tillfällig kris och svårighet, och nästan som en möjlighet för oss att växa och utvecklas. Vi säger att det var ett elddop vi gick igenom, en eld som härdar guldet, ett dop som renar människan. Och även Jesus talar om dop på detta sätt. Om sitt lidande säger han: ”Jag har ett dop som jag måste döpas med, och jag våndas innan det är över.”

Den andra betydelsen av ordet dop finns i ord som barndop och vuxendop. Sådana dop sker i kyrkan. Jesus talar om dem mer än en gång. Och de leder våra tankar åt olika håll. Någon tänker på hur en god Gud tar oss i sin famn innan vi gjort något för att förtjäna det, som att bli upptagen i en varm gemenskap. Någon tänker på det ansvar som ligger i att vara döpt och vilja leva som Jesus. Medan någon annan tänker på dem som ännu inte fått del av dopets tecken och därför kan känna sig utanför.

Från början var dopet inte avsett att bygga murar mellan dem som var döpta och dem som inte var det. Särskilt tydligt är detta i Nya testamentets äldsta skrifter, där Paulus gång på gång hänvisar till dopet för att visa på människors likhet inför Gud och varandra. Dopet skall lära oss *att inte* göra skillnad på jude och grek, slav och fri, man och kvinna. Dopets nåd och trons nåd blir till slut så stor att varken tro eller dop kan skilja oss åt inför Gud. Så kan Titusbrevet tala om att bara nåd räddar oss till Gud.

Vi kan följa hela argumentationen i Paulus brev till galaterna. Vi kan läsa i hans första brev till korinthierna. Och Paulus argumenterar på samma sätt i Romarbrevets sjätte kapitel. Inte heller här tar Paulus upp dopets tema för att visa på skillnaden mellan folk utan tvärtom. Brevet har handlat om att judar och andra folk är lika inför Gud. I slutet av kapitel fem har Paulus triumferande ropat ut: ”Alltså: Liksom en endas överträdelse ledde till fällande dom för alla människor, så har också en endas rättfärdiga gärning lett till frikännande och liv för alla människor. Liksom en enda människas olydnad gjorde alla till syndare, så skall en endas lydnad göra alla rättfärdiga.”

Efter sådana uttryck för Guds översvallande nåd vet Paulus att många läsare protesterar. Vad innebär nu detta? Skall vi kanske synda desto mer, om det nu bara gör att Guds nåd ökar ännu mer? Paulus låter oss ana ironin hos dem som han kritiserar och sedan ger han sitt svar. Han försvarar den stora nåden. Inte skulle de människor som blivit döpta in i Kristus missbruka denna nåd! De vill ju präglas av den Gud som de lever i en så nära förening med. Dopet blir därmed både ett tecken på Guds nåd och en garanti för att nåden inte missbrukas.

Men redan när Johannesevangeliet skrivs, en generation efter Paulus brev, händer det i något fall att man hänvisar till dopet för att göra skillnad på folk. Den som inte blir född av vatten och ande, skriver evangelisten Johannes, kan inte komma in i Guds rike. Nog antyder detta att dopet har förvandlats från ett tecken på nåd till ett krav att uppfylla.

Hur skall vi då göra idag? Är vårt dop något som förenar oss med Gud och ytterst visar på samhörighet med alla människor? Eller är dopet något som skiljer oss från dem som inte är döpta? Kan vi hitta tillbaka till Paulus radikala syn på dopet som nåd och evangelium? Det är här som tanken på elddopet kunde vara till hjälp. Kanske var dopet inte alls tänkt som en storhet i sig själv. Kanske skall dopet få tyda och tolka det liv vi lever och den värld vi lever i, för att ge hopp och tro i svåra situationer för oss själva och för världen.

Jesus såg sitt lidande och sin död som ett dop. På något förunderligt sätt slutade lidandet inte i död och förintelse utan ledde vidare till nytt liv. När vi på ett symboliskt sätt döps i Jesu namn kan det få vara ett tecken

på att också vår sorg och smärta kan ses som elddop, som inte slutar i tomhet utan leder vidare. Inte så att Gud ville det onda, men så att Guds livgivande krafter bär oss igenom det svåra, även när dödens krafter ser ut att vara starkast.

Dopets tecken kan fungera på detta sätt för oss både som individer och som mänsklighet. När nedbrytande krafter verkar starkare än de krafter som upprätthåller liv kan dopets tecken visa oss ett annat mönster och ge oss mod att stå på livets sida. Som profeten Hesekiel kan vi tro på möjligheten att åter följa livets Gud och leva i fredens rike. Som Mose kan vi vandra genom livets hav och öknar utan att ge upp.

Österlandets människor mindes den stora översvämningen som en gång hotat hela deras kontinent. De kunde tolka denna katastrof som ett dop för hela skapelsen med löfte om nytt liv. På samma sätt kan också vi se tidens hot mot miljön och mot livet på jorden som elddop som vi går igenom tillsammans med andra levande varelser.

När vi ser lidandet och döden i dopets mönster så kan vi kanske våga tro på livet. Vi ger inte upp när regnet faller. Vi bygger båtar. Och vi ger inte upp när isar smälter och vattnet stiger mot våra kontinenter. Vi tar itu med orsakerna och vi tar till oss Guds löfte till Noa i berättelsen: ”Aldrig mer skall det hända att alla varelser utplånas av flodens vatten, aldrig mer skall en flod ödelägga jorden.” Vi skall göra allt vi kan för att löftet skall uppfyllas.

nyckelord*:* *nåd, mönster, elddop*
bibelord*:* *Med en och samma Ande har vi alla döpts att höra till en och samma kropp, vare sig vi är judar eller greker, slavar eller fria. (Första Korinthierbrevet 12:13)*
sv psalm*:* *386:1*
bön*:* *Gud, bär oss genom eld och vatten, i vår kamp för livet.*

Jag tror på en plats i vårt liv
där insikt förenas med utsikt.
Det är vid en människas dop
där himmel och hav går ihop.

Kallad till Guds rike

andra söndagen efter trefaldighet

Vi lever i ett globalt sammanhang. Vi är sex miljarder människor som vet om varandras existens. Vi lever i en hel värld av möjligheter, men vi lever också under globala hot. Svältkatastrofer kommer. Krig hotar och kärnvapen finns. Miljöförstöringen tilltar. Klimatförändringarna är inte bara ett hot som kan inträffa. Miljöförstörelse och klimatförändring sker i nuet och tilltar med tiden. Hoten angår oss alla. Samtidigt är det tydligt att fattigare folk drabbas tidigare och hårdare än rikare folk. Katastroferna drabbar människor på södra halvklotet hårdast.

Var och en av oss lever samtidigt i sitt lokala sammanhang. Här finns allt det underbara som ett enskilt liv kan rymma, av mänsklig delaktighet, närhet, mening och hopp. Men vi hotas av katastrofer också på det personliga planet. Även enskilda livsöden kan göra oss rotlösa, laglösa eller hemlösa. Också den som under en tid har haft en ordnad och trygg livssituation kan i en annan tid hamna utanför samhällets skyddsnät och drabbas hårt.

När olika religioner i detta sammanhang talar om en Gud som kallar människor blir den första frågan: Vart då? Kallar Gud oss ut ur världen till ett rike bortom tid och rum? Eller kallar Gud oss att ta itu med problemen i världen och rädda drabbade människor och en hotad skapelse? Det är intressant att texterna på andra söndagen efter trefaldighet säger så lite om detta. De säger mycket om *vem* som kallas, men väldigt lite om *vad* man kallas till. Om glädjen beror på att katastrofen avvärjs eller på att man själv skall undkomma får vi inte heller veta. Däremot framgår att det är en glädje att få vara med i Guds rike.

För många av oss förutsätter glädjen att Guds rike får genomslag både i detta liv och i tillvaron bortom döden. Glädjen över att vara kallad handlar både om att se en livsuppgift på jorden och att tro på en evig framtid. Och utifrån detta blir budskapet om *vem* som kallas riktigt radikalt.

Den kallelse som Jesus beskriver i sina liknelser riktas till alla människor och särskilt till dem som man inte väntar sig. Med tydliga pikar mot dem som ansåg sig vara Guds utvalda berättar Jesus om hur de som tror sig vara på väg till festen egentligen har tackat nej till inbjudan. De som alldeles nyss har hört inbjudan tackar däremot ja.

Med sitt sätt att dela måltid med utstötta människor visar Jesus hur dessa människor på ett sätt redan lever i Guds rike och samtidigt är på väg dit. Samma syn på kallelsen finns i Gamla testamentet. Det folk som kallas av Gud är inte större än andra folk utan tvärtom mindre. Synen återkommer när Paulus talar om dem som har kommit till tro på Kristus. Inte många var visa i världslig mening, inte många var mäktiga, inte många var förnäma.

Och nu kallas alltså dessa människor inte bara till en himmelsk fest eller- evig vila. Jesus kallar de människor som ingen räknar med till att ta itu med sina egna och världens problem på ett vuxet och ansvarfullt sätt. Jesus ser inte dessa människor bara som föremål för omsorg. Han ser dem som viktiga kuggar i Guds rike. Han engagerar dem i sin kamp för livet. Hos dem som har minst makt i världslig mening, som har minst resurser i yttre mått, finns kanske den största potentialen i inre mått. Kanske inte för att dessa människor skulle vara bättre än andra. Men för att de är mest beroende av förändringen.

Ju bättre vi har det rent materiellt, desto längre kan vi låta miljökatastrofen drivas utan att den drabbar oss själva. Ju säkrare vi sitter, desto längre tid kan vi tona ned problemen. Vi kan tänka att samhället ändå är tillräckligt rättvist, att livet ändå har tillräckligt stor chans med de ekonomiska spelregler som gäller. Men ju mer utsatt situation en människa lever i, desto självklarare är det att dagens värld inte kan kallas rättfärdig. Och vårt samhälle kan inte tala värdigt om fred eller frihet.

Det gör att mycket av världens hopp står till dem som inte är särskilt visa, mäktiga eller förnäma i världslig

mening. Den kallelse som riktas till alla människor riktas på ett särskilt sätt till dem som har det sämst ställt. Kallelsen till omvändelse och nytt liv i samklang med Guds skapelse gäller oss alla. Men de som tackar ja är ofta de som inte har makt och myndighet. Inte i samhället och kanske inte heller i kyrkor och samfund. Kanske inte i någon etablerad religion.

Vi kan alla be om vishet och förmåga att höra rösten som ropar. Som människor har vi förmågan att känna och leva med varandra. Så hoppet och möjligheten finns för oss alla, och därför också för världen. Den kristna rörelsen vann mark i det romerska riket därför att människor ur alla grupperingar var mottagliga för budskapet. Alla människor har sina svaga punkter och alla liv har sina svackor. Därför kan varje människa förnimma upprättelse och befrielse i det egna livet. Och den som själv upplevt befrielse har ny möjlighet att höra andras rop.

Vi kan alla be om att vår gemensamma utsatthet skall bli tydlig för oss innan det är för sent. För sanningen är ju att om vi inte vänder utvecklingen i världen slår situationen förr eller senare tillbaka på oss alla.

Rädsla har sällan varit något riktigt bra drivmedel. Men kärleken kan vara det. Och när kärleken till drabbade människor längre bort förenas med kärleken till människor nära oss kanske också vi hör kallelsens rop. Då kanske vi och varje människa med oss hör kallelsen till Guds rike och låter den påverka våra liv nu och i evighet. Till räddning för Guds hotade skapelse och till räddning för oss själva. När vi på allvar förstår och tar till oss de ord som förmedlats under tvåtusen år. Jesus sa: ”Följ mig.”

nyckelord: *kallad, befriad, engagerad*
bibelord: *Guds rike är inom er. (Lukasevangeliet 17:21)*
sv psalm*:* *837:1*
bön*:* *Gud, engagera mig alltmer för ditt rike.*

Livet hänger på en tråd,
varje morgon är nåd
så länge solen inte skrämmer oss.
Innan allting är för sent,
jord och vatten kan bli rent,
är det dags att vi bestämmer oss.

Försonlig eller oförsonlig

tredje söndagen efter trefaldighet

Kristendomen, judendomen och islam är relaterade till varandra på ett särskilt sätt. Ibland kallar vi oss alla för Abrahams barn. Islam och judendom ses ibland som kusiner. Kristendomen kan ses som barn till judendomen. Men det blir lite mer invecklat genom att islam är yngst och har ärvt en del från kristendomen, så att man till exempel kan läsa i Koranen att Jesu mor Maria är den högst vördade modern på jorden. Det är också svårt att minnas att kristendomen är 500 år äldre än islam, när islam idag ofta uppträder i ålderdomligare form än kristendomen gör. Till exempel ser många muslimer idag Gud som orsak till allt som sker, ungefär så som kristna i Europa kunde göra för hundra år sedan.

Men det viktiga kanske inte är exakt hur vårt ursprung skall beskrivas. Viktigt är att vi är släkt och att vi ser de likheter som vi fortfarande bär till följd av detta släktskap. För i en värld med så många gemensamma projekt och gemensamma problem behöver också religionerna ge oss kraft att samverka. Och varför inte först se vilka resurser vi har för att sedan se hur våra olika religioner kan komplettera varandra och bidra till ökad respekt för livet och större mod att leva.

Inom kyrkan kan vi se likheterna mellan judisk och kristen tro om vi läser Gamla och Nya testamentet med öppna ögon. Om vi lägger våra förutfattade meningar åt sidan kan vi se att judendomen rymmer mycket av den tro på en nådig Gud som vi gärna vill förknippa med kristen tro. Din vrede består inte för alltid, du vill helst visa nåd, skriver profeten Jesaja. Herren tröstar Sion, ger tröst åt hennes ruiner, skriver han också. Han gör hennes öken lik Eden, hennes ödemark lik Herrens trädgård. Som en mor tröstar sitt barn, så skall jag trösta er, säger Gud enligt samma profet.

Likheterna med islam har vi som kristna ofta svårare att se, eftersom vi sällan läser Koranen. Vi ber också sällan tillsammans med muslimer och många av oss har kanske inte fört djupa samtal med muslimer. Mustafa Can beskriver sina föräldrars muslimska tro i sin bok *Tätt intill dagarna*. Det kan förvåna oss som växt upp i ett kristet sammanhang att den tro på Gud som Mustafa Cans mor levde med, liknar den tro på Gud som alltings orsak som var vanlig i svensk kristenhet i början på 1900-talet.

Kanske blir vi ännu mer förvånade över att de böner som Mustafa Cans föräldrar ber liknar de böner som bes i kristna kyrkor idag. Enligt Mustafa Can börjar varje bön med orden: ”I Guds, den barmhärtige Förbarmarens namn.” Inte visste jag att en muslim så konsekvent skulle måla upp bilden av en nåderik Gud: ”I Guds, den barmhärtige Förbarmarens namn.”

Sedan är det klart att bilden av Gud har växlat genom åren inom alla de tre religionerna. När vi människor inte har velat acceptera varandra och varandras sätt att leva har vi inte heller orkat med bilden av en nåderik Gud. Och så har vi beskrivit Gud annorlunda, för att hålla ordning på varandra eller- värna vår egen makt och härlighet. I sådana tider har kristna kyrkor ofta velat ha monopol på den försonande Guden och anklagat andra religioner och traditioner för att vara oförsonliga. På ett både oförsvarligt och oförsonligt sätt har vi ökat klyftor och konflikter genom våra anklagelser om oförsonlighet. Därför är det viktigare än någonsin att vi idag tar itu med vår syn på försoningen för att kunna leva i försoning med Gud och människor.

I Nya testamentets brev avspeglas en kamp inom den kristna rörelsen. 20–30 år efter Jesu död brottas man fortfarande med hur man skall tolka det faktum att Guds egen son blev fängslad och dödad på ett kors. Samtidigt tar man Jesu död till hjälp för att beskriva Gud som nåderik och god. Det faktum att Gud låter sin egen son bli dödad för att gå oss människor till mötes tas som ett tecken på Guds kärlek. Och en Gud som var beredd att göra så mot oss människor innan vi hade tagit emot vare sig tro eller förlåtelse måste verkligen vara god och rik på barmhärtighet och nåd. Det är så man resonerar i breven.

Men när det blir dags att skriva evangelierna har konflikten hårdnat mellan de synagogor som predikar Jesus

och de synagogor som kastar ut dem som tror att Jesus är Messias. Den splittring som leder till att kristendomen blir en egen religion börjar bli tydlig. Evangelisterna målar konflikten mellan Jesus och några av hans samtida i allt skarpare färger. Medan Gud framställs som förlåtande och försonlig framställs de judiska trossyskonen som oförlåtande och oförsonliga. Eftersom fariséerna nu dominerar den judiska gemenskapen är det de som får mest kritik.

På tredje söndagen efter trefaldighet är rubriken *Förlorad och återfunnen*. Alla tre evangelietexterna denna dag är hämtade från Lukas evangelium kapitel 15. Alla tullindrivare och syndare sökte sig till Jesus. Men fariséerna och de skriftlärda förargade sig. Jesus målar upp flera nåderika bilder av Gud. Gud är som en herde som söker upp sitt hundrade får och gläder sig mer över det än över de nittionio som hela tiden befunnit sig i säkerhet. Gud är som en kvinna som tappar ett av sina tio silvermynt. Hon söker igenom hela huset och gläder sig mer över det tionde myntet när hon finner det än över de nio mynt hon hela tiden hade i behåll. Gud är som en far som blir lämnad av sin ena son. När sonen kommer hem igen vill fadern inget annat än att glädja sig och hålla fest.

I alla tre liknelserna finns en udd mot de förargade fariséerna. Herden som funnit sitt hundrade får samlar sina vänner och grannar till fest. Och på samma sätt sägs det bli glädje i himlen över varje syndare som omvänder sig. Kvinnan som finner sitt tionde mynt samlar sina väninnor och grannkvinnor. Och Guds änglar sägs glädja sig på samma sätt. Vi anar kritiken mot dem som inte ville acceptera att Jesus levde tillsammans med samhällets utstötta och föraktade människor. Och ännu tydligare blir kritiken i berättelsen om den förlorade sonen. Här beskrivs brodern, som bor hemma hos sin far och som inte vill delta i festen och glädjen när hans bror har kommit hem.

Jesus kan mycket väl ha berättat dessa berättelser för att försvara sitt sätt att umgås med dem som stod utanför samhällets och religionens gemenskap. Med sina liknelser kritiserade han ibland sina meningsmotståndare, samtidigt som han argumenterade för större öppenhet mot varje människa som behöver stöd och omsorg.

Men i evangelierna har liknelserna fått en ny udd. Här blir de även till polemik olika religioner emellan. Läsaren kan få bilden av att Jesus skulle ha velat starta en ny religion snarare än att reformera den han levde i. Det blir som om Jesus skulle ha varit inte bara Kristus utan också kristen. Och det låter som om hårdhet och oginhet mot samhällets utsatta skulle ha varit grundläggande för hela den judiska gemenskapen.

Ännu värre har det blivit när evangelierna har blivit lästa och tolkade i kyrkans historia. De hårda ord som den trängda kristna synagogan yttrat mot sina judiska syskon och meningsmotståndare har senare i historien bidragit till allt ifrån diskriminering och förföljelse till förintelse.

Vi har en söndag som handlar om förlåtelse och försoning. Men texterna har många gånger bidragit till hat och oförsonlighet. Vi har en bild av Gud som försoningens källa. Enligt Jesu liknelser vill Gud till varje pris få oss att försonas med varandra. Gud vill att vi skall glädjas med herdar och kvinnor, med änglar och himlar. Vi kan inte stå som den äldre brodern och vägra komma in till festen.

Men vi kan inte heller ständigt anklaga varandra för att vara som den äldre brodern. Alldeles för många gånger i historien har en sådan inställning lett till död och undergång. För ofta har texterna fått ge stöd åt hat och oförsonlighet. Nu om inte förr måste de få tillbaka sin förmåga att stödja öppenhet och försoning, människor emellan, folk emellan och religioner emellan. Vi människor behöver det. Religionerna behöver det. Och jordens folk behöver det. Om fred och frihet skall segra i vår tid. Om gemenskap och delaktighet skall växa i vår tid. Om liv och harmoni skall ha en framtid på jorden så som i himlen.

Kristendomen, judendomen och islam är relaterade till varandra på ett särskilt sätt. Det har inte hindrat oss från att vara extra oförsonliga mot varandra. För livets skull behöver vi nu söka efter särskilda möjligheter till försoning.

nyckelord*:* *se, samtala, försonas*
bibelord*:* *Då blev han arg och ville inte gå in. (Lukasevangeliet 15:28)*
sv psalm*:* *828:4*

bön*:* *Gud, ge oss mod att se och förstå.*

När livet är en obesvarad kärlek,
att mötas verkar omöjligt för oss,
när vägen till försoning ligger öde,
och livets träd förvandlas till ett kors
då ber jag dig om änglasång i natten …

Döm inte, och bara av kärlek!

fjärde söndagen efter trefaldighet

Jesus säger: Döm inte så blir ni inte dömda. Ty med den dom som ni dömer skall ni dömas, och med det mått som ni mäter skall det mätas upp åt er. De här orden och det här temat är verkligen värda att vårdas. Jesus vänder upp och ner på våra begrepp, tror inte att lag och ordning skapar en god värld, men tror att kärleken kan förvandla oss människor inifrån.

Samtidigt behöver det sägas att detta inte är enkelt. Det är gott för oss att Gud inte dömer efter förtjänst och prestation, att jordelivet är en gåva och den himmelska tillvaron likaså. Och vi kan inspireras att likna Gud och gå i Jesu fotspår, inte för att belönas på jorden eller i himlen utan helt enkelt för att vi vill vara nära Gud, för att vi vill älska Gud och människor.

Hot och dom är inte det som i grunden kan förändra världen. Det är kärlek, hopp och längtan som kan förvandla oss människor och leda oss in på livets väg. Det är kärlek till andra människor och förmågan att se varandra som syskon som driver oss att ta ansvar för varandra. Och det är kärleken till Guds skapelse och insikten att allt liv hör samman som gör att vi inte längre kan missbruka jorden och förbruka livsutrymmet för allt fler växter och djur.

Samtidigt behöver vi kanske fundera på vad det innebär att inte döma. För Jesus visar inte på en Gud som låter allt vara som det är och lämnar den svaga människan i sticket. Jesus uppmanar dem som lyssnar att inte döma varandra, men det hindrar honom inte från att säga ifrån när människor hotas och förtrycks. Inte sällan skärper Jesus lagen samtidigt som han visar att ingen håller den fullt ut. Man kan tydligen avstå från att döma men ändå försvara den svages rätt och protestera mot förtrycket. Och detta är viktigt för oss som idag vill leva utifrån Bibelns ord, på ett sätt som gagnar och inte drabbar livet på jorden.

Jag hittar fyra saker som har betydelse när det i Bibeln talas om att inte döma. Det första är att bedöma handlingen snarare än att döma ut människan. Det andra är att inte göra skillnad på människor utan att själv vara beredd att dömas efter det mått med vilket man dömer andra. Det tredje är att döma till den svagares fördel. Och det fjärde är att hellre fria än fälla.

En av dagens texter handlar om hur en kvinna förs fram till Jesus. Hon har tagits på bar gärning när hon, som man sa, begick äktenskapsbrott. Enligt lagen skulle hon dömas till döden och man ville höra Jesu syn på saken. Den man som också var delaktig i brottet syns inte till, eftersom ett motsvarande straff inte var aktuellt för en man. Med ord om att den som är utan synd skall kasta första stenen får Jesus männen att lämna platsen en efter en. Till sist säger Jesus: Var det ingen som dömde dig? Inte heller jag dömer dig.

Med sina ord avslöjade Jesus att människorna inte var lika inför lagen. En lag gällde för män och en annan för kvinnor. En lag gällde för den som var utnyttjad och en annan för den som drog fördel av sitt övertag. I en sådan ordning finns det en koppling mellan att döma och fördöma och förakta. Det är genom att se ner på varandra som man kan upprätthålla ojämlika lagar. Och föraktet är lika livshotande som domarna i sig. De män som var beredda att döma kvinnan till döden löpte ingen risk att själva dömas på samma sätt. En sådan dom kan Jesus inte acceptera. Den som dömer skall själv bedömas efter samma mått.

En annan av dagens texter är hämtad ur Paulus brev till Rom. Mänskligt förakt spelar en viktig roll också i detta brev. I Rom riktas föraktet bland de kristna åt två håll. De kristna som är judar av börd ser ner på de kristna som kommer från andra folk. Men romare ser också ner på judar och allra mest på dem som inte tror på Kristus, trots sin kunskap och sina heliga skrifter. Hos judarna fanns alltså ett förakt för andra folk. Och i Rom fanns ett förakt mot judar. Och alltihop höll på att få fäste inom församlingen.

Paulus protesterar. Judarna har ingen särställning inför Gud, säger han. Här gäller samma regler och samma rang för alla. Därför drabbar våra domar över varandra också oss själva, eftersom det egna folket utför precis

samma gärningar som andra folk, och eftersom förmågan att förstå vad som är rätt finns hos alla folk, oavsett om man fått lagen särskilt uppenbarad eller inte. Det finns inget försvar för dig som dömer, vem du än är, skriver Paulus. Ty med din dom över andra dömer, du dig själv, eftersom du handlar likadant som den du dömer. Och man kan ana att Paulus har hört Jesu ord. Både orden om att inte döma och orden om att se flisan i sin grannes öga men inte bjälken i sitt eget.

Döm inte så skall ni inte bli dömda, säger Jesus. Ty med den dom som ni dömer med skall ni dömas, och med det mått som ni mäter med skall det mätas upp åt er. Här finns en grundsyn att alla människor är lika inför Gud. Och här anges en grundhållning att inte döma.

Samtidigt ser vi att Jesus själv ibland satte sin dom över människors handlingar. Ibland tar han trots allt på sig att döma. Och frågan är om det inte finns tillfällen när också vi måste gå till rätta med varandra, fast vi inser att de domar vi förkunnar också kan drabba oss själva. Kanske är det så att om vi bara var måna om att själva gå fria skulle det klokaste vara att inte lägga sig i och därmed aldrig döma. Men för att värna de människor som är mer utsatta än vi själva tvingas vi ibland att döma människors handlingar.

Det finns också andra områden där vi nog måste våga döma och därmed utsätta oss för andras dom. En sådan fråga är vårt sätt att handskas med jordens resurser och begränsade tillgångar. Även om lagar och regler inte på djupet kan förvandla världen behöver vi komma överens om vad som är godtagbart och vad som är för mycket. Om vår tro hindrade oss från att döma i miljömål, om våra kristna ideal hindrade oss från att protestera mot rovdrift och utsugning skulle livet förlora på att vi ville hålla ryggen fri.

I stället måste vi vara med och skipa goda lagar. Och vi måste protestera mot övertrampen, för att värna såväl människor som växter och djur, fast vi vet att våra domar också slår tillbaka på oss själva. Som medborgare i ett av jordens rikare länder har vi del i rovdriften. Som enskilda medborgare kan vi aldrig fördela resurserna så som rättvisan kräver. Därför slår våra domar tillbaka på oss själva. Men ändå fäller vi dem, för att kärleken kräver det. För att uppmaningen att inte döma är *ett* av de bud som vi har att följa. Och för att vi hellre försvarar det hotade livet än vår egen förträfflighet. Döm inte, säger Jesus. Men han säger också: Älska Gud över allting och din nästa som dig själv.

Det vi kan lära av Jesus är alltså: Döm inte så blir du inte dömd. Och när kärleken tvingar dig att ändå döma, så gör det utan förakt och fördömelse. Både för din egen och för den andres skull. Eftersom du vet att du med din dom över andra också dömer dig själv.

nyckelord*:* *inte fördöma, älska, bedöma*
bibelord*:* *Ni dömer på människovis, jag dömer ingen.*
(Johannesevangeliet 8:15)
sv psalm*:* *839:3*
bön*:* *Gud, lär mig att försvara utan att fördöma.*

Om det finns någon som aldrig dömer,
fast jag begråter mitt eget namn,
som ser den kärlek mitt hjärta gömmer,
då har jag funnit Guds öppna famn.

Kvinnliga apostlar

apostladagen

I den första generationen kristna fanns både kvinnliga och manliga apostlar. Där fanns kvinnliga och manliga missionärer, kvinnliga och manliga diakoner. Oftast var det män som hade hedersamma uppdrag. Men det fanns också kvinnor i alla funktioner i de första församlingarna.

Detta är viktigt att säga, och inte minst viktigt är det nog på apostladagen. För i vår tid har man så många gånger målat upp bilden av en apostel som en man och ingenting annat. Jesus hade bara manliga apostlar, har man sagt, som ett argument för att kyrkan bara skall ha män som präster. Och så har man förtigit det faktum att Paulus i Romarbrevet kallar en kvinna för apostel.

Och detta är viktigt att säga inte bara för kvinnans rätt att vara präst. Det har betydelse för hur vi ser på varandra som kvinnor och män i samhälle och kyrka. Och det spelar roll för människors möjlighet att höra Guds tilltal och besvara Guds kallelse i sina liv idag. Så länge vi bara ger plats för manliga förebilder kommer många kvinnor inte att höra Guds tilltal. Så länge vi bara får läsa om manliga apostlar kommer männen att ha lättare att ta till sig kallelsen att vara ledare i kyrkan.

De bibliska texterna är skrivna *av* män och i ganska hög grad skrivna *för* män, men inte enbart. Texterna har därför fler berättelser om manliga hjältar och ger sina läsare fler manliga än kvinnliga förebilder. Det är naturligt med tanke på när och var de skrevs. Men desto viktigare är det då i vår tid att vi lyfter fram de kvinnliga föredömen och förebilder som Bibeln också rymmer. Men i stället har kyrkorna med sina bibelläsningar osynliggjort de kvinnor som texterna berättar om.

Nio av de tio texterna på apostladagen nämner bara män. Det är manliga profeter som skriver och talar. Det är manliga hjältar som omtalas. I vår förra evangeliebok var det likadant med den tionde texten. Inte en enda kvinna nämndes då vid namn i denna söndags texter. Och likadant var det i det förslag till ny evangeliebok som gick ut på remiss år 2000. Bara manliga förebilder förekom på apostladagen.

Men protester kom in under remissarbetet. Och i vår nya evangeliebok fogades in ett avsnitt ur Paulus brev till Rom. Också denna text är skriven av en man. Men här finns ett antal kvinnor nämnda. Och det har betydelse, just därför att dessa kvinnor så många gånger har osynliggjorts på olika sätt. Kvinnorna har gjorts osynliga när man inte valt att läsa om dem. De har gjorts osynliga genom att man nedvärderat de uppdrag de har innehaft. Och de har gjorts osynliga av det sätt som man översätter texterna på. Därför är det viktigt att denna text finns med på apostladagen och att vi talar om de kvinnor som nämns där.

En av dessa kvinnor är Foibe. Paulus berättar att hon är diakon i församlingen i Kenchreai. Han säger inte att hon skall vara till hjälp i Rom men att brevets läsare skall hjälpa henne. Det finns bara fyra namngivna personer som Paulus kallar diakoner. Alla har viktiga poster i kyrkan. Ändå antyder Bibel 2000 knappt att Foibe har ett viktigt uppdrag utan skriver kort att hon tjänar församlingen. När bibelöversättningen gjordes 1981 hade man dessutom en not till texten, där man uttryckligen påstod att Foibe *inte* hade ett särskilt uppdrag som diakon i kyrkan. Men nu är den noten borta och vi läser om Foibe på apostladagen.

En annan av dessa kvinnor är Prisca. Hon är kringresande missionär tillsammans med sin man Aquila. Det är av intresse att hon nämns före sin man. Det var av allt att döma hon som var den drivande i detta missionärspar. I Apostlagärningarna kan vi läsa om hur hon undervisar Apollos och gör det möjligt för honom att fungera som ledare i församlingen i Efesos. Här är alltså ännu en stark kvinna som kan fungera som förebild i vår tid. Paulus säger att Prisca och Aquila har vågat livet för honom och att alla hednakristna församlingar tackar dem. Han talar också om att en församling regelbundet möts i deras hus.

Allra störst betydelse har det nog ändå att vi på apostladagen får läsa om Junia. Paulus säger att Andronikos och Junia är hans egna stamfränder och medfångar, att de är högt ansedda som apostlar och att de har bekänt sig

till Kristus före honom själv. Ändå har vi svårt att se Junia i texten, eftersom Bibel 2000 inte skriver Junia utan Junias, som om hon vore en man. När texten skrevs kunde man inte se om det var en man eller en kvinna, eftersom namnet står i ackusativ i formen Junian. Men de första läsarna visste förstås. Och fram till på 1200-talet visste alla som kommenterade bibeltexten att det rörde sig om en kvinna.

Att man på 1200-talet inte längre kunde tänka sig att en kvinna kan ha varit apostel kan vi kanske ha förståelse för. Men nog är det märkligt att Junia sedan dess var osynliggjord i över 700 år och översatt som man, innan kyrkan i vår tid åter börjat erkänna att hon var en av kyrkans första kvinnliga apostlar. Och det finns ännu en märklig sak i sammanhanget. När man på 1960-talet började förstå att det handlade om en kvinna ställdes frågan, också i katolska kyrkan, om vad det innebär för synen på prästämbetet att Paulus kallar en kvinna för apostel. Men när katolska exegeter på 1990-talet- klargjort att Junia är en kvinna, då frågar man inte längre vilken betydelse det har för synen på prästämbetet. Istället ifrågasätter man om hon verkligen var apostel. Nu vill somliga översätta texten så att Andronikos och Junia inte var högt ansedda apostlar, utan högt ansedda av apostlarna. I samma stund som Junia åter ses som kvinna börjar man alltså att ifrågasätta henne som apostel.

Desto viktigare är det att Junia idag finns med bland apostladagens texter i Den svenska evangelieboken. Och desto viktigare är det att vi talar om henne som kvinna, trots bristen i den svenska översättningen. För här kan hon ge hopp och mod åt kvinnor och män som vill tro att människor av olika kön, ålder, sexuell läggning och etnisk tillhörighet skall få hjälp att höra Guds tilltal i kyrkans sammanhang. Här kan hon visa att Gud är en Gud som inte väjer för mänskliga gränser och begränsningar. Hon får stärka vår tro på att saker kan förändras till det bättre och att gamla goda ordningar kan återupprättas.

Bland texterna på apostladagen får Junia visa att likhet mellan män och kvinnor inte är ett modernt påfund och inte på något sätt strider mot den första kyrkans och de bibliska texternas tro och tradition. Här får Junia påminna oss om att den första kyrkan var radikal och nytänkande. Visst var kyrkan påverkad av sin tid, precis som vi är av vår. Och visst dominerade männen ofta över kvinnorna liksom judarna ofta dominerade över hednafolken i kyrkans sammanhang. Men det fanns gyllene undantag redan då. Och den kunskapen kan ge oss kraft att arbeta för samhörighet mellan människor.

När det blir tydligt att både kvinnor och män fanns bland den första kyrkans diakoner, missionärer och apostlar och i alla andra uppdrag bland den första generationens kristna blir Guds kallelse lättare att höra också för oss som lever nu. Då kan både kvinnor och män höra Guds tilltal till profeten Jesaja och själv känna sig tilltalade. Då kan alla unga människor glädja sig över Guds ord till Jeremia: Säg inte att du är för ung utan gå dit jag sänder dig. Män och kvinnor kan glädja sig över att Jesus valde tolv lärjungar att särskilt symbolisera Israels tolv stammar, för att visa att det var folkets religiositet han stod för och inte kungamaktens. Vi kan glädja oss över att Petrus bekänner Jesus som Messias, men samtidigt minnas att i Johannesevangeliet är det Marta som gör samma sak. Och i en kyrka där män och kvinnor verkar tillsammans kan både män och kvinnor ha både kvinnor och män som föredöme.

Gud kallar oss människor till många olika uppdrag. Det kan vara små och stora uppdrag, kortare eller längre, lokala och globala. Vi kan bidra till en bättre värld när vi inte tystar Guds röst och skymmer sikten för Guds profeter och apostlar. Och vi kan göra vår insats när vi själva hör Guds tilltal och besvarar ropet från livets Gud. Bibelns texter och kyrkans äldsta historia kan befria och upprätta människor också i vår tid och inspirera människor att uträtta underverk på jorden, om bara texterna får höras och förklaras så att de får tillbaka sin sprängkraft och kan bära den vidare in i en ny tid.

nyckelord*:* *Foibe, Prisca, Junia*
bibelord*:* *Marta svarade: ”Ja, herre, jag tror att du är Messias, Guds son.” (Johannesevangeliet 11:27)*
sv psalm*:* *763*
bön*:* *Sänd oss, Gud, sida vid sida.*

Tack Gud för män och kvinnor
i samma tjänst hos samma Gud,

för kallelse och uppdrag
att gå med glädjebud.

Kärlekens möjlighet

sjätte söndagen efter trefaldighet

För att följa Jesus, leva som han levde och möta världen som han gjorde behöver de flesta av oss byta perspektiv på tillvaron. Och det räcker oftast inte att vi gör det en gång utan vi måste påminna oss själva gång på gång om vad som är viktigt i livet, vad vi vill med våra liv och vad det är ett ha Jesus som förebild.

Ibland blev Jesus trött på sina lärjungar när han fick upprepa samma sak om och om igen. Han använde starka bilder och försökte vända och vrida på meningarna för att få dem att vakna till och börja se livet i ett nytt ljus. Därför finns det många spännande bilder för oss att fundera över. Det är bilder som vi behöver både tanke och känsla för att förstå. Och det är uppmaningar som vi inte kan ta bokstavligt, eftersom de skulle motsäga sig själva om vi försökte göra ett system av dem.

Jesu livsprojekt tycks i stor utsträckning ha handlat om att öppna människors ögon för världen runt omkring. Jesus såg människor som hade det ganska tryggt ekonomiskt men som levde avskärmade från omvärlden. Han såg andra människor som var utan både social gemenskap och ekonomisk trygghet. Någonstans insåg Jesus att den enda räddningen för båda dessa grupper av människor var kärlek och praktisk solidaritet. En tillvaro avskild från samhällets och trons gemenskap var inte det liv som Gud hade skapat någon till. Och ett liv utan ögon för den som behöver få del av mina resurser är inte ett mänskligt liv. Det är bara kärlek, barmhärtighet och konkret medkänsla som kan rädda livet på båda parter.

Så länge var och en tänker på sin egen välgång och arbetar för sin egen framgång går vi mot allas undergång. Först när vi får upp ögonen för världen runt omkring kan vi och världen förändras. Många människor får satsa all kraft på att bära sina närmaste och saknar stöd från samhället. Andra människor är helt upptagna av sin egen framgång. Det är ofta skillnad på män och kvinnor och beror ofta på vår ekonomi. Men att satsa all kraft på sitt eget liv är att missa själva livet. Om de som hittills satsat allt på sig själva fick upp ögonen för andras liv skulle de i stället kunna finna det verkliga livet. Det är något av vad Jesus säger.

Men som orden presenteras för oss finns där också något motsägelsefullt. Det enda sättet att rädda sitt eget liv är att satsa på andra. Men vi skulle ju inte vara intresserade av att rädda vårt eget liv, så varför då använda just det som motivering för att tänka på andra? Samma problem återkommer i orden om att Människosonen skall löna var och en efter hans eller hennes gärningar. För vi skulle ju inte vara så intresserade av att få belöning för egen del. Skall vi släppa fokus på oss själva, eller skall vi bara vara strategiska och söka en belöning som består?

Det är här allt blir fel om vi tar orden bokstavligt. I stället måste vi komma ihåg den situation som Jesus ville göra något åt. Jesus vänder och vrider på orden. Med ord om nu och sedan, med ord om lön och ingen lön, med ord om oss och vår medmänniska vill Jesus få den som lyssnar att stanna upp och tänka till. Det du kallar liv kanske inte är livet i dess verkliga djup. Det du satsar kraften på är kanske mycket kortsiktigare än du någonsin har insett. Så tänk om! Och ändra ditt sätt att leva.

Om vi förstår orden om att ta sitt kors och följa Jesus på detta sätt, och om vi tar till oss orden om att mista och vinna sitt liv på detta sätt, kan vi också förstå många andra bibelord som inte är helt lätta. Vi kan se värdet i att inte agera orätt eller orättvist, inte hämnas eller hata. Vi kan förstå att Jesus skärper lagens bud. Ingen kan uppfylla buden helt och fullt. Om vi vill ha belöning för utfört uppdrag så kan vi ge upp direkt. Likaså om vi är rädda för straff. Men för medmänniskans skull kan vi satsa allt på att inte hämnas och vredgas. När målet inte är vår egen vinning, kommer också bilden att bara *en* löpare kan vinna i ett nytt ljus. Kvar av denna bild blir uppmaningen att satsa helhjärtat och kämpa hårt för det man tror på.

Också i dagens värld lever olika människor mer eller mindre avgränsade från varandra. Också idag försöker vi förverkliga våra liv efter bästa förmåga. Mycket går ut på att se om sitt eget hus. Såväl medmänniskan som den övriga skapelsen hamnar lätt utanför vårt fokus. Jesu ord och attityd till livet skulle kunna förändra oss.

Kärleken har en chans att förvandla världen genom att värma våra hjärtan och lysa upp våra sinnen, så att livet på jorden har en chans när livet i oss får en chans.

Det är lätt för den som ser sig omkring att inse att den globala situationen är allvarlig. Det är lätt att bli rädd och stänga in sig. Det finns risk att vi blundar och inte gör något alls. Det finns också risk att vi blir arga och försöker tvinga fram förändringar med hot och våld och hårda straff. Men det är inte den möjligheten som kyrkan har att förmedla. I stället pekar Jesus på kärlekens möjlighet.

Kärlek är att vidga fokus, att älska sig själv och sin nästa. Kärlek till skapelsen kan vara att vi avstår från egen bekvämlighet och satsar vår kraft på livets framtid. Det kan vara allt ifrån att gå längre med sina sopor och betala mer för sin mat till att planera sitt boende och avstå från onödig konsumtion. Det kan också handla om att tillsammans skapa lagar och ekonomiska förutsättningar som värnar skapelsen och främjar jordens överlevnad.

En dag kan Jesus tala om att älska sig själv för att kunna älska sin nästa. En annan dag kan han tala om att glömma sig själv och glömma sitt eget. Det handlar inte om att den som ingenting har skall avstå det sista hon har. Men det betyder att den som har ett överflöd skall bli villig att dela det med andra, i spontan kärlek till allt och alla. I den glömskan kan undret ske att både vårt och andras liv hittar sin mening och sin framtid. I den kärleken finns kraft till liv i oss och alla och i allt. I den kärleken har livet en möjlighet, på jorden såsom i himlen.

nyckelord*:*	*älska, kämpa, leva*
bibelord*:*	*Den fullkomliga kärleken fördriver rädslan.*
	(Första Johannesbrevet 4:18)
sv psalm*:*	*285:3*
bön*:*	*Väck min kärlek, Gud, till allt som lever.*

Skynda dig hit, om du finns som är kärlek,
innan jag slutit mitt innersta rum.
Låt mig få känna på djupet din närhet.
Öppna mig inifrån tum för tum.

Att erfara Gud

kristi förklarings dag

Det finns olika sätt att känna att Gud är nära och ana en osynlig värld och en evig dimension i livet. Många människor kan berätta om hur de mött änglar, sett Jesus, känt närvaron av sin döda make, eller erfarit Guds närhet i rummet. Man talar sällan om det, eftersom man inte kan förklara eller försvara sin upplevelse. Man är rädd att bli ifrågasatt och vill inte att erfarenheten skall svärtas ner. Men i nära möten händer det att man berättar. Och i kyrkans sammanhang kan det kännas mindre riskabelt. Somliga berättar om korta möten, som kan vara milda eller påträngande. Andra berättar om en stadig känsla av närhet, nästan som en stämning eller atmosfär i rummet.

Sådana upplevelser kan vi se som gåvor. De kan hjälpa oss att tolka livet, tro på framtiden och tro på Gud. De kan ge oss inspiration att engagera oss i våra medmänniskor och i samhällslivet. De föder kärlek till oss själva och till andra och till allt som lever. Engagemang för medmänniskan och kraft att arbeta för fred och rättvisa föds ofta ur sådana erfarenheter. Och ett möte med den Gud som har skapat världen leder för många till medvetenhet och praktiskt arbete för miljön och klimatet. Så även om vi inte pratar om våra upplevelser gör de oftast avtryck i våra liv.

Tänk om vi kunde bli modigare med att också berätta om våra upplevelser av att Gud är nära. Om vi ser dessa erfarenheter som gåvor kan vi tänka att vi har fått dem för att dela dem med andra. Då blir det också naturligt att tala om dem med tacksamhet och glädje. Idag håller vi kanske inne med våra berättelser för att vi tror att vi är ensamma om dem. Men vi kunde ju dela med oss av upplevelserna av samma skäl. För att upplevelser som delas i stillhet och närhet kan ge hopp och inspiration till fler. Och om några inte själva har liknande upplevelser kan de ändå vara intresserade av att dela samtalet och slutsatserna.

De första lärjungarna fick leva några år tillsammans med Jesus. Det var unikt i sig. Men tydligen kände de inte gudsnärheten lika starkt hela tiden, eftersom det fanns särskilda stunder av uppenbarelse, som till exempel på förklaringsberget. Upplevelser som lärjungarna kunde tolka och förstå först efteråt.

Några dagar efter att Jesus hade dött upplevde ett stort antal lärjungar att de mötte honom igen. På något sätt var han vid liv och de kunde se honom, fast han nu tillhörde tillvarons osynliga dimension. Det var som att möta Gud att möta den uppståndne Jesus.

Jesus är inte som förut. Och det som beskrivs är någon form av uppenbarelser. Den som nu lever i den himmelska tillvaron blir möjlig att ana inom tid och rum, i korta stunder innan han lika plötsligt försvinner igen. Han är inte som förut. De tror att han är en ande, står det i Lukas evangelium. Men det är starka och tydliga möten. De upplevs som mycket verkliga och delas av många människor.

I Bibeln ses det som en förmån att få vara med om dessa möten. De hjälper lärjungarna att tolka sina tidigare erfarenheter, till exempel den på förklaringsberget, och de hjälper senare tiders lärjungar att tolka sina liv. Du tror för att du har sett mig, säger Jesus till Tomas. Saliga de som inte har sett, men ändå tror.

När evangelierna skrivs möter man inte längre den uppståndne på samma sätt. Men man har egna erfarenheter, som berättelserna om den uppståndne får hjälpa till att tolka. Man tror att det är samma Gud som fanns i Jesus som uppväckte Jesus från döden, som lät Jesus visa sig och som ännu i den egna tiden låter sig anas av människor.

Så kan också vi idag tänka att den närhet många av oss upplever, den kärlekens dimension som vi kan ana, eller den Gudsupplevelse vi har hört om visar på samma Gud som Jesus talar om och visar på. Våra egna upplevelser får vara viktiga. Andras upplevelser får bära också oss och ge oss tro på den Gud som har skapat världen, som fortfarande verkar och som en gång skall genomsyra allt. Dessa upplevelser får ge oss hopp om att livet övervinner döden och att de krafter som upprätthåller livet står emot de krafter som bryter ner. De får ge oss

kraft att kämpa för våra medmänniskor, för livet och jordens framtid,

nyckelord*:* *erfara, dela, inspireras*
bibelord*:* *Själva berättade de då vad som hade hänt dem på vägen. (Lukasevangeliet 24:35)*
sv psalm*:* *814:1*
bön*:* *Gud, ge mig framtidstro.*

Låt min tro på livet räcka till.
Låt min bild av världen vara sann.
Låt mig tro på att du älskar mig
och allt som är.

Med andlig klarsyn

åttonde söndagen efter trefaldighet

En människa kan bara leva i sin egen tid, bara känna i sin egen kropp och bara tro med sina egna tankar och känslor. Kristen tro är sig både lik och olik, när man jämför olika tider. Liksom världen är sig både lik och olik mellan då och nu. Ibland mest olik skulle man kunna tycka.

Därför är alternativet till en tro på kärlekens Gud också olika saker i olika tider. Att skilja mellan andar kan i vissa tider handla om att välja mellan religiös tro av olika slag, att bygga kyrkor och tempel till olika bilder av det heliga. Men vår tids andliga val handlar mindre om religiösa uttryck och ritualer och mer om vilka värden vi sätter högst i livet, vilka ideal vi hyllar och vilka mål vi strävar mot.

På Gamla testamentets tid kunde andlig klarsyn handla om att avslöja kraftlösheten i olika gudsbilder. Men det kunde också handla om att avslöja falska profeter som uttalade positiva profetior så länge de själva kunde leva på det. På Nya testamentets tid kunde andlig klarsyn handla om att följa de himlakroppar och andemakter som ansågs styra skeenden i världen. Men det kunde också handla om att skärskåda människors gärningar, både sina egna och andras. Med insikten om att man inte vinner lycka och liv genom onda och självcentrerade handlingar.

Idag handlar andlig klarsyn ofta om att genomskåda de krafter som influerar vår värld och påverkar människors liv i vår tid. Det gäller att se vad som styr våra val och prioriteringar, att förstå vilka ideologier och åskådningar som värnar livet och mänskligheten på längre sikt och vilka som bara gynnar några få och på kortare sikt.

Att pröva andarna handlar allt mindre om att välja mellan olika religioner och allt mer om att skärskåda strömningar inom varje religion och varje samhälle. Överallt uppstår trender av att tänka på sig själv och öka sin egen tillväxt. Inom alla grupper finns de som missbrukar religionen för att öka sin materiella egendom. Alla stora religioner påverkas av den moderna tidens individualism och självcentrering, där livet är ett projekt med krav på individen att skapa sin egen framgång. Att skilja mellan andarna i vår tid på ett sätt som påminner om hur Jesus skiljer på sin tids andar kan vara att avslöja dessa trender var de än uppträder.

Att skilja mellan andar är samtidigt att se och glädja sig över spontan kärlek och medveten solidaritet var den än finns. Andlig klarsyn är att inte idealisera eller nedvärdera sin egen rörelse eller andras utan att i stället se och förstå vilka förhållningssätt och attityder som leder till liv, både för den som agerar och den som utsätts för handlingarna.

Andlig klarsyn är att avslöja kommersialismen som ideologi, materialismen som trossystem och självcentrering som livsideal. Inte bara för att de förkrymper livet för den som lever efter dessa ideologier utan också därför att de drabbar alla de människor som för sin överlevnad behöver delade resurser, sparsamhet med jordens tillgångar och varsamhet med allas vår livsmiljö. Andlig klarsyn är därför livsnödvändig i en tid när skapelsens integritet ständigt kränks, när en rättvis fred mellan jordens rika och fattiga folk är långt borta, när klyftorna är stora också inom varje land, när segregationen är tydlig och när så mycket av livet på jorden är hotat.

nyckelord:	*klarsyn, kommersialism, överlevnad*
bibelord:	*Släck inte anden, förakta inga profetior men pröva allt. Ta vara på det som är bra, och avhåll er från allt slags ont.* *(Första Thessalonikerbrevet 5:19–21)*
sv psalm:	*161:4*
bön:	*Gud, hjälp mig att välja det goda.*

Gud, hjälp mig att se med klara ögon
och lyssna till rop utan ord.
Gud, hjälp mig att se till världens framtid
och värna en sargad jord.

Som goda förvaltare

nionde söndagen efter trefaldighet

På ett ställe i Johannesevangeliet antyder Jesus att en ägare engagerar sig mer helhjärtat än den som jobbar på uppdrag. Men i övrigt används motsatt tankesätt i Nya testamentet när man försöker få läsaren att fullt ut ta sitt ansvar genom att påminna om att vi människor *inte* är ägare utan jobbar på uppdrag och skall ställas till svars för hur vi levt vårt liv. Det finns åtminstone tre bilder för detta. Vi är herdar, förvaltare och tjänare.

Några av herdebilderna har samlats på tredje söndagen i påsktiden, medan texter om att vara förvaltare återfinns på den nionde söndagen efter trefaldighet tillsammans med några texter om att vara tjänare. Det kan vara värt att först stanna inför detta att se oss människor som förvaltare och sedan fundera över vad det är att vara en trogen och klok eller god förvaltare.

Det sägs ibland att indianer och naturfolk har en större respekt för naturen och den jord som vi alla lever på, på grund av att de har en annan syn på ägande än vad vi har i västvärlden. Människan äger inte jorden. Jorden äger människan. Våra barn skall inte ärva jorden av oss. Det är vi som lånar den av dem. Och man kan fundera på hur västerlandets syn på ägande har påverkat vårt sätt att leva. Vi inte bara fångar, dödar och äter djur. Vi äger, förvarar, köper och säljer djur på samma sätt som vi köper och säljer föremål. Vi kan äga land, köpa och sälja land, kriga om land och stänga varandra ute från de landområden som vi har erövrat. Och vi kan handskas vårdslöst med det vi äger.

Visst finns tanken på att bevara vår egendom till våra barn. Men det är aldrig en självklarhet. Vi verkar anse att det är något som vi gör av vår godhet, för att vi är generösa och delar med oss av det som är vårt. Och när vi skall beräkna vad det kostar att dämma upp en älv, avverka en skog eller förorena ett stycke natur räknar vi sällan med hur många generationer som förlorar luft att andas, vatten att dricka eller jord att odla. Inte heller räknar vi med de djur som förlorar sitt livsutrymme och sina möjligheter att leva på ett sätt som är naturligt för deras art.

Tidigare i historien kunde man möjligen hävda att det var till gagn för utvecklingen att västerlandets människor inte hade alltför stor respekt för den mark man ville bruka. Men idag finns det inget stöd för att den livsfilosofi som säger att vi äger naturen skulle vara till gagn för jorden och dess framtid. Därför är det hög tid att vi tillägnar oss en annan syn. Några gör det genom att anknyta till indianer och naturfolk. Som kyrka kan vi göra det genom att hitta tillbaka till de bibliska tankarna om förvaltarskap.

En trogen, klok och god förvaltare är i Bibeln inte den som blir rädd och passiv inför tanken på att stå till svars för sina handlingar. En god förvaltare är den som tar sig an sin uppgift med engagemang, som använder sig av sin kunskap för att värna och vårda det man har att förvalta. Det handlar om att se och uppfatta att allt skapat i grunden är något gott, att se sitt uppdrag som människa. Att stå emot frestelsen att härska och råda över allt skapat och i stället lyssna till uppmaningen att bruka och vårda skapelsen.

Som goda förvaltare av Guds nåd har vi att se alla livets gåvor som just gåvor från livets Gud. Att hitta de livsvärden som inte kräver ständigt ökad konsumtion, de sätt att njuta av naturen som inte förutsätter rovdrift. Att hitta de sätt att leva och andas där människan och hennes livsmiljö samspelar. Helt enkelt att delta i ett fungerande ekologiskt system. Där människor befrias och upprättas, utvecklas och bejakas utan att det sker på den omgivande världens bekostnad.

De bilder som används i Bibeln är ibland för drastiska för att fungera riktigt bra i vår tid. Visst kan vi förstå kontrasten mellan en tjänare som sköter sig och en som dricker sig full och börjar slå tjänstefolket. Men liknelsens poäng lyfts inte fram av att hans herre hugger ner sin tjänare när han kommer hem. Som så många gånger måste vi ta det hela som en liknelse med *en* dramatisk poäng och inte tolka berättelsen bokstavligt eller som en allegori där varje detalj beskriver verkligheten.

Detsamma gäller för berättelsen om den ohederlige förvaltaren. Den fungerar som en liknelse med uppmaningen att agera klokt utifrån grundsynen att vi varken äger eller kontrollerar livet. Men den fungerar inte alls om vi tar förvaltaren som förebild. Inte heller berättelsen om de tre tjänarna skall tas bokstavligt. Att vara god och trogen är i berättelsen att vara frimodig och använda sina resurser på bästa sätt. Men om vi tog liknelsens avslutning bokstavligt blev vi väl snarare lamslagna.

Som goda förvaltare åt jordens skapare, livets Gud och kärlekens källa behöver vi på något sätt bli som barn när de lyssnar på Bibelns berättelser. Vi behöver känna in vad berättaren vill åt, gråta över det svåra, bli rädda för det farliga, njuta av det vackra, skratta åt det dråpliga och ta ställning för det goda. Vi behöver hämta kraft ur berättelserna och forma våra ideal och mål för livet inte utifrån deras detaljer eller avigheter, men utifrån deras tanke och poäng. Vi kan inta en livshållning som goda förvaltare av en god skapelse inför en god skapare. Vi kan ställa våra liv i kärlekens tjänst, hos den kärlek som har skapat allt, som ger liv åt allt och som vill hela skapelsens framtid.

nyckelord*:* *förvalta, vårda, ge vidare*
bibelord*:* *Att äta och dricka och finna glädje mitt i all sin möda – det är en gåva från Gud. (Predikaren 3:13)*
sv psalm*:* *748:4*
bön*:* *Tack Gud, för livet som du ger oss.*

Du fick ett liv att leva. Du lever nu.
Du fick en värld att vårda. Den värnar du.
Du fick en jord att älska och ge ditt liv,
och så länge som du lever föds det liv av ditt liv.

Gåvor att dela

tionde söndagen efter trefaldighet

Jesus poängterar många gånger i bibeltexterna människors ömsesidiga beroende av varandra. Det fanns en form av individualism inom judendomen på Jesu tid. Man betonade varje människas personliga ansvar inför Gud och möjlighet till evigt liv. Men detta var ändå långt ifrån den form av individualism och självförverkligande som finns idag. Dessutom kombinerade Jesus det personliga ansvaret med en stark betoning av delaktighet och gemenskap. Något av det vi vet säkrast om Jesus är att han hävdade alla människors rätt att ta del av den sociala gemenskapen och den religiösa. Och han menade att en människa inte kan hitta livets mening avskild från sina medmänniskor.

Lika starkt som Jesus lyfte fram människors beroende av varandra, lika ivrigt betonade han vårt beroende av Gud. Gud lever inte på avstånd från sin skapelse. Och människor lever inte på avstånd från Gud. Gud verkar genom oss. När vi handlar i kärlek är det samtidigt Gud som verkar genom oss. Vårt djupaste mål hänger också ihop med att vi är skapade av Gud. Att söka Guds mening med sitt liv är därför att söka sitt hjärtas innersta önskan. Och alltsammans har att göra med gemenskapen med andra människor och med allt som lever.

Något av detta finns i Jesu bilder av vinstocken och grenarna. En gren kan inte leva för sig själv och av sig själv. Grenen är en del av trädet. Grenen hämtar sin kraft ur vinstocken. Det blir en bild för närheten mellan Jesus och hans lärjungar, men också med Gud själv. Bara med kraft från vinstocken kan grenarna bära rik frukt. Den kärlek som uppstår mellan människor har sitt djupaste ursprung i Gud själv. Och de kärlekens handlingar som vi utför har sin grund i att vi själva är älskade. Frihet är då inte att bli så avskild som möjligt från människor och Gud. Livet handlar i stället om att bli fri att följa sitt eget väsen, fri att lyssna till andra människor och fri att handla i kärlek och stå i livets tjänst.

Med bilden av kroppen och kroppsdelarna beskrivs gemenskapen människor emellan och samhörigheten mellan oss och Gud. Bilden av kroppen används också för att visa vad dopet betyder. I dopet är vi förenade med Gud och med varandra så tydligt att ingen gräns mellan människor längre kan försvaras. Att göra skillnad mellan jude och grek, mellan slav och fri, mellan man och kvinna var något som den första kyrkan ifrågasatte. Och vi som lever nu har att bemöta vår tids diskriminering på samma sätt. När vi tar dopet på djupaste allvar kan vi inte längre göra skillnad på ung och gammal, på heterosexuell och homosexuell eller på människor av olika religiös eller kulturell tradition.

Här kommer också frågan om personliga gåvor in. Om Gud har en uppgift för varje människa, en kallelse som inte väjer inför människors kön, ras, tro, språk, ålder eller sexualitet måste vi också visa ökad respekt för varandras gåvor. Vi skall inte rangordna oss efter våra olika gåvor eller förmågor utan ta emot dem med glädje och låta dem bygga upp mänsklig gemenskap och stå i livets tjänst. Vi skall respektera varandra som människor och kanske särskilt lyfta fram de gåvor och de människor som lätt hamnar i skymundan. Liksom alla kroppsdelar behövs i kroppen behövs alla människor med sina olika gåvor för att den mänskliga gemenskapen skall bli hel.

Paulus beskriver Andens gåvor i Första Korinthierbrevet och i Romar-brevet. För oss som har levt ett tag i kyrkans sammanhang är det ett par saker som sticker ut. Paulus skriver till människor som förenas i sin tro på Jesus. Ändå skriver han att medan en får gåvan att meddela vishet och en annan får gåvan att tala profetiskt så får någon *tron* genom Anden. Också tron kan alltså ses som en gåva som man fått för att dela med sig av så att den blir till nytta. Och medan somliga har fått trons gåva har andra fått andra gåvor. Något annat som sticker ut är att ganska alldagliga förmågor ses som Andens gåvor. Att tjäna eller undervisa, att trösta, dela med sig och att vara barmhärtig är också exempel på Andens gåvor. Medan somliga gåvor tydligt anknyter till sammanhanget i den unga kyrkan så är andra gåvor helt klart allmänmänskliga.

Och här kommer utmaningen till oss som idag läser texterna om Andens gåvor och gemenskapen i dopet. För

det finns ett sätt att läsa dessa texter som avgränsar oss från omvärlden, likaväl som det går att läsa texterna så att de förenar oss med allt och alla. Och frågan är hur vi gör. Jesus satsade sitt liv på att ingen i samhället skulle stängas ute från den sociala och religiösa gemenskapen. Är det troligt att han ville forma en ny avgränsad gemenskap? Är det troligt att Jesus menade att bara vissa människor är som grenar som behöver näring från vinstocken? Och den kärlek som utgår från Fadern och bärs av Jesus, når den bara vissa människor?

För att motivera att nådegåvorna är olika men Anden densamme och att tjänsterna är olika men Herren densamme skriver Paulus i Första Korinthierbrevet att verksamheterna är olika, men Gud är densamme, Gud som verkar i allt och överallt. Det är samma ord som återkommer lite senare i brevet när Paulus skriver att Gud en gång skall bli allt överallt, eller allt i alla, som det också betyder. Då har han visat att vi människor är lika inför Gud i både liv och död. Utan Gud är vi utan hopp. Men tack vare Gud finns det hopp för oss alla och för allt som lever.

Vi kan alltså läsa om hur Jesus vill öppna samhällets och trons gemenskap för alla människor. Och vi läser Paulus ord om hur Gud är och blir i allt som är. Den ende Guden har skapat alla människor och allt som är. Gud är livet i allt som lever. Skapelsen och allt levande beskrivs som ett ekologiskt system, med kanske ännu djupare samhörighet än vetenskapen beskriver. Tanken att ingen del klarar sig utan helheten finns där, liksom tanken att livet bygger på ömsesidigt beroende. Och att Anden fördelar sig som den själv vill, utan att följa våra fördomar och förväntningar.

Utifrån denna kunskap om Jesu liv och Paulus tankar är det svårt att förstå varför kyrkan så ofta har tolkat tron och dopet på ett sådant sätt att man avgränsar de döpta från andra människor. Jesus verkar ju minst av allt vilja skapa ett nytt ekologiskt system, vid sidan av det gamla. Tvärtom verkar han vilja stärka det ekologiska system som redan finns. Och den nåd som uttrycks i dopet gör det väl snarast omöjligt att stänga någon ute. Om man sedan lägger till orden om att förlåta varandra inte bara sju gånger, som är fullhetens tal, utan sjuttiosju gånger, och därtill idealet att inte göra sig stor utan att bli som barn. Då kan visionen växa fram av en värld där ingen är för stor eller för liten, samtidigt som ingen får för mycket eller för lite.

Vi ser visionen av en värld där ingen brukar sina gåvor för sitt eget bästa utan varje gåva blir till nytta för helheten, en värld där alla delar av kroppen har värde och får näring, som när en vinstock förser alla grenar med liv. Vi anar en värld där livets krafter når ut till allt och alla, och där alla gåvor blir till nytta i kampen för gemensamt liv och överlevnad.

nyckelord*:* *gemenskap, gåvor, kropp*
bibelord*:* *Tjäna varandra, var och en med den nådegåva han har fått.(Första Petrusbrevet 4:10)*
sv psalm*:* *61:3*
bön*:* *Gud, bruka mina gåvor i tjänst för livet.*

O, Herre, hjälp mig att förstå
jag är din tjänare ändå
och du skall aldrig nånsin slå
ett brutet rör.

Tro som ger liv

elfte söndagen efter trefaldighet

Något av det viktigaste som den lutherska kyrkotraditionen har att bidra med i samtal mellan olika kyrkor, och kanske även i dialog mellan olika religioner, är tanken att människan inte kan – och därför inte heller behöver – göra rätt för sig inför Gud. Ur detta växer både befrielse och förvandling. I stället för att först prestera och därmed bli accepterad får en människa från början lita till Guds förmåga och utifrån den tryggheten växa som människa.

De flesta trostraditioner växlar mellan möjligheten att vila i Guds nåd och kravet på att göra rätt för sig. Tyngdpunkten är olika i olika tider. Martin Luther åstadkom en vändpunkt i en tid när kyrkan hade fokuserat mer på kravet än på nåden. En anledning till att han lyckades var nog att han hittade ett nytt grepp i den teologiska debatten med hjälp av Paulus brev. Därför blev Nya testamentets brev viktiga i den lutherska kyrkan, inte minst brevet till Rom.

På Paulus tid hade åtskillnaden mellan olika folk gjort att nåden inte blev utgångspunkt för trons liv. Där fanns liksom hela tiden ett krav i botten. På Luthers tid var det tanken på den enskildes rättfärdighet inför Gud som låg i vägen för nåden. Hur Luther än hade bett och ansträngt sig så hade han liksom aldrig kommit in på banan, förrän han fick nya ögon för nåden med hjälp av Romarbrevet.

Blandningen av texter på elfte söndagen efter trefaldighet är intressant. Nio texter av tio är som gjorda för att utlägga Luthers teologi: först nåd genom tro och därefter liv och handling. Ja, åtta av de tio texterna kan faktiskt ses som en illustration av Paulus brev till Rom. Men så finns där den tionde texten, som är hämtad från Jakobsbrevet och som visar på en oro för att någon skall kunna missbruka den nåd som Paulus beskriver. Jakobsbrevets författare var rädd att Paulus läsare skall synda på nåden. Men Paulus själv försvarade sig ofta mot att hans tankar skulle kunna missbrukas. Och Luther tog i sin tid tydlig ställning för Paulus brev och emot Jakobs brev. Och frågan är vad det betyder i en luthersk tradition att blanda bibeltexterna på detta sätt under temat om tro och liv.

Upplägget i Romarbrevet är att Paulus först visar att varken judar eller hedningar kan leva rättfärdigt inför Gud (kap 1–2). Och när han har visat detta försvarar han sig genast mot anklagelsen att hans tankar skulle leda till slapphet inför livet och inför Gud. Paulus skriver: Inte kan vi säga: Låt oss göra det onda för att frambringa det goda. Sådana ord lägger några i vår mun.

Från tanken att alla är beroende av Guds nåd går Paulus över till tanken att Gud visar sin nåd genom Jesus Kristus. Av tro och av nåd blir vi rättfärdiga (kap 3). Man behöver inte vara biologiskt barn till Abraham, eftersom det är genom tro som Abraham och vi andra blir rättfärdiga (kap 4). Alla människor är dödliga genom sitt gemensamma ursprung. Och alla människor skall få rättfärdighet och nytt liv genom Jesus Kristus (kap 5). Åter försvarar sig Paulus mot tanken att nåden skulle kunna missbrukas. Han skriver: Skall vi stanna kvar i synden för att nåden skall bli större? Och förklarar sedan att den som är döpt till Kristus naturligtvis inte kommer att synda på nåden (kap 6).

Om texterna denna söndag illustrerar Romarbrevets innehåll så kan texterna från profeten Jesaja illustrera brevets inledning, med inställningen att inget folk räcker till inför Gud. Evangelietexterna handlar om människor som inbillar sig att de är rättfärdiga eller litar till sina egna gärningar. Därtill läser vi två texter ur själva Romarbrevet. Den ena handlar om att inte heller Paulus förmår göra det han vill. Den andra lägger fram tanken att Gud gör människan rättfärdig av tro och nåd.

Dessa åtta texter ger rikt stoff för en söndag som handlar om tro och liv. Utifrån dessa texter kan vi glädjas över att Gud älskar oss först. Vi kan ta barndopet som exempel på att Gud tar oss i famnen innan vi på något sätt gjort rätt för oss. Ur denna gåva kan vi hämta kraft att leva. När vi är så älskade av Gud vill vi av hela vårt hjärta ge kärleken vidare. Och vår likhet inför Gud kommer att avspeglas i medmänsklighet, frihet och rättvisa i såväl

lokala som globala sammanhang.

Men så har vi då texten från Jakobs brev som också skall läsas, i alla fall vart tredje år. Och här har vi en spännande uppgift som nutida läsare, gudstjänstfirare och predikanter. För det gäller att ta orden från Jakobs brev som ett gott komplement till de övriga orden om den tro som ger liv, utan att ängslas över tron eller tvivla på nåden.

Bli ordets görare, inte bara dess hörare, annars tar ni miste, läser vi i Jakobs brev. Den som inte glömmer vad han hört utan verkligen gör något blir salig genom det han gör, står det också. En luthersk kyrka kan aldrig låta dessa ord slå undan fötterna för insikten att människor räddas genom tron, som i sin tur är ren nåd och en Guds gåva. Och i sina arga stunder kallade Luther Jakobs brev för en halmepistel.

Men om vi väl har förstått att allt vilar i nåden, allt är gratis. Och om vi sedan känner hur tron driver oss att också göra ord till handling, då är det kanske möjligt att redan samma dag tala om det liv som följer och som måste följa i trons fotspår.

För den saken är ju lika tydlig i Paulus brev som i Jakobs. Äkta och ärlig tro får konsekvenser för hela livet och hela tillvaron. Tron ger liv i förhållande till andra människor och till allt levande. Tron driver var och en att ställa sig på livets sida mot varje kraft som bryter ner och förstör och för varje möjlighet till liv och växt.

nyckelord*:* *nåd, tro, liv*
bibelord*:* *... utan att ha förtjänat det blir de rättfärdiga av hans nåd. (Romarbrevet 3:24)*
sv psalm*:* *587:12*
bön*:* *Gud, låt nåd bli till liv och ord bli till handling.*

Vi lever våra liv. Vi sätter våra spår.
Vi börjar se ett mönster när dagar blir till år
Vi står för det vi gör. Vi väljer våra ord.
Vi söker nya vägar där himmel möter jord.

Hela skapelsens befrielse

tolfte söndagen efter trefaldighet

Genom hela kyrkans historia har man talat om friheten i Kristus. På olika språk och i olika sammanhang har man uttryckt att Kristus befriar från lagen, från synden och från döden. Friheten i Kristus har gett kraft att tro och längta, att leva och älska. Många gånger har denna frihet vänt perspektiven. Friheten visar en Gud som bor i vårt inre, en Gud som inte tvingar någon till något och just därför lockar så många till så mycket. När vi måste en massa och borde ännu mer blir det svårt att förändra världen. Den som befrias från varje villkor och kvävande krav kan bli öppen och aktiv, modig och medansvarig.

Genom historien har man talat om friheten i Kristus, den frihet som förvandlar världen, den frihet som förändrar allt. Men ändå har det hänt både nu och då att perspektiven snävats av. Ofta har friheten bara gällt några få. Och alltför sällan har man öppnat fönstren på vidaste gavel, låtit Andens vindar blåsa vart de vill och friheten i Kristus nå sin fulla bredd.

Kanske började problemen redan i antiken när man skilde mellan ande och materia, mellan kropp och själ. Då kunde man tänka att själen står över kroppen, människan över djuren och mannen över kvinnan. Man kunde väga och värdera, döma och bedöma på ett sätt som står livet emot. Man kunde tänka att friheten i Kristus är människans frihet, mannens frihet och själens frihet.

Kanske blev det ännu svårare under upplysningstiden. Då blev det otänkbart att Gud påverkar den fysiska tillvaron. Det blev orimligt att Jesus skulle ha gjort under i kroppslig bemärkelse. I stället framhöll 1800-talets teologer Jesus som den förnuftige vishetslärare som varje modern människa kunde se upp till. Friheten i Kristus blev då en frihet från krångliga krav och religiösa riter. Jesu ord och liknelser lyftes fram, medan såväl hans underverk som hans iver för rättvisa lyftes åt sidan.

Men historien tog inte slut där. Tiden går vidare. Frågor som blivit glömda ställs på nytt. Nya situationer uppkommer. Ny kunskap växer fram. Ny kärlek väcks. Tro talas på nya språk och nya dialekter.

Under andra hälften av 1900-talet växer befrielseteologin fram. Latin-amerikas kyrkor skapar en teologi som särskilt värnar om de fattiga. Den har föregångare bland de svarta i Nordamerika och får efterföljare på hela det södra halvklotet. I reaktion mot en maktens och männens kyrka skapas en hela folkets teologi i särskild solidaritet med dem som har allra minst att säga till om. Här finns inget försvar för den som vill skilja kropp från själ, eller som påstår att Gud bara värnar en andlig verklighet. Det blir tydligt att friheten i Kristus inte bara handlar om förlåtelse och frälsning för männi-skans själ. Friheten i Kristus handlar om frihet från svält och förtryck likaväl som frihet från skuld och skam.

Friheten i Kristus angår därmed människors inbördes relationer lika mycket som människors relation till Gud. Innan de fattiga kan känna glädje över att befrias från gudomliga krav och egen skuld behöver de befrias från den rika världens förtryck och få mat för dagen och tak över huvudet. Jesu sätt att möta de mest utsatta i det samhälle där han levde blir till förebild för vår tid. Jesu iver att bota de sjuka blir inte så mycket ett krav på den moderna människan att tro på underverk utan snarare en förväntan på att vi skall göra det vi kan för att bota sjukdomar, med de medicinska och ekonomiska resurser vi har.

Naturligt nog är denna teologi mer tilltalande för världens fattiga än för dem som har större materiell trygghet. Befrielseteologin säger ju att den fattige skall befrias i dubbel bemärkelse. Den antyder samtidigt att vi som lever i den rika delen av världen är en del av problemet. De fattiga måste befrias ifrån det förtryck som vi har fördel av. Medan vi måste befrias från vårt eget sätt att leva. De fattiga har allt att vinna på den frihet i Kristus som befrielseteologin förkunnar och förväntar. Medan alla som idag gynnas av världens orättvisa fördelning behöver beröras starkt av evangeliet, för att vilja lyssna till de fattigas rättmätiga krav.

När 1900-talet gick mot sitt slut öppnades ett nytt perspektiv inom befrielseteologin. Man vill forma en

teologi som är till befrielse för hela skapelsen. Solidariteten med de fattiga finns kvar. Rörelsen har börjat spridas över världen, särskilt på södra halvklotet. Kvinnors rättigheter har blivit allt viktigare samtidigt som kontrasten mellan syd och nord har gjorts tydlig. Och inför millennieskiftet lyftes därtill frågorna fram om den skapelse och det liv som omger oss människor på jorden. Hela Guds skapelse måste värnas och vårdas, både för dess egen skull och för de allra fattigaste.

Befrielseteologin har alltid velat ge röst åt dem som ingen röst har. Den som är för fattig för att kunna hävda sin egen rätt är beroende av att solidariska röster höjs. Och nu tillkommer djur och natur som alls inte äger mänsklig röst. Mänsklig rättvisa och hela skapelsens bevarande hör intimt samman. Den människa som äger för mycket slösar med resurserna. Hon behöver ju inte vara sparsam för egen del. Samtidigt tvingas den som äger för lite att tära på resurserna. Fattiga folk är tvungna att avverka de stora skogarna. Den fattige som lever i ökenkanten kan inte undvara det sista bränslet. Och öknen breder ut sig.

Idag vet vi att klimatfrågorna har kommit för att stanna. Vi vet att rättvisa och miljö hör nära samman. Vi kan inte längre skilja kropp från själ och förandliga Bibelns budskap. Vi måste se till att friheten i Kristus förkroppsligas i vår värld. Men vi skall inte göra det av ångest och tvång. Hoppet är att vi kan göra det av kärlek och engagemang, för att vi tror på en Gud som inte bara tänker på himlen utan också värnar livet på jorden. Vi tror på en Gud som vill försvara sin skapelse och varje skapad varelse. Vi tror på en Gud som har skapat allt, bor i allt och som vill bära allt och alla in i framtiden.

Med detta i tankarna kan vi be bönerna på tolfte söndagen efter trefaldighet: ”… lär oss att bruka frihetens ansvar, så att vi lovsjunger dig, tjänar vår nästa och vårdar din skapelse.” Och: ”Gud, med hela din skapelse ropar vi.” Med detta i minnet kan vi också läsa texterna om friheten i Kristus som verkligt evangelium. Inte för att vi skulle klara allt på egen hand, men för att vi tror på Guds kärlek i våra hjärtan. Inte för att vi förväntar oss en mängd mirakel i vår egen tid. Men för att vi har möjligheten att hela många människor i Jesu efterföljd.

Vi har förmågan att göra livet så tryggt att överbefolkning inte längre ses som en trygghet. Och vi har anat den frihet i Kristus som kan ge oss kraft och mod att göra varandra fria, ja även att befria den skapelse som vi idag förtrycker. För vi vet, som Paulus skriver, att hela skapelsen ännu ropar som i födslovåndor. Men med hopp om att också skapelsen skall befrias ur sitt slaveri under förgängelsen och nå den frihet som Guds barn får när de förhärligas.

nyckelord*:* *frihet – från skuld, till kamp, till liv*
bibelord*:* *Nej, gläd er och jubla för evigt över det som jag skapar.*
(Jesaja 65:18)
sv psalm*:* *637:1*
bön*:* *Lär mig, Gud, vad frihet är.*

Vi vill följa Jesus Kristus
på hans väg igenom livet
i hans kamp för denna värld
att förlösa och befria.

Vara medmänniska

trettonde söndagen efter trefaldighet

En av de mest kända texterna i Nya testamentet är berättelsen om den barmhärtiga samariern. Den har dramatiserats av otaliga konfirmandgrupper, lästs vid oräkneliga bibelstudier och berättats vid många aftonböner. Det är en spännande berättelse. Man kan diskutera om den har en enda poäng eller många, om den bara handlar om hur vi människor skall leva med varandra eller om den även säger något om vem Gud är och vad Kristus gör för oss människor. Men ändå är kanske det mest intressanta inte liknelsen i sig utan den dialog som inramar liknelsen.

En man kommer fram och frågar Jesus: Vad skall jag göra för att vinna evigt liv? Han svarar själv att han skall älska sin Gud av hela sitt hjärta och sin nästa som sig själv. Och Jesus håller med. Mannen fortsätter: Och vem är min nästa? Och det är nu som Jesus inte svarar direkt på frågan utan i stället berättar en liknelse, om en misshandlad judisk man som inte får hjälp av en präst eller en levit, men som får hjälp av en samarier. Och sedan frågar Jesus vem av dessa tre som varit den slagne mannens nästa. Svaret blir: den som visade honom barmhärtighet. Och Jesus säger: Gå du och gör som han.

Det är en spännande berättelse och en väl fungerande liknelse. Kontrasten är slående mellan två ansedda män som går förbi och en föraktad främling som visar barmhärtighet. Men ändå är kanske inte det viktigaste själva liknelsen utan den förskjutning i perspektiv som Jesus genomför. I mannens fråga är min nästa den som jag skall visa kärlek mot. Men i Jesu fråga är min nästa den som visar kärlek mot mig. Perspektivet förskjuts från vem som är min nästa till vems nästa jag är. Det handlar fortfarande om att jag skall göra gott mot någon. Men jag är inte längre världens centrum. Varje annan människa är ett eget subjekt och frågan blir hur jag kan vara en nästa för honom eller henne.

Man kan undra vad som händer om vi på samma sätt släpper tanken på vem som är vår medmänniska och i stället frågar vems medmänniska vi kan vara. Det kan verka som precis samma sak. Men något har förändrats och perspektivet har förskjutits. Det handlar inte längre om oss och vår rättfärdighet utan om vad andra människor behöver. Det är inte vi som skall uppfylla lagen. Det är andra som behöver vår hjälp. Vi kan välja att vara någons medmänniska. Vi kan välja att stå på livets sida eller att vända bort blicken och gå åt andra hållet.

Det som talar för att Jesus faktiskt kan ha menat något med denna perspektivförskjutning är att han på flera sätt försökte få människor att sätta andra människor i centrum. Mannen som Jesus mötte var en laglärd och han ville veta vilka handlingar som kunde ge honom evigt liv. Då som nu fanns risken att goda handlingar inte utfördes av kärlek utan för att det skulle löna sig i längden. Men är det då kärlek?

Det är lätt att hamna fel. Om Jesus säger: Ge så skall du få, handlar det om att givandet i sig förvandlar livet. Men om vi ger med beräkning, för att själva gå med vinst har vi ju egentligen aldrig gett något utan investerat. Kärleken går förlorad. Det är samma sak när Jesus säger att man måste vara beredd att förlora sitt liv för att vinna det. Det är när vi glömmer vår egen välgång och handlar i spontan kärlek som båda parter fylls med liv. Men den som offrar sig för att det i slutändan skall löna sig har ju hela tiden sitt eget liv i fokus. Kärleken uteblir och allt går i baklås. Samma sak händer när vi tolkar Jesu liknelse om fåren och getterna. Med ord om att ge kläder åt den nakne och mat åt den hungrige försöker Jesus sätta fokus på den som behöver vår hjälp. Men vi fastnar många gånger i bilden av straff och börjar fokusera på vår egen framtid.

Vad kan då Jesus göra för att vända tillbaka perspektivet? En sak som han gör är att skärpa buden så att ingen kan uppfylla dem. Om ingen kan uppfylla lagen och förtjäna belöning faller ju den motivationen. Kanske kan det befria oss från vårt fokus på oss själva. Och samtidigt kan vi hos Jesus ana den kärlek som alltid vill mer. Orden öga för öga och tand för tand hade på ett gott sätt hejdat våldsspiralen många gånger. Ändå skärper Jesus detta bud. Att älska sin nästa räcker inte. Jesus säger: Älska era fiender. Och så höjer han rösten och säger: Var

fullkomliga, så som er fader i himlen är fullkomlig.

Den som inte känner till Jesus kanske kan tro att han bara vill sätta käppar i hjulen för människor runt omkring. Men för den som sett Jesu iver att ge förtryckta människor nytt hopp finns det en rimligare tolkning. Jesus gör allt han kan för att vända perspektivet, för att få sina åhörare att sätta andra än sig själva i centrum, för att driva dem att handla i kärlek.

Och när kärleken driver oss kan inga gränser sätta stopp för våra ambitioner. Kloka kan vi vara, men aldrig beräknande. Den människa som finns i vår närhet har betydelse även om hon bara är en och även om det alltid finns någon som har det värre. De människor vi ser på avstånd har också betydelse, även om vi inte talar samma språk eller tillhör samma folk.

Av kärlek ställer vi oss frågan: Hur kan jag vara denna människas nästa? Hur kan jag vara en medmänniska för den person jag har framför mig? Av kärlek ställer vi oss frågan om hur vi kan stå på livets sida utan baktankar. Vi gör det när kärleken driver oss. Och vi gör det med stöd av Jesu ord när vi finner hopp och tro i helig text.

nyckelord*:* *kärlek, utan lön, liv*
bibelord*:* *Var barmhärtiga, så som er fader är barmhärtig.*
(Lukasevangeliet 6:36)
sv psalm*:* *288:3*
bön*:* *Lär mig, Gud, att se med andra ögon.*

Som en vårvind genom världen,
som en puls i livets ådror,
ge oss kärlek, hopp och tro,
sänd oss ut med bud om livet.

Mångfald i Kristus

fjortonde söndagen efter trefaldighet

Enheten i Kristus är rubriken på fjortonde söndagen efter trefaldighet. Ingjut i oss enhetens Ande och samla ditt folk till ett, ber vi i vår ena Dagens bön. I den andra säger vi att Kristus vill göra oss till ett och att det finns en splittring som kränker Guds kärlek och driver bort människor från kyrkan. Och så läser vi texter om att bevara den andliga enheten, visa enighet, stå eniga och bli ett.

Det är starka ord uttalade av Johannes, Paulus och Jesus. Det är slagkraftiga texter, särskilt när de samlas på detta sätt. Och kanske blir orden om enhet ibland så kraftiga att vi glömmer att mångfalden också måste få finnas i trons och livets sammanhang.

I århundraden hade vi inom kristendomen läst berättelsen om Babels torn och berättelsen om Andens eld vid pingst som ett budskap om enhetens välsignelser, tills Latinamerikas befrielseteologer höjde rösten och sa något annat. För de många små folken är det egna språket ingen förbannelse utan en välsignelse. Berättelsen om Babels torn skrevs under fångenskapen i Babylonien. Hotet var att alla skulle behöva tala härskarnas språk. Att folken sprids ut är med detta synsätt inte ett straff utan Guds sätt att rädda sitt folk från förtryck. Det egna språket räddade från undergång.

Och likadant är det för Latinamerikas indianfolk sedan femhundra år tillbaka. Härskarnas starkaste maktmedel har varit att tvinga alla folk att tala spanska. Befrielseteologerna visar hur de som byggde Babels torn förlorade sin makt när folken spreds över jorden och talade sina egna språk. Och de visar att det som, enligt Apostlagärningarna, händer på pingstdagen inte är att alla folk talar samma språk igen utan att alla blir förstådda på sitt eget språk och att de känner igen sig i varandras ord.

Därför får bönen om kyrkans enhet aldrig ställas emot behovet av sunda olikheter och en levande mångfald. Den Ande som värnar de många folken och de många språken måste få värna många ord och uttryckssätt, för att också kyrkan skall bli ett tecken på liv och kärlek.

Och kanske krävs det mer än så när vi samlas kring enheten i Kristus. Varje strävan efter enhet riskerar att stänga olikheter ute. Och inre enhet kan leda till yttre avstånd, ovilja och oförstånd. En av texterna på denna enhetens söndag talar om att Gud är allas fader, står över allting, verkar genom allt och finns i allt. Men i övrigt talar texterna om ett begränsat folk som skall samlas och bli ett. Stammarna i Israels folk skall samlas och lägga andra folk under sig. Och de som tror på Jesus Kristus skall lägga sin inbördes splittring åt sidan och leva i enhet.

Också vår tids strävan efter kristen enhet bär därför på såväl möjligheter som risker. En gemenskap som bygger på respekt för olikheter och glädje över mångfald kan bevara öppenheten utåt. Det behövs en inre mångfald i en kristen gemenskap för att glädjen över mångfalden också skall kunna gälla fler. Då blir dialogen mellan religioner bara ännu ett steg på samma väg.

Den brittiske teologen Gerald Hughes beskriver hur han som barn trodde att alla som inte var katoliker skulle hamna i helvetet. Som ung kom han med i den ekumeniska rörelsen och förstod att andra samfund också hade något att tillföra när det gäller tron på Gud. Högre upp i åldern har Hughes tagit nästa steg. Idag menar han att all äkta ekumenik leder till öppen religionsdialog. Den som respekterar människor med annan tro kan inte dra gränsen vid dem som kallar sig kristna. Vi måste se längre än så, för vår egen skull, för den andres skull och för livets skull.

Det är svårt att se att kyrkorna, religionerna och mänskligheten har någon annan framtid än den Gerald Hughes pekar på. Enhet i Kristus måste därför i praktiken vara en mångfald i Kristus. Fred mellan människor av olika tro kan bara växa i respekt för religiös, politisk och mänsklig mångfald. Jordens överlevnad förutsätter att vi är beredda att värna livets och arternas mångfald. Och för en kristen kyrka börjar arternas mångfald och mänskligheten mångfald med mångfald i Kristus.

nyckelord*:*	*mångfald, ekumenik, religionsdialog*
bibelord*:*	*I min faders hus finns många rum (Johannesevangeliet 14:2)*
sv psalm*:*	*61:1*
bön*:*	*Gud, visa oss mångfald i Kristus.*

Vi bär drömmen om en jord där varje knopp får blomma.
Drömmen om en tomt där alla barn mår bra.
Drömmen om ett bord där inga fat är tomma.
Drömmen om en fest dit alla tackar ja.

Det man bara måste

femtonde söndagen efter trefaldighet

Ett är nödvändigt. Så låter temat för femtonde söndagen efter trefaldighet. Det är en svår rubrik. Den är både ofullständig och obegriplig. Den väcker frågor och förutsätter en fortsättning. Nödvändigt för vem och för vad? Är det en enda sak som är nödvändig för att man skall komma till himlen eller få vara med i kyrkan, eller för att man skall vara en god människa?

Det finns många nackdelar med rubriken om att ett är nödvändigt. Den kan så lätt lura oss att tänka att alla människor i alla tider skulle stå inför samma frågor och kunde lämna likadana svar. Men så är det inte. Och även om kärleken alltid är viktig och tron alltid har betydelse, så blir det ändå fel att måla upp en enda väg som skall leda från alla världens hörn till ett och samma mål. Om människor befinner sig på olika ställen kan vägarna inte vara desamma.

Så det leder fel att säga att ett är nödvändigt för alla människor i alla tider. Däremot finns det en liknande tanke som kan säga något väsentligt och som kanske kan rymmas under rubriken att ett är nödvändigt. Ibland finns det saker som man *bara måste* göra. Först vet man inte riktigt. Sedan kanske man inte vågar. Men till sist kommer man till ett stadium när man vet att det här är vad jag måste göra just här och just nu.

Det kan handla om att hjälpa en vän eller att söka ett jobb. Man kan behöva krama ett träd eller skriva en artikel, eller varför inte en predikan. Innan man blev helt övertygad hade man inte mod att genomföra det. Men med övertygelsen kommer också modet. Det finns liksom ingen återvändo. Man bara måste.

Det finns en stor likhet men också en stor olikhet mellan denna tanke och annat som kan rymmas under temat att ett är nödvändigt. Tanken är att ett kan vara nödvändigt, men inte för alla och alltid och överallt. Ett är nödvändigt, men inte för att någon annan kräver det. Jag bara måste. Just nu och just här och just jag.

Berättelsen om Marta och Maria har satts under rubriken att ett är nödvändigt. Berättelsen handlar om hur Marta sköter hushållet när Jesus kommer på besök, medan hennes syster Maria sätter sig ner och lyssnar på Jesus. Marta protesterar och vill att Maria och hon skall hjälpas åt. Men Jesus försvarar Marias rätt att sitta ner och lyssna. Och dessutom kallar han Marias val för det som är bäst. Genom historien har många predikanter påstått att allt detta var typiskt för Marta och Maria. Den ena gjorde alltid allt det praktiska och den andra satt jämt vid Jesu fötter. Och man har påstått att Jesus förordar Marias val, som för övrigt i historien nästan alltid har varit männens val. Marta får klara hushållet. Och dessutom skämmas, tillsammans med många kvinnor i hennes efterföljd.

Men den som läst Johannesevangeliet får en helt annan bild av Marta. I Johannesevangeliet framställs Marta som ideallärjungen. Marta är den som samtalar med Jesus. Hon är den som bekänner sin tro på Jesus som Messias, Guds son. Och i slutet av evangeliet formuleras målet att den som läser evangeliet skall bekänna Jesus på samma sätt som Marta.

Lukas bild av Marta och Maria är alltså inte alls allmän och återspeglar inte vad som gällde för deras liv som helhet. Snarare var det vid just det tillfället som Lukas talar om som Maria satte sig ner och lät Marta sköta hela marktjänsten. Och man kan förstå att Marta blir irriterad. Men just den här dagen kände Maria att hon måste få sitta ner vid Jesu fötter och lyssna och tala. Just där och just då var det vad hon kände att hon bara måste göra.

Jesus försvarar många gånger att människor går utanför ramarna, både sina egna ramar och omgivningens. Och han gör så själv. Jesus som är en judisk man talar vid Sykars brunn med en samarisk kvinna. Och han inspirerar henne att förkunna. Jesus försvarar också den kvinna som anklagas för äktenskapsbrott och uppmuntrar henne att hitta ett nytt liv. Jesus har kvinnor som lärjungar och de blir uppståndelsens första vittnen. Han tar ett barn som förebild för de vuxna. Exemplen är otaliga. Jesus låter situationen avgöra vad som är rätt. Han bryter sabbatsreglerna när kärleken kräver det. Och han uppmuntrar andra att göra detsamma. När livet är

hotat är valet självklart. Och Jesus hänvisar till en gammal sed att bryta mot lagen när människor hungrar eller djurs liv är i fara.

Lukasevangeliets episod om Marta och Maria är nog också ett exempel på detta. Ibland måste man få göra det som är rätt just där och just då. Det kan bli svårt för omgivningen, men det kan inte hjälpas. En annan gång är det Marta som måste få gå i samspråk med Jesus. Inte heller Jesu ord om att Maria valt det bästa behöver tolkas som att denna roll alltid och överallt är den bästa. En sådan syn har lett till förakt för det som traditionellt varit kvinnors uppgift i livet. I förlängningen har det också lett till förakt för kvinnor.

Om det man måste göra bestäms av situationen och om övertygelsen om vad man måste göra kommer inifrån kan situationen också vara gemensam för många människor. Eller så är våra livssituationer delvis lika och delvis olika. Vi kan till exempel dela de globala hoten mot freden, rättvisan och livet på jorden men ha olika svårigheter och problem i våra enskilda liv.

På ett plan delar vi alla samma situation. Därför kan också var och en känna att här finns saker som vi måste göra. Vi måste stanna upp och tänka om. Vi måste lära oss mer, bry oss mer och planera bättre när det gäller hur vi lever. Och vi måste använda våra huvuden och våra kroppar på ett sätt som värnar livet och samvaron på den jord där vi lever. Ju större sammanhanget är, desto fler är vi som delar samma problem. Och desto fler måste dela samma lagar och regler för att ta itu med problemen.

Men samtidigt berör inte ens de globala problemen alla människor på samma sätt. Olika länder har olika förutsättningar att ta sitt ansvar för att värna Guds skapelse. Vi har olika stora resurser att antingen förstöra eller-försvara den jord vi lever på. Därför finns det sådant som rika länder måste göra, för livets skull. Och vi kan be till Gud att denna övertygelse skall komma inifrån och tvinga oss till handling. Därtill har olika människor i ett och samma land olika resurser och förmågor. Det finns sådant som de fattigaste känner att de måste göra, för livets skull. Det finns andra saker som de rikaste känner att de måste göra.

Ibland behöver vi att någon försvarar det ovanliga valet. Någon behöver försvara att vi går utanför ramarna, våra egna och andras. Någon behöver försvara att vi följer vårt samvete. Vi skulle behöva ha Jesu sätt att försvara Maria som förebild för oss. Det är därför vi också behöver en sund syn på vad vi måste göra just här och nu. Vi behöver se det gemensamma, men också det egna. Vi måste verka tillsammans och bygga strukturer, men också fråga vad är det som just vi just nu bara måste göra?

nyckelord*:* *bara måste, gemenskap, liv*
bibelord*:* *Jag har ett dop som jag måste döpas med. (Lukasevangeliet 12:50)*
sv psalm*:* *738:1*
bön*:* *Gud, hjälp mig att göra goda val.*

Vi är fångade av en dröm
och bundna av en längtan,
rotade i vår tro
och lever i förväntan.

En tro på livet

sextonde söndagen efter trefaldighet

Med konfirmander får man tala om vad tro är. Som ledare betonar man då att tro mer handlar om att lita på Gud än att tro att Gud finns. Att tro är att leva med Gud och känna Guds stöd för framtiden, snarare än att tro att något har hänt en gång för länge sedan. Det är inte heller på Bibeln eller Bibelns berättelser vi tror, utan vi tror *på Gud* med hjälp av Bibeln. Vi får förtroende för Gud, när vi läser om vem Jesus är och vad Gud gör. Och så kan denna tro påverka våra drömmar och vårt sätt att leva.

Ibland diskuterar vi hur bokstavligt man skall tolka Bibelns berättelser. Konfirmanderna undrar om ledarna tror att det som beskrivs hände precis så som det berättas. Tror du att det fanns två människor på jorden innan något djur var skapat? Tror du att Gud krigade på Israels sida när de intog det heliga landet? Tror du att människor blev botade från fysiska sjukdomar när de mötte Jesus? Och tror du att Jesus gick fram till människor som hade varit döda i timmar eller dagar och gav dem det jordiska livet tillbaka?

Det märkliga är att det är så nära till hands att svara på dessa frågor utan att tänka på vad man nyss har sagt om vad tro är. Den som nyss har framhållit att tro framför allt handlar om att lita på Gud och låta Gud påverka vårt sätt att leva svarar plötsligt på om dessa saker har hänt i stället för att berätta om vad de kan betyda för oss idag.

Man kan fråga sig vad det får för betydelse för vårt liv om vi tar berättelsen om Adam och Eva bokstavligt. Om man gör en bedömning utifrån de människor som har en bokstavstro och jobbar som naturvetenskapsmän så blir svaret att det inte får någon betydelse alls. Dessa människor lever som om naturvetenskapen vet vad den talar om. Det är bara när det gäller tidernas begynnelse som de hävdar att vetenskapen har fel. Den bokstavliga tolkningen av skapelseberättelsen verkar alltså inte spela någon roll för deras sätt att leva och inte heller för deras sätt att planera för framtiden.

Tanken att Gud på något sätt ligger bakom världens skapelse och männi-skans tillkomst och att Gud har en vilja med våra liv finns också hos många som inte tolkar skapelseberättelserna bokstavligt. Och den har betydelse för vårt liv. Den ger oss respekt för skapelsen och en vilja att leva i harmoni med allt som lever. Den ger oss hopp om att Gud är med oss i kampen för livet. Den gör att vi vågar drömma om en ljus framtid när livet är svårt. Vår tro hämtar alltså näring av tanken att Gud är skaparkraften i allt och alla, men påverkas egentligen inte av om skapelsen gick till precis så som Bibeln beskriver det.

Tanken att Gud krigade på Israels sida när man intog det heliga landet har haft stor negativ betydelse när man tolkat texterna bokstavligt. Det har förts många krig i Guds namn med hänvisning till dessa texter. Som Gud hjälpte sitt folk på den tiden skall Gud hjälpa oss idag, sa de vita nybyggarna när de kallade indianerna för röda kananéer och erövrade Amerika på ett ofta hänsynslöst sätt. Här fick alltså en bokstavlig tolkning av Bibelns berättelser direkt negativa konsekvenser.

När det gäller berättelserna om hur Jesus botar sjuka är bilden mer mångfasetterad. Det har hänt i historien att människor motsatt sig medicinsk hjälp för att den som tror på Jesus hellre skall lita till bön och handpåläggning. Med en sådan vinkling blir en bokstavlig tolkning av Jesu helanden rent negativ. Men det finns andra som också tolkar Jesu helanden bokstavligt, men som tar dem som uppmaning att själva bekämpa sjukdomar. Med bön och arbete kan man bistå den som är sjuk. Med solidarisk betalning kan man skapa resurser för en generös sjukvård. Allt detta kan också inspireras av tron att Jesus rent bokstavligt botade sjuka i fysisk mening.

När det gäller berättelserna om hur Jesus uppväcker döda och ger dem det jordiska livet tillbaka är det betydligt svårare att se en sådan koppling. När en människa är död är det ofta prästens uppgift att hjälpa de närstående att ta till sig den smärtsamma sanningen. En av begravningens funktioner är också att göra det tydligt att den döde är död. Återupplivningsförsök kan ske i den stund någon dör. Men därefter ber vi inte Gud om att

vår avlidne vän skall komma tillbaka till detta liv. Inte heller försöker vi själva uppväcka döda, oavsett hur vi tolkar berättelserna om hur Jesus uppväcker döda. Historien igenom har man dragit andliga slutsatser av berättelserna om hur Jesus uppväcker döda, oavsett om man har tolkat själva berättelserna bokstavligt eller inte. Man har stärkts i tron på ett evigt liv, snarare än ett förlängt liv på jorden. Det verkar alltså inte ha betydelse för vår tro om vi tolkar berättelserna om hur Jesus uppväcker döda på ett bokstavligt sätt eller- inte.

Nu är frågan om inte berättelserna om hur Jesus uppväcker döda också kan få betydelse för våra liv på jorden oavsett om vi tokar dem bokstavligt eller inte. Många av dem som levde nära Jesus fick tillbaka sin tro på livet och framtiden. De som tänkt att hatet var starkare än kärleken, att makten var starkare än folket och att döden var starkare än livet fick en ny inställning och ett nytt hopp. De fick kraft att ta itu med sina liv, enskilt och gemensamt. De fick mod att be och arbeta för en bättre framtid. Mycket talar för att denna tro och detta hopp kan ha betydelse också för oss idag, även om tron och hoppet förmedlas genom berättelser som vi inte tolkar bokstavligt.

I en tid när inte bara vårt eget liv utan också vårt gemensamma liv på jorden är hotat är vi i stort behov av tro på livet. När många av oss riskerar att ge upp kan det vara en poäng att höra människor berätta om hur de först gett upp men sedan fått tron, hoppet och livet tillbaka. När tillvarons destruktiva krafter känns övermäktiga är det viktigt att få höra människor berätta att Gud har gjort det omöjliga förut. Att inte ta berättelserna bokstavligt kan ge utrymme för en annan tolkning. Vi kan ta till oss det som berättelserna förmedlar, att Gud är med oss varje gång vi står på livets sida emot de krafter som förstör och bryter ner. Med stöd av berättelserna får vi möta både världens och våra egna problem med tro på livet.

nyckelord*:* *bokstav, betydelse, liv*
bibelord*:* *Känn ingen oro. Tro på Gud och tro på mig. (Johannesevangeliet 14:1)*
sv psalm*:* *730*
bön*:* *Ge mig tro på livet, Gud.*

Att tro är att tro på framtiden,
att öppna våra ögon och knyta våra nävar,
att se, att våga se nåt fint i den
och tro att vi skall nå dit om vi strävar.

Rik på riktigt

sjuttonde söndagen efter trefaldighet

Ända sedan man började använda pengar för att köpa och sälja tycks människor ha insett att materiell rikedom inte alltid leder till ett gott liv. Kanske har det att göra med att en människa aldrig tycks få nog av pengar. Ju mer man får, desto mer vill man ha. När man inte har pengar kan man ju tänka att en hyfsad rikedom skulle ge trygghet. Den som är rik behöver åtminstone inte svälta. Men någon stabil trygghet tycks rikedomen inte ge. I stället kan man ha fått en sak till att oroa sig för. Man måste tänka på att skydda sina pengar, från inbrott eller värdeminskning.

Det här ämnet är inte så lätt att tala om, eftersom vi också vet att en god lön eller välbärgade släktingar för många av oss innebär en trygghet. Och ingen skall säga att det är bättre att vara fattig än att ha det gott ställt. En människa behöver tak över huvudet och mat för dagen innan hon kan tänka på andra behov. Så en god ekonomi är inte att förakta. Men faktum kvarstår att man kan komma in i en ond cirkel, där pengarna blir ens mål i livet och man bara vill ha mer och mer. Då blir rikedomen inte längre ett värn för familjen och det gemensamma livet, utan i stället blir man beredd att försaka det mesta för pengarnas skull. Och många saker blir till medel för att förmera rikedomen i stället för tvärtom. Man kommer till en punkt där det visar sig vad man sätter högst i sitt liv.

Jakten på materiell rikedom gör skada också i samhällets perspektiv. Den kanske största orsaken till fattigdomen i världen är att jordens rika folk inte är beredda att förändra det ekonomiska systemet till förmån för dem som har det sämre ställt. Vi litar till ett ekonomiskt system som bygger på att varje enhet måste växa till och förökas för att inte gå under. Trots att vi lever på en jord med ändliga resurser följer vi en ekonomi som förutsätter att konsumtionen ökar för varje år.

Resultatet är fattigdom och utslagning för ett stort antal människor i många länder och ett antal människor i vårt eget land. Samtidigt tär vi på jordens tillgångar. I stället för att leva i samspel med naturen och andas in det som naturen andas ut förbrukar vi resurserna. Samtidigt förstör vi inte bara vatten och luft utan också det ozonlager som skyddar oss från rymdens strålar. Och allt hör ihop. När naturen förstörs så drabbas först de fattigaste bland de fattiga. Krig och konflikter blir oundvikliga, med ytterligare fattigdom och förstörelse som följd.

I den här situationen borde varje alternativ till tillväxtens ekonomiska sy-stem hälsas med glädje. Och den visdom som bärs av världens religioner borde lyftas fram. Den som älskar pengar blir aldrig mätt på pengar, och den som älskar rikedom får aldrig nog, skriver Predikaren. De som vill bli rika låter sig snärjas av frestelsen och faller offer för alla de dåraktiga och skadliga begär som störtar människorna i fördärvet, står det i Första Timotheosbrevet.

Där din skatt är kommer också ditt hjärta att vara … Ni kan inte tjäna både Gud och mammon, säger Jesus. Och en rik människas okänslighet för den fattiges nöd speglas även i liknelsen om den rike mannen och Lasaros.

När man i Bibeln varnar för att älska världen kan detta tolkas i samma bana. Det är inte Guds skapelse eller andra människor som de troende skall ta avstånd ifrån, utan sin egen längtan efter rikedom och ära. Den egna rädslan skall bekämpas. Och kärleken till medmänniskan skall värnas.

Naturligtvis kommer de människor som är mest övertygade i sin tro på tillväxtens ekonomiska system att anklaga religionernas företrädare för att ge sig in på områden som de inte förstår. Men frågan är vem som är mest fel ute. De religiösa som är amatörer på ekonomi men är vana att se hur människor lever efter sina övertygelser, eller de som kan ekonomi men inte ser att de själva är fast i en ekonomistisk världsåskådning. Frågan är också hur länge olika experter skall styra samhället, som om specialister skulle vara bäst på att bedöma helheten och värdera olika alternativ.

Är det inte dags att mer än tidigare se till helheten? Skapelsen är ett enda ekologiskt system. Hela

mänskligheten är beroende av samspel och goda relationer. Varje samhälle behöver forma en hållbar utveckling med kunskap om historien och visioner för framtiden. Nog är det dags att lägga samman kunskapen från olika områden. I så fall har även religionerna sin betydelse. Vi vet att de som trott sig vara objektiva och neutrala ofta har förfalskat historien och befäst orättvisor. Om vi idag låter världen styras av dem som tror sig vara etiskt och religiöst neutrala kommer de att befästa rådande synsätt och leda oss vidare på den väg som hotar såväl mänsklig rättvisa som skapelsens framtid.

När Bibelns texter talar om att vara rik inför Gud handlar det inte om att nonchalera den värld som vi lever i för att i stället fokusera på en annan tillvaro. Rika inför Gud är vi när vi lever i kärlek till medmänniskor och till hela Guds skapelse. Rika inför Gud är vi när vi hellre lever i kärlek till andra än förmerar våra egna tillgångar. Rik inför Gud är ingen människa helt och fullt. Men det går att söka varaktig gemensam rikedom i stället för kortsiktig egen rikedom.

När Bibelns texter talar om att vara rik inför Gud handlar det alltså om en inställning till livet som är lika avgörande för samhällets utveckling som för enskilda människors liv. Framtiden ligger inte i att splittra mänskligheten och ta parti för en grupp. Framtiden ligger i att se vår egen dubbelhet och välja den sortens rikedom som inte förutsätter andras fattigdom eller hotar vår gemensamma framtid på jorden.

nyckelord*:* *tillväxt, ekologi, rikedom*
bibelord*:* *Ni kan inte tjäna både Gud och mammon. (Lukasevangeliet 16:13)*
sv psalm*:* *287:1*
bön*:* *Hjälp mig, Gud, att välja livet.*

Vi är kallade tillbaka
till vår Gud och det Gud skapat,
till ett sant och mänskligt liv,
när vi vårdar och betjänar.

När vi lyssnar i tro

artonde söndagen efter trefaldighet

I arbetet med evangelieboken 2002 byttes det gamla temat *trons lydnad* ut mot temat *att lyssna i tro*. Det gamla temat byggde på tanken att det fanns ett idealtillstånd på jorden innan synden kom in. Och det byggde på att våra liv skall styras av bud som har formulerats för länge sedan. Detta får oss att blicka bakåt för att se och möta Gud.

Temat om *att lyssna i tro* kan i stället få oss att blicka framåt. Paradiset har inte funnits en gång i historien. Paradiset är ett mål som vi kan sikta mot. Det är inte heller så att kärleken är det naturliga medan egoismen har kommit in i världen efter en tid. Egoismen var naturlig och nödvändig under vår utveckling till människor. Det är kärleken som är Guds under i tillvaron. När vi handlar i spontan kärlek är detta en försmak av det paradis som Gud kan skapa i och genom oss. Men det gudsriket möter vi inte genom att blicka bakåt utan genom att lyssna efter den Gud som möter oss från framtiden.

Det är verkligen ett gott byte av tema. Det hjälper oss som kyrkobesökare att byta fokus från dåtid till framtid. Vi får lyssna efter den Gud som möter oss från framtiden. Men temat handlar också om att leva här och nu. För att möta framtiden behöver vi ta dagens problem på största allvar och för att göra det behöver vi lyssna till den Gud som talar i nuet. Att lyssna i tro handlar alltså inte bara om att byta dåtid mot framtid utan även om att leva i nutid.

I Femte Moseboken läser vi om att lyssna till Guds bud på liv och död. Att följa Guds bud leder till liv. Att inte följa dem leder till döden. Och i samma text står det att lagens ord finns nära oss, i vår mun och i vårt hjärta. Att lyssna till Guds bud på liv och död är alltså samtidigt att lyssna till sitt eget hjärta och själv tala ur sitt hjärta.

I Apostlagärningarna talas om hur en grupp kvinnor samlats för att be vid floden. Där får de besök av Paulus och två andra apostlar. Lydia är en av dem som lyssnar till apostlarnas ord. Gud öppnar hennes hjärta och hon tar till sig det som Paulus säger. Hon tror på budskapet om Jesus och apostlarna bor hos henne under sitt besök i staden. Att lyssna till en annan människas förkunnelse med öppet hjärta är att lyssna efter Guds tilltal.

I Ordspråksboken läser vi om att lyssna till visheten och ta till sig dess förmaningar. Visheten är i Gamla testamentet Guds skaparkraft. Ibland framställs hon som ett kvinnligt väsen som var delaktigt i världens skapelse. Men varje människa kan också finna visheten inom sig. Att lyssna till gamla texter och tolka dem utifrån vår kunskap och vår livssituation är att lyssna till visheten. Att inte ha för bråttom och göra det som är enklast för stunden utan att lyssna till sina egna tankar och känslor, att överväga alternativen noga är också att lyssna till visheten, liksom att lyssna till Guds tilltal i nuet.

Det får betydelse att lyssna i tro med samma öppenhet för nutid och framtid som för dåtid, i stället för att låta lydnaden mot Gud ha fokus på historien och bud som en gång getts. Inte så att vi släpper lagen, men så att vi tolkar buden med fullt engagemang i nutidens och framtidens frågor. Ett exempel kan vara vår syn på liv och död och därmed också vår syn på sexualitet och samliv.

Gud ses i Bibeln som livets skapare och upprätthållare. Och livet ses som Guds välsignelse. I berättelsen om urhistorien upprepas gång på gång hur människor handlar fel men trots allt räddas till livet av Gud. Med Abraham och Mose koncentreras berättelsen alltmer på Guds utvalda folk. Gud lovar Abraham en stor släkt. I konkurrensen med grannfolken är ett stort antal barn en garant för folkets överlevnad. Allt som hindrar folket från att få så många barn som möjligt ses i detta sammanhang som synd mot livet och mot Gud. Därmed ses avbrutet samlag, samlag under menstruation och även homosexualitet som synd.

Men när vi läser Bibelns ord idag är livssituationen en helt annan. Om Gud är densamme idag som igår och står på livets sida nu som då hoppas Gud på en ny tolkning av gamla ord, förnyat lyssnande och ett nytt sätt att leva. Att få många barn kunde en gång trygga framtiden för ett litet folk i en stor värld. Men idag är det nästan tvärtom. Bara en begränsning av antalet barn kan trygga framtiden för en stor mänsklighet på en begränsad jord.

När vi lyssnar i tro kan vi höra hur omsorgen om livet är det som Gud aldrig viker ifrån. Och just därför att det finns något hos Gud som aldrig viker måste tolkningen av gamla bud skifta.

Av samma skäl som man på Gamla testamentets tid fördömde då kända metoder för barnbegränsning, av samma skäl kan vi bejaka vår tids möjligheter till barnbegräsning. Maximal välsignelse är idag inte att få så många barn som möjligt utan att kunna ta hand om de barn som föds och ge dem en framtid på jorden. Vår framtid ligger inte i att få så många barn som möjligt utan snarare i att ge varje människa en sådan ekonomi att hon *inte* måste skaffa så många barn för att trygga sin ålderdom. Om mänskligheten skall finna ett sätt att leva i samklang med skapelsen kan vi inte bli fler och fler för varje generation.

Genom att fråga vad buden i Bibeln syftar till och i vilken situation de kan ha denna funktion kan vi också förstå att Gamla testamentets motvilja mot homosexuella handlingar inte ger något skäl att avvisa homosexualitet idag. Om homosexuella handlingar en gång fördömdes för att det hindrade folkets maximala tillväxt, och om Guds mål idag inte är maximal befolkningsökning, då kan detta förbud inte längre försvaras. Det som idag hotar livet på jorden är förutom överbefolkning även krig och konflikter, liksom förtryck och förakt i globala och lokala sammanhang.

I denna situation finns det en mängd andra bud i Bibeln som äger giltighet och kan tillämpas. Det blir viktigt att motverka varje form av förtryck och diskriminering mellan länder och mellan enskilda. Vi måste värna varje människas rätt att leva i trygghet och kärlek. Stöd för detta finns inte minst i Jesu sätt att leva, liksom i det dubbla kärleksbudet. Det budet är lika aktuellt idag och kan tillämpas på ett sätt som rimmar väl med den funktion som det hade på Bibelns tid. Att väga Bibelns bud emot varandra och våga tolka buden om liv på nya sätt i en ny tid kan vara att lyssna i tro.

nyckelord*:* *lyssna, lämna, leva*
bibelord*:* *Den som hör till sanningen lyssnar till min röst. (Johannesevangeliet 18:37)*
sv psalm*:* *417:1*
bön*:* *Gud, hjälp oss att lyssna till din röst idag.*

Vi bär längtan till den tid när allting får sin mening,
skapelsen förnyas då i varje del,
människa och Gud i osvikbar förening,
längtan till det liv där tillvaron är hel.

En tro som bär

nittonde söndagen efter trefaldighet

Människor har i alla tider hyllat den som är rik, frisk och stark. Beundran för den som är stark och förakt för den som är svag har varit vanlig också i trons sammanhang. I kristna sammanhang, liksom i andra religioner, har man gett den sjuke skuld för sin sjukdom och sett rikedom som gudomlig belöning.

Desto viktigare är därför bönerna och texterna på den nittonde söndagen efter trefaldighet. I Dagens bön talas särskilt om de maktlösas styrka och om den kraft som fullkomnas i svaghet. Och vi som är bräckliga och sviktar i tillit ber om den tro som föder livsmod och hopp.

I två av dagens texter går Jesus emot trenden och visar att sjukdom inte är den sjukes eget fel. Till den lame säger Jesus: Dina synder är dig förlåtna. Och mannen ligger kvar på sin bår. Och när Jesus möter en blindfödd man och får frågan om vems synd som har orsakat sjukdomen, svarar Jesus: ”Varken han eller hans föräldrar har syndat.” I den tredje texten framställer Jesus en fattig kvinna som föredöme för andra.

Med detta som klangbotten kan vi läsa övriga texter under temat *Trons kraft.* Två texter från Hebreerbrevet handlar om hur bibliska gestalter fått hjälp av sin tro i svåra situationer. Det är knappast lämpligt att idag ta dessa gestalter som förebilder, i alla fall inte på det sättet som Hebreerbrevet antyder. Rachav och Abraham verkar helt fokuserade på att rädda sin egen familj och släkt och visar alls ingen omsorg om andra människor. Och Noa sägs i brevtexten ha byggt arken för att rädda de sina. Men även om vi inte tar gestalterna som moraliska förebilder kan berättelserna få illustrera vad trons kraft kan betyda när livet är svårt.

Även i vår tid är behovet stort av en tro som bär när problemen är stora och den egna kraften är liten. Också vi behöver en tro som består utan synliga bevis på framgång. Vi behöver en sådan tro för att möta livets svåra stunder och allvarliga utmaningar. Och vi behöver en sådan tro för att som mänsklighet våga möta framtiden med klara tankar och öppet hjärta. Naiv övertro är inte vad världen behöver, men inte heller desperation eller uppgivenhet. Därför behöver vi också berättelser som den om Noa, inte för att fokusera på mänsklig synd och brist men som mönster för att agera i en till synes hopplös situation. Som urbild för att bevara den biologiska mångfalden. Med löftet om att Gud är med och försvarar våra liv och livet på jorden.

Det är lätt att bedyra för andra människor att de inte måste vara starka i alla lägen och klara allt. Men när man själv mår dåligt kan det vara svårt att tro på de ord vi själva nyss har uttalat. Så länge som möjligt döljer vi våra svagheter, såväl fysiska som mentala. Vi pratar inte om det svåra om vi inte måste. Och kanske förnekar vi även för oss själva att vi har det jobbigt. Eftersom vi inte riktigt litar på att vi duger som vi är.

Tänk om vi som tror att Gud står på de maktlösas sida också kunde se vår egen maktlöshet och våga vara svaga. Öppna för varandra skulle vi kunna hitta styrka i svagheten och ork i trötthetten. Öppna för oss själva skulle vi kunna vänta in kraften och ta nya tag när tiden är inne.

Och kanske är det på liknande sätt med situationen i världen. Vi känner oss medskyldiga till att stora delar av världen lider. Och vi ger upp inför problemens omfattning. Om det är sant som forskarna säger, att problemen är så stora och de åtgärder som krävs är så omfattande finns kanske ingen chans för mänskligheten. I en sådan situation är det av största värde att orka leva med sin egen svaghet och hitta styrkan i svagheten för att kunna verka i hopp och tro.

nyckelord*:* *svaghet, livsmod, livskamp*
bibelord*:* *I svagheten blir kraften störst. (Första Korinthierbrevet 12:9)*
sv psalm*:* *219:1*
bön*:* *Gud, ge oss hopp i hotens tid.*

Om du tror att jag föder dig
att jag tröstar och stöder dig
kan du kalla mig både far och mor.
Om du tror att jag ser en väg
att jag öppnar och ger en väg
res dig upp och sätt ord på det du tror.

Om att leva tillsammans

tjugonde söndagen efter trefaldighet

Det finns en fantastiskt god bredd i de texter som numera har samlats under rubriken *Att leva tillsammans*. Texterna tar upp olika mänskliga relationer och de uttrycker olika synsätt. Evangelieboken värdesätter olika mänskliga relationer och ger utrymme för olika sätt att leva tillsammans. Vi läser gamla texter som speglar samhällen som inte är våra. De kan inte på alla sätt vara förebilder för oss idag. Men tillsammans ger texterna utrymme för olika sätt att leva, med mänsklig kärlek och respekt som grund.

Vi läser om Rut som i frivillig lojalitet lämnar sitt eget land för att följa sin svärmor. När Noomi tycker att Rut skall tänka mer på sig själv säger Rut: Tvinga mig inte att överge dig och vända tillbaka. Dit du går, går också jag, och där du stannar stannar jag. Det är starka ord om bandet mellan två kvinnor, ord som också blir lästa vid vigslar i våra kyrkor. I en annan text läser vi om hur Boas tar ansvar för Rut, i respekt för det hon har gjort för sin svärmor.

Även i den tredje texten från Gamla testamentet möter vi respekt mellan ett ungt par och deras föräldrar. Som i en saga har Tobias varit lång tid på resa och varit svårt sjuk. Nu har han blivit frisk och gift sig med Sara. Saras föräldrar vill gärna att de unga två skall slå sig ner hos dem, men Tobias förklarar att han äntligen måste bege sig hem till sina egna föräldrar. På många sätt uttrycks nu både närhet och omsorg mellan de inblandade, inte minst mellan Tobias och hans svärmor Edna.

I en brevtext läser vi om hur viktig mamma och mormor kan vara för att förmedla tro från generation till generation. En annan text handlar om att visa gästfrihet mot dem som man inte alls är släkt med. En text betonar vänskapen mellan Jesus och de tre syskonen Lasaros, Marta och Maria.

Åter en annan text betonar att andra relationer ibland kan vara viktigare än biologisk släktskap. När Jesu mor och hans bröder står utanför huset och vill tala med honom, säger Jesus: Vem är min mor och mina bröder? Och om dem han har omkring sig säger Jesus: Det här är min mor och mina bröder. Den som gör Guds vilja är min bror och syster och mor.

I denna text får vi ana hur mycket lärjungarna betydde för Jesus. Och vi kan samtidigt förstå det jämlika synsättet som rådde inom gruppen av lärjungar. Utanför huset står Jesu mor och bröder. Men för att beskriva gruppen av lärjungar lägger Jesus till ordet syster. Här fanns män och kvinnor som levde tillsammans bortom konventionella regler. Här fanns bröder och systrar. Inget hindrade att någon kallades mor, men någon faderlig ledare för gruppen fanns inte. Ingen utom Gud skulle ha sådan auktoritet. Jämlika relationer värderas högt i denna text, liksom lojalitet och närhet. Och att ingen skall få dominera i en relation.

Det är verkligen gott att läsa de här texterna under temat *Att leva tillsammans*. Och lika positivt är det att kyrkan har lagt åt sidan några andra texter som tidigare lästes på denna söndag. I 1983 års evangeliebok infördes temat *Våra hem*. Då handlade texterna om äktenskapet och tvåsamheten. Då värnades den så kallade kärnfamiljen. Man kunde få bilden att Gud bara välsignar livslånga relationer mellan man och kvinna, och därtill att mannen skall leda och kvinna skall lyda.

Därför är det av stor betydelse att man i evangelieboken 2002 har ändrat rubriken över denna söndag från *Våra hem* till *Att leva tillsammans*. Och det är viktigt att man under denna rubrik har lyft bort texten från Efesierbrevet som uttrycker att en man skall styra över sin hustru. Annars skulle denna text föra vidare den antika synen på ett äktenskap byggt på överordning och underordning, utan att ge plats för den kritik mot rådande ordningar som också finns i Nya testamentet.

Det är också viktigt att man denna dag har lyft åt sidan den text från Matteusevangeliet som fortfarande blir läst när människor gifter sig. I ett samhälle där en man kunde klara sig utmärkt på egen hand och dessutom kunde gifta om sig, medan en kvinna inte hade någon av dessa möjligheter, fick Jesus frågan om en man har rätt

att skilja sig från sin hustru. Jesus svarar nej. Svaret säger något om det ansvar som en myndig människa har för den som är omyndig. Idag kan texten tillämpas till exempel på hur föräldrar skall handskas med sitt ansvar för sina omyndiga barn. Men den säger mycket lite om relationen mellan två myndiga makar i dagens Sverige.

En text om den tidens skilsmässa säger alltså mycket lite om vår tids äktenskap och skilsmässa. Den säger inte mycket om när det är rätt för två myndiga människor att söka sig var sin väg genom livet där det finns framtidsmöjligheter för båda, eller om det är rätt för den som far illa i en relation att lämna sin partner. Dessutom utgår texten ifrån att mannen är familjens centrum, som lämnar sin far och sin mor för att ta sig en hustru och sedan eventuellt skilja sig ifrån henne igen. Därför passar texten inte heller särskilt bra i samband med vår tids vigslar och ännu sämre i samtal om skilsmässa.

Det nya temat och det nya valet av texter på tjugonde söndagen efter trefaldighet har alltså flera fördelar. Det främsta är variationen och mångfalden. Det ger oss möjlighet att bejaka varandras olika livsval och samlevnadsformer. Kyrkan har tagit ett steg ifrån att fördöma till att leva med människor. Vi har tagit ett steg från att ange en enkel norm till att vara närvarande i varandras liv. I julens budskap om att Gud blir människa för att dela vår mänskliga tillvaro finns en stark teologisk grund för detta synsätt. I budskapet om att Gud blev en människa bland människor, ett barn till fattiga föräldrar, finns en grund för att bejaka våra mänskliga liv och att vi som rör oss i kyrkan är människor bland andra.

Valet av texter uttrycker samtidigt ett starkt intresse för mellanmänskliga relationer. Utifrån texterna kan vi fundera kring hur vi behandlar varandra i våra relationer i stället för att fastna i om vi älskar en man eller en kvinna, om vi vill binda oss för hela livet eller för en tid, om vi kanske *väljer* att leva ensamma för kortare eller längre tid eller om vi tvingas till det av ett eller annat skäl. Vi kan samtala om hur vi visar varandra kärlek och respekt i vår tid.

För detta finns en teologisk utgångspunkt i Jesu ord om min bror och syster och mor och dess antydan om en gemenskap av kvinnor och män i jämbördiga relationer, utan överordnad manlig auktoritet. Det är ett sådant synsätt som kyrkan bejakar när vi inte längre läser texter om kvinnlig underordning i ett sammanhang där de riskerar att bli till förebilder i vår tid. Det är ett sådant synsätt vi ger plats för när vi öppnar för mångfald och variation på en söndag som handlar om att leva tillsammans.

nyckelord*:* *tillsammans, lojalitet, mångfald*
bibelord*:* *Om vi älskar varandra är Gud alltid i oss.*
(Första Johannesbrevet 4:12)
sv psalm*:* *903:4*
bön*:* *Lär oss, Gud, att ge plats för varandra.*

Nog ser jag Gud över berg och dal,
nog finns i skogen en kärlek,
men allra starkast i vänligt tal,
i mänsklig värme och närhet.

Ansvar i samhället

tjugoförsta söndagen efter trefaldighet

En kyrka som har Jesus Kristus som sin Herre kan inte dela upp världen i två sfärer där den ena skulle angå trons liv och den andra inte skulle göra det. Den kärlek och barmhärtighet som uttrycks i den judiska lagen var en självklarhet för Jesus. Och hela grundtanken med lagen var att begränsa de rikares och starkares makt och värna dem som inte kunde hävda sin egen rätt. Därför lyfter lagen så ofta fram invandrare, änkor och faderlösa. Vuxna män hade mest inflytande i samhället. De som inte hade en inhemsk mans omsorg var därför i särskilt behov av skydd.

I sitt eget liv visade Jesus särskild omsorg om dem som inte hade förutsättningar att hålla lagens alla bud och som därför hamnade utanför lagens skyddsnät. Jesus blev både hånad och förföljd för att han hellre var solidarisk med dem som levde i samhällets utkanter än höll sig väl med religionens och samhällets auktoriteter. Jesus åt med dem som det inte ansågs lämpligt att äta med och umgicks med dem man borde hålla på avstånd. Och Jesu levnadssätt stämde väl med de bilder han gav av Guds rike. Därför blev hans liv till en predikan och hans liknelser om Gud och Guds rike fick politiska undertoner.

För dem som levde i Jesu efterföljd när Nya testamentets brev författades var solidaritet och barmhärtighet lika viktiga som det talade ordet. Huvudprinciper var att inte göra skillnad på människor, att försvara rätten och inte acceptera att fattiga människor blev förfördelade. Det var grundläggande att inte utnyttja sin makt och inte förakta den som är fattig. Man ville handla som Jesus och samtidigt visa det sinnelag som Jesus hade visat.

Vilket samhällsansvar en enskild människa eller en kyrka kan förväntas ta idag beror förstås på förutsättningarna. För den enskilde är det självklart att ansvaret ökar med resurserna. Ju större resurser man har, desto större blir ansvaret. Och i Jesu fotspår handlar det inte bara om materiella resurser utan om att ställa alla sina resurser i kärlekens tjänst och försöka bortse ifrån vad som kommer en själv till godo. Det kan vara att använda sitt yrkeskunnande, att visa civilkurage, eller att yttra sig i debatten.

Men en människa kan inte leva bara på krav. För att orka ta vårt ansvar behöver vi också hopp och framtidstro. Till samhällsansvaret hör också att peka på det goda som görs i världen. Vi får påminna varandra om hoppet om en god framtid och möjligheten för alla goda krafter att samverka. Att ta sitt samhällsansvar kan vara att bära sina medmänniskor i tankar och böner, likaväl som i ord och handling. Samhällsansvar kan innebära att finnas till för de människor som vi har ett formellt ansvar för, eller för dem som vi kan ta ett delansvar för, genom att vara människa bland människor och dela liv och livsglädje i stort och smått.

När det gäller samhällsansvaret suddas gränserna alltmer ut mellan vårt eget land och den globala världen. På samma sätt som solidariska lagar och regler skapat rättvisare strukturer och jämnare fördelning i varje enskilt land, behöver globala regler och överenskommelser förverkliga en global solidaritet. Låt oss tro att den som engagerar sig för människor i det egna samhället även skall få upp ögonen för människor längre bort, liksom att den som tar ansvar för fattiga människor på andra sidan jorden med tiden skall få blick också för människor i det egna närsamhället.

Det går inte heller att upprätthålla vår tids skarpa gränser mellan människors behov och behoven hos andra levande varelser. Det som är en självklarhet för många av dagens tonåringar måste bli allt tydligare också för oss andra. Likaväl som en människa har rätt att leva ett människovärdigt liv har andra varelser rätt att leva ett liv värdigt sin art och sin natur. Och männi-skans framtid är beroende av att vi inser hur nära vi hör samman med allt liv på jorden. Allt hör samma i ett enda ekologiskt system, och ingen art kan överleva oberoende av sin omvärld.

Också för en kyrka blir det viktigt att inte ställa sig utanför samhället och se det som att *vi* skall visa barmhärtighet med *dem* som har det svårt. Det är inte så att de utsatta bara finns utanför vår egen grupp. Som

tillhöriga i kyrkan och i samhället behöver vi visa solidaritet med varandra som människor och med *dem av oss* som är särskilt utsatta. Vi skall vara medvetna om att olyckan skulle ha kunnat drabba vem som helst av oss. En folkkyrka skall inte vara en kyrka *för* folket utan en kyrka *av* folket. Den som vill visa barmhärtighet från en position utanför sammanhanget kan bli nedlåtande och föraktfull. Men när vi tar ansvar för det samhälle som vi alla är en del av, då kan vi dela varandras verklighet och dela hopp och tro.

nyckelord*:* *ansvar, hopp, solidaritet*
bibelord*:* *Gör allt för att den stad jag har deporterat er till skall blomstra … (Jeremia 29:7)*
sv psalm*:* *177:3*
bön*:* *Gud, ge mig kraften att värna livet.*

Vi ber till dig för mänskors väl
mot varje makt som slår ihjäl.
Vi ber om liv till kropp och själ
där allting hör ihop.

Frälsning för alla, för alla?

tjugoandra söndagen efter trefaldighet

Det finns viktiga teologiska frågor som stått i bakgrunden under årtionden och som aldrig riktigt tycks komma fram i ljuset. En sådan är vad det betyder att Jesus blir människa. Och ännu mer vad det betyder att Jesus dog på ett kors. Vad betyder det att Gud blir människa och går i döden av kärlek till oss människor? Kanske är det så tyst kring dessa frågor därför att vi tänker olika. Det är alltid lite obekvämt att reda ut olikheter. Och det är först när vi ser att de teologiska ståndpunkterna får praktiska konsekvenser som vi tvingas föra fram dem.

För några teologer är det viktigt att det hände något unikt just där och då, så att hela universum förändrades i den stund Jesus dog på korset. Kanske förändrades mänskligheten genom att vår synd tvättades bort. Kanske förvandlades Gud och fick förmåga att bortse från sin vrede och följa sin kärlek. Eller kanske blev ondskan besegrad i den stunden, även om kampen mellan ont och gott fortsätter.

Men för andra teologer är inte Jesu död *i sig* så avgörande. Om Gud är beredd att leva och dö för att nå fram till oss människor har Gud den egenskapen redan före Jesu liv och död. Då är Gud sådan från evighet till evighet. Då är det viktiga vem Gud är och vad Gud vill snarare än vad Gud gjorde i ett visst skede av historien. Jesu liv och död är grundläggande för båda synsätten. Men medan somliga betonar vad som *förändrades* där och då betonar andra vad som *uppenbarades* om hur Gud är från evighet till evighet.

Många människor skulle nog ha glädje av att detta samtal gjordes offentligt. Så att det blev tydligt att kyrkan rymmer olika synsätt. Och att de äldsta tolkningsmodellerna inte är de enda.

Tanken att Gud *visar* sin kärlek genom att bli människa och dö en mänsklig död är begriplig för många människor. Tanken att Gud inte ville att Jesus skulle dö, men att människor drev honom i döden av rädsla och hat, kan man också förstå. Att Jesus är beredd att löpa linan ut när han möts med hat och hot är beundransvärt. Tanken att Gud skulle ha förändrats genom Jesu död är däremot obegriplig för de flesta. Och ändå har samtalet varit oroväckande lågmält.

Men när dialogen mellan olika religioner har blivit starkare finns det idag ännu större anledning att tänka på vad Jesu liv och död betyder och inte betyder. Någon har sagt att vi som kristna talar väldigt lite om hur vi ser på Jesus och hans liv och död i våra samtal med människor av annan tro. Vi tycker att det är viktigt att vara öppna och vilja förstå varandra, säger man. Och våra tankar kring Jesu död på korset lämnar inte så mycket utrymme för andra religioners betydelse. Och därför blir vi tysta.

Under ett föredrag vid det interreligiösa klimatmötet i Uppsala 2008 ställdes frågan om varför vår syn på Jesus och hans liv och död så sällan togs upp i klimatarbetet. Svaret från föreläsaren blev att hon inte gärna ville exkludera människor av annan tro genom att lyfta fram kristendomens mest exklusiva och exkluderande sida.

Men om det är så att vi är tysta om Jesus för att vi inte kan tala om honom på ett sätt som inte stänger andra ute, då är det väl hög tid att vi på nytt börjar diskutera och skärskåda vår syn på Jesu liv och död. För om kristen tro förutsätter att världen förändrades när Jesus föddes, levde och dog finns risken att andra religioner reduceras till andrahandsalternativ och i värsta fall falska läror. Men om Jesus med sitt liv och sin död *uppenbarar* att Gud av evighet är tillmötesgående, kärleksfull, försonande och livgivande finns det ingen motsägelse i att Gud också kan ha uppenbarat sig i andra religioner. Övertygelsen att Gud *visar sig* i Jesus Kristus och uppenbarar sin kärlek är inte exklusiv och exkluderande och därför kan vi frimodigt tala om vår bild av frälsningen och vår tro på Jesus tillsammans med människor av annan tro.

Samma sak gäller tanken på frälsning för alla människor. Tanken att vår religion är räddningen för alla människor kan vara utestängande för många. Men tanken att den Gud vi tror på inte bara är vår utan alla människors skapare och frälsare stänger inte ute. Om Jesus uppenbarar hur Gud kommer varje människa till mötes, bortom etiska, etniska och religiösa gränser, kan vi läsa orden högt och klart om frikännande och liv för

alla människor genom Jesus Kristus.

Den som gör alla människors frälsning beroende av vad som skedde just när Jesus levde och dog höjer sin egen religion över alla andra. Den som dessutom tänker att alla människor behöver ansluta sig till vår tro för att få del av frälsningen riskerar att tappa något av Jesu gudomlighet och hålla honom fången i de kristnas gemenskap. Men om vi tänker att Jesu liv och död *uppenbarar* hur Gud räddar hela mänskligheten snarare än åstadkommer hela förändringen just där och just då, så kan Guds frälsande aktivitet ha uppenbarats också i andra traditioner. Frälsningen sker i mötet mellan människa och Gud. Frälsningen får effekter för en människas alla relationer, med människor runt omkring och med hela skapelsen, och frälsningen är inte låst vid en specifik kyrka eller trostradition.

Idag är vi många som inte tolkar berättelserna om skapelsen bokstavligt. Vi tror inte att människorna blev dödliga genom sin förfader Adam, även om aposteln Paulus använder bilderna på det sättet. Människan har alltid varit dödlig sedan hon utvecklades till människa. Vi behöver inte heller tro att Gud *blev* försonlig mitt i historien, som Paulus tycks ha tänkt. Gud har varit, är och förblir skapande, frälsande och livgivande från evighet till evighet.

Och med tanke på dialogen med andra religioner är det nog viktigt idag att föra dessa samtal och diskussioner både inom våra kristna kyrkor och med människor av annan tro. Då kan vi hålla oss till det mest centrala i vår kristna tro utan att väcka anstöt hos andra. Vi kan framhålla att det Jesus gör angår alla människor och att Gud en gång skall göra alla människor rättfärdiga. Och vi utesluter inte andras tro och tradition i vår ambition att innesluta alla.

För frälsningen handlar inte om att Jesus välkomnar alla människor att bli medlemmar i en specifik religion eller kyrka. Frälsningen handlar om att Gud är större än våra gränsdragningar och är närvarande långt utanför de gränser vi kan dra. Gud möter varje människa med samma villkorslösa kärlek som vi har anat i berättelsen om Jesus Kristus och visar sig för människor på många fler sätt än någon av oss kan beskriva. Här finns en öppning till förståelse mellan människor av olika tro. Och det är viktigt såväl för fred och försoning som för hopp och tro i vår tid.

nyckelord*:* *skapande, frälsande, livgivande*
bibelord*:* *… till frikännande och liv för alla människor. (Romarbrevet 5:18)*
sv psalm*:* *38:5*
bön*:* *Tack Gud, att du når längre än min längtan.*

Död utan udd. Synd utan kraft.
Det förgängliga kläs i evig gestalt.
Himmelen ger odödlighet.
Gud ska bli allt överallt.

Ingenting är omöjligt

tjugotredje söndagen efter trefaldighet

Att tro på förlåtelse är att tro på möjligheten till förändring. Evangeliet om förlåtelse utan gräns är budskapet om att ingenting är omöjligt för Gud, även om läget ser hopplöst ut för oss.

Den som undervisar om förlåtelse får ofta förklara och bedyra att förlåtelse inte har med slapphet och likgiltighet att göra. Somliga av oss tycks oroa sig för att andra skall komma för lätt undan. Som om tanken på en förlåtande Gud skulle innebära att Gud inte bryr sig om vad människor utsätts för, som om förlåtelse betyder att oförrätterna kan fortsätta och ondskan får fritt spelrum.

Men att inte bry sig, eller att tycka allting går för sig, har ingenting med förlåtelse att göra. Det förstår man när man tänker sig in i att man själv blir erbjuden förlåtelse. Ingen av oss vill bli förlåten för något vi inte har gjort. Och vi vill inte ha förlåtelse för något som vi inte anser vara fel. Varför det? Jo, därför att förlåtelsen i sig bär en dom över själva handlingen men befrielse från påföljd. Förlåtelse blir alltså bara förlåtelse för den som själv anser eller inser sig ha begått ett fel och som vill förändras.

I kristen tradition har man alltid betonat att förlåtelse förutsätter en insikt om att fel har begåtts och en önskan om förändring. Det handlar inte om att Gud skulle vara hård eller kräva motprestation. Det handlar om att förlåtelsen helt enkelt inte är förlåtelse förrän den får effekt. Så länge förlåtelsen inte har gjort skillnad för oss så har den inte nått sitt mål. Och den som inte vill hitta ett nytt sätt att leva tar inte emot förlåtelse för ett tidigare levnadssätt.

Det här är viktigt att få höra för den drabbas av andras handlingar. Gud skulle inte vara god om Gud inte försvarade den som blev utsatt. Den som blir slagen måste få höra att Gud fördömer misshandeln. Och just därför att handlingen är fel kan Guds förlåtelse bli ett sätt att förändra situationen och förvandla den som slog.

Samma sak gäller för dagens globala situation. Om förlåtelse innebar att låta allting fortgå som det gör skulle Gud bli delaktig i kränkningar av skapelsen genom sin vilja att förlåta både de värsta miljöförstörarna i världen och alla vi andra som tär på naturen genom vårt sätt att leva. Men eftersom förlåtelse är att förvandla och förnya innebär förlåtelsen att Gud på starkaste sätt motsätter sig brotten mot skapelsens integritet och fortlevnad. Att erbjuda förlåtelse är att lyfta fram insikten om hur fel allting har blivit och att erbjuda en väg till förändring.

Förlåtelse utan gräns har alltså ingenting med oändlig slapphet att göra. Däremot hänger förlåtelse utan gräns samman med oändliga möjligheter. Det är när vi har gett upp tron på att människor kan förändras som vi inte längre är beredda att förlåta. Därför är det viktigt att inte ha en människosyn som säger att världen vimlar av hopplösa fall. Genom att låsa fast varandra i negativa bilder låser vi fast oss i negativa spiraler av ökat förakt och ökat våld. Tro på förändring gör förändring möjlig. Tanken att den andre är obotligt ond förhindrar fred såväl mellan enskilda som mellan länder. Medan tron på förlåtelse kan förändra både oss själva och den som vi betraktar som vår fiende.

Tron på förlåtelse är alltså viktig för vår egen och världens framtid. Den som tappar tron på förlåtelsen har svårare att behålla tron på förändring. Om vi anser att situationen i världen är hopplös och att det inte finns någon chans att mänskligheten kommer till besinning, varifrån skall vi då få kraften att försöka? Kanske är det lika bra att njuta kortsiktigt så länge som möjligt? För att inte hamna i sådana tankar är tron på förlåtelsen viktig. Den som anar att det kan finnas förlåtelse och nya möjligheter ser inte bara sin egen och vår gemensamma brist utan också förnyelsen.

I kristen tradition hör förlåtelse från Gud samman med att förlåta varand-ra människor emellan. Det är tydligt i bönen *Vår Fader* och det åskådliggörs i flera av Jesu liknelser. Betydelsen av att förlåta andra är kanske lättast att se i ett globalt perspektiv. Fred mellan länder kan aldrig uppnås så länge båda parter kräver millimeterrättvisa. Man kommer aldrig att få exakt samma syn på händelserna. Fred kan därför bara uppnås när båda parter är beredda att efterskänka lite mer än vad man anser vara rätt. Och på samma sätt är det när två jämbördiga parter

skall lösa en enskild konflikt.

Det betyder inte att alla människor alltid skall förlåta alla andra allt som gjorts. Det är bara den som har makten att utkräva hämnd som över huvud taget kan förlåta den andre. För den som är i underläge är det viktigare att få hjälp att ta sig ur situationen än att alls tänka på förlåtelse. Men tron på förlåtelse utan gräns är tron på att det finns ett slut på varje oförrätt och att det skall finnas en tid bortom orättvisan och utsattheten. Tron på förlåtelse utan gräns kan därför ge hopp om en gemensam framtid på jorden och hopp om en himmel för alla människor.

Till temat om förlåtelse utan gräns kopplas försoning med allt som är. I Bibeln finns tanken att Jesu död på korset visar Guds vilja att försonas med varje människa. I Kolosserbrevet finns tanken att försoningen inte bara gäller människor utan allt som lever på jorden. Det uttrycks med orden att Gud genom Jesus på korset har försonat allt med sig, ”allt på jorden och allt i himlen”. Om försoningen är utan gräns så sträcker den sig också till allt som lever.

Det innebär att hoppet om försoning är ännu vidare än vi kanske vanligen tänker. Verklig fred på jorden och fred med jorden finns när vi som på olika sätt har skadat vår omvärld kommer till insikt och hittar ett annat sätt att leva, samtidigt som de sår vi har åstadkommit börjar läka. Målet för försoningen och förlåtelsen är förnyelse och förändring människor emellan och i relationen till allt levande. För oss kan det verka omöjligt. Men tron säger att allt är möjligt för den Gud som ger förlåtelse utan gräns.

nyckelord*:* *förlåtelse, förändring, förnyelse*
bibelord*:* *Förlåt varandra, liksom Gud har förlåtit er i Kristus. (Efesierbrevet 4:32)*
sv psalm*:* *857:1*
bön*:* *Gud, låt förlåtelse bli fred och samförstånd.*

När vi ser vår egen skugga,
att vi delar världens ondska,
är det väl att Gud förstår
och fördömer det som sker.
För på andra sidan domen
finns en nåd, ett liv för alla.
En rymd för alla människor
kan bara skapas så.

De maktlösas språk

tjugofjärde söndagen efter trefaldighet

Två böcker i Bibeln räknas som apokalyptiska skrifter. Det är Daniels bok i Gamla testamentet och Uppenbarelseboken i Nya testamentet. Men det finns också apokalyptiska avsnitt i andra skrifter, däribland evangelierna. De apokalyptiska texterna har ett särskilt sätt att handskas med en svår situation och ett eget sätt att beskriva världen och den tid som är. Apokalyptiska beskrivningar är maktlösa människors sätt att kritisera rådande styre och ge varandra mod och kraft att uthärda situationen.

Därför har de apokalyptiska texterna också en förmåga att ge hopp och kraft åt människor i liknande situationer långt senare i historien. Men det betyder inte att texterna från början handlat om en avlägsen framtid. Tvärtom är de apokalyptiska texternas budskap att vändningen kommer *snart*. Budskapet är att förändringen kommer att ske inom just vår generation. Det är grunden för hoppet och modet att uthärda både lidande och förföljelse. Därför är det både begripligt och obegripligt att människor i många olika generationer har kunnat ta samma texter som bevis för att det är i just deras tid som vändningen skall komma.

För oss som läser dessa texter idag gäller det att hitta en tolkning som gör texterna sanna för mer än en generation i historien. Om texternas sanning låg i att Jesus snart skall komma tillbaka i konkret mening skulle texterna ha varit falska när de skrevs och bara vara sanna för en generation någon gång efter mer än tvåtusen år. Men om texterna kan förmedla en syn på världen, en syn på makten och ett förhållningssätt när livet är svårt kan dessa sanningar gälla för generation efter generation.

I Gamla testamentet fanns en mängd profettexter. Profeterna hade inflytande i samhället. De som styrde landet lyssnade till profeterna och profeterna hade åsikter om såväl sociala strukturer som militära beslut. Texterna är konkreta och budskapet är rakt. Såväl härskare som folk får besked om hur de skall leva efter Guds vilja och för att det skall gå folket väl.

Profeternas texter har mycket att erbjuda de läsare som tror på möjligheten till politiska reformer och som har kontakt med maktens människor. Latinamerikas befrielseteologer säger att de själva hade en sådan situation under 1970-talet och 1980-talet. Därför hämtade de mycket stöd från Gamla testamentets profeter för att kritisera orättvisor i Latinamerika och i världen. De uppvaktade makthavare och stödde reformer i flera länder.

Bibelns apokalyptiska texter är däremot skrivna av människor som saknar inflytande över samhällsutvecklingen och som är utan reell makt i världen. Med dessa texter försöker man varken ta makten eller påverka makthavarna. I stället vill man skapa alternativ makt genom att leva vid sidan av det officiella samhället. Kraven och kritiken är inte konkreta. I stället beskrivs en helt annorlunda värld i skarpa bilder och berättelser, med målet att skapa hopp och kraft att uthärda och inte förhärdas i en svår situation och för att ge plats för ett meningsfullt liv i en annars ohållbar situation. Latinamerikas befrielseteologer beskriver hur världens fattiga på 1990-talet blivit alltmer maktlösa. Den ekonomiska makten i världen är så stark att inte ens en god regim i ett enskilt land kan hävda sig. Och jordens fattiga är inte längre efterfrågade ens som billig arbetskraft. Därför räcker profetorden inte längre till utan man söker sig till Bibelns apokalyptiska texter.

Men då är det av största vikt att texterna inte läses på ett passiviserande sätt. Texterna skall inte tas som ursäkt för att sätta sig ner och vänta på Guds ingripande. Man behöver kunskap om texternas ursprung och man behöver dela texternas syn på världen. Det behövs för att man skall kunna hämta kraft ur dem för att kritisera orättfärdiga system och skapa alternativ makt i en värld där all offentlig makt ligger utom räckhåll.

Med stöd av attityden i de apokalyptiska texterna vill man bygga upp en alternativ ekonomi, där den fattige är mindre utlämnad åt räntor och inflation, skulder och tillväxt. Man vill samtidigt hitta en ekonomi som är rimlig utifrån jordens ändliga resurser. Och den förnyade befrielseteologin utvecklas mot något som kunde kallas för ekoteologi, där eko inte står för ekonomi utan för ekologi.

I en värld där apokalyptiska texter och bilder var kända kunde också Jesus använda sådana bilder. Men det är viktigt att vi som läser texterna förstår sammanhanget. Om Jesus var en drömmare utan intresse för det samhälle han levde i, och om apokalyptiska texter var ett okänt begrepp, kunde vi tro att Jesus ville förutspå framtiden och trösta människor till stillhet och passivitet. Men när vi vet hur Jesus levde och vad apokalyptiska texter är måste vi i stället uppmärksamma de maktlösas situation i den tid vi själva lever. I den mån vi har inflytande över ekonomi och politik kan vi med fördel hämta stöd hos Bibelns profeter. Men i den mån vi saknar inflytande över utvecklingen kan apokalyptiska texter komma till användning och lära även oss att tala de maktlösas språk. Med stöd av dessa gamla texter kan vi avslöja maktens strukturer i vår tid och ge varandra livsmod och framtidstro.

nyckelord*:* *maktlös, hopp, befrielse*
bibelord*:* *Saliga ni som är fattiga … (Lukasevangeliet 6:20)*
sv psalm*:* *788:3*
bön*:* *Gud, låt ditt ord ge människor mod och kraft.*

När vi ser att många lider
för att andra gör sig stora
är det väl att Gud förstår
och fördömer det som ske.r
För på andra sidan domen
finns en nåd ett liv för alla.
En värld där ingen utestängs
kan bara byggas så.

Inför domen

söndagen före domssöndagen

Varje liv innehåller val och handlingar som man skulle vilja ha ogjorda. Alla har vi minnen av sådant som vi ångrar och skulle önska att vi hade gjort annorlunda. Ibland vill vi inte minnas. Och tanken på att andra skall få höra och förstå vad vi har sagt eller gjort kan kännas outhärdlig.

I det sammanhanget är det lätt att bäva inför tanken på en himmelsk dom. Att stå öga mot öga med dem vi gjort illa och erkänna hur vi har handlat. Att se dem i ögonen som hade behövt att vi var mer generösa och mindre bundna av våra egna behov. Att själva tvingas inse vilka katastrofala följder en del av våra handlingar har fått för andra människor och för världen. Det kan man verkligen bäva inför.

Men ändå, trots denna vånda, kan både domen i sig och tanken på domen vara till välsignelse på många sätt. Både med tanke på de fel vi själva har begått och med tanke på sådant som vi har blivit utsatta för. Det vi har gjort och den skada vi har vållat finns med oss i livet. Tron på förlåtelsen kan ge viss lindring. Och tanken på att slutligen få göra upp med det som blivit fel kan skänka hopp, både när det gäller sådant som vi har gjort mot andra och sådant som andra har gjort mot oss. På så sätt kan tanken på domen vara en hoppfull tanke.

Hoppet gäller också vår tids vårdslöshet mot skapelsen och vår bristande solidaritet med världens folk. Det finns enkla beräkningar som visar att var och en av oss som lever i Sverige förbrukar mer av jordens resurser än vad som är försvarbart. På det sättet har vi del i orättfärdiga strukturer och står på så sätt i skuld till människor på andra sidan jorden, till de generationer som skall leva efter oss och till andra arter på jorden. I det sammanhanget betyder tanken på domen att vi har ett ansvar för våra liv och för allt som lever. Samtidigt betyder domen att Gud är starkare än vi och att Guds möjligheter är större än våra. Och tanken att Gud en gång skall se på oss med kärleksfulla ögon utan att blunda för något av det som vi har del i, den tanken kan väcka hopp och tacksamhet.

Också många som haft svårare liv än andra är hoppfulla inför tanken på domen. Äntligen skall det då bli tydligt att det som är gjort är gjort. Till sist skall det bli uppenbart att det som var orätt var orätt. Då skall det bli sagt att ingen skall behandlas så som de har behandlats. Bilderna av domen visar att Gud inte har glömt eller övergett den som lider och plågas. Gud finns med i allt det svåra. Gud lider med den som lider och gråter med den som gråter. Gud ser. En gång skall allt föras fram i ljuset som sker i mörka skrymslen och skymda vrår. Och det handlar inte om hämnd. Det handlar för den som blivit utsatt om att äntligen få se sitt eget värde, kunna se på sig själv med kärlek och respekt.

Tankar som dessa ger alltså inte bara hopp utan också självkärlek och självrespekt åt människor här och nu. Bilden av domen förmedlar en tro på framtida upprättelse och därmed också något av inre upprättelse redan nu. Det ökar förmågan att säga ifrån när möjligheten finns. Och det lindrar självföraktet när ingen utväg syns. Därför är tanken på domen till välsignelse på mer än ett sätt.

Till tankarna på domen har alltid hört omsorgen om dem som inte har möjlighet att göra sin röst hörd eller kraft att försvara sin egen rätt. Det har alltid handlat om maktlösa människor. Och det handlar samtidigt om djuren och naturen. Tanken på domen skulle kunna få oss att tänka till en gång extra innan vi utnyttjar den som inte själv kan avslöja oss. Vi vill så långt som möjligt kunna stå för våra handlingar. Därför måste vi handskas varsamt också med det liv som inte kan göra sin röst hörd.

Man kan undra när under året som det är mest lämpligt för kyrkan att lyfta frågorna om jordens överlevnad. Eftersom olika perspektiv på livet hör samman förenas jord och himmel, kropp och själ, likaväl som tro och liv varje söndag. På samma sätt hör våra enskilda liv ihop med samhället och dess strukturer. Därför finns det heller inget tema som inte berör hela mänskligheten, skapelsen och jordens överlevnad.

Om det ändå finns dagar när jordens överlevnad är särskilt mycket i blickfånget hör nog söndagen före domssöndagen dit. I 2002 års evangeliebok är temat denna dag mer allvarsamt än på själva domssöndagen, som

har en ton av återseendets glädje. Om gudstjänsten betonar *glädjen* inför skapelsen på midsommardagen och *tacksamheten* över skapelsen på tacksägelsedagen kunde *ansvaret* för skapelsen prägla söndagen före domssöndagen.

Evangeliebokens tema för söndagen före domssöndagen är *Vaksamhet och väntan*. Det kan låta lite märkligt. Ordet väntan kan ju antyda passivitet. Och ordet vaksamhet kan leda tanken till tjänare som håller sig vakna i väntan på husfaderns hemkomst. Men att vara vaksam över sitt eget sätt att leva och att vaka över den värld vi lever i och hur vi människor handskas med den kan vara ett gott sätt att ta tanken på domen på allvar. Inte av rädsla för ett kommande möte, och inte med hot om uteslutning. Men i kärlek till den värld som vi är en del av, av kärlek till Gud som gett oss livet och av kärlek till oss själva kan vi stanna upp inför tanken på domen.

nyckelord*:* *självförakt, självrespekt, kärlek*
bibelord*:* *Jag var hungrig och ni gav mig att äta. (Matteusevangeliet 25:35)*
sv psalm*:* *767*
bön*:* *Gud, låt min kärlek bli till handling.*

När vi ser att jorden skövlas
och att livets framtid hotas,
är det väl att Gud förstår
och fördömer det som sker.
För på andra sidan domen
finns en nåd, ett liv, för alla.
Ett mål för hela skapelsen
kan bara tänkas så.

Gud skapar nytt

domssöndagen

De första kristna väntade sig att Jesus skulle komma tillbaka från himlen och upprätta sitt fredsrike på jorden under deras egen generation. Det blir tydligt när Paulus i ett av sina brev skriver att ”vi skall inte alla dö, men vi skall alla förvandlas … då uppstår de döda i oförgänglig gestalt och vi förvandlas”. Han tänker sig alltså att somliga har dött men att han själv hör till dem som ännu är vid liv när Jesus kommer tillbaka. Tanken att tidens slut var nära påverkade både synen på äktenskap och ivern att missionera.

När tiden gick fick man sedan ompröva sitt sätt att tänka. Och man utvecklade en syn på kyrkans plats i tiden och nya generationers liv i tro på Kristus. Man kan därför undra hur evangelisten Matteus tänker när han förmedlar liknelsen om Människosonen som kommer i sin härlighet för att hålla dom. När Matteusevangeliet skrivs har det gått över fyrtio år sedan Jesu uppståndelse och ungefär tjugo år sedan Paulus skrev sina brev. Och det är tydligt att de flesta av de allra första kristna har hunnit dö utan att Jesus har kommit tillbaka.

Ändå har Matteusevangeliets liknelse om Människosonens ankomst tolkats bokstavligt många gånger i historien. Varje generation har väntat på Jesu återkomst i just deras tid. Men en bokstavlig tolkning av denna text, som vi läser på domssöndagen, blir ju mer och mer orimlig, ju fler generationer som passerar. För enligt bokstaven skulle texten bara vara sann för den enda generation då Jesus verkligen kom och mer eller mindre bedräglig för alla tidigare generationer.

Ungefär samtidigt som evangelisten Matteus förmedlar liknelsen om Människosonens ankomst formulerar en annan teolog Lukasevangeliet och Apostlagärningarna. Evangelisten Lukas formulerar här en teologi som skall hjälpa kyrkan att omtolka synen på Jesu ankomst. Enligt Lukas sätt att tänka levde inte Jesus vid tidens slut utan snarare i tidens mitt. Världshistorien delas in i tiden före Jesus och tiden efter Jesu död och uppståndelse. Den nya tiden utmärks av att man nu lever med stöd av den heliga Anden och i tro på Jesus Kristus.

Lukasevangeliet avslutas med berättelsen om Jesu himmelsfärd och Apostlagärningarna börjar med samma berättelse. Lärjungarna får hör att den Jesus som lämnade dem skall komma tillbaka på skyarna. Nästa sak som sker i Apostlagärningarna är pingsten och Andens ankomst. Här kommer den heliga Anden som lågor på skyn. Resten av denna bok handlar om livet i kyrkan och den heliga Andens betydelse för det fortsatta livet på jorden.

Utifrån Lukas skrifter är det alltså mycket rimligt att inte längre tolka bilderna om Människosonens ankomst på ett bokstavligt sätt. Lukas samtid har ju börjat förstå att Jesus inte kommer tillbaka på det sättet. Och evangelisten Matteus är samtida med evangelisten Lukas.

Och det finns fler goda tolkningsmöjligheter. Om mötet med Jesus skulle ske på jorden skulle det bara kunna upplevas på det sättet av en enda av hi-storiens alla generationer. Alla övriga skulle höra till dem som enligt Paulus uppstår från de döda. Men om mötet med Gud sker vid människans egen död kan denna sanning gälla för varje människa. Och skillnaden i tolkning är inte stor från evighetens sida sett. I dödens stund tänker vi oss att vi går ur tiden. Där tiden inte finns sker allt på samma gång. Från den andra sidan sett dör vi alltså ”samtidigt” eller snarare ”otidigt”. Och ”samtidigt” står vi därför alla i mötet med vår Gud.

Om inte längre varje generation väntar sig Människosonens ankomst tillbaka till jorden i sin egen tid får vi också större möjlighet att lyssna till det som är liknelsens verkliga ärende. För liknelsen är ju minst av allt avsedd att få åhörarna att fokusera på tidens slut.

Texternas ärende är att Gud alltid kommer människan till mötes och visar intresse för det liv som människan lever. På det sättet handlar texterna inte om hur det skall bli en gång utan om hur vi lever nu. Texterna är mindre av framtidsförutsägelser och framför allt till hjälp för att förstå och ta sitt eget liv på allvar. Detta betonas också av att det är samma Gud som givit oss detta liv som möter oss igen, och det är inför den Jesus som vi lärt känna här som vi skall få se tillbaka på vårt liv. Inför tanken att den Gud som har skapat världen vill skapa om den till

en rättvis och god tillvaro blir det viktigt för varje människa att rannsaka sig och undra vad hon har gjort för de människor som hon har mött under livet.

I Gamla testamentet kan vi läsa om hur Gud vill *skapa* en ny himmel och en ny jord. Där finns ingen väsensskillnad mellan skapelse och frälsning. Liksom Gud har skapat allt skall Gud också skapa på nytt. I Nya testamentet kan vi läsa om hur nyskapelsen har plats för allt på jorden och allt i himlen. En gång skall alla människor få nytt liv genom Kristus och när döden inte finns mer skall Gud bli allt överallt. Gud skall bli allt i alla och allt i allting.

Till kyrkans tro hör alltså tanken att allt en gång skall förenas hos Gud. Den Gud som har skapat oss människor har förväntningar på hur vi lever våra liv med varandra. Hur olika förutsättningar vi än har vill Gud påverka oss med sin kärlek så att vi öppnar oss för de människor och den skapelse som finns runt omkring oss. Det duger inte att säga att vi inte visste eller inte förstod. Det hjälper inte att skylla på vår naturliga tendens att värna oss själva och våra närmaste. Gud vill väcka oss till spontan kärlek och inspirera oss till radikal solidaritet med allt liv på jorden.

För att en gång kunna leva i en tillvaro som är helt igenom god behöver vi förvandlas. Det finns sidor hos oss själva som vi måste lämna, om inte förr så på tröskeln till den världen. Det finns andra sidor hos oss som måste träda fram på ett tydligare sätt än nu. Det ger oss anledning att redan nu leva på ett sätt som motsvarar livet då. Den som hoppas på att möta Jesus bortom tid och rum vill också ta på allvar att vi möter Jesus varje gång en människa behöver vår hjälp. Att möta någon som är hungrig eller törstig eller hemlös eller naken eller fängslad är att möta Jesus. Hur vi agerar i varje sådant möte visar hur beredda vi är på ett liv helt nära Gud och hur mycket förvandling som ännu behövs av vårt eget hjärta.

Det finns en komponent i domssöndagens bilder som kan ställa till problem och få oss att tappa fokus. Liknelser om helt onda och rakt igenom goda människor ger bilden att de onda en gång skall gå evigt förlorade medan de helt igenom goda skall räddas till evigt liv. Men vi vet ju att Jesus kämpade för att ingen skulle ses som helt ond. Jesus åt med dem som ansågs rakt igenom syndiga och försvarade den som ansågs vara född ”syndig alltigenom”.

Lika starkt argumenterade Jesus för att ingen är rakt igenom rättfärdig och god. Därför är det orimligt att ta hans bilder om dom och nytt liv alltför bokstavligt. Den syn på människan som Jesus levde och dog för visar att varje människa är både får och get – för att använda liknelsens egna bilder. Snarare än att lämna några av våra medmänniskor på gränsen till det eviga livet får vi, bildligt talat, lämna de sidor hos oss själva som inte har evig bärighet.

När vi tänker så blir tanken mer hoppfull, också därför att de juridiska bilderna på detta sätt lättare kan förenas med bilder från biologin och medicinen. Gud är den som helar och förnyar skapelsen, snarare än den som dömer i domstol. Guds rannsakande öga är mer ämnat att ställa diagnos än att fälla en juridisk dom. Också detta rimmar med det liv som Jesus levde. Jesus helade människor och mänskliga relationer, även om han också försvarade och befriade människor från andras dom.

När vi inte längre fokuserar så starkt på juridiska bilder för den himmelska verkligheten blir det också lättare att se hela skapelsens plats i Guds rike. Paulus skriver att Gud skall bli allt, överallt. Den grekiska texten innebär att Gud en gång skall bli allt i alla människor, men också att Gud en gång skall bli allt i allting. Orden antyder att alla människor hör ihop, men också att hela skapelsen hör samman. Alltså manar orden till respekt och ansvar för allt skapat, likaväl som de ger ett hopp för hela skapelsen.

Allt detta ligger helt i linje med det som kan ha varit Jesu ambition med liknelsen. Av kärlek har vi all anledning att ta ansvar för den som är hungrig och törstig och naken och hemlös och fängslad. Av samma kärlek skall vi göra det vi kan för den övriga skapelsen. Allt hör samman och är en del av helheten. Vi skall inte fundera för mycket på frågor om tidens slut, men låta bilderna understryka våra livs betydelse. Eftersom vi en gång vill leva i kärlek till allt, vill vi också leva våra liv här och nu i den kärleken.

nyckelord*:* *nyskapar, inspirerar, fullbordar*
bibelord*:* *Mitt bud är detta: att ni skall älska varandra så som jag har älskat er. (Johannesevangeliet 15:12)*

sv psalm*:* *314:4*
bön*:* *Gud, låt mitt liv på jorden spegla min dröm om himlen.*

Ondska och död viker till sist.
Våra älskade lever alltid hos Gud.
Kampen tar slut. Segern är vår.
Gud skall bli allt överallt.

Var rädd om dina drömmar

kyndelsmässodagen

Unga människors tro på framtiden handlar ofta om att det som är fel i världen skall förändras. Man längtar efter att världen skall bli mer fredlig, att människor skall ta större ansvar för allt levande och att vi skall befrias från det som begränsar oss. Och man inte bara längtar. Man vågar också hoppas och tro på att världen skall förändras, att kärleken skall ta makten eller med andra ord att Guds rike skall bli synligt i världen.

Men vad händer med vår längtan och förväntan när vi blir äldre? Variationerna är stora och ibland tycks en människas religiösa övertygelse ha stor betydelse för hur väl hennes drömmar och visioner bevaras genom åren. Många som inte har en aktiv tro på Gud tröttas av under åren. När drömmarna för världen och samhället inte blir uppfyllda tenderar man att lämna tankarna på den stora världen för att i stället koncentrera sig på det egna livet. Men bland dem som har en aktiv tro på Gud tycks fler behålla tron på att förändring är möjlig och att längtan ger mening åt livet.

Kyndelsmässodagen handlar om att hoppas och tro på att ljuset skall lysa upp all världens mörker, att kärleken skall besegra all världens hat och med andra ord att Gud till sist skall besegra det onda. Båda huvudpersonerna denna dag har bevarat sin tro på Guds rikes ankomst upp i hög ålder. En gammal man och en gammal kvinna har bevarat sin bön och sin längtan. Symeon och Hanna blir våra förebilder när det gäller att bevara tron på liv och förändring. Så som de har bevarat sina drömmar och vårdat sin längtan kan också vi vårda vårt hopp och vår tro att ljuset som lyser i mörkret en gång skall stråla klart.

Symeons hopp om förändring och förnyelse är på många sätt genomgripande. Han förväntar sig att ljuset skall lysa för alla folk, med uppenbarelse för hedningarna och härlighet åt ditt folk Israel, som det står i kyndelsmässodagens evangelium.

Hanna hade profetisk gåva. Som ung hade hon varit gift. Men efter att ha blivit änka hade hon ägnat sin tid åt templet. Vi kan bara gissa vilka olika möten Hanna varit med om och vem hon profeterat för. Men vi få höra att hon nu är 84 år gammal och alltså har levt i tolv gånger sju år. Det är en lång tid och symboliskt sett ett fullt liv.

Det kan vara viktigt att komma ihåg att Symeon och Hanna är två generationer äldre än Jesus. De har inte levt tillsammans med Jesus eller hört honom predika när de ser honom som barn. Ändå gör evangelisten Lukas dem till förebilder när det gäller att se och förstå Jesu betydelse.

Både Symeon och Hanna hade alltså levt vanliga liv, men under senare år hade de funnits i närheten av Jerusalems tempel. Där hade de ofta varit i bön för folkets framtid och för mänsklighetens. Rimligen hade de pratat med människor om sin längtan och sin tro på Guds eller Messias ankomst i världen. Någon gång skall Gud träda in och ställa allt till rätta. Någon gång skall ljuset skina klart och fredens rike blomma ut i världen.

Och tack vare sin längtan och sin öppenhet för Guds verklighet lägger denna man och denna kvinna märke till Josef, Maria och Jesusbarnet. Lukas markerar att Josef och Maria är fattigt folk. Han vet inte vad de faktiskt bar fram för offer i templet. Men han beskriver dem som fattiga när han skriver att de offrar antingen två turturduvor eller två unga duvor. Detta var lagens krav på fattigt folk.

När Lukas senare beskriver gemenskapen i den första generationen av kristna beskriver han också dem som fattiga. Och han gör det till ett ideal att ha allting gemensamt, att sälja det man äger och fördela resurserna efter behov, att be gemensamt och äta tillsammans. Också här finns tron på en ny världsordning som skall ge utrymme för Guds ljus att lysa och Guds kärlek att verka i världen.

Så börjar den förändring som först omfattar de troende och som till sist skall omfatta alla folk och hela världen. Händelserna kring Jesus har betydelse och världen är förändrad. Anden verkar i världen och även om tillvaron fortfarande är svår och komplicerad bärs evangelisten av hoppet om gudsriket som kommer.

Och samma dröm finns hos evangelisten Matteus. Nu är Guds rike litet och nästan inte synligt. Det är som ett

senapskorn, som är minst av alla korn. Men en gång skall det bli störst av alla träd och himlens fåglar skall bygga bo i det. Nu är Guds rike som en surdeg, osynlig i världen som sur-degen i en kvinnas deg. Men en gång skall det bli synligt och inte nog med det. Till sist blir alltsammans genomsyrat.

Så finns hos evangelisten själv mycket av den längtan och förväntan som han beskriver att Symeon och Hanna bars av. Längtan efter det ljus som kan förena alla jordens folk. Förväntan på det rike som skall låta de gråtande skratta, de törstande dricka och de hungrande äta sig mätta. Drömmen och visionen av det gudsrike där kärleken till sist skall genomsyra allt och alla.

I den situation som världen idag befinner sig har vi inte råd med att människor tappar sina drömmar och sin förväntan på världen i takt med att de lämnar ungdomen bakom sig. Vi behöver varje hopp och varje tro som kan hjälpa människor att behålla sin dröm och sin längtan långt upp i åren. Därför har också den kristna tron och Bibelns texter betydelse för jordens framtid. Med hjälp av dem kan kyrkan ge sitt bidrag till en värld av tro, hopp och kärlek. Med sin tro kan kyrkan bidra till att ljuset får lysa i världen.

Var rädd om dina drömmar, de bär din tro. Vi som fyllt 30 eller 50 eller 70 eller 90 skall vara rädda om våra drömmar, som en gång Symeon och Hanna i Jerusalems tempel. För världens skull, för livet och för framtiden. För jordens överlevnad, och för att Guds rike skall ta gestalt i världen innan livet går förlorat och framtiden förkortas till ett minimum. Vi behöver vara rädda om våra drömmar så att de kan hjälpa oss att behålla hoppet och fortsätta att be och arbeta för livet och kärleken. Det är något om vad ljuset på kyndelsmässodagen handlar om.

nyckelord*:* *förändras, förnyas, genomsyras*
bibelord*:* *Ni är världens ljus. (Matteusevangeliet 5:14)*
sv psalm*:* *479:3*
bön*:* *Låt mig orka hela livet, Gud.*

Var rädd om dina drömmar, de bär din tro.
Var rädd om dina tankar, där bor din själ.
Var rädd om all din längtan, den ger dig liv.
Och så länge som du lever föds det liv av ditt liv.

Välsignade veganer

jungfru marie bebådelsedag

Välsignad är du mer än andra kvinnor och välsignat det barn du bär inom dig. Orden sägs om Maria och om Jesusbarnet som hon bär i sin mage. Varje nytt liv ses i Bibeln som en välsignelse från Gud. Gud är den som skänker och värnar livet. Och för ett litet folk i en ofta hård omgivning innebar många barn en tryggad framtid för den enskilda människan och för folket. Ju fler barn man fick, desto större välsignelse. Varje barn är ett liv och varje barn är ett framtida värn för livet.

Och nu sägs det om Maria att hon är *mer* välsignad än andra kvinnor. Vad är det som evangelisten Lukas vill förmedla med de orden? När man läser texten kan man tro att Maria är särskilt välsignad därför att hennes barn har kommit till på ett särskilt sätt. Men det är inte det som är evangeliets poäng. Orden om att Maria får barn utan att ha sex med någon man och att Elisabet får barn fast hon är för gammal är till för att visa läsaren hur speciella deras båda barn skall bli och för att hjälpa läsaren att tro på det unika med dessa barn. Men det är inte de märkliga graviditeterna som *gör* barnen speciella. Det är vad de skall uträtta i sina liv som gör dem unika.

Maria får höra av ängeln att hennes son skall bli stor och kallas den Högstes son. Herren Gud skall ge honom hans fader Davids tron, han skall härska över Jakobs hus för evigt, och hans välde skall aldrig ta slut. Och enligt Marias lovsång skall alla släkten prisa henne salig för att Gud låter sina löften uppfyllas genom henne. Löften som handlar om att härskare skall störtas och de ringa skall upphöjas, att hungriga mättas medan rika går tomhänta och att Gud förbarmar sig över Abraham och hans barn, till evig tid.

Från Gamla testamentet läser vi löftesord på jungfru Marie bebådelsedag. Dessa löften handlar om att ett barn skall födas och vad som skall ske genom detta barn. Av en ko och två får skall man den dagen få så mycket mjölk att man kan leva av grädde, skriver profeten Jesaja. Då skall de som är kvar återvända till Israels folk. Han skall träda fram som en herde med Herrens kraft … och folket skall bo i trygghet, skriver profeten Mika.

Evangeliet vill förmedla att Jesus har denna stora betydelse för mänskligheten. Att Gud genom Jesus går sitt folk och sin mänsklighet till mötes för att rädda och värna livet genom honom. Evangeliet handlar om att alla löften skall infrias, att kärleken skall besegra hat och fiendskap, att Gud besegrar det onda, hur omöjligt det än kan verka. För människor är det omöjligt, men för Gud är allting möjligt. Det är denna tro på livets och kärlekens omöjliga seger som vi kan bejaka och förmedla på Marie bebådelsedag.

Tron på osannolika eller omöjliga graviditeter är däremot inget mål i sig för Bibelns författare. Om många bibliska gestalter sägs att de kom till som genom ett under. Ju märkligare graviditeten är, desto säkrare skall läsaren vara på att detta verkligen är ett speciellt barn som Gud har en särskild avsikt med. Men det unika med barnet är aldrig graviditeten i sig utan den betydelse som den nya människan får för folket och för världen.

I den mån som bilden av en graviditet utan jordisk man hjälper oss att tro på att Jesus är Guds utvalde fungerar tron på att Maria var jungfru som den är tänkt. Om jungfrufödelsen hjälper någon att tro på Jesu förmåga att kämpa för rättvisa, fred och frihet fungerar berättelsen. Men om vi har svårare att tro på märkliga graviditeter än på Guds närhet i Jesus och Jesu betydelse för fred och frihet fungerar inte berättelsens pedagogik. Om bilden av en onaturlig födelse ger oss känslan att vårt jordiska liv inte duger för Gud, så leder den fel. Om tanken på en människa utan jordisk far gör Jesus till halv Gud och halv människa i stället för sann Gud och sann människa är det bättre att vi lämnar jungfrufödelsen åt sidan.

För att våga livet och ta tag i vår tids problem kan vi behöva tro på Guds makt och goda vilja. Vi kan få hjälp av tron att Gud kan det som är omöjligt för människor. Vi har glädje av tron att Gud satsar sitt liv för den här världen och kan föra kärleken till seger över död och ondska. Och i allt detta kan vi ha Maria som förebild, för hennes tro på att Gud skulle utföra något stort genom henne och genom hennes barn.

Välsignad är du mer än andra kvinnor och välsignat det barn du bär inom dig. Orden sägs om Maria och om

Jesusbarnet som hon bär i sin mage. Och orden har något att säga om just dem och deras uppdrag. Men också i detta gäller det att hålla tungan rätt i mun. Berättelsen om Jesus är ju berättelsen om att Gud tar sig an sitt folk och sin skapelse. Och här kan det också vara lite svårt med pedagogiken.

Hur beskriver man att Gud tar sig an människornas värld? Hur kan orden om vad Gud gjorde förr bli ett stöd för att Gud är med oss nu? Ovanliga händelser kan göra det tydligt att det är Gud som handlar. Men samtidigt blir det mindre tydligt att det är vår verklighet som berörs av Guds handlande. Om bara ovanligheter visar att Gud finns i Jesus ser vi inte Gud i andra barn. Och då tappar vi evangeliet om att Gud engagerar sig för den värld vi lever i. Idag är mänskligheten i skriande behov av Guds välsignelse. Också nu behöver vi få tro på Guds löften om liv och överlevnad. Att mänskligheten inte skall gå under utan ha en framtid.

Välsignad är du mer än andra kvinnor och välsignat det barn du bär inom dig. Det är Elisabets ord till Maria. Som Jesu mor blev också Maria unik. Jesus skulle vara den som upprättar Guds rike i världen med ett glädjebud till de fattiga, befrielse för de fångna, syn för de blinda och frihet åt de förtryckta. I det perspektivet är också Maria unik. Men det får inte hindra att hon även är en förebild när det gäller att tro på livet inom sig och livet framför sig. Hon vågar tro att hennes insats och barnets insats skall ha betydelse när Gud värnar livet och framtiden för folket och mänskligheten.

Det är värt att fundera på vilka människor som är välsignade på detta sätt idag, därför att de värnar livet och har betydelse för folk och mänsklighet. Vilka är det som idag med sina handlingar visar tro på livet och kärleken? Varje kvinna som vågar livet och föder nytt liv är välsignad. Kanske är särskilt utsatta föräldrar eller särskilt ifrågasatta föräldrar särskilt välsignade när de föder barn till världen.

Men välsignade är också alla de som värnar och vårdar det liv som redan är till, det liv som hotas på olika sätt. De finns på många håll i samhället och i världen. Med livet som insats arbetar de för barnens rätt, för kvinnors rätt, för de fattigas rätt. Med risk för sitt eget liv kämpar de emot upprustning och maktkamp, förtryck och ofrihet. I små och stora sammanhang söker de ett liv i samklang med skapelsen för att värna människans och livets framtid på jorden.

Bland dessa människor finns de som kallar sig veganer. De är inga helgon. Allt de gör är inte genomtänkt. Men de har något gemensamt med Maria. Och de är ett tecken på att Gud verkar nu som då. De är ofta unga. De kämpar för livet. De är beredda att avstå. De uttrycker sin tro i handling. Om de inte alltid tror på Gud kan vi ändå vara övertygade om att Gud tror på dem. Och Marie bebådelsedag skulle kunna få rubriken: Välsignade veganer.

nyckelord*:* *ung, välsignad, tro*
bibelord*:* *Låt ingen se ner på dig för att du är ung, utan var en förebild … (Första Timotheosbrevet 4:12)*
sv psalm*:* *358:1*
bön*:* *Tack Gud, för modiga medmänniskor.*

Visa mig att din erfarenhet
inte leder till uppgivenhet.
Tro på framtiden trots allt du vet.
Bevara din nyfikenhet.

Hela skapelsen

midsommardagen

Midsommardagens texter visar hur kristen tro omfattar allt som lever på jorden. Gud har skapat allt som är och världen är god i sig redan innan människan finns till. Gud är källan till allt liv och älskar allt och alla. Alla människor rör sig och lever i Gud och kan känna Guds närhet. Kristus står i relation till hela skapelsen. Allt är skapat genom Kristus och till Kristus. Och evangelium skall förkunnas för hela skapelsen. Guds löften gäller jordens framtid. Och Gud har kraft att gripa in också i den fysiska världen. Texterna uttrycker glädje och hopp för framtiden.

En av midsommardagens texter är hämtad från skapelseberättelsen i Första Moseboken. Det är lite lurigt. För temat i evangelieboken är kort och gott *Skapelsen*. Och detta ord kan ju användas dels om allt som är skapat (hela skapelsen), dels om när det blev till (när det skapades). Läsningen från Första Moseboken kan lura oss att tro att temat handlar om att vi är skapade av Gud. Men tanken med dagen är att släppa koncentrationen på oss människor och lyfta fram vårt hopp för *hela* skapelsen. Skapelseberättelsen hör till temat genom orden om att allt det som Gud skapade var gott. Men till samma tema hör texterna om evangelium för allt skapat under himlen.

Det är viktigt att midsommardagens gudstjänster inte stannar vid att allt som finns har *skapats* av Gud. Genom att skilja mellan skapelse och frälsning har man i historien gjort för stor skillnad mellan människor och världen runt omkring. Allt är skapat av Gud, har man sagt, men bara människan kan bli frälst. Gud har skapat oss med kropp och själ, har man sagt, men bara själen blir frälst. Denna uppdelning behöver vi komma ifrån. Det har betydelse för att människan skall få tillbaka en god relation till världen runt omkring.

Därför är det värdefullt att läsa om hur jorden frambringade grönska: olika arter av fröbärande örter och olika arter av träd med frö i sin frukt. Och Gud såg att det var gott. Och för en mänsklighet som hellre läst orden om att härska och råda över skapelsen än orden om att bruka och vårda skapelsen är det viktigt att idag läsa Bibelns ord om Guds eviga förbund med alla levande varelser på jorden.

När texten om himlens fåglar och markens liljor läses samma söndag kan vi beundra deras prakt och skönhet. Och förhoppningsvis glider vi förbi det faktum att människor enligt just denna text ges långt högre värde än djur och växter. När vi läser texten om brödundret kan vi uppmärksamma att det fanns mycket gräs på den platsen, samtidigt som tonvikten ligger på att brödet skall delas. För texten har ett starkt budskap till alla som har bröd i en värld där andra lider brist. När lärjungarna vill skicka iväg folket säger Jesus åt dem att ge människorna bröd. När de säger att det blir för dyrt frågar Jesus hur mycket bröd de själva har. Jesus välsignar lärjungarnas bröd, och han låter sedan lärjungarna själva organisera folket i grupper och dela ut sitt bröd. Och det räcker längre än någon kunnat tro. Alla blir mätta och det blir bröd över.

Denna text kan med fördel tillämpas på världens situation idag. Vi som bor i den rika delen av världen har gott om resurser. Men vi tror inte att resurserna skulle räcka om de fördelades rättvist. Budskapet från Jesus är att om vi låter Gud välsigna våra handlingar så kommer undret att kunna ske. Om vi själva organiserar aktionen och med Guds välsignelse delar med oss av de resurser som vi har kan alla människor bli mätta, fast det ser omöjligt ut enligt våra beräkningar. Så kan berättelsen om brödundret utmana oss till kamp för rättvisa mellan människor. Och en rättvisare fördelning mellan människor är en förutsättning för en hållbar utveckling i samspel med hela skapelsen.

Kanske kan texten om brödundret ge särskild inspiration när den läses på midsommardagen. Om Gud en gång kunde förvandla människors hjärtan kanske samma sak kan hända i vår tid. Om Gud en gång kunde påverka den fysiska verkligheten kanske också vår verklighet kan påverkas. Människorna där och då hotades till livet av hunger och törst. Idag hotas många männi-skor av fattigdom och svält. Därtill hotas alla människor av att klimatet på jorden förändras. Och det verkar behövas ett under för att förändra situationen, en förvandling av

världen och av våra hjärtan.

Kanske kunde berättelsen om brödundret ge oss tro och hopp tillbaka, om vi såg parallellerna. Också vi har resurser som andra saknar. Också vi tror att situationen är hopplös. Men om vi ber om Guds välsignelse för att göra vad vi kan för världen, då kan större under ske än vi har vågat tro. För Gud är inte bara himlens Gud utan också jordens. Gud är inte bara själens Gud utan också kroppens. Gud värnar inte bara människan utan hela skapelsen.

nyckelord*:* *allt skapat, hopp, framtid*
bibelord*:* *Ordet som kommer från min mun: det vänder inte fruktlöst tillbaka. (Jesaja 55:11)*
sv psalm*:* *200:4*
bön*:* *Gud, väck i oss en kärlek till hela skapelsen.*

Du, som gav åt vår jord
människor, växter och djur,
allt som finns hör ihop,
inuti alla bor du.

En kärv profet

den helige johannes döparens dag

Än idag finns det människor som hyllar Johannes döparen som sin ledare och förebild. Några av Jesu lärjungar hade varit lärjungar till Johannes innan de mötte Jesus. Men vid den tid då evangelierna skrevs hade Jesu lärjungar blivit konkurrenter till dem som fortfarande följde Johannes döparen. De som skrev evangelierna tonade ner Johannes betydelse med orden om att Johannes själv hade uppmanat dem att följa Jesus och att Johannes själv sett sig som underlägsen Jesus. I Bibeln läser vi därför om hur Johannes säger om Jesus: Jag är inte ens värdig att knyta av honom sandalerna.

Det är svårt att säga om vi som kristna i historien har lyft fram Johannes döparen eller hållit honom tillbaka. Och vi vet ju inte hur han själv såg på saken. Kanske såg han som sin uppgift att bereda vägen för Jesus. Eller så fanns den åsikten bara hos Jesu lärjungar. Johannes hade hjälpt några av dem att få upp ögonen för Jesus. Därför är de positiva till Johannes döparen men ger honom samtidigt en begränsad roll.

Idag är Johannes en av de två personer som vid sidan av Jesus har egna dagar i Den svenska evangelieboken. Johannes döparen och Jesu mor Maria är unika i detta avseende och de har dessutom två dagar var. Johannes döparen firas på tredje advent och på söndagen efter midsommar. Maria firar vi på fjärde advent och jungfru Marie bebådelsedag. Säkert är det den starka kopplingen till Jesus som gör att de båda har fått plats i kyrkoåret.

Johannes och Maria är viktiga för oss just för att de är människor som vi. När vi vill leva i Jesu efterföljd uppstår hela tiden frågan om hur realistisk vår målsättning är. Jesus var ju ändå mer än människa. Och vi är inte kallade att dö för varandra i konkret mening. Ju mer vi betonar Jesu gudomliga sida, desto svårare blir det att ha honom som förebild. Men Johannes och Maria var inte mer än människor. De hade som uppgift att bereda vägen för Gud, utan superkrafter eller gudomligt lugn. De måste trotsa rädslan och handla utifrån sin övertygelse utan att veta vart det skulle leda. Maria fick se sin son hängd på ett kors. Då hade Johannes redan blivit fängslad och avrättad för sina hårda ord mot landets makthavare.

För oss blir Johannes en förebild när det gäller att själv kliva åt sidan för att peka på Gud. Han blir en förebild när det gäller att satsa livet för det man tror på, utan tanke på egen vinning. Johannes står i en tradition av profeter med starkt kallelsemedvetande. Tron att Gud har kallat profeten redan i moderlivet ger styrka när livet är svårt. Kanske kommer styrkan delvis av att det inte finns andra vägar att välja. Men säkert kommer den också av tron på att Gud är med i de största av svårigheter. Med kallelsen finns ju alltid löftet om stöd och närhet.

Som många av de andra profeterna har Johannes ett kärvt budskap. Vi kan inte fortsätta att leva som vi gör, förklarar han. De som har mest makt och ekonomiska resurser får mest kritik. Vi måste omvända oss för att ta del av Guds rike. Johannes lyfter fram Guds vrede över världens alla orättvisor och allt som står livet och kärleken emot. Och han predikar omvändelse. Vänd tillbaka till Gud, säger han. Och vänd tillbaka till ett rättfärdigt liv, i kärlek och solidaritet med dina medmänniskor. Vänd tillbaka till den Gud som skapat dig och som bor i ditt hjärta. Vänd tillbaka till den medmänniska som du är skapad att dela jordelivet med.

Här finns ord att lyssna till också tvåtusen år senare. Behovet av att vända tillbaka till Gud och till varandra finns ännu. Livet är hotat nu som då. Och såväl makten som ekonomin är ojämnt fördelade också i dagens värld. Uppmaningen är inte heller bara kravfull utan också hoppfull. Johannes tror verkligen att människor kan förvandlas. Han tror att människor kan vända om och ändra livsföring. Han tror att Gud kan påverka människors hjärtan och att vi kan svara ja. Kanske hör denna tro också till det hos Johannes döparen som vi kan ta till oss.

Därtill är berättelserna om Johannes födelse fyllda av hopp. Det finns situationer när vi inte längre tror att livet har en chans. Men livets Gud har fortfarande möjligheter. Det finns tillfällen när vi har gett upp, men Gud ser fortfarande en väg framåt. Om vi tar med vår egen rädsla och tendens till uppgivenhet när vi läser texterna

om Elisabet och Sakarias och det barn de får kan deras berättelse fylla oss med hopp och tillförsikt i en tid när tron på livets krafter är lika viktig som insikten om behovet av att vända om och hitta nytt livsinnehåll.

nyckelord*:* *förebild, orättvisa, livsinnehåll*
bibelord*:* *Det kom en man som var sänd av Gud, hans namn var Johannes. (Johannesevangeliet 1:6)*
sv psalm*:* *62:6*
bön*:* *Gud, ge mig mod att våga protestera.*

Då ber jag dig Gud, ta hand om vår oro,
och fyll oss på nytt med styrka och mod.
Gud, hjälp oss att se en väg till försoning,
där kärleken råder och viljan är god.

Änglar

den helige mikaels dag

Ordet ängel kan användas på olika sätt. Grundbetydelsen är att ängeln är ett sändebud. Nästan alltid används ordet om den som kommer med bud om liv, den som kommer på Guds uppdrag. En ängel kan vara en människa, men Bibeln talar också om änglar som himlaväsen, som Guds himmelska budbärare. I detta sammanhang talas också om fallna änglar som gjort uppror mot Gud och nu ställer till djävulskap i tillvaron. Med dessa bilder vill Bibelns författare förklara hur så mycket ont kan finnas i en värld som i grunden är skapad av en god Gud. Idag finns det ett tredje sätt att tänka sig änglar, som på sätt och viss ligger mitt emellan de två bibliska tankarna. Man tänker att människor blir änglar när de dör och därmed får möjlighet att bli Guds budbärare och medarbetare i den himmelska världen.

När det gäller vad änglar kan vara är det viktigt att kyrkan rymmer flera olika synsätt och förklaringar. För några av oss är tanken på himlaväsen värdefull och befriande. Det inger hopp och tro att få tänka att Gud har medhjälpare med andra förmågor än vi människor har. Men för andra av oss är tanken på himmelska väsen både svår och överflödig. Det räcker mer än väl att Gud själv finns i varje människas närhet. Tanken att människor kan fungera som Guds sändebud och vara änglar för varandra är däremot tilltalande. Då kan en ängel vara en levande människa som gör gott och på det sättet går Guds ärenden. Men andra kan tänka att människor som dött och nu lever hos Gud är Guds änglar. Och det borde finnas utrymme i kyrkan för alla dessa sätt att se på änglar. Några tänker sig änglar som särskilda väsen. För andra är det människor som är Guds sändebud, under sina liv eller efter sin död.

När det gäller kampen mellan ont och gott som vi kan uppleva i tillvaron har Bibeln aldrig haft en fullödig förklaring till att världen är som den är. Olika bilder kompletterar varandra. Gud har skapat allt. Men tillvaron är ändå en kamp mellan ont och gott. Berättelsen om syndafallet uttrycker att Gud inte är skyldig till människors ondska. Men det är ju ändå Gud som har skapat oss med förmågan att svika och ta avstånd.

Den ondska som inte vi människor kan lastas för kan förklaras med berättelsen om fallna änglar. Men det ger heller ingen fullgod förklaring på ondskans problem. Om Gud har skapat änglarna så blir frågan varför de skapades så att några av dem övergav kärleken och livet.

Kanske skall vi inte alls begära någon förklaring på kampen mellan ont och gott. Kanske skall vi stanna inför att Bibeln ger oss ett förhållningssätt i mötet med det onda. För hur vi skall förhålla oss i en värld där vi erfar både ont och gott ger Bibelns berättelser tydligare svar på. Det är i denna fråga som en religiös bok har mycket att ge.

Med sina livfulla berättelser om människor som kämpar och himlaväsen som krigar kan Bibeln inspirera oss till kamp för kärlek och rättvisa, för liv och samspel, mellan människor och allt som lever. När vi frågar efter vad berättelserna på ett symboliskt plan har att säga om våra liv kan de ge oss kraft att ta tag i världens problem, att ta avstånd från det vi upplever som ont och ansluta oss till alla de rörelser som vi identifierar som goda. För att också vi skall kunna vara änglar för de människor och den värld som behöver oss.

Det är verkligen möjligt att uppleva människor som änglar i tillvaron. Vi kan erfara hur människor tar ansvar för andra. Vi kan känna hur människor tar strid för det de tror på. Ibland kan det vara stort och högtidligt. Men lika ofta sker allt i det tysta. Ibland kan vi få tillfälle att tacka dessa människor. Någon gång får vi chans att kalla dem för änglar i tillvaron. Andra gånger kan vi bara hoppas att dessa människor känner och förstår att deras livsval har oändlig betydelse för oss, för världen och för framtiden.

Det finns så många människor som engagerar sig för världens framtid. De tar ansvar för djur och natur, i kärlek och närhet. De tar ansvar för sitt vardagsliv, utan att själva kunna avläsa effekterna som deras handlingar har i världen. Några av dem möter vi i verkliga livet och får chansen att tala med. Andra ser och hör vi om på

teve. Och vi kan bara tacka Gud för dessa människor och hoppas att de själva får förnimma att de är Guds änglar i vår tid. De fungerar som Guds sändebud när de tar avstånd från det som hotar livets framtid på jorden och i ord och handling ställer sig på livets sida i tillvaron.

nyckelord*:* *sändebud, ondska, engagemang*
bibelord*:* *Då stod där två män i skinande kläder framför dem. (Lukasevangeliet 24:4)*
sv psalm*:* *16:4*
bön*:* *Gud, hjälp mig att möta ont med gott.*

Då ber jag dig om änglasång i natten
då ber jag dig om kraft att hålla ut,
om tro att på ett större djup förenas allt i dig,
där död blir liv och tårar vänds till glädje.

Tacksamhet

tacksägelsedagen

Det är inte bara enkelt att tala om tacksamhet. Dels för att det blir fel om vi uppmanar varandra att vara tacksamma. Dels för att tacksamheten kan vara svår att beskriva på ett gott sätt. Därför kan vi behöva slå fast att ingen människa kan eller skall vara tacksam dagarna i ända. Tacksamhet kan inte alltid vara den dominerande känslan inför livet. Och man kan framför allt inte vara tacksam på uppmaning. Liksom andra goda känslor måste tacksamheten komma inifrån för att vara äkta och bli till glädje.

När tacksamheten kommer spontant och när den får leva tillsammans med många andra känslor, utan att man spelar ut det ena mot det andra kan den ha mycket att bidra med för oss som människor. När vi kan känna sorg och saknad, ilska och vrede, och lust och längtan, samtidigt som vi vill uttrycka något av vårt tack för livet, har tacksamheten något viktigt att bidra med. Och därför finns det en poäng med att kyrkan har en särskild dag när vi får tillfälle att uttrycka vår tacksamhet för livet och för allt det goda som livet ger.

Det kan vara härligt att få samlas i kyrkan en vacker höstdag och bära fram något av årets skörd som ett tecken på att vi människor inte själva tar åt oss äran av det goda vi får uppleva i livet. Utöver vår egen strävan har livet alltid en ton av nåd. Livet i sig har vi fått utan att kunna prestera det. Och även om vi kan plantera, vattna och skörda, så kan vi inte av egen kraft garantera nytt liv och nya skördar.

Ända sedan Gamla testamentets tid har vi en tradition av att tacka Gud för den värld vi lever i och allt det goda vi har att leva av. Inte minst i Psaltaren finns en återkommande lovsång över Guds under och skapelsens översvallande skönhet och stora rikedomar. Tanken finns att själva skapelsen lovsjunger Gud. I denna lovsång kan också vi människor stämma in. Med tacksam förundran över allt som livet har att ge. Och med tacksamhet till den Gud som har gett oss livet.

Samtidigt kan det kännas svårt att tacka för det som livet ger med tanke på att livets gåvor är så ojämnt fördelade. Men om vi bara inte blir passiva och förnöjda i vår tacksamhet, utan tvärtom låter tacksamheten inspirera oss att använda de gåvor som livet har gett oss för våra gemensamma behov finns ingen anledning att hålla tillbaka vår tacksamhet, utan tvärtom.

Inte sällan kan man idag höra tanken att det som man själv har ordnat till, jobbat för och skaffat sig har man rätt att göra vad man vill med. Ingen får ha åsikter och ingen kan klandra oss om vi har lust att förstöra eller förslösa det vi själva har byggt upp och satt samman. Om en sådan syn på livet kombineras med åsikten att det mesta i livet beror på våra egna prestationer blir murarna höga mellan människor. Men om vi inser att det mest värdefulla i livet är sådant som ges oss gratis och av nåd kan vi inte isolera oss från omvärlden.

Om själva livet är en gåva och våra förmågor och krafter att ta itu med livet är oss givna av livet självt har vi ingen anledning att skryta eller förhäva oss. Om just vi har större krafter än somliga andra måste vi fråga oss om vi fått dessa krafter för vår egen skull eller för att använda dem till allas bästa. Om vi utan att förtjäna det har blivit födda i en del av världen där resurserna är ovanligt stora måste vi ställa oss frågan hur dessa resurser kan användas på bästa sätt för att komma många till del.

Tacksamheten över de människor som levt före oss, de människor som lever i världen just nu och de människor som tar över efter oss skapar en känsla av gemenskap och samhörighet. Och tacksamhet hör samman med kärlek. Att vara tacksam över en annan människa och det hon är och gör innebär att hysa kärlek till den människan. Det ger viljan att finnas till för medmänniskan i praktisk handling.

Tacksamheten över livet kan vidga vår naturliga omsorg om människor runt omkring oss till att inte bara omfatta dem som finns närmast oss utan också bli till solidaritet med världens folk. Omtanken kan därtill omfatta inte bara människor utan alla skapade varelser på jorden. Kärleken till livet i sig och kärleken till allt som lever är en viktig drivkraft. Tacksamheten över livet och samspelet mellan allt som lever ger kraft. Därför kan

tacksamheten bli viktig i arbetet för en bättre miljö och ett bevarat klimat.

När kampen för jordens överlevnad förutsätter att vi gör kloka val och kan avstå från en del av det som vi vant oss vid att konsumera är det viktigt med goda drivkrafter. Det räcker inte med pliktkänsla och god vilja. För att orka kan vi behöva kärlek, men också tacksamhet över livet. Därför är det gott för världen om tacksamheten kan vara en del av den livsandning vi delar med allt och alla.

nyckelord*:* *tacksamhet, grundhållning, livsandning*
bibelord*:* *Jag vill tacka dig, Herre, av hela mitt hjärta, vittna om alla dina under. (Psaltaren 9:2)*
sv psalm*:* *23:5*
bön*:* *Tack Gud, för livet och allt som lever*

Tack Gud för denna värld,
där vi får ha vår framtid.
Du lovar nu och här:
du följer oss för alltid.

Goda förebilder?

alla helgons dag

Det kanske kan vara bra för en kyrka att lyfta fram goda förebilder för hur liv kan levas och hur tro kan bli till handling. Men det är knappast rimligt för en luthersk kyrka att beskriva sina goda förebilder som helgon. Och det är heller inte lyckat att göra detta under allhelgonahelgen så som den firas i Svenska kyrkan. Därför är det inte så enkelt att handskas med de texter som valts ut för alla helgons dag.

Den som vill tala om goda förebilder kan ha nytta av några av dessa texter. Det blir en sorts omvända förebilder vilket ju också var typiskt för Jesus. Vi vet att han ofta vände upp och ner på människors sätt att rangordna varandra. Det hände att Jesus framhöll att barnen är störst i Guds rike. Och han talade om att de som kallades syndare hade närmare till Guds rike än de som ansågs rättfärdiga.

I den text från Lukas evangelium som läses på alla helgons dag framhåller Jesus att de som är fattiga och hungrar och gråter har närmare än andra till måltiden och glädjen i Guds rike. I Matteus version verkar samma ord av Jesus inte handla om de konkret fattiga utan snarare lyfta fram vissa karaktärsdrag hos människor. Hos Matteus gäller det att vara fattig i anden, att hungra och törsta efter rättfärdighet, att vara barmhärtig, renhjärtad och främja fred. Därtill lyfter Jesus enligt båda evangelierna fram de människor som blir förföljda för sin tro.

För oss som lever i den rika delen av dagens värld kan Matteus text vara lättare att ta till sig än Lukas ord. Vi kan nog tänka oss att använda våra resurser på ett sådant sätt att vi visar barmhärtighet och främjar fred. Lukas text verkar betydligt kärvare, dels för att den lyfter fram dem som är konkret fattiga, dels för att den innehåller verop över de rika och mätta i konkret mening. Men om vi inte låter oss avskräckas av kärvheten kanske också Lukas text har något att säga om goda förebilder för våra liv. I så fall får vi söka våra förebilder bland dem som inte har mycket makt, inte har det väl ställt och inte gör sig stora namn.

Några av våra förebilder kan finnas bland dem som kyrkan har kallat för helgon. För ett enkelt liv i fred med människor och djur kan vi ta Franciskus som förebild. Han är för övrigt utnämnd av katolska kyrkan till miljöns skyddshelgon. Men det finns också människor i vår egen tid, som sällan är omtalade, som aldrig kommer att utnämnas till helgon, men som lever sina liv på ett sätt som rimmar väl med Jesu ord och som därför kunde lyftas fram som förebilder. Det handlar ofta om människor som lever enkla liv i samklang med skapelsen. Det är människor som får kämpa hårt för att hålla modet uppe när livet är svårt, men som på något sätt hittar vägen fram, utan att ta större plats än andra och utan att förbruka mer än sin egen del av det jorden ger. Det kan ge oss anledning att ha dem som förebilder.

Men även om det alltså kan finnas anledning att hålla sig med goda förebilder är det mycket tveksamt om vi skall tala om helgon, och särskilt inom en luthersk kyrka. Vi är ju inte bundna av någon lära om helgon. Och varför använda ett begrepp som de flesta av oss faktiskt inte tror på? Vi tror inte att det finns helt igenom goda människor. Vi tror inte att somliga människor kommer direkt till Gud när de dör, medan andra tillbringar en tid i skärs-elden på vägen till himlen. Och vi tror inte heller att kyrkan skall ta beslut om vilka människor som står närmare Gud än andra.

Vi hittar inte några texter i Bibeln som handlar om helgon på dessa sätt. De texter vi läser på alla helgons dag handlar om hur Gud skall rädda sitt folk. De handlar om hur det kan bli att möta Gud efter döden. Och de handlar möjligen om på vilka grunder en människa kan förvänta sig att leva lycklig tillsammans med Gud bortom tid och rum. Men de säger ingenting om en grupp av helgon som finns hos Gud på andra villkor än andra människor.

I Uppenbarelseboken finns en särskild beundran för dem som dött för sin tro. Men om man vill ta bilderna i Uppenbarelseboken till stöd för att tro på helgon kan man även stödja en mängd andra läror på dessa bilder, så som sker hos till exempel Jehovas vittnen.

Så frågan är varför vår kyrka alls skall tala om helgon. Inom kyrkan brukar vi vara kritiska till ungdomars idoldyrkan. Det är okej med förebilder, brukar vi säga, men man skall inte idealisera dem och inte tro att förebilderna i grunden är annorlunda än andra. Vi vill dessutom att ungdomarna skall vara kritiska mot massrörelser. Det är bättre att själv bedöma vad en människa står för och att ha en nyanserad bild än att tro att den som andra hyllar är bra på alla sätt.

Så varför skall vi tala om helgon? Vi kan väl ha tankar kring mänskliga livsval och måla visioner för livet utan att idealisera och förhärliga våra förebilder. Kyrkan kan väl rymma samtal om hur liv kan levas och hur tro kan bli till handling utan att vi målar upp bilden av våra förebilder på detta sätt.

Även om det kan finnas anledning att lyfta fram goda förebilder är det alltså inte särskilt rimligt inom en luthersk kyrka att måla upp förebilderna som helgon. Och riktigt fel kan det bli när vi talar om våra förebilder för mänskligt liv just under allhelgonahelgen, så som den firas i Svenska kyrkan idag.

Denna helg har utvecklats på ett fantastiskt sätt under senare år och blivit en helg när tusentals människor besöker kyrkogården. Här möts männi-skor av olika tro inför livets storhet, glädje och smärta. Under både lördagen och söndagen tänder vi ljus på gravarna och håller minnesgudstjänster för dem som har dött under året. Vad ger det då för signaler om vi talar om våra mänskliga förebilder under rubriken *Helgonen* just denna helg? Blir det inte en mycket tydlig antydan om att vårt sätt att leva skulle ge oss en plats hos Gud? Lyfter inte vårt tema upp frågan om hur lik ett helgon våra anhöriga har varit? Och hur kan vi undvika att de anhörigas eventuella helgonlikhet kopplas till frågan om de är hos Gud eller inte?

När man läser saligprisningarna i Bibeln just denna dag och i detta sammanhang kan man lätt få för sig att Jesus ville visa vilka som förtjänar en plats i Guds rike och vilka som inte gör det. Men Jesu avsikt var ju närmast den motsatta. I en värld där rikedom och berömmelse togs som bevis på att man erhållit Guds välsignelse visar Jesus att välsignelsen inte alls kan förtjänas. Snarare än att välgång här på jorden skall följas av välgång i himlen kan det vara tvärtom. De som sett minst av Guds gåvor i detta liv har desto mer att förvänta sig bortom döden. För den som mött mycket sorg och smärta i livet kan glädjen hos Gud bli desto större.

Orden är sagda med största allvar. De är avsedda att väcka till eftertanke och påverka åhörarnas sätt att leva. Och de vill förändra vårt sätt att värdera våra medmänniskor. Men de är inte sagda för att upprätta en ny måttstock enligt vilken vi kan förutsäga vilka människor som har närmast till Guds välsignelse. Därför är det nog inte under allhelgonahelgen som vi skall tala om mänskliga förebilder. I stället kunde vi använda helgen till att tala om Guds rikes möjligheter. Så sker ofta under söndagen denna helg när vi firar alla själars dag. Och på många håll låter man också detta tema få prägla hela helgen.

På så sätt kan man ta vara på det som texterna på alla helgons dag säger om hur Gud räddar sitt folk och hur det kan vara att möta Gud bortom tid och rum. Vi kunde släppa vårt behov av kategorier och hierarkier och stanna inför att Gud kan göra det som är omöjligt för människor. Bortom tid och rum kan Gud ge oss plats i fredens rike. I livet här och nu får vi efter bästa förmåga leva i överensstämmelse med Guds eviga tillvaro. Men det slutliga livet i Guds rike är en Guds gåva och ingenting annat.

nyckelord*:* *livsval, helgon, Guds gåva*
bibelord*:* *Här görs ingen åtskillnad. (Romarbrevet 3:22)*
sv psalm*:* *297:1*
bön*:* *Hjälp mig, Gud, att följa dig och ingen annan.*

Gud är en väverska och himlen hennes väv.
Där lägger hon hela sin själ.
Med känsliga fingrar hon formar sitt verk
av trådar i skiftande färg.

Levande och döda

alla själars dag

I Bibeln finns olika synsätt när det gäller tron på ett liv efter döden. Från Bibelns äldsta tid finns inte många tankar om evigt liv. En människa lever vidare genom sina barn. Och Guds löfte till Abraham handlar om att han skall bli far till ett stort folk. Ungefär fyrahundra år före Jesu födelse kommer tankarna om uppståndelse från de döda in i det judiska tänkandet. Saddukeerna som inte tog till sig nya läror och inte accepterade andra skrifter än Moseböckerna bejakade aldrig tron på uppståndelsen. Det gjorde däremot den fariseiska rörelsen och även Jesus.

På judisk mark uttrycktes tankar om uppståndelsen i ganska kroppsliga och jordiska termer. I väntan på uppståndelsen tänkte man sig att de döda fanns i dödsrikets skuggtillvaro. På uppståndelsens dag skulle de hämtas tillbaka från sina gravar för att få del i det gudsrike som skulle upprättas i den nya tidsåldern. Denna syn kan också anas i beskrivningen av Jesu död och uppståndelse. Efter en tid i graven och dödsriket blir Jesus åter synlig på jorden.

Men i den grekiska världen tänkte man sig uppståndelsen mer som ett fortsatt liv i en osynlig och andlig tillvaro bortom denna tillvaros begränsningar. En sådan syn kan anas när evangelisten Lukas talar om Jesu död och uppståndelse. På korset lämnar Jesus sin ande i Guds händer. Och han säger till rövaren på korset: ”I dag skall du vara med mig i paradiset.” Och när Jesus visar sig efter döden är han inte kroppslig på samma sätt som innan han dog. Han visar sig plötsligt och försvinner igen. Och lärjungarna tror att han är en ande.

Jesus fick på sin tid försvara tron på uppståndelsen. Om en kvinna har varit gift med sju bröder, frågar några saddukeer, vem skall hon då vara gift med i himlen? Jesus svarar att den himmelska tillvaron är annorlunda än den jordiska. Där gifter man sig inte och blir inte bortgift. Också Paulus fick försvara tron på uppståndelsen. Nu undrar någon, skriver han, Hur uppstår de döda? Hurdan kropp har de när de kommer? Och så utlägger Paulus sina tankar om att den kropp en människa har bortom döden är annorlunda än den jordiska. Det finns himmelska kroppar och jordiska. Finns det en kropp med fysiskt liv så finns det en med ande.

När de bibliska texterna varierar så kraftigt borde det finnas utrymme för att också i vår tid tänka olika kring livet bortom döden. Människor tänker på olika sätt och den egna synen kan ändras under livet. Det finns ungdomar som absolut vill tänka att varje människa får ett fortsatt liv hos Gud i evigheten. Annars känns deras liv tomt på hopp och mening. Men senare i livet känns en egen plats i evigheten kanske inte alls lika avgörande. Några av oss kan lika gärna tänka oss att för alltid vila i Guds minne, utan att finnas som individer i evighetens värld. Det vi är och gör har betydelse för livet runt omkring oss. Det räcker att vi är en del i hela världens sammanhang. Och att Gud väver in det goda vi gör och är i evighetens väv.

Vi kan fortfarande ha respekt för att många tror på den enskildes fortsatta liv på andra sidan döden. När en sådan tro hjälper någon att ana meningen med livet och när den ger ökad respekt för medmänniskan och ökad självrespekt är den av största värde. Men det hindrar inte att kyrkan kan rymma olika synsätt i dessa frågor. Och vi skall nog inte heller utesluta att vårt eget sätt att tänka kring uppståndelsen kan förändras mer än en gång.

Samtidigt finns det andra tankar om uppståndelsen som faktiskt är mer grundläggande för en kristen tro än tron på den enskildes eviga existens. Hit hör tanken att Gud har evigheten i sin hand och omsluter allt som är. Grundläggande är tron på att Gud finns före allt och ligger bakom världens tillkomst. Grundläggande är att Gud finns kvar när allt annat förgår och på något sätt sluter in allt och alla i sin kärlek, även om också detta är bilder för en obeskrivlig tillvaro. Det är alltså hoppet inför döden som är det viktiga, ett hopp som består trots oro och rädsla. Det är ett hopp som gör människan aktiv och ger henne kraft att leva.

Båda bönerna på alla själars dag talar om att Gud är en Gud för både levande och döda. Det betyder att en människa aldrig kan hamna utanför Guds omsorg. Och fast det kanske kan låta som motsatsen uttrycker Jesus samma sak när han säger att Gud *inte* är en Gud för döda utan för levande, ty för honom lever alla. Samma

omsorg uttrycks med orden om att inte ens en liten sparv är glömd av Gud och att till och med hårstråna på vårt huvud är räknade. Den som kommer till mig skall jag aldrig visa bort, säger Jesus. Åter är det ett trotsigt hopp inför döden som är det viktiga, en ton av hoppfullhet mitt i yttersta osäkerhet. Ett hopp som bär människan in i det sista.

Och kanske har det trotsiga hoppet betydelse för oss på mer än ett sätt. I en hotfull värld och med en osäker framtid är det så lätt för oss människor att tappa modet. Det finns risk att vi ger upp inför stora svårigheter, inte bara inför döden utan också mitt i livet. Vi riskerar att ge slaget förlorat och sluta kämpa för livet, vårt eget liv och vårt gemensamma liv på jorden. Också i det sammanhanget spelar det trotsiga hoppet och tilliten till Gud en viktig roll. För att stärka vår tro på livet, på framtiden och på kärleken.

Vi lever i en värld där varje människas liv och handlande påverkar de större sammanhangen. Ingen av oss är isolerad från omvärlden. Ingen är opåverkad av andra människors åsikter och attityder. Ingen kan heller låta bli att påverka andra människor på gott eller ont. Därför har varje männi-skas tro och tankar betydelse.

Historieböckerna har alltid handlat om kända människors berömda handlingar. Men historien har hela tiden varit beroende av mindre namnkunniga människors vanliga liv i stort och smått. Även vår tids problem med klimatförändringar och miljöförstöring, fred och rättvisa är beroende av vanliga människors val i livet liksom av mäktiga människors makt och beslut.

Ingen människa är utan värde och ingen är helt utan makt. Vi har alla del i det större sammanhang där livet levs. Vi lever våra liv mellan den punkt där allt utgick från Gud och den punkt där allt skall återförenas i Guds kärlek. Vi lever inom det ekologiska system som i detta nu omfattar allt som lever och är. Eftersom allt som finns till hör samman spelar också våra handlingar roll. Också vår längtan och vårt hopp har värde. Det kan uttryckas i naturvetenskapliga termer och det kan uttryckas med ord om Gud och Guds rike.

Därför har det betydelse att få tro att Gud lever med i våra liv. Att Gud följer allt som finns till, och varje människa. Att Gud är en Gud för både levande och döda. Därför är det viktigt att vi talar om den Gud som ger oss kraft att ta del i skapelsen och livet. Även om vi tänker olika om livet bortom döden kan vår tro ge oss både kraft att leva och mod att dö. Tillsammans kan vi stå till tjänst för jordens överlevnad, i tro på att Gud har framtiden och evigheten i sin hand. Vår tro på livet får hämta stöd av vår förtröstan inför döden. Vi kan söka både tröst och kraft i Bibelns ord. Och vi kan finna hopp och tro i helig text.

nyckelord*:* *variation, tillit, trotsigt hopp*
bibelord*:* *Må hoppets Gud fylla er tro med all glädje och frid.*
(Romarbrevet 15:13)
sv psalm*:* *899:4*
bön*:* *Livets Gud, ge mig ett trotsigt hopp.*

Sekunden när en mänska föds,
den timme när nån dör,
den är värd att leva hela livet för.
Det är himmel och jord som möts
när livet bryter in
och den evighet som skymtar,
den är din.